

Dogfen ir Cyhoedd

CYNGOR SIR
YNYS MÔN
ISLE OF ANGLESEY
COUNTY COUNCIL

Dr Gwynne Jones
Prif Weithredwr – Chief Executive
CYNGOR SIR YNYS MÔN
ISLE OF ANGLESEY COUNTY COUNCIL
Swyddfeydd y Cyngor - Council Offices
LLANGFNI
Ynys Môn - Anglesey
LL77 7TW

Ffôn / tel (01248) 752500
Ffacs / fax (01248) 750839

RHYBUDD O GYFARFOD	NOTICE OF MEETING
PWYLLGOR SGRIWTINI CORFFORAETHOL	CORPORATE SCRUTINY COMMITTEE
DYDD LLUN, 26 MEHEFIN 2017 am 2:00 y. p.	MONDAY, 26 JUNE, 2017 at 2:00 p.m.
YSTAFELL BWYLLGOR 1, SWYDDFEYDD Y CYNGOR, LLANGFNI	COMMITTEE ROOM 1, COUNCIL OFFISES, LLANGFNI
Swyddog Pwyllgor	Ann Holmes 01248 752518 Committee Officer

AELODAU / MEMBERS

Cynghorwyr / Councillors:-

PLAID CYMRU / THE PARTY OF WALES

Trefor Lloyd Hughes, MBE, Carwyn Jones, Dylan Rees (*Is-Gadeirydd/Vice-Chair*),
Alun Roberts, Nicola Roberts

Y GRWP ANNIBYNNOL / THE INDEPENDENT GROUP

Richard Griffiths, Richard O. Jones

PLAID LAFUR CYMRU/ WALES LABOUR PARTY

J. Arwel Roberts

ANNIBYNNWYR MÔN / ANGLESEY INDEPENDENTS

Aled Morris Jones (Democratiaid Rhyddfrydol Cymru/Welsh Liberal Democrats)(*Cadeirydd/Chair*)
Shaun Redmond

AELODAU CYFETHOLEDIG (Gyda hawl pleidleisio ar faterion Addysg) / CO-OPTED MEMBERS (With voting rights when dealing with Educational matters)

Mr Keith Roberts (Yr Eglwys Gatholig / The Catholic Church)
Mrs Anest G. Frazer (Yr Eglwys yng Nghymru / The Church in Wales).

R H A G L E N

1 **DATGANIAD O DDIDDORDEB**

Derbyn unrhyw ddatganiad o ddiddordeb gan unrhyw Aelod neu Swyddog parthed unrhyw eitem o fusnes.

2 **COFNODION CYFARFOD 10 EBRILL, 2017** (Tudalennau 1 - 8)

Cyflwyno cofnodion cyfarfodydd blaenorol y Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol a gynhaliwyd ar y dyddiadau canlynol -

- 10ed Ebrill, 2017
- 31 Mai, 2017 (ethol Cadeirydd/Is-gadeirydd)

3 **MONITRO PERFFORMIAD - CERDYN SGORIO CORFFORAETHOL CH4 2016/17** (Tudalennau 9 - 34)

Cyflwyno'r Cerdyn Sgorio Corfforaethol am Chwarter 4 2016/17.

4 **ADRODDIAD BLYNYDDOL CYFARWYDDWR STATUDOL Y GWASANAETHAU CYMDEITHASOL 2016/17** (Tudalennau 35 - 76)

Derbyn adroddiad Cyfarwyddwr Statudol y Gwasanaethau Cymdeithasol am 2016/17.

5 **STRATEGAETH TAI GWAG 2017 - 2022** (Tudalennau 77 - 126)

Cyflwyno adroddiad y Pennaeth Gwasanaethau Tai.

6 **AELODAETH PANELAU A BYRDDAU** (Tudalennau 127 - 148)

Cyflwyno adroddiad y Rheolwr Sgriwtini Dros Dro.

7 **BLAEN RAGLEN WAITH** (Tudalennau 149 - 152)

Cyflwyno adroddiad y Rheolwr Sgriwtini Dros Dro.

PWYLLGOR SGRIWTINI CORFFORAETHOL

Cofnodion y cyfarfod a gynhaliwyd ar 10 Ebrill, 2017

PRESENNOL:	Y Cyngorydd R. Meirion Jones (Cadeirydd) Y Cyngorydd Gwilym O. Jones (Is-Gadeirydd) Y Cyngorwyr Jim Evans, Victor Hughes, Llinos Medi Huws, R. Llewelyn Jones, Peter Rogers
WRTH LAW:	Prif Weithredwr Prif Weithredwr Cynorthwyol (Partneriaethau, y Gymuned a Gwella Gwasanaethau) Pennaeth Swyddogaeth (Adnoddau) a'r Swyddog Adran 151 (ar gyfer eitem 6) Pennaeth Gwasanaethau Strategol (Plant) (LR) Rheolwr Sgriwtini Dros Dro (AGD) Swyddog Pwyllgor (ATH)
YMDDIHEURIADAU:	Y Cyngorwyr Lewis Davies, Ann Griffith, Mr Keith Roberts (Yr Eglwys Gatholig), y Cyngorydd Ieuan Williams (Arweinydd), y Cyngorydd Aled M. Jones (Aelod Portffolio Tai a Gwasanaethau Cymdeithasol), y Cyngorydd H. Eifion Jones (Aelod Portffolio Cyllid), y Cyngorydd Alwyn Rowlands (Aelod Portffolio ar gyfer Busnes y Cyngor)
HEFYD YN BRESENNOL:	Pennaeth Gwasanaethau Democraidaidd

---

1 YMDDIHEURIADAU

Nodwyd yr ymddiheuriadau am absenoldeb fel y nodir uchod.

2 DATGANIADAU O DDIDDORDEB

Ni dderbyniwyd unrhyw ddatganiadau o ddiddordeb.

3 DIWEDDARIADAU GAN Y CADEIRYDD A'R IS-GADEIRYDD

Dywedodd y Cadeirydd ei fod wedi cyflwyno casgliadau ac argymhellion y Pwyllgor hwn ynghyd â sylwedd ei drafodaethau ar adroddiad AGGCC ynghylch yr Arolygiad o Wasanaethau Plant Cyngor Sir Ynys Môn i'r cyfarfod o'r Pwyllgor Gwaith ar 20 Mawrth, 2017. 'Roedd ef a'r Is-gadeirydd hefyd wedi cwrdd ag Arolygydd Arweiniol AGGCC ar gyfer Gogledd Cymru, Vicky Poole a Mr Marc Roberts, Arolygydd AGGCC. Dywedodd y Cadeirydd y bydd y trefniadau ôl-arolygu newydd yn golygu y bydd yr Arolygydd Arweiniol yn ymweld â'r Awdurdod ddwywaith y flwyddyn yn y gwanwyn a'r hydref i gyfarfod â'r Aelod Portffolio ar gyfer Tai a Gwasanaethau Cymdeithasol a Chadeirydd y Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol.

Ar ran y Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol estynnodd y Cadeirydd ei ddymuniadau gorau am adferiad buan i'r Prif Weithredwr Cynorthwyol (Llywodraethu a Thrawsnewid Prosesau Busnes) a'r Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol yn dilyn damwain ddiweddar.

4 COFNODION Y CYFARFODYDD A GYNHALIWDYD AR 13 MAWRTH, 2017

Cyflwynwyd cofnodion cyfarfodydd blaenorol y Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol a gynhaliwyd ar fore 13 Mawrth, 2017, ac ar brynhawn 13 Mawrth, 2017 a chadarnhawyd eu bod yn gywir.

Yn codi o gofnodion y cyfarfod a gynhaliwyd ar fore 13 Mawrth, 2017 -

- Nododd y Pwyllgor ei fod yn dal i ddisgwyl am adroddiad Swyddfa Archwilio Cymru ar absenoldebau salwch; nododd y Pwyllgor faint o amser a gymerwyd i gyhoeddi'r adroddiad ac ailadroddodd y byddai'n gwerthfawrogi pe bai'r adroddiad yn cael ei gyhoeddi cyn diwedd tymor y Cyngor cyfredo. Byddai hyn yn galluogi cwblhau' gwaith hir sefydlog y Pwyllgor hwn ar absenoldeb salwch yn yr Awdurdod fel bod modd cael gwybod am yr hyn y mae'r Awdurdod yn ei wneud yn iawn a'r gwelliannau a'r arferion da ar gyfer rheoli lefelau salwch yn yr Awdurdod yn y dyfodol.

Dywedodd y Prif Weithredwr Cynorthwyol (Partneriaethau, y Gymuned a Gwella Gwasanaethau) ei bod wedi bod mewn cysylltiad â Swyddfa Archwilio Cymru yn dilyn cyfarfod y Pwyllgor ar 13 Mawrth a bod Swyddfa Archwilio Cymru wedi cadarnhau bod y fersiwn ddrafft o'r adroddiad salwch yn cael ei chwblhau ac yr anfonir yr adroddiad terfynol at yr Awdurdod cyn gynted â phosibl ar ôl hynny.

Dywedodd y Prif Weithredwr fod y gwaith maes a'r drafft cyntaf wedi eu cwblhau; 'roedd wedi cael ar ddeall o'r adborth cychwynnol gan Swyddogion Swyddfa Archwilio Cymru y byddent yn argymhell bod yr Awdurdod yn parhau i weithredu ac ymgorffori ei brosesau a'i arferion gwaith cyfredol ar gyfer lleihau a rheoli lefelau absenoldeb salwch h.y. trwy gynnal Cyfweiliadau Dychwelyd i'r Gwaith a Chyfarfodydd Adolygu Presenoldeb; mae swyddogion Swyddfa Archwilio Cymru hefyd wedi tynnu sylw at yr angen am ffocws newydd ar absenoldeb salwch o fewn y sector addysg gynradd. Dywedodd y Prif Weithredwr fod y ddau fater yn derbyn sylw gan yr Awdurdod ar hyn o bryd.

Nododd y Pwyllgor y sefyllfa, a dywedodd y byddai, fel mater o egwyddor, yn dymuno gweld cyhoeddi'r adroddiad cyn diwedd tymor y Cyngor hwn.

CAM GWEITHREDU I DDILYN: Prif Weithredwr Cynorthwyol (Partneriaethau, y Gymuned a Gwella Gwasanaethau i gysylltu gyda Swyddfa Archwilio Cymru i gael y dyddiad y cyhoeddir ei hadroddiad terfynol ar absenoldebau salwch o fewn yr Awdurdod ac i holi a yw'n ymarferol disgwyl iddo gael ei gyhoeddi yn nhymor y Cyngor cyfredol.

- Cadarnhaodd y Cadeirydd fod egluro swyddogaeth y Pwyllgorau Sgriwtini a swyddogaeth y Byrddau Rheoli Trawsnewid mewn perthynas â monitro perfformiad a gwelliant parhaus yn cael sylw gan y Rheolwr Sgriwtini Dros Dro mewn ymgynghoriad â'r Rheolwr Rhaglen, Cynllunio Busnes a Pherfformiad ac y cadarnheir y swyddogaethau hynny yn y trefniadau sgriwtini newydd a ddaw i rym o fis Mai, 2017.

5 CYNLLUN GWELLA GWASANAETHAU PLANT

Cyflwynwyd er ystyriaeth y Pwyllgor, adroddiad y Pennaeth Dros Dro ar gyfer Gwasanaethau Plant yn amlinellu'r cynnydd a wnaed hyd yma ar y Cynllun Gwella ar gyfer y Gwasanaethau Plant mewn ymateb i ganfyddiadau AGGCC yn dilyn arolygiad o'r Gwasanaethau Plant yng Nghyngor Sir Ynys Môn

Dywedodd y Cadeirydd wrth y Pwyllgor fod adroddiad y Swyddog yn cynnwys gwybodaeth y mae cyfyngiad arni yn Atodiad 2 ac o'r herwydd cynigiodd, yn unol â darpariaethau Adran 100 (A) (4) o Ddeddf Llywodraeth Leol 1972, y dylid cau'r wasg a'r cyhoedd allan o'r cyfarfod am y drafodaeth ar yr eitem hon gan ei fod yn golygu datgelu gwybodaeth eithriedig fel y'i diffinnir yn Atodlen 12A i'r Ddeddf honno. Roedd y Pwyllgor yn cytuno â'r cynnig gan y Cadeirydd a

phenderfynwyd cau allan y wasg a'r cyhoedd o'r cyfarfod ar gyfer y drafodaeth ar y mater hwn.

Adroddodd y Pennaeth Gwasanaethau Strategol (Plant) ar y camau gweithredu a nodir yn adran 4 yr adroddiad a chadarnhaodd bod y Cynllun Gwella Gwasanaeth yn mynd rhagddo'n dda gyda'r rhan fwyaf o'r camau gweithredu a restrir naill ai wedi'u cwblhau neu ar darged i gael eu cwblhau erbyn y dyddiad a ddangosir. Fodd bynnag, mae llawer o feysydd y bydd angen gwreiddio gwelliannau ynddynt dros amser; mae gwaith eisoes wedi dechrau ar nifer o'r meysydd allweddol hyn. Dywedodd y Swyddog bod sylw arbennig yn cael ei roi i'r canlynol fel meysydd blaenoriaeth brys -

- Datblygu fframwaith ar gyfer darparu gwaith ataliol gyda phlant a theuluoedd. Mae hon yn dasg sylweddol sy'n cynnwys amrywiaeth o wasanaethau ac mae'n cael ei harwain gan y Prif Weithredwr Cynorthwyol (Llywodraethu a Thrawsnewid Prosesau Busnes) a'r Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol.
- Sefydlu systemau sicrwydd ansawdd a threfniadau hyfforddiant amlasiantaethol effeithiol i sicrhau bod gan staff a phartneriaid ddealltwriaeth o'r trothwyon asesu ar gyfer gwasanaethau plant statudol a'u bod yn cael eu gweithredu'n gyson.
- Datblygu strategaeth gweithlu i gynnwys amcanion tymor byr, canolig a hir ar gyfer recriwtio a chadw gweithwyr cymdeithasol yn y Gwasanaethau Plant.
- Adolygu'r trefniadau ar gyfer rheolwyr tîm ac uwch ymarferwyr i sicrhau bod capasiti i sicrhau bod rheolwyr yn medru goruchwyllo a chadw trosolwg effeithiol a chyson o benderfyniadau a wneir a darparu her a rhoi cyfeiriad i staff ar draws y gwasanaeth.

Dywedodd y Swyddog, heblaw am y camau blaenoriaeth uchod, fod yna ail gyfres o faterion y mae angen mynd i'r afael â nhw yn ystod y deuddeng mis nesaf ac mae'r rhain wedi'u nodi ym mharagraffau 8 i 14 o'r adroddiad.

Ystyriodd y Pwyllgor y wybodaeth a gyflwynwyd a gwnaed y pwyntiau canlynol -

- Nododd y Pwyllgor, er ei fod yn derbyn bod gan yr Awdurdod bolisiau a gweithdrefnau a'i fod yn datblygu rhai eraill yn ôl y gofyn, nid oedd yn gallu cael sicrwydd bod yr aelodau perthnasol o'r staff yn deall y polisiau allweddol. Nododd y Pwyllgor hefyd fod angen system i ddangos bod y staff iawn wedi cael eu targedu, eu bod yn deall yr hyn y mae'r polisiau yn ei olygu a bod y polisiau hynny'n cael eu gweithredu ac yn gweithio.

Dywedodd y Prif Weithredwr nad oedd gwerthuso llwyddiant neu fethiant y polisiau y mae'r Awdurdod wedi eu sefydlu a'u datblygu yn dasg y gellir ei chyflawni mewn cyfnod byr o amser. Bydd rhai agweddau y bydd yr Awdurdod ei hun yn gallu eu gwerthuso tra bydd angen i rai agweddau eraill gael eu dilysu'n allanol er mwyn darparu'r sicrwydd eu bod yn cael yr effaith a fwriadwyd ar y gwasanaethau i blant a'r canlyniadau a ddeisyfir. Dim ond trwy ofyn cwestiynau treiddgar y gall yr Awdurdod fod yn sicr ei fod yn cymryd y camau angenrheidiol i gwrdd â'r gofynion a osodwyd gan AGGCC.

- Nododd y Pwyllgor y bydd na ellir ond sicrhau'r canlyniadau a ddeisyfir trwy sicrhau bod gan yr Awdurdod y staff iawn o ran y cymysgedd o sgiliau, cymwyseddau a phrofiad a bod hynny'n her mewn cyd-destun o adnoddau cyfyngedig.

Dywedodd y Prif Weithredwr efallai y bydd raid i'r Awdurdod, yn y tymor byr, recriwtio unigolion llai profiadol gyda golwg ar eu datblygu i gymryd drosodd gan staff asiantaeth dros gyfnod o amser. Er y bydd hyn yn cymryd amser mae'r Awdurdod yn cydnabod bod angen dull gweithredu tymor hir i ddatblygu gweithlu cadarn a medrus a fydd yn dymuno aros gyda'r Gwasanaethau Plant yn y Cyngor. Bydd angen mwy o gymorth ar staff llai profiadol ac efallai y bydd angen buddsoddiad yn y tymor byr. Bydd yr Awdurdod hefyd yn edrych ar gryfhau ei strategaeth recriwtio i ddenu mwy o weithwyr Gofal Cymdeithasol Plant proffesiynol i'r Gwasanaethau Plant yn Ynys Môn.

- Nododd y Pwyllgor fod recriwtio yn un agwedd ar y Strategaeth Gweithlu a bod rhaid i'r Awdurdod, ar ôl recriwtio yn llwyddiannus, sicrhau y bydd yr unigolion hynny yn dymuno aros o fewn y gwasanaeth i helpu i ddatblygu a chreu gweithlu sefydlog a gwydn yn y dyfodol. Nododd y Pwyllgor hefyd fod cadw staff wedi bod yn her ar adegau.

Dywedodd y Prif Weithredwr mai un elfen bwysig o ran cadw staff yw ansawdd y gefnogaeth a'r oruchwyliaeth a ddarperir ar eu cyfer, yn enwedig felly yn y Gwasanaethau Plant lle gall y pwysau ar staff fod yn sylweddol. Bydd hyn yn cael sylw trwy'r Cynllun Gwella.

- Nododd y Pwyllgor y disgwyliadau ar aelodau mewn perthynas â herio perfformiad a gofynnodd am eglurhad ar y math o hyfforddiant a gwybodaeth yr oeddent eu hangen er mwyn ymgymryd â'r swyddogaeth hon yn effeithiol mewn perthynas â'r Gwasanaethau Plant.

Dywedodd y Prif Weithredwr y gall Aelodau ddatblygu arbenigedd a hyder drwy ofyn cwestiynau treiddgar yn barhaus a thrwy ddysgu o'r broses honno.

- Mewn cyd-destun lle mae nifer y plant sy'n dod i mewn i'r system ofal yn cynyddu, nododd y Pwyllgor fod raid i'r Awdurdod geisio newid y diwylliant cyffredinol er mwyn lleihau nifer y plant a'r bobl ifanc sy'n derbyn gofal. I fedru cyflawni'r amcan hwn nododd y Pwyllgor fod angen iddo sicrhau bod pecyn cymorth cynhwysfawr wedi ei sefydlu sy'n cynnwys nid yn unig y gwasanaethau gofal cymdeithasol i blant ond meysydd ehangach sy'n cael effaith ar fywydau plant a phobl ifanc sy'n derbyn gofal gan yr Awdurdod. Mae hyn yn cynnwys addysg, iechyd, darpariaeth tai, cyflogaeth a chyfleoedd hyfforddi. Nododd y Pwyllgor fod Sgriwtini angen sicrwydd bod yr Awdurdod yn gwneud gwahaniaeth i fywydau'r boblogaeth sy'n derbyn gofal a'i fod yn gallu dangos tystiolaeth o sut mae hynny'n digwydd.

Dywedodd y Pennaeth Gwasanaethau Strategol (Plant) bod rhaid i'r Awdurdod fod yn glir bod y gweithgaredd atal a roddir ar waith ganddo'n cyrraedd yr unigolion hynny sydd fwyaf ei angen a'i fod yn monitro'r gweithgaredd hwn er mwyn sicrhau ei fod yn cael yr effaith a ddymunir. Mae'r Awdurdod yn gwybod bod llawer o'r plant y mae eu hanghenion yn debygol o ddwysáu drwy'r system gofal yn y genhedlaeth hon yn dod o amgylchiadau difreintiedig eu hunain a etifeddwyd gan eu rhieni. Yn aml mae'r Awdurdod yn ymwybodol yn gynnar yn y broses pwy yw'r plant sydd fwyaf tebygol o wneud y siwrne honno. Fodd bynnag, mae'n her gwasanaeth cyfan ac mae'n ymwneud ag ymateb yn briodol i'r teuluoedd sydd yn debygol o wneud y daith hon.

Dywedodd y Prif Weithredwr fod rhan 4.4 y Cynllun Gweithredu yn nodi datblygu Strategaeth Atal Gorfforaethol fel maes allweddol a bod yn rhaid i'r Awdurdod ddarparu ystod a lefel o wasanaethau ataliol ar draws y Gwasanaethau Oedolion a Phlant. Er na fydd hyn yn cael ei gyflawni dros nos, mae'r Awdurdod wedi gwneud ymrwymiad i hyn ddigwydd.

- Nododd y Pwyllgor y byddai'n gwerthfawrogi cael gwybodaeth fanylach yn y dyfodol i ddangos y gwelliannau sy'n cael eu gwneud.

Dywedodd y Prif Weithredwr y bydd y Panel Plant yn sefydlu methodoleg ar gyfer gwerthuso gwelliant a chynnydd yn erbyn y Cynllun Gweithredu ac ar gyfer adrodd yn ôl ar hynny.

Penderfynwyd bod y Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol yn fodlon bod y dystiolaeth a gyflwynwyd hyd yn hyn yn rhoi sicrwydd lefel uchel i'r Pwyllgor Gwaith fod taith wella'r Gwasanaethau Plant yn cadw at yr amserlen a osodwyd hyd yma a bod cynnydd yn cael ei wneud fel y cynlluniwyd.

DIM CAM GWEITHREDU PELLACH.

Dychwelodd y Pwyllgor i sesiwn agored ar y pwynt hwn.

6 PANEL SGRIWTINI CYLLID

Cyflwynwyd er ystyriaeth y Pwyllgor, adroddiad y Rheolwr Sgriwtini Dros Dro yn gosod allan cwrmpas a chylch gorchwyl y Panel Sgriwtini Ariannol arfaethedig.

Adroddodd y Rheolwr Sgriwtini Dros Dro ar y manteision o sefydlu is-grŵp cyllid fel is-banel o'r Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol; mae'r rhain yn cynnwys datblygu model o weithio sy'n seiliedig ar grŵp llai a fydd yn galluogi Aelodau i gymryd rhan mewn mwy o waith sgriwtini manwl ar faterion ariannol a thrwy hynny ddatblygu lefel o arbenigedd a pherchnogaeth i arwain trafodaethau ariannol yn y Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol. Byddai hyn hefyd yn rhoi'r amser a'r sgôp i'r Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol ganolbwyntio ar graffu ar faterion trawsnewidiol a strategol.

Nododd y Pwyllgor yr adroddiad ac er ei fod yn fodlon cefnogi'r bwriad i sefydlu Panel Sgriwtini Cyllid awgrymodd y dylid adolygu effeithiolrwydd y Panel ar ôl iddo fod yn gweithredu am flwyddyn er mwyn sicrhau ei fod yn cyflawni'r hyn y cafodd ei sefydlu i'w wneud.

Dyweddodd y Pennaeth Swyddogaeth (Adnoddau) a'r Swyddog Adran 151 y byddai'n ddefnyddiol ar y dechrau i weld pa mor dda y mae'r panel arfaethedig yn ffitio i mewn ac yn cyfrannu at y broses o osod Cyllideb ar gyfer 2018/19 ac y dylid ei adolygu yng ngoleuni'r broses honno.

Penderfynwyd:

- **Nodi'r cynnydd a wnaed hyd yn hyn wrth sefydlu trefniadau sgriwtini cadarn ar gyfer materion ariannol.**
- **Derbyn sgôp a chylch gorchwyl y panel cyllid newydd fel y cynigiwyd.**
- **Nodi mai'r cam nesaf fydd cwblhau'r trefniadau ymarferol er mwyn sefydlu panel cyllid ar ôl yr Etholiad Llywodraeth Leol. Gwneir hyn gan y Rheolwr Sgriwtini mewn ymgynghoriad â'r Pennaeth Gwasanaeth (Adnoddau) a'r Swyddog Adran 151.**

DIM CAM GWEITHREDU PELLACH

7 PANEL SGRIWTINI PLANT

Cyflwynwyd er ystyriaeth y Pwyllgor, adroddiad y Rheolwr Sgriwtini Dros Dro yn gosod allan sgôp a chylch gorchwyl y Panel Sgriwtini Plant arfaethedig.

Adroddodd y Rheolwr Sgriwtini Dros Dro bod sefydlu Panel Plant yn cael ei yrru gan un o'r 14 o argymhellion a wnaed gan AGGCC yn dilyn yr arolygiad o Wasanaethau Plant ar Ynys Môn. Mae'r argymhelliad yn canolbwyntio ar bwysigrwydd parhad y gefnogaeth wleidyddol a chorfforaethol gref ar gyfer y gwasanaethau plant er mwyn sicrhau y blaenoriaethir y gwelliannau y mae angen eu gwneud i wasanaethau ac y cyflymir ac y cynhelir y gwelliannau hynny. Cyfeiriodd y Swyddog at y panel trawsbleidiol sydd wedi bod yn edrych ar ofynion Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014 a goruchwylio'r gwaith o gyflawni'r Cynllun Gwella cyntaf ar gyfer y Gwasanaethau Plant. Dywedodd fod yr adroddiad yn ceisio adeiladu ar y sylfaen a ddarparwyd eisoes gan y panel trawsbleidiol drwy ddal y Pwyllgor Gwaith a'r Uwch Reolwyr i gyfrif drwy Sgriwtini er mwyn rhoi sicrwydd i'r Awdurdod ac AGGCC fel ei gilydd bod y broses wella yn gadarn ac yn gynaliadwy.

Adroddodd y Swyddog ar sgôp arfaethedig y Panel Plant ynghyd â'i nodau a'i amcanion fel y crynhowyd nhw ym mharagraff 5 yr adroddiad. Wrth ystyried aelodaeth y Panel, gwnaed cyfeiriad penodol at bwysigrwydd sicrhau peth dilyniant yn yr aelodaeth fel egwyddor arweiniol allweddol.

Nododd y Pwyllgor yr adroddiad a gwnaed y pwyntiau canlynol:

- **Roedd y Pwyllgor yn cefnogi'r cynigion ar yr amod bod yr Aelod Portffolio a'r Aelod Portffolio Cysgodol ar gyfer Addysg yn cael eu cynnwys fel rhan o aelodaeth graidd y Panel.**

- Gofynnodd y Pwyllgor am eglurhad o sut y byddai trafodaethau'r Panel yn cael eu cofnodi i ddangos tystiolaeth o welliant yn y Gwasanaethau Plant. Dywedodd y Rheolwr Sgrwtini Dros Dro y byddai cyfarfodydd y Panel yn cael eu cynnal fel cyfarfodydd busnes ac y byddai'n darparu rhestr o bwyntiau gweithredu yn dilyn pob cyfarfod.

Penderfynwyd -

- **Nodi'r cynnydd a wnaed hyd yn hyn o ran sefydlu trefniadau sgrwtini cadarn ar gyfer y gwasanaethau plant.**
- **Derbyn sgôp a chylch gorchwyl y Panel Plant newydd yn amodol ar gynnwys yr Aelod Portffolio a'r Aelod Portffolio Cysgodol ar gyfer Addysg fel rhan o aelodaeth graidd y Panel ac ar sicrhau dilyniant yn yr aelodaeth fel egwyddor arweiniol allweddol wrth ystyriad aelodaeth y panel.**
- **Noder mai'r cam nesaf fydd cwblhau'r trefniadau ymarferol er mwyn sefydlu Panel Plant ar ôl yr Etholiad Llywodraeth Leol. Gwneir hyn gan y Rheolwr Sgrwtini mewn ymgynghoriad â'r Prif Weithredwr Cynorthwyol (Llywodraethu a Thrawsnewid Prosesau Busnes).**

DIM CAM GWEITHREDU PELLACH

8 AMLINELLIAD O'R FLAEN RAGLEN WAITH AR GYFER 2017/18

Cyflwynwyd er ystyriaeth y Pwyllgor, adroddiad y Rheolwr Sgrwtini Dros Dro a oedd yn ymgorffori Rhaglen Waith ddrafft gychwynol ar gyfer y Pwyllgor Sgrwtini Corfforaethol am 2017/18.

Dywedodd y Rheolwr Sgrwtini Dros Dro y cynhelir trafodaethau gyda'r Pwyllgor Sgrwtini newydd ym mis Mai, 2017 i sefydlu'r blaenoriaethau ar gyfer 2017/18 mewn ymgynghoriad â'r Pwyllgor Gwaith a'r UDA.

Penderfynwyd derbyn a nodi'r Rhaglen Waith ddrafft fel man cychwyn ar gyfer cynllunio busnes y Pwyllgor yn 2017/18.

DIM CAM GWEITHREDU PELLACH

Wrth ddod â busnes y cyfarfod i ben, diolchodd y Cadeirydd i'r Cynghorwyr Jim Evans a Victor Hughes a oedd yn ymddeol fel Aelodau Etholedig yn yr etholiad sydd ar ddod ym mis Mai, am eu cyfraniadau fel aelodau o'r Pwyllgor Sgrwtini Corfforaethol.

**Y Cynghorydd R. Meirion Jones
Cadeirydd**

PWYLLGOR SGRIWTINI CORFFORAETHOL

Cofnodion y cyfarfod a gynhaliwyd ar 31 Mai 2017

YN BRESENNOL: Y Cynghorwyr Richard Griffiths, T LI Hughes MBE, A M Jones, Carwyn Jones, Richard Owain Jones, Shaun James Redmond, Dylan Rees, Alun Roberts, J A Roberts a Nicola Roberts.

WRTH LAW: Prif Weithredwr,
Pennaeth Swyddogaeth (Busnes y Cyngor)/Swyddog Monitro,
Pennaeth Gwasanaethau Democraataidd,
Swyddog Pwyllgor (MEH).

HEFYD YN BRESENNOL: Y Cyngorydd Richard O. Jones – Cadeirydd y Cyngor Sir

YMDDIHEURIADAU: Dim

---

1 DATGANIAD O DDIDDORDEB

Ni chafwyd unrhyw ddatganiadau o ddiddordeb.

2 ETHOL CADEIRYDD

Etholwyd y Cyngorydd Aled Morris Jones yn Gadeirydd i'r Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol.

3 ETHOL IS-GADEIRYDD

Etholwyd y Cyngorydd Dylan Rees yn Is-Gadeirydd y Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol.

**Y CYNGHORYDD RICHARD O. JONES
FEL CADEIRYDD Y CYNGOR SIR**

This page is intentionally left blank

CYNGOR SIR YNYS MÔN	
ADRODDIAD I:	PWYLLGOR SGRIWTINI CORFFORAETHOL A'R PWYLLGOR GWAITH
DYDDIAD:	26 MEHEFIN & 17 GORFFENNAF 2017
PWNC:	ADRODDIAD MONITRO'R CERDYN SGORIO – CHWARTER 4 (2016/17)
AELOD(AU) PORTFFOLIO:	Y CYNGHORYDD DAFYDD THOMAS
PENNAETH GWASANAETH:	SCOTT ROWLEY
AWDUR YR ADRODDIAD: RHIF FFÔN: E-BOST:	GETHIN MORGAN 01248 752111 GethinMorgan@ynysmon.gov.uk
AELODAU LLEOL:	d/b

A – Argymhelliad/Argymhellion a Rheswm/Rhesymau	
1.1	Hwn yw cerdyn sgorio olaf ar gyfer blwyddyn ariannol 2016/17.
1.2	Mae'n dangos sefyllfa gymharol gadarnhaol y Cyngor yn erbyn ei amcanion gweithredol ar gyfer Chwarter 4.
1.3	Gofynnir i'r Pwyllgor graffu'r cerdyn sgorio a nodi'r meysydd y mae'r Uwch Dîm Arweinyddiaeth yn eu rheoli i sicrhau gwelliannau i'r dyfodol. Gellir crynhoi'r rhain fel a ganlyn: <ul style="list-style-type: none"> 1.3.1 Cydnabyddir meysydd sy'n tanberfformio (dangosyddion coch neu ambr ar y cerdyn sgorio) a sefydlir mesurau priodol ar gyfer eu gwella fel a nodir yn yr adroddiad. Bydd angen i'r rhain cael eu gyflwyno bob mis i'r aelod portffolio perthnasol a'r byrddau rheoli cysylltiedig. <ul style="list-style-type: none"> 1.3.1.1 Cynnal gweithdy gyda'r Pwyllgor Gwaith a'r Pwyllgor Gwaith Cysgodol yn ystod Ch2 i gadarnhau'r dangosyddion perthnasol a fydd yn cael eu cynnwys ar gerdyn sgorio 17/18. 1.3.1.2 Adolygu'r targedau ar gyfer 17/18 er mwyn sicrhau eu bod yn heriol ond yn gyraeddadwy ac mewn achosion lle nad yw targedau'n cael eu cyflawni blwyddyn ar ôl blwyddyn, bod disgwyl iddynt o leiaf wella 1.3.2 Mae data salwch yn cael ei ddefnyddio i flaenoriaethu a targedu adnoddau i gynnal paneli herio salwch gwasanaeth yn ystod 2017/18, sydd wedi bod yn allweddol wrth wella ein ffigyrau salwch ar gyfer

2016/17

1.3.3 Y Gwasanaethau Plant i fonitro'r cynllun gwella gwasanaeth gan gynnwys perfformiad yn erbyn targedau drwy'r Panel Sgriwtini Plant.

1.3.4 Darperir cymorth pellach i werthuso'r prosesau ar gyfer casglu'r wybodaeth ar gyfer y dangosyddion yn y maes Dysgu yn ystod y flwyddyn ariannol newydd a'r angen i wella perfformiad mewn ysgolion ar bob lefel.

1.4 Gofynnir i'r Pwyllgor dderbyn y camau lliniaru a amlinellir uchod.

B – Pa opsiynau eraill wnaethoch chi eu hystyried a beth oedd eich rhesymau dros eu gwrthod ac/neu ddewis yr opsiwn hwn?

d/b

C – Am ba reswm y mae hwn yn benderfyniad i'r Pwyllgor Gwaith?

Mae'r mater hwn wedi ei ddirprwyo i'r Pwyllgor Gwaith.

CH – A yw'r penderfyniad hwn yn gyson â'r polisi a gymeradwywyd gan y Cyngor llawn?

Ydi.

D – A yw'r penderfyniad hwn o fewn y gyllideb a gymeradwywyd gan y Cyngor?

Ydi

DD – Gyda phwy wnaethoch chi ymgynghori?		Beth oedd eu sylwadau?
1	Prif Weithredwr / Uwch Dîm Arweinyddiaeth (UDA) (mandadol)	Ystyriwyd y mater gan yr UDA yn ei gyfarfod ar 12 Mehefin ac mae eu sylwadau wedi eu hadlewyrchu yn yr adroddiad.
2	Cyllid / Adran 151 (mandadol)	Dim sylwadau

3	Cyfreithiol / Swyddog Monitro (mandadol)	Dim sylwadau
4	Adnoddau Dynol (AD)	Sylwadau wedi eu cynnwys yng nghorff yr adroddiad
5	Eiddo	
6	Technoleg Gwybodaeth Cyfathrebu (TGCh)	
7	Sgriwtini	
8	Aelodau Lleol	
9	Unrhyw gyrff allanol / arall/eraill	

E – Risgiau ac unrhyw gamau lliniaru (os yn berthnasol)		
1	Economaidd	
2	Gwrthdodi	
3	Trosedd ac Anhrefn	
4	Amgylcheddol	
5	Cydraddoldebau	
6	Cytundebau Canlyniad	
7	Arall	

F - Atodiadau:
<p>Atodiad A – Adroddiad Monitro'r Cerdyn Sgorio – Chwarter 4, 2016/17 a'r Cerdyn Sgorio. Atodiad B – Crynodeb Byrddau Rhaglen, Ebrill 2017 Atodiad C – Adroddiad Rheoli Absenoldeb Mehefin 2017, SAC</p>

FF - Papurau Cefndir (cysylltwch os gwelwch yn dda gydag awdur yr Adroddiad am unrhyw wybodaeth bellach):
<ul style="list-style-type: none"> • Adroddiad monitro Cerdyn Sgorio 2016/17 - Chwarter 3 (fel y cafodd ei gyflwyno i'r Pwyllgor Gwaith ym mis Mawrth 2017 a'i dderbyn ganddo).

ADRODDIAD MONITRO'R CERDYN SGORIO – CHWARTER 4 (2016/17)

1. RHAGARWEINIAD

- 1.1 Un o amcanion y Cyngor dan Raglen Cymru ar gyfer Gwella yw sicrhau bod gennym ddull o dystiolaethu a chyflwyno gwelliant parhaus ar draws y sefydliad. I'r perwyl hwn, llunnir adroddiad ar berfformiad bob blwyddyn i'w gyhoeddi erbyn diwedd mis Hydref sy'n dangos y cynnydd a wnaed neu'r diffyg cynnydd (fel sy'n berthnasol).
- 1.2 Datblygwyd y cerdyn sgorio hwn i roi gwybod i arweinwyr y Cyngor am gynnydd a wneir yn erbyn dangosyddion sy'n dangos yn eglur bod gwaith dydd i ddydd y Cyngor yn cael ei wneud yn llwyddiannus ac i gynorthwyo i ddarparu sail dystiolaeth ar gyfer drafftio'r adroddiad ar berfformiad.
- 1.3 Mae'r cerdyn sgorio (Atodiad A) yn dangos y sefyllfa ar ddiwedd 2016/17 a bydd yn cael sylw pellach gan y Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol a'r Pwyllgor Gwaith yn ystod mis Mehefin.

2.1. RHEOLI PERFFORMIAD

- 2.1.1 Mae'r cerdyn sgorio ar gyfer Rheoli Perfformiad yn dangos perfformiad yn erbyn dangosyddion y gofynnwyd amdanynt gan yr Uwch Dîm Arweinyddiaeth, y Pwyllgor Gwaith a'r Pwyllgor Gwaith Cysgodol.
- 2.1.2 Ar ddiwedd y flwyddyn, mae'n galonogol nodi bod y mwyafrif o'r dangosyddion wedi perfformio'n dda yn erbyn eu targedau ar gyfer y flwyddyn. Fodd bynnag, nodwn fod 2 o ddangosyddion yn tanberfformio ac yn Ambr neu'n Goch yn erbyn eu targed am y flwyddyn.
- 2.1.3 Mae un dangosydd o fewn y Gwasanaethau Oedolion yn parhau i danberfformio yn erbyn y targed ar gyfer y flwyddyn –
  - (i) PM19 – AMBR - Oedi gyda throsglwyddo gofal am resymau gofal cymdeithasol fesul 1,000 o'r boblogaeth sy'n 75 oed neu'n hŷn. Ch4 – 6.05 Targed - 1.5. Mae hwn yn ddangosydd newydd ac mae'r targed yn un uchelgeisiol. Mae diffyg capasiti yn y maes gofal cartref yn cael effaith negyddol ar y DP hwn a nodwyd yn yr adroddiad ar Ch3 nad oedd y targed hwn am gael ei gyflawni ar gyfer y flwyddyn am y rheswm hwn.

Camau Iliniaru – Mae'r camau lliniaru a nodwyd yn yr adroddiad Ch3 yn parhau i fod yn berthnasol. Mae cynllun trawsnewid yn mynd rhagddo i sicrhau mwy o gapasiti gofal cartref cynhwysfawr yn ystod 2017. Mae problemau ychwanegol yn codi yn sgil diffyg capasiti nyrsio EMI. Er mwyn mynd i'r afael â'r mater hwn, mae'r gwasanaeth yn datblygu capasiti arbenigol ychwanegol mewn partneriaeth gyda'r Bwrdd Iechyd.
- 2.1.4 Roedd un dangosydd yn y Gwasanaethau Plant yn parhau i danberfformio o Ch3 fel a ganlyn –
  - (i) SCC/025 - y % o ymweliadau statudol â phlant sy'n derbyn gofal yr oedd angen eu cynnal yn ystod y flwyddyn ac a gynhaliwyd yn unol â rheoliadau Ch4 – 79.35% Targed – 100% **COCH**. Mae hyn yn cymharu gyda pherfformiad o 82.79% yn 2015/16. Trafodwyd y dangosydd hwn hefyd yn yr adroddiad ar gerdyn sgorio Ch3.

Camau Iliniaru – Roedd y cynnydd yn y nifer o Blant Mewn Gofal (LAC) wedi arwain at gynnydd yn y galw sydd wedi effeithio ar berfformiad y dangosydd perfformiad yma. Fodd bynnag, mae'r gwasanaeth yn parhau i ganolbwyntio ar wella mewn nifer o feysydd allweddol. Mae disgwyliad clir bod plant yn cael eu gweld o fewn yr amserlen berthnasol. Mae ymyriadau pwrpasol yn cael ei gynnal gyda Gweithwyr Cymdeithasol unigol i wella eu perfformiad mewn perthynas ag ymweliadau statudol plant mewn gofal. Mae atebolrwydd proffesiynol am eu perfformiad eu hunain yn cael ei bwysleisio drwy sesiynau goruwchwylio a chyfarfodydd tîm.

- 2.1.5** Mae dangosyddion 15-18 ar y cerdyn sgorio'n ymwneud â pherfformiad ysgolion. Mae'r gwasanaeth Dysgu'n cydnabod bod y canlyniadau ar gyfer dangosyddion 15 a 16, perfformiad CA4 a CA3 wedi gwella ond nad ydynt wedi gwella ar yr un lefel â'r gwelliant ar draws Cymru a bod angen gwneud mwy o waith i wella'r sefyllfa'n gyflymach. Mae perfformiad dangosyddion 17 ac 18, CA2 a'r Cyfnod Sylfaen wedi dirywio o gymharu â pherfformiad 2014/15. Mae'r gwasanaeth wedi nodi'r angen i wella'r ddau gam, yn enwedig y Cyfnod Sylfaen.
- 2.1.7** Er bod gweddill y dangosyddion i gyd yn **WYRDD** neu'n **FELYN** yn y rhan sy'n ymwneud â rheoli perfformiad, dylid nodi nad yw hyn yn golygu y bydd ein safle ar lefel genedlaethol yn gwella. Er enghraifft, yn seiliedig ar ganlyniadau chwarter 15/16, byddai chwarteri 6 o'n dangosyddion yn newid (dim ond yn erbyn 8 dangosydd mae modd i ni gymharu ein hunain yn genedlaethol ar hyn o bryd) –
- (i) Byddai 3 yn dangos gwelliant gymharu â chanlyniad chwarter 15/16
    - a. WMT/009b - Canran y gwastraff sirol a gasglwyd gan awdurdodau lleol ac a baratowyd i'w aildddefnyddio a/neu ei ailgylchu – oherwydd ein llwyddiant yn cyflawni 65.79% y flwyddyn yma
    - b. WMT/004b - Canran y gwastraff sirol a anfonwyd i'w dirlenwi – yn disgyn y flwyddyn yma i 6.6%
    - c. THS/011c - % y ffyrdd nad ydynt yn brif ffyrdd (C) sydd mewn cyflwr gwael ar y cyfan (blynyddol) – gwella i 10.1%.
  - (ii) Byddai s yn dangos dirywiad o gymharu â chanlyniad chwarter 15/16
    - a. STS/005b - Canran y priffyrdd a archwiliwyd sydd o safon uchel neu dderbyniol o ran glanweithdra
    - b. STS/006 - Canran yr achosion o adael gwastraff yn anghyfreithlon a gliriwyd o fewn 5 diwrnod gwaith, ar ôl i rywun adrodd amdanynt
    - c. SCC/025 - % yr ymweliadau statudol â phlant mewn gofal oedd i fod i ddigwydd yn ystod y flwyddyn, a gynhaliwyd yn unol â'r rheoliadau
- 2.1.8** Er bod hon yn stori gymysg at ei gilydd, ni fyddwn yn gwybod sut yr ydym wedi perfformio o gymharu ag eraill hyd oni chaiff eu canlyniadau nhw ar gyfer 16/17 eu cyhoeddi gan Lywodraeth Cymru ym mis Medi. Caiff y darlun cyffredinol sylw yn yr Adroddiad Perfformiad Blynyddol a gaiff ei ystyried gan y Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol a'r Pwyllgor Gwaith cyn ei fabwysiadu gan y Cyngor yn yr hydref.
- 2.1.9** Mae nifer o ddangosyddion wedi dod yn agos at neu wedi cyflawni eu targedau ar gyfer y flwyddyn. Mae hyn yn galonogol, fodd bynnag, mae 4 o'r dangosyddion hynny wedi dirywio blwyddyn ar flwyddyn. Er mwyn sicrhau cynnydd a gwella ein statws fel cyngor sy'n cyflawni, mae'r **UDA yn argymhell** -

2.1.9.1 Cynnal gweithdy gyda'r Pwyllgor Gwaith a'r Pwyllgor Gwaith Cysgodol yn ystod Ch2 i gadarnhau'r dangosyddion perthnasol a fydd yn cael eu cynnwys ar gerdyn sgorio 17/18.

2.1.9.2 Adolygu'r targedau ar gyfer 17/18 er mwyn sicrhau eu bod yn heriol ond yn gyraeddadwy ac mewn achosion lle nad yw targedau'n cael eu cyflawni blwyddyn ar ôl blwyddyn, bod disgwyl iddynt o leiaf wella.

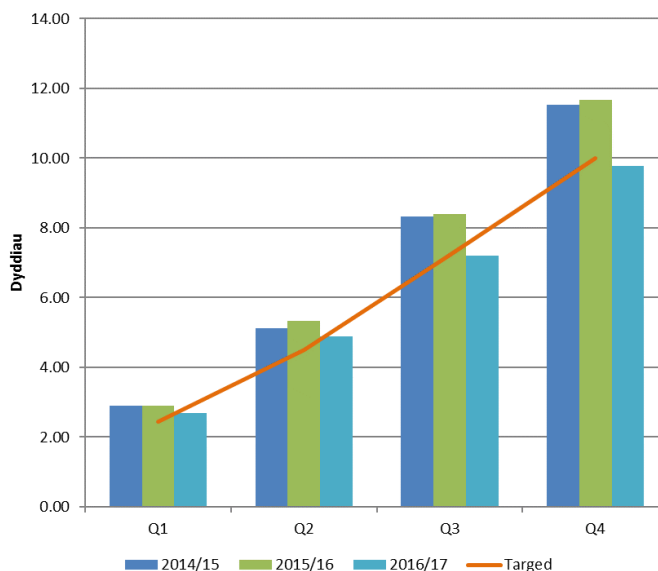
2.1.10 Mae Atodiad B yn dangos y rhaglen waith gyfan y mae'r ddau Fwrdd Rhaglen Trawsnewid Corfforaethol yn eu goruchwyllo. Er bod rhai o'r rhaglenni / prosiectau'n GOCH, mae'n bwysig nodi bod y materion a amlygwyd yn cael eu rheoli a'u tracio drwy'r Byrddau sy'n cyfarfod bob dau fis.

2.2 RHEOLI POBL

2.2.1 O ran Rheoli Pobl, nodir bod perfformiad y Cyngor o safbwynt cyfraddau salwch (*dangosydd 3 ar y cerdyn sgorio dan 'rheoli pobl'*) ar ddiwedd 2016/17, wedi cyflawni'r targed corfforaethol o **9.78** Diwrnod o Salwch fesul pob aelod o staff ALIC yn erbyn y targed o 10 Diwrnod o Salwch fesul pob aelod o staff ALIC a'i fod yn **WYRDD** ar y cerdyn sgorio. Mae hwn yn welliant sylweddol o'i gymharu gyda 2015/16 pryd cofnodwyd 11.68 Diwrnod o Salwch fel ALIC. Mae hyn yn gyfanswm o 4737 o ddiwrnodau salwch yn well na 2015/16.

2.2.2 Mae'r canlyniad cadarnhaol hwn yn adlewyrchu'r gwaith caled a wnaed gan y Cyngor yn ystod yr ychydig flynyddoedd diwethaf dan arweiniad y Prif Weithredwr a'r panelau herio salwch a gefnogwyd gan AD. Mae graff isod yn dangos y gwelliant hwn (Tabl 1).

Absenoldeb salwch – dyddiau gwaith/shifftiau a gollwyd ar gyfartaledd

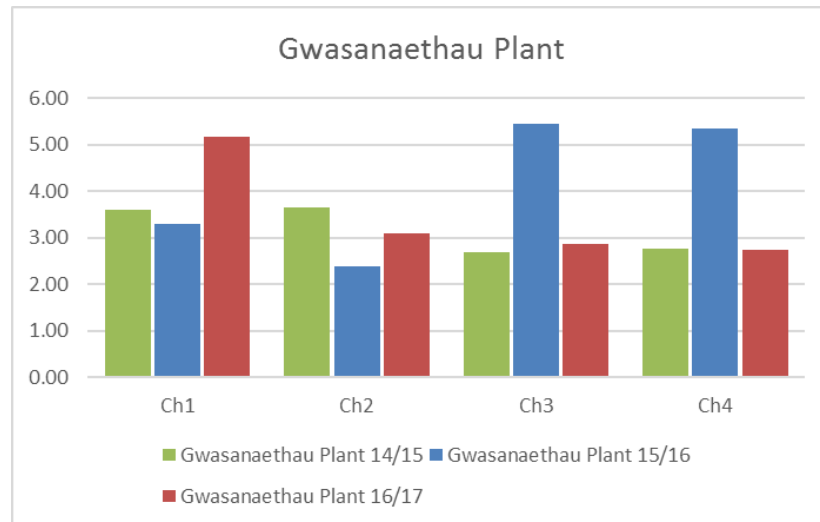
Tabl 1

2.2.3 Dylai'r canlyniad 9.78 Diwrnod o Salwch fesul pob aelod o staff ALIC weld ein perfformiad ar lefel genedlaethol yn gwella o'r chwarter gwaelod i'r chwarter canolrifol uwch (yn seiliedig ar ddata perfformiad 2015/16).

2.2.4 Mae perfformiad y Gwasanaethau yn erbyn y targedau hyn ar gyfer Ch4 yn nodi mai dim ond 2 o Wasanaethau sy'n GOCH o gymharu â'u targedau ar gyfer y chwarter:

2.2.4.1 Gwasanaethau Plant- COCH – 13.91 o ddiwrnodau o salwch fesul ALIC (Targed 10.5). Mae cyfraddau salwch wedi gwella'n sylweddol yn y gwasanaeth yn ystod Ch4 (Tabl 2).

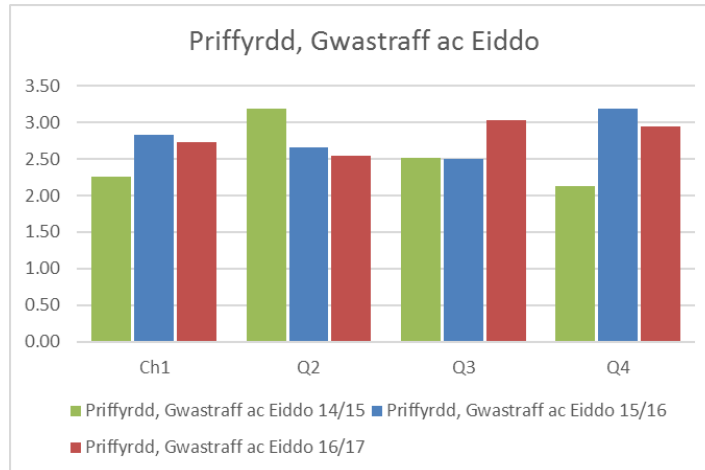
Tabl 2

2.2.4.2 Priffyrdd, Gwastraff ac Eiddo - COCH – 11.23 o ddiwrnodau o salwch fesul ALIC (Targed o 9.5). Gwelwyd gwelliant bychan yng nghyfraddau salwch y gwasanaeth yn ystod Ch4 (Tabl 4) gyda gostyngiad bach ar eu cyfradd salwch cyffredinol o gymharu â canlyniad 15/16 o 11.18.

2.2.4.3 Mae'r gwasanaeth yn cynnwys nofer o is-adrannau ac mae nifer o'r is-adrannau hynny wedi perfformio'n dda yn erbyn targedau eleni, sef Priffyrdd (6.6 diwrnod fesul CALI) ac Eiddo (9.09 diwrnod fesul CALI).

2.2.4.4 Mae Gwastraff (19 diwrnod fesul CALI), wedi gwella ers y flwyddyn flaenorol gyda nifer o achosion salwch hirdymor sydd bellach wedi gadael y Cyngor. Rhagwelir o ganlyniad, bydd y gwelliant yn parhau yn 17/18. Yn o'gystal, rydym wedi gweld rhywfaint o welliant yn y cyfraddau salwch Glanhawyr (10.84 diwrnod fesul CALI), ond mae yna broblem wedi bod gyda gweithwyr Trafnidiaeth Cymunedol Môn (MCT) (25.2 diwrnod fesul CALI) lle mae salwch difrifol wedi effeithio perfformiad yr uned.

2.2.4.5 Fodd bynnag, er bod perfformiad yn erbyn y targed wedi llithro yn ystod 16/17, o'r 334 o staff y mae'r gwasanaeth yn cyflogi, roedd 132 ohonnynt wedi bod yn bresennol bob dydd o'r flwyddyn.

Tabl 3

2.2.5 Nid yw'r ffigyrau yr adroddwyd arnynt yn ystadegau salwch eleni'n cynnwys y diwrnodau salwch a gymerwyd oherwydd profedigaeth (916 o ddiwrnodau). Petaem yn cynnwys profedigaethau yn y swm, byddem yn parhau i weld gwelliant sylweddol o gymharu â 15/16 (10.18 Diwrnod fesul pob aelod o staff ALIC), fodd bynnag byddem fymryn ar yr ochr anghywir o'r targed corfforaethol. Mae'r newid hwn yn y swm wedi cael ei wneud er mwyn cwrdd â'r canllawiau a ddarparwyd gan Uned Data Cymru mewn perthynas â'r dangosydd cenedlaethol.

2.2.6 Er mwyn parhau i gadw i fyny â rheoli salwch, mae targedau Gwasanaeth wedi cael eu nodi ar gyfer y flwyddyn nesaf. Gwelir y rhain yn Nhabl 4 isod:

Gwasanaeth	Targed 2017/18
Gwasanaethau Oedolion	12.5
Gwasanaethau Plant	12.5
Busnes y Cyngor	8
Priffyrdd, Eiddo a Gwastraff	10
Tai	10
Dysgu	9.5
Rheoleiddio a Datblygu Economaidd	7
Adnoddau	7
Uwch Reolwyr	7
Trawsnewid	7

2.2.7 Un maes lle methwyd â chwrdd â'r targed oedd y Cyfarfodydd Adolygu Presenoldeb (CAP). Mae ffigyrau CAP ar gyfer Ch4, 57%, wedi gostwng o gymharu â pherfformiad o 75% yn Ch3 (nid yw'r ffigyrau hyn yn cynnwys Ysgolion). Er bod hyn yn ddirywiad ac er bod y dangosydd yn GOCH bellach ar y cerdyn sgorio, mae Adnoddau Dynol wedi nodi bod safon y CAP sy'n dod drwodd gan y gwasanaethau wedi gwella'n sylweddol. Atgoffwyd Gwasanaethau o'r angen i gynnal CAP a bydd hyn yn faes sydd yn cael sylw arbennig yn y paneli herio yn 17/18.

2.2.8 Yn dilyn cais y Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol am adroddiad dilyn-i-fyny gan Swyddfa Archwilio Cymru ar reoli absenoldeb yn y Cyngor, mae'r adroddiad bellach wedi bod i law. Mae'r adroddiad yn un cadarnhaol ac wedi cael ei drafod gyda'r UDA. Mae'n dangos o safbwynt y Swyddfa Archwilio Cymru –

2.2.8.1 bod y Cyngor wedi atgyfnerthu ei bolisiau a'i weithdrefnau ar gyfer rheoli presenoldeb;

2.2.8.2 bod y Cyngor wedi blaenoriaethu rheolaeth presenoldeb ac wedi atgyfnerthu ei ddull strategol sy'n gadarn ac yn heriol; a

2.2.8.3 bod rheolaeth y Cyngor o bresenoldeb staff y Cyngor wedi gwella'n sylweddol a'i fod yn fwy rhagweithiol nag o'r blaen o ran sicrhau bod ysgolion yn atebol am reoli presenoldeb.

2.2.9 Er bod hyn yn gadarnhaol yn ei natur, fodd bynnag mae'r adroddiad yn nodi dau cynig ar gyfer gwella –

2.2.9.1 Er mwyn herio ysgolion yn briodol mewn perthynas â'u trefniadau rheoli presenoldeb, dylai'r Cyngor barhau i sicrhau bod ganddo gapasiti i ddarparu data cymharol yn fisol i bob ysgol yn ymwneud â chyfraddau absenoldeb athrawon a staff nad ydynt yn athrawon, a darparu'r gefnogaeth a'r arweiniad berthnasol i bob ysgol er mwyn gweithredu trefniadau rheoli presenoldeb.

2.2.9.2 Dylai'r Cyngor ystyried perfformiad presenoldeb ysgolion yn ei adroddiadau chwarterol i'r Pwyllgor Gwaith a Sgriwtini Corfforaethol sy'n ymwneud â gwasanaethau'r Cyngor.

2.2.10 Mae'r adroddiad - Adolygiad o Reolaeth Presenoldeb, Cyngor Sir Ynys Môn – SAC, yn atodol fel Atodiad C.

2.2.11 Yn ystod y flwyddyn, cynhaliodd y Cyngor arolwg staff am y tro cyntaf ers 2013 ac mae 3 o ddangosyddion wedi cael eu cynnwys yn yr adran ar Reoli Pobl (dangosyddion 15-17). Cymerodd cyfanswm o 560 o staff ran yn yr arolwg a rydd lefel hyder 95% i'r cyngor (gyda hyblygrwydd o 4% y naill ochr) bod y data'n cynrychioli teimladau'r staff ar draws y cyngor.

2.2.12 Mae'r argymhellion a ddaeth allan o'r arolwg staff wedi cael eu cyflwyno i'r UDA a byddant yn cael eu cynnwys yn Hunanasesiad y Cyngor. Mae Hunanasesiad y Cyngor yn ymdrech gydweithredol gan nifer o reolwyr a staff ar draws y sefydliad sy'n nodi cryfderau a gwendidau o fewn ffiniau gweithredu. Rhagwelir y bydd y canfyddiadau'n cael eu cyflwyno i aelodau etholedig yn yr wythnosau nesaf.

2.2.13 Mae'r UDA felly'n argymhell –

2.2.13.1 *Mae data salwch yn cael ei ddefnyddio i flaenoriaethu a targedu adnoddau i gynnal paneli herio salwch gwasanaeth yn ystod 2017/18, sydd wedi bod yn allweddol wrth wella ein ffigyrau salwch ar gyfer 2016/17.*

2.3 GWASANAETH CWSMER

- 2.3.1** Roedd dau o'r dangosyddion newydd o ran newid sianelau yn edrych ar lansio AppMôn yn llwyddiannus, lle defnyddiodd pobl y dechnoleg i roi gwybod am 248 o faterion a oedd angen sylw hyd at ddiwedd Ch4 (yn cynnwys gadael gwastraff yn anghyfreithlon, goleuadau stryd ddiffygiol, canmoliaethau neu gwynion, pafinau wedi torri, ffurflenni data-bas clybiau chwaraeon ac archebu biniau ailgylchu). Saethodd y ffigwr hwn i fyny i 1001 o adroddiadau yn ystod Ch4 oherwydd cyflwynwyd ffurflenni ar-lein ar y wefan. Credir y bydd yr adroddiadau hyn yn parhau i gynyddu wrth i fwy o ffurflenni gael eu hychwanegu i'r wefan. Yn anffodus, nid ydym ar hyn o bryd yn medru cael gwybod gan y cyflenwr faint o weithiau y mae AppMôn wedi ei lawrlwytho.
- 2.3.2** Mae'r dangosyddion sy'n weddill yn canolbwyntio ar y wefan a'n presenoldeb ar y cyfryngau cyhoeddus. Cafwyd 541k o ymweliadau unigol i'r wefan yn ystod y flwyddyn. Mae ein presenoldeb ar y cyfryngau cyhoeddus wedi arwain at 21k o gyfrifon cyfryngau cyhoeddus yn ein dilyn - Facebook (9.5k o ddilynwyr) a Twitter (11.5k o ddilynwyr). Roedd hyrwyddo'r ymgynghoriad ar y gyllideb ar Facebook a chyrraedd 44,339 o bobl (3,849 wedi ymateb yn Gymraeg a 40,490 yn Saesneg) yn enghraifft dda o'r rhesymau pam y mae'r cyfryngau cymdeithasol yn bwysig i'r agenda newid sianelau.
- 2.3.3** O ran Rheoli Cwynion gan Gwsmeriaid, roedd 71 o gwynion wedi dod i law erbyn diwedd y flwyddyn (o gymharu â 59 yn 15/16) a 5 o gwynion Cam 2 yn y Gwasanaethau Cymdeithasol (derbyniwyd yr un nifer yn 15/16). Ymatebwyd i'r holl gwynion ac o'r rhain, cadarnhawyd 15 ohonynt yn llawn (Gwasanaethau Oedolion [1], Gwasanaethau Plant [1], Rheoleiddio a Datblygu Economaidd [2], Priffyrdd, Gwastraff ac Eiddo [5], Adnoddau [3], Dysgu [1] a Busnes y Cyngor [1]), Cadarnhawyd 10 yn rhannol (Rheoleiddio a Datblygu Economaidd [1], Priffyrdd, Gwastraff ac Eiddo [4], Busnes y Cyngor [1] a Tai [3]) ac ni chadarnhawyd y 49 oedd yn weddill. Mae'r Bwrdd Rhagoriaeth Gwasanaethau Cwsmer yn cael gwybod am y rhain ac yn eu monitro.
- 2.3.4** Ymatebwyd i 80% o'r cwynion o fewn yr amserlen ond roedd rhai ymatebion hwyr (Gwasanaethau Oedolion [5], Priffyrdd, Gwastraff ac Eiddo [1], Tai [1], Gwastraff a Thai [1], Gwastraff a Thai [1]. Busnes y Cyngor [1] a Gwasanaethau Plant [17]. Mae hyn yn gynydd sylweddol o'r 64% a gafwyd ar ddiwedd 2015/16 ond mae wedi cwrdd â'r targed o 80% ar gyfer y flwyddyn.
- 2.3.5** Ymatebwyd i 77% o'r ceisiadau am wybodaeth dan y Ddeddf Rhyddid Gwybodaeth o fewn yr amserlen erbyn diwedd 2016/17 o gymharu â 67% ar ddiwedd 2015/16. Mae hyn yn welliant blwyddyn ar flwyddyn sylweddol o gofio bod y Cyngor wedi delio gyda 5700 o gwestiynau yn ystod 2016/17.
- 2.3.6** Cafwyd 1037 o geisiadau DRhG yn 2016/17 gyda 236 o ymatebion hwyr. Daeth y rhan fwyaf o'r ymatebion hwyr o'r Gwasanaeth Adnoddau, sef 33%. Mae hyn wedi cael ei nodi gan y Pennaeth Gwasanaeth fel maes y mae angen ei wella ac mae newidiadau wedi cael eu cyflwyno o ran y modd y mae ceisiadau DRhG yn cael eu prosesu gyda hynny'n arwain at welliant yn Ch4 gyda 43% o ymatebion hwyr wedi eu cofnodi ar gyfer 16/17 o gymharu â 59% hyd at ddiwedd Ch3. Mae gwasanaethau eraill yn cynnwys Dysgu gyda 17% (41% o'r 97 a dderbyniwyd gan y gwasanaeth),

Gwasanaethau Cymdeithasol gyda 21% (24% o'r 203 a dderbyniwyd yn y gwasanaeth) a Rheoleiddio a Datblygu Economaidd gyda 13% (17% o'r 187 a dderbyniodd y gwasanaeth). Mae ein hymateb i'r ceisiadau hyn yn bwysig ac mae'r UDA a'r Penaethiaid Gwasanaeth yn parhau i fonitro perfformiad yn y maes hwn yn agos.

- 2.3.7** Cafodd yr ymarfer Siopwr Cudd (eitemau 16-19 ar y cerdyn sgorio) ei gynnal unwaith eto gan y Grŵp Ymgynghorol Tenantiaid yn dilyn eu hymdrechion yn 2015/16. Cytunwyd ar un newid ar gyfer eleni sef canolbwyntio ar nifer ddethol o wasanaethau rheng flaen er mwyn cynnal archwiliad manylach nag un 2015/16. Y gwasanaethau a archwiliwyd oedd Llyfrgelloedd, Hamdden, Tai, Gwarchod y Cyhoedd, Addysg a Gwasanaethau Plant. Canolbwyntir ar y gwasanaethau eraill yn yr archwiliad sydd wedi ei gynllunio ar gyfer 2017/18.
- 2.3.8** Yn yr adroddiad, nodir bod "Safon Gofal Cwsmer yn gyffredinol yng Nghyngor Ynys Môn wedi gwella ers yr archwiliad diwethaf, fodd bynnag, mae lle i wella o hyd" a gweler isod argymhellion eu hadroddiad:
- Pob e-bost i gynnwys llofnod yn nodi enw a rôl y swyddog
  - Sefydlu ymatebion cydnabod awtomatig ar gyfer yr holl e-byst sydd ar gael yn gyhoeddus megis tai@ynysmon.gov.uk
  - Pob swyddog yn y dderbynfa i wisgo bathodynau'n hytrach na chardiau adnabod ar gortyn o gwmpas eu gyddfau
  - Yr holl swyddogion sy'n ateb ffôn i fod yn ymwybodol o'r siarter gofal cwsmer
- 2.3.9** Mae'r Bwrdd Rhagoriaeth Gwasanaeth Cwsmer wedi derbyn yr argymhellion ac wedi cytuno ar raglen i'w gweithredu.

2.4 RHEOLAETH ARIANNOL

- 2.4.1** Roedd cyfanswm y tanwariant ar gyfer yr Awdurdod ar 31 Mawrth 2017 yn £311k (0.47%).
- 2.4.2** Gwelodd y Gwasanaethau orwariant o £538k yn y cyllidebau a reolir ganddynt, sy'n well na'r sefyllfa yr adroddwyd arni yn chwarter 3. Bu pwysau sylweddol ar gyllidebau'r swyddogaeth Dysgu Gydol Oes a'r Gwasanaethau Plant. Roedd hynny i'w briodoli i gost gwasanaethau statudol ar gyfer lleoliadau arbenigol nad oes gan y gwasanaethau hyn ond rheolaeth gyfyngedig drostynt. Cafodd y gorwariant ar wasanaethau ei gyllido gan danwariant o £1.541m mewn perthynas â Chyllid Corfforaethol sydd i'w briodoli'n bennaf i gyllid annisgwyl unwaith ac am byth ac arbedion a'r Gyllido Corfforaethol.
- 2.4.3** Yn ychwanegol at hyn, amcangyfrifir bod diffyg o £370k mewn perthynas â chasglu'r Dreth Gyngor a hynny'n bennaf oherwydd yr angen i wneud darpariaeth ar gyfer dyledion drwg. Daw Addasiadau Cyfrifo o £321k â chyfanswm y gorwariant ar gyfer yr Awdurdod yn ôl i £311k.

- 2.4.4** Mae'n bwysig i nodi bod y gwariant cyfalaf a nodir yn y cerdyn sgorio ddim yn cynnwys ffigurau Cyfrif Refeniw Tai (HRA). O ganlyniad, mae'r adroddiad a gyflwynwyd i'r Pwyllgor Gwaith ar wariant cyfalaf ar ddiwedd y flwyddyn yn amrywio o'r ffigur yma gan ei fod yn cynnwys y gwariant HRA.
- 2.4.5** Dylid nodi mai adroddiad ar y canlyniadau amodol yw hyn, mae Datganiad Cyfrifon yr Awdurdod wrthi'n cael ei baratoi ar hyn o bryd erbyn y dyddiad cau statudol o 30 Mehefin 2017 a bydd wedyn yn cael Archwiliad Allanol a bydd y Datganiad Cyfrifon terfynol yn cael ei gyflwyno gerbron y Cyngor Llawn ym mis Medi 2017. Bydd unrhyw amrywiadau ar y canlyniadau hyn yn cael eu nodi yn ystod cyfarfod y Cyngor Llawn ym mis Medi

3 ARGYMHELLION

- 3.1** Gofynnir i'r Pwyllgor sgrwttineiddio'r cerdyn sgorio a nodi'r meysydd y mae'r Uwch Dîm Arweinyddiaeth yn eu rheoli i sicrhau gwelliannau i'r dyfodol. Gellir crynhoi'r rhain fel a ganlyn:
- 3.1.1** Cydnabyddir meysydd sy'n tanberfformio (dangosyddion coch neu ambr ar y cerdyn sgorio) a sefydlir mesurau priodol ar gyfer eu gwella fel y nodir yn yr adroddiad. Bydd angen i'r rhain cael eu cyflwyno bob mis i'r aelod portffolio perthnasol a'r byrddau rheoli cysylltiedig.
- 3.1.1.1** Cynnal gweithdy gyda'r Pwyllgor Gwaith a'r Pwyllgor Gwaith Cysgodol yn ystod Ch2 i gadarnhau'r dangosyddion perthnasol a fydd yn cael eu cynnwys ar gerdyn sgorio 17/18.
- 3.1.1.2** Adolygu'r targedau ar gyfer 17/18 er mwyn sicrhau eu bod yn heriol ond yn gyraeddadwy ac mewn achosion lle nad yw targedau'n cael eu cyflawni blwyddyn ar ôl blwyddyn, bod disgwyl iddynt o leiaf wella
- 3.1.2** Mae data salwch yn cael ei ddefnyddio i flaenoriaethu a thargedu adnoddau i gynnal paneli herio salwch gwasanaeth yn ystod 2017/18, sydd wedi bod yn allweddol wrth wella ein ffigyrau salwch ar gyfer 2016/17.
- 3.1.3** Y Gwasanaethau Plant i fonitro'r cynllun gwella gwasanaeth gan gynnwys perfformiad yn erbyn targedau drwy'r Panel Sgrwttini Plant.
- 3.1.4** Darperir cymorth pellach i werthuso'r prosesau ar gyfer casglu'r wybodaeth ar gyfer y dangosyddion yn y maes Dysgu yn ystod y flwyddyn ariannol newydd a'r angen i wella perfformiad mewn ysgolion ar bob lefel.
- 3.2** Gofynnir i'r Pwyllgor dderbyn y camau lliniaru a amlinellir uchod.

Atodiad A - Cerdyn Sgorio Corfforaethol - Corporate Scorecard Ch-Q4 2016/17

Gofal Cwsmer / Customer Service	CAG / RAG	Tuedd / Trend	Canlyniad / Actual	Targed / Target	Canlyniad 15/16 Result	Canlyniad 14/15 Result
01) Nifer y cwynion a dderbyniwyd (ac eithrio Gwasanaethau Cymdeithasol)	Melyn / Yellow	↓	71	59	59	65
02) Nifer y cwynion Cam 2 a dderbynnwyd ar gyfer Gwasanaethau Cymdeithasol	-	→	5	-	5	
03) Nifer y Cwynion a gadarnhawyd / gadarnhawyd yr rhannol	-	↓	25	-	21	
04) % o ymatebion ysgrifenedig o fewn 20 diwrnod	Gwyrdd / Green	↑	80%	80%	64%	
05) Nifer o bryderon (ac eithrio Gwasanaethau Cymdeithasol)	-	↑	191	-	261	71
06) Nifer y cwynion Cam 1 ar gyfer Gwasanaethau Cymdeithasol	-	→	54	-	53	
07) Nifer o ganmoliaethau	-	↓	566	-	712	521
08) % o Ceisiadau Rhyddid Gwybodaeth a Ymatebwyd o fewn yr Amserlen	Melyn / Yellow	↑	77%	80%	67%	65%
09) Nifer o Geisiadau Rhyddid Gwybodaeth a dderbyniwyd	-	-	1037	-	854	894
10) % o'r galwadau ffôn heb ei ateb	Gwyrdd / Green	↓	13%	15%	12%	
11) Nifer o ddefnyddwyr AppMôn	-	-	-	-	-	-
12) Nifer o adroddiadau a dderbyniwyd gan AppMôn	-	↑	1001	-	-	-
13) Nifer o daliadau dros y we	-	-	10144	-	-	-
14) Nifer o 'ddilynwyr' CSYM ar Cyfryngau Cymdeithasol	-	↑	21k	-	-	-
15) Nifer o ymwelwyr i wefan y Cyngor	-	↑	541k	-	-	-
16) % o gyfathrebu ysgrifenedig a atebwyd o fewn 15 diwrnod gwaith o'u derbyn (Siopwr Cudd)	Gwyrdd / Green	↑	78%	-	67%	
17) % o ymatebion ysgrifenedig mewn dewis iaith y cwsmer (Siopwr Cudd)	Gwyrdd / Green	↑	100%	-	100%	
18) % o alwadau ffôn a atebwyd yn ddwyieithog (Siopwr Cudd)	Gwyrdd / Green	↑	83%	-	77%	
19) % y staff a gymerodd y cyfrifoldeb am ymholiad y cwsmer (Siopwr Cudd)	Melyn / Yellow	↓	87%	-	90%	

People Management	CAG / RAG	Tuedd / Trend	Canlyniad / Actual	Targed / Target	Canlyniad 15/16 Result	Canlyniad 14/15 Result
01) Nifer y staff yr awdurdod cyfan, gan gynnwys athrawon a staff mewn ysgolion (FTE)	-	-	2258	-	2310	2336
02) Nifer y staff yr awdurdod cyfan, ac eithrio athrawon a staff mewn ysgolion (FTE)	-	-	1250	-	1303	1362
03) Absenoldeb Salwch - dyddiau / shiftiau gwaith cyfartalog a gollwyd fesul FTE	Gwyrdd / Green	↑	9.78	10	11.68	11.53
04) Salwch Tymor Byr - dyddiau / shiftiau gwaith cyfartalog a gollwyd fesul FTE	-	-	4.72	-	4.89	5.49
05) Salwch Tymor Hir - dyddiau / shiftiau gwaith cyfartalog a gollwyd fesul FTE	-	-	5.06	-	6.79	6.04
06) % o salwch sy'n gysylltiedig â straen	-	→	7%	9%	7%	5%
07) % o Cyfweiliadau DIG a gynhalwyd o fewn yr amserlen	Melyn / Yellow	→	78%	80%	84%	85%
08) % o Cyfweiliadau DIG a gynhalwyd	Melyn / Yellow	↑	91%	95%	-	-
09) % o Gyfarfodydd Adolygu Phresenoldeb (CAP) a gynhaliwyd	Coch / Red	↓	57%	80%	-	-
10) Gweithwyr yr Awdurdod Lleol yn gadael (%) (Trosiant) (Blynddol)	-	-	10%	-	-	-
11) % o ADP a'i cwblhawyd o fewn yr amserlen	Gwyrdd / Green	↓	80%	80%	-	-
12) % y staff sydd a Thystysgrif DBS (os oes angen o fewn eu rôl)	-	↓	91.40%	-	98%	-
13) Nifer o staff Asiantaeth	-	↑	15	-	26	21
14) Yn gyffredinol rwy'n fodlon gyda'm swydd	-	→	83%	-	-	85%
15) Rwy'n gwybod beth a ddisgwylir gennyf	-	↑	94%	-	-	92%
16) Rwy'n teimlo fy mod yn derbyn cefnogaeth gan Ynys Môn i'm helpu i ymdopi â straen	-	↓	51%	-	-	69%

Rheolaeth Ariannol / Financial Management	CAG / RAG	Tuedd / Trend	Cyllideb / Budget	Canlyniad / Actual	Amrywiad / Variance (%)	Rhagolygon o'r Gwariant / Forecasted Actual	Amrywiad a Ragwelir / Forecasted Variance (%)
01) Alldro diwedd blwyddyn a ragwelir (Refeniw)	Gwyrdd / Green	-	£124,037,000	£123,726,000	-	-	-
02) Alldro diwedd blwyddyn a ragwelir (Cyfalaf)	-	-	£38,664,770	£28,033,124	-	-	-
03) Amrywiad yn y Gyllideb ar gyfer Talu Cyflogau hyd yma yn y Flwyddyn	-	-	-	-	-	-	-
04) % y Gyllideb a wariwyd ar Gyflogau	-	-	-	-	39.71%	-	-
05) Cost staff asiantaeth	Coch / Red	↓	£252,860	£1,411,093	458.05%	-	-
06) Y gyllideb o gymharu â Ffigyrau Gwioneddol	-	-	-	-	-	-	-
07) Cyflawniad yn erbyn targedau effeithlonrwydd	Ambr / Amber	↑	£2,980,000	£2,569,560	-13.77%	-	-
08) Incwm o gymharu â Thargedau (ac eithrio grantiau)	Gwyrdd / Green	↑	£25,717,640	£28,708,199	11.63%	-	-
09) Swm a fenthycwyd	-	-	-	£6.2M	-	-	-
10) Chost benthyca	-	-	£8,435,760	£7,605,780	-9.84%	-	-
11) % o'r anfondebau a dalwyd o fewn 30 diwrnod	Ambr / Amber	→	-	81.15%	-	-	-
12) % of y Dreth Gyngor a gasglwyd (am y 3 blynedd ddiwethaf)	Melyn / Yellow	↑	-	98.90%	-	-	-
13) % y Trethi Busnes a gasglwyd (am y 3 blynedd ddiwethaf)	Melyn / Yellow	→	-	98.90%	-	-	-
14) % yr Amrywiad Ddyledion a gasglwyd (am y 3 blynedd ddiwethaf)	Melyn / Yellow	↑	-	97.70%	-	-	-
15) % y Rhent Tai a gasglwyd (am y 3 blynedd ddiwethaf)	Gwyrdd / Green	-	-	100.26%	-	-	-
16) % y Rhent Tai a gasglwyd heb gynnwys taliadau budd-dal (am y 3 blynedd ddiwethaf)	Gwyrdd / Green	-	-	100.63%	-	-	-

Rheoli Perfformiad / Performance Management	CAG / RAG	Tuedd / Trend	Canlyniad / Actual	Targed / Target	Canlyniad 15/16 Result	Canlyniad 15/16 Result.	Chwarter 15/16 Quartile
01) SCA/002b: Cyfradd y bobl hŷn (65 mlwydd oed neu hŷn) y mae'r awdurdod yn eu cefnogi mewn cartrefi gofal fesul 1,000 o'r boblogaeth 65 oed neu hŷn ar 31 Mawrth	Gwyrdd / Green	↓	20.51	22	⇒	20.3	Isaf / Lower
02) LI/18b Canran y rhai sy'n ofalwyr i oedolion a ofynnodd am asesiad neu adolygiad ac a gafodd asesiad neu adolygiad iddyn nhw eu hunain yn ystod y flwyddyn	Gwyrdd / Green	↑	94.4	93	↑	90.8	-
03) PM18 - Canran yr ymholiadau ynghylch amddiffyn oedolion a gwblhawyd o fewn terfynau amser statudol	Gwyrdd / Green	↑	90.48	90	-	-	-
04) PM19 - Cyfradd oedi wrth drosglwyddo gofal am resymau gofal cymdeithasol fesul 1,000 o'r boblogaeth 75 oed neu drosodd	Ambr / Amber	↓	6.05	1.5	-	-	-
05) PM20a - Canran yr oedolion a gwblhaodd gyfnod ailalluogi ac sydd â pheccyn gofal a chymorth llai o faint chwe mis yn ddiweddarach	-	↑	62.6	-	-	-	-
06) PM20b - The percentage of adults who completed a period of reablement and have no package of care and support 6 months later	-	⇒	33.33	-	-	-	-
07) SCC/025: % yr ymweliadau statudol â phlant mewn gofal oedd i fod i ddigwydd yn ystod y flwyddyn, a gynhaliwyd yn unol â'r rheoliadau	Coch / Red	↓	79.35	100	↓	82.79	Canolrif Isaf / Lower Median
08) PM24 - Canran yr asesiadau a gwblhawyd ar gyfer plant o fewn terfynau statudol (42 diwrnod gwaith)	Melyn / Yellow	↓	89.17	100	-	-	-
09) PM32 - Canran y plant sy'n derbyn gofal sydd wedi profi (1) neu ragor o achosion o symud ysgol, yn ystod cyfnod neu gyfnodau o dderbyn gofal, nad oeddent yn drefniadau dros dro, yn y flwyddyn hyd at 31 Mawrth	Melyn / Yellow	↓	17.53	15	-	-	-
10) PM33 - Canran y plant sy'n derbyn gofal ar 31 Mawrth a oedd wedi cael tri lleoliad neu fwy yn ystod y flwyddyn	Gwyrdd / Green	↑	5.04	8	-	-	-
11) Presenoldeb – Cynradd (%)	-	-	94.8	-	-	95.1	-
12) Presenoldeb – Uwchradd (%)	-	-	94.6	-	-	94.5	-
13) Nifer y dyddiau a gollwyd oherwydd gwaharddiadau dros dro – Cynradd	-	-	21.5	-	-	-	-
14) Nifer y dyddiau a gollwyd oherwydd gwaharddiadau dros dro – Uwchradd	-	-	24.1	-	-	-	-
15) CA4 – % y disgyblion 15 oed sy'n cyflawni L2+	-	-	58.8	-	↑	56.9	-
16) CA3 - % y disgyblion sy'n cyflawni DPC	-	-	87.6	-	↑	84.5	-
17) CA2 - % y disgyblion sy'n cyflawni DPC	-	-	89.4	-	↓	91.8	-
18) CS - % y disgyblion sy'n cyflawni DPC/DCS	-	-	84.7	-	↓	86.2	-
19) LCL/001b: Nifer yr ymweliadau â llyfrgelloedd cyhoeddus yn ystod y flwyddyn	Melyn / Yellow	⇒	288k	290k	↓	289k	-
20) LCL/004: Nifer y deunyddiau llyfrgell a roddwyd allan yn ystod y flwyddyn	Melyn / Yellow	↓	272k	284k	↓	284k	-
21) Nifer yr ymgeiswyr gyda phlant sy'n ddibynyddion iddynt y mae'r Cyngor wedi sicrhau llefy gweily a brecwast iddynt (llefy nad yw'n hunangynhaliol)	Gwyrdd / Green	⇒	0	-	⇒	0	-
22) % y tenantiaid sy'n fodlon gyda gwaith atgyweirio ymatebol	Melyn / Yellow	↓	90.2	92	↑	89.5	-
23) Cynhyrchiol y gweithlu – % yr amser sy'n cael ei gategoreiddio fel amser cynhyrchiol	Gwyrdd / Green	↑	80.1	75	↑	74.6	-
24) Nifer cyfartalog y dyddiau calendr a gymerwyd i osod unedau llefy sy'n rhai y mae modd eu gosod (ac eithrio Eiddo Anodd eu Gosod)	Melyn / Yellow	↑	28	25	↑	33.7	-
25) STS/005b: Canran y priffyrdd a archwiliwyd sydd o safon uchel neu dderbyniol o ran glanweithdra	Melyn / Yellow	↓	93.4	94	↓	95.1	Canolrif Isaf / Lower Median
26) STS/006: Canran yr achosion o adael gwastraff yn anghyfreithlon a gliriwyd o fewn 5 diwrnod gwaith, ar ôl i rywun adrodd amdanynt	Gwyrdd / Green	↓	97.31	96	↑	98.5	Uchaf / Upper
27) WMT/009b: Canran y gwastraff sirol a gasglwyd gan awdurdodau lleol ac a baratwyd i'w aildefnyddio a/neu ei ailgylchu	Gwyrdd / Green	↑	65.79	60	↑	59.5	Canolrif Isaf / Lower Median
28) WMT/004b: Canran y gwastraff sirol a anfonwyd i'w dirlenwi	Gwyrdd / Green	↑	6.6	16.9	↑	16.9	Canolrif Isaf / Lower Median
29) THS/011c: % y ffyrdd nad ydynt yn brif ffyrdd (C) sydd mewn cyflwr gwael ar y cyfan (blynyddol)	Gwyrdd / Green	↑	10.1	13.5	↑	13.5	Canolrif Isaf / Lower Median
30) Nifer y bobl ifanc sydd wedi mynychu rhaglenni gweithgareddau datblygu chwaraeon / gweithgareddau allgymorth	Gwyrdd / Green	↑	113k	70k	↓	132k	-
31) LCS/002b: Nifer yr ymweliadau â chanolfannau chwaraeon a hamdden yr awdurdod lleol yn ystod y flwyddyn lle bydd yr ymwelydd yn cymryd rhan mewn gweithgaredd corfforol	Melyn / Yellow	↑	464k	467k	↑	458k	Canolrif Isaf / Lower Median

Rhaglen/Prosiect	Prosiectau Cysylltiedig	CAMG a Diweddariad Cryno
Moderneiddio Ysgolion	Ardal y Llannau	Strwythur allanol yr adeilad wedi ei gwblhau
	Ardal Caergybi	Y prosiect yn parhau i gael ei ddatblygu ar amser.
	Bro Rhosyr a Bro Aberffraw	LIC wedi cymeradwyo'r Achos Busnes Llawn mewn egwyddor
	Ardal Llangefni	Adroddiad ar yr ymgynghoriad yn mynd i'r Pwyllgor Gwaith ym mis Gorffennaf 17
Gofal Cymdeithasol i Oedolion	Gofal Ychwanegol Llangefni	Mae'r gwaith o baratoi'r safle ar gyfer adeiladu'n parhau ar hen safle Ysgol y Bont. Mae cyfarfodydd rheolaidd o Weithgor Hafan Cefni'n cael eu cynnal. Disgwylir i'r gwaith adeiladu fod wedi ei gwblhau erbyn yr haf 2018.
	Gofal Ychwanegol Amlwch	Mae'r gwaith yn ardal Amlwch bellach yn destun 'Seibiant ac Adolygiad' tan 2018
	Gofal Ychwanegol De'r Ynys	Mae'r Bwrdd wrthi'n rhoi sylw i ystyriaethau cyfannol ar gyfer ardal newydd.
	Gofal Ychwanegol Garreglwyd	
	Byw â Chymorth	Mae angen cadarnhad pellach o strategaeth risg y prosiect ynghyd ag ail-asesiad o'r sefyllfa ariannol gysylltiedig.
	Tendro'r Gwasanaethau Gofal Cartref	
	Allanoli'r Gwasanaethau Warden	
Trawsnewid Llyfrgelloedd, Gwasanaethau Ieuentid, Amgueddfeydd a Diwylliant	Trawsnewid Amgueddfeydd a Diwylliant	Mae amserlen ddiwygiedig wedi cael ei chytuno gan Bwrdd Trawsnewid Llyfrgelloedd, Diwylliant ac Ieuentid ar 20/12/16
	Ailfodelu'r Gwasanaeth Llyfrgelloedd	Mae amserlen ddiwygiedig wedi cael ei chytuno gan Bwrdd Trawsnewid Llyfrgelloedd, Diwylliant ac Ieuentid ar 20/12/16 – model newydd yn ei le erbyn Ionawr 2018
	Adolygiad o'r Gwasanaethau Ieuentid	Mae'r amserlen ar gyfer cyflwyno adroddiad i'r Pwyllgor Gwaith ar y bwriad i ailfodelu'r Gwasanaeth Ieuentid wedi cael ei ymestyn i 13.02.2017 er mwyn cyd-ddigwydd â'r ymgynghoriad ar y gyllideb
Hamdden		
Ynys Ynni		Cafodd tîm y rhaglen wahoddiad i'r Bwrdd ym mis Ionawr 2017 i roi diweddariad ar ddyfodol y rhaglen

Lleoedd Llewyrchus Llawn Addewid (VVP)		Mynd rhagddo'n dda ar y cyfan, rhaid risgiau wedi cael eu nodi fel a nodir uchod gyda phrosiect Neuadd y Farchnad
Neuadd y Farchnad		Rhagwelir oedi o 4 wythnos (allan o raglen 92.5 o wythnosau) oherwydd oedi annisgwyl oherwydd problemau gtyda chyflwr y ddaear. Mae gwaith Rhan 2 yn mynd yn ei flaen ac mae'r dogfennau tendr ar gyfer Rhan 2 bron wedi eu cwblhau a rhagwelir y byddant yn cael eu cyhoeddi ddiwedd mis Gorffennaf..
Cynllun Datblygu Lleol		
Cynllun Rheoli Cyrchfan		Mae'r Pwyllgor Gwaith wedi mabwysiadu'r Cynllun Rheoli Cyrchfan. Mae angen gwell dealltwriaeth o'r hyn a ddisgwylir gan y Cyngor o ran gwireddu'r cynllun
Arfarnu Swyddi a Statws Sengl		
Cyswllt Adnoddau – Northgate (AD)		
Rhagoriaeth Gwasanaeth Cwsmer		
Caffael		
Effeithlonrwydd Ynni		
Parhad Busnes		
Strategaeth TGCh		
Moderneiddio a Chydlynu'r gwasanaeth cyngor ar fudd-daliadau		
WCCIS		
Rheoli Polisiâu		

Adolygiad o Reolaeth Presenoldeb – **Cyngor Sir Ynys Môn**

Blwyddyn archwilio: 2017

Dyddiad cyhoeddi: Mehefin 2017

Cyfeirnod y ddogfen: 326A2017

Paratowyd y ddogfen hon fel rhan o waith a gyflawnwyd yn unol â swyddogaethau statudol.

Os gwneir cais am wybodaeth y gallai'r ddogfen hon fod yn berthnasol iddi, tynnir sylw at y Cod Ymarfer a gyhoeddwyd dan adran 45 Deddf Rhyddid Gwybodaeth 2000. Mae Cod adran 45 yn nodi'r arfer a ddisgwylir gan awdurdodau cyhoeddus wrth ymdrin â cheisiadau, yn cynnwys ymgynghori â thrydydd parti perthnasol. Mewn perthynas â'r ddogfen hon, mae Archwilydd Cyffredinol Cymru a Swyddfa Archwilio Cymru yn drydydd parti perthnasol. Dylid anfon unrhyw ymholiadau ynglŷn â datgelu neu aildefnyddio'r ddogfen hon i Swyddfa Archwilio Cymru yn swyddog.gwybodaeth@archwilio.cymru.

. Rydym yn croesawu gohebiaeth a galwadau ffôn yn Gymraeg a Saesneg. Ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

Mae'r ddogfen hon hefyd ar gael yn Saesneg.

Y tîm a gyflawnodd y gwaith oedd Andy Bruce a Gwilym Bury dan arweiniad Huw Rees.

Cynnwys

Mae'r Cyngor wedi gwella ei drefniadau corfforaethol yn sylweddol ar gyfer rheoli presenoldeb trwy gyflwyno polisiau a gweithdrefnau absenoldeb mwy cadarn.

Adroddiad cryno

Cynigion ar gyfer gwelliant 4

Adroddiad manwl

Mae'r Cyngor wedi gwella ei drefniadau corfforaethol yn sylweddol ar gyfer rheoli presenoldeb trwy gyflwyno polisiau a gweithdrefnau absenoldeb mwy cadarn 5

Mae'r Cyngor wedi atgyfnerthu ei bolisiau a'i weithdrefnau ar gyfer rheoli presenoldeb 5

Mae'r Cyngor wedi blaenoriaethu rheolaeth presenoldeb ac mae wedi atgyfnerthu ei arddull sy'n gadarn ac yn heriol 6

Mae rheolaeth y Cyngor o bresenoldeb staff y Cyngor wedi gwella'n sylweddol ac mae'n rhagweithiol sicrhau bod ysgolion yn atebol am reoli presenoldeb 7

Adroddiad cryno

- 1 Ym mis Rhagfyr 2015, cyhoeddodd Swyddfa Archwilio Cymru ei Adroddiad Asesu Corfforaethol a ddaeth i'r casgliad bod y Cyngor yn mynd i'r afael â materion parhaus o ran lefelau uchel o absenoldeb salwch a chyfraddau isel o gwblhau Adolygiadau Datblygu Perfformiad.
- 2 Er mwyn cefnogi Cyngor Sir Ynys Môn (y Cyngor) i leihau ei lefelau absenoldeb salwch, mae wedi cytuno i Swyddfa Archwilio Cymru gwblhau adolygiad lleol o reolaeth presenoldeb.
- 3 Yn yr adolygiad hwn, rydym wedi dod i'r casgliad bod y **Cyngor wedi gwella ei drefniadau corfforaethol yn sylweddol ar gyfer rheoli presenoldeb trwy gyflwyno polisiau a gweithdrefnau absenoldeb mwy cadarn**. Daethom i'r casgliad hwn oherwydd:
  - bod y Cyngor wedi atgyfnerthu ei bolisiau a'i weithdrefnau ar gyfer rheoli presenoldeb;
  - bod y Cyngor wedi blaenoriaethu rheolaeth presenoldeb ac wedi atgyfnerthu ei ddull strategol sy'n gadarn ac yn heriol; a
  - bod rheolaeth y Cyngor o bresenoldeb staff y Cyngor wedi gwella'n sylweddol a'i fod yn fwy rhagweithiol nag o'r blaen o ran sicrhau bod ysgolion yn atebol am reoli presenoldeb.
- 4 Rydym wedi gwneud dau gynnig ar gyfer gwelliant.

Cynigion ar gyfer gwelliant

Arddangosyn 1: cynigion ar gyfer gwelliant

Cynigion ar gyfer gwelliant	
P1	Er mwyn herio ysgolion yn briodol mewn perthynas â'u trefniadau rheoli presenoldeb, dylai'r Cyngor barhau i sicrhau bod ganddo gapasiti i ddarparu data cymharol yn fisol i bob ysgol yn ymwneud â chyfraddau absenoldeb athrawon a staff nad ydynt yn athrawon, a darparu'r gefnogaeth a'r arweiniad berthnasol i bob ysgol er mwyn gweithredu trefniadau rheoli presenoldeb.
P2	Dylai'r Cyngor ystyried perfformiad presenoldeb yn ei adroddiadau chwarterol i'r Pwyllgor Gwaith a Sgriwtini Corfforaethol yn ymwneud â gwasanaethau'r Cyngor.

- 5 Hoffai'r tîm archwilio ddiolch i'r rhai y bu i ni gyfarfod â nhw am eu hamser wrth gyfrannu at yr adolygiad hwn.

Adroddiad manwl

Mae'r Cyngor wedi gwella ei drefniadau corfforaethol yn sylweddol ar gyfer rheoli presenoldeb trwy gyflwyno polisïau a gweithdrefnau absenoldeb mwy cadarn

Mae'r Cyngor wedi atgyfnerthu ei bolisïau a'i weithdrefnau ar gyfer rheoli presenoldeb

- 6 Ym mis Rhagfyr 2015, cyhoeddodd Swyddfa Archwilio Cymru ei Adroddiad Asesu Corfforaethol a ddaeth i'r casgliad bod y Cyngor yn mynd i'r afael â materion parhaus yn ymwneud â lefelau uchel o absenoldeb salwch a chyfraddau isel o ran cwblhau Adolygiadau Datblygu Perfformiad.
- 7 Roedd yr Asesiad Corfforaethol yn adrodd bod Cynllun Trawsnewid y Cyngor wedi nodi'r Strategaeth AD a Phobl a rheolaeth o berfformiad staff fel meysydd a oedd angen sylw er mwyn galluogi cynnydd pellach. Roedd y Cyngor wedi nodi ei hun bod angen iddo ddeall y sgiliau a'r galluoedd newydd fydd yn angenrheidiol yn y tymor canolig, ac i gynllunio sut i ychwanegu'r capasiti hwn i'w weithlu.
- 8 Ym mis Mehefin 2016, cyhoeddodd Swyddfa Archwilio Cymru ei Adroddiad Gwelliant Blyneddol a ddaeth i'r casgliad bod y Cyngor yn parhau i fynd i'r afael â materion parhaus yn ymwneud â lefelau uchel o absenoldeb salwch. Mae'r Cyngor yn ymwybodol o'r mater hwn ac mae wedi canolbwyntio'n fwy clir ar atal absenoldeb salwch hir dymor, cynyddu lefelau cyfarfodydd adolygu absenoldeb (ARM) i'r un canran â chyfweiliadau dychwelyd i'r gwaith ac mae'n cynllunio cynyddu canran y cyfarfodydd adolygu absenoldeb (ARM) yn 2017. Er mwyn galluogi gwasanaethau i dderbyn y gefnogaeth angenrheidiol er mwyn gwella lefelau salwch, mae'r Cyngor wedi ymestyn cytundeb y Cydlynedd Rheoli Absenoldeb Salwch hyd fis Medi 2017.
- 9 Er mwyn cefnogi'r Cyngor i leihau ei lefelau absenoldeb salwch, mae wedi cytuno i Swyddfa Archwilio Cymru gynnal adolygiad lleol o reolaeth absenoldeb. Mae absenoldeb salwch yn amlwg yn arwain at gostau mesuradwy ac mae hefyd yn gysylltiedig yn uniongyrchol â chysondeb darpariaeth y gwasanaeth.
- 10 Mae gan y Cyngor ddogfennau polisi a gweithdrefnau clir a chynhwysfawr yn ymwneud â rheoli absenoldeb. Mae'r rhain yn seiliedig yn bennaf ar bolisi cenedlaethol a ddatblygwyd i'w ddefnyddio gan nifer o gynghorau yn y DU. Mae'r Cyngor wedi cyhoeddi'r polisi diwygiedig ar ffurf hyfforddiant ar gyfer rheolwyr a chynrychiolwyr staff sy'n disgrifio effaith a chostau absenoldeb salwch. Mae'r polisi yn rhoi trosolwg o'r polisi sy'n gwneud y gorau o bresenoldeb yn y gwaith, yn amlinellu'r ffactorau a all gyfrannu at absenoldeb staff ac yn egluro'r gweithdrefnau y mae'n ofynnol i reolwyr eu dilyn er mwyn rheoli absenoldebau yn y tymor byr a'r tymor hir.

- 11 Mae'r polisi hefyd yn cynnwys mesurau perfformiad, cyfrifoldebau gweithwyr a rheolwyr llinell, salwch tymor byr a thymor hir a chefnogaeth lechyd Galwedigaethol. Mae'r rhain yn feysydd allweddol y byddem yn disgwyl iddynt gael eu cynnwys o fewn dogfen polisi a gweithdrefnau.
- 12 Mae'r Cyngor hefyd wedi cynhyrchu canllawiau i staff er mwyn gwneud y gorau o bresenoldeb yn y gwaith ac mae'n amlinellu manylion y polisi'n ymwneud â rheoli absenoldeb salwch a'r gefnogaeth sydd ar gael i staff. Mae'r holl staff newydd yn derbyn hyfforddiant anwytho sy'n cynnwys y polisi rheoli salwch ac effaith absenoldeb salwch ar y Cyngor.

Mae'r Cyngor wedi blaenoriaethu rheolaeth presenoldeb ac wedi atgyfnerthu ei arddull strategol sy'n gadarn ac yn heriol

- 13 Roedd y staff a'r rheolwyr Adnoddau Dynol (AD) y buom yn siarad â nhw yn hyderus, gyda'u cefnogaeth nhw, bod absenoldeb salwch yn cael ei reoli mewn modd rhagweithiol gan bob rheolwr llinell ac yn unol â'r polisi a'r weithdrefn absenoldeb salwch. Mae'r Cyngor yn archwilio cydymffurfiaeth gyda'r polisi absenoldeb salwch yn rheolaidd trwy adroddiadau chwarterol i'r Pwyllgor Gwaith a Sgriwtini Corfforaethol. Mae'r Prif Weithredwr yn cynnal cyfarfodydd misol gyda gwasanaethau i drafod absenoldeb salwch ac i gytuno ar gamau gweithredu pan nad yw perfformiad yn bodloni targedau'r Cyngor. Mae cronfa ddata rheoli achosion AD yn ymwneud ag achosion absenoldeb salwch, lle bo gweithgaredd rheolwyr yn cael ei gofnodi.
- 14 Roedd y Cyngor yn credu ar adeg yr Asesiad Corfforaethol bod posibil i system Adolygu a Datblygu Perfformiad (PDR) effeithiol ganfod problemau megis sgiliau a diffygion. Mae cyfradd cwblhau'r adolygiadau PDR wedi bod yn anghyson yn y gorffennol, gan ddwysáu diffyg cynllunio gweithlu ar lefel strategol. Fodd bynnag, roedd ffocws diweddar ar gwblhau adolygiadau PDR wedi arwain ar welliant, a dylai hyn, yn ei dro, arwain at fwy o ymwybyddiaeth o faterion sylfaenol a allai fod yn effeithio ar lefelau salwch.
- 15 Mae'r Cyngor yn ystyried achosion salwch ar sail unigol ond nid yw'r arweiniad a gynigir i reolwyr yn bwrpasol yn annog y gred bod cofnodion salwch staff yn dderbyniol o reidrydd hyd yn oed os nad yw'r pwyntiau trothwy a ddiffinnir yn y polisi wedi eu cyrraedd. Mae trothwy'r Cyngor sy'n symbylu pwyntiau gweithredu (tri chyfnod neu fwy o salwch gyda chyfanswm o bum diwrnod o fewn cyfnod 12 mis) yn gadarn ac yn fwy heriol i reolwyr na nifer o gyrff sector cyhoeddus eraill. Mae rheolwyr yn chwilio am unrhyw batrymau absenoldeb sylfaenol ac yn cyfweld â staff i ddeall y rhesymau hyd yn oed pan nad oedd y pwyntiau trothwy wedi'u cyrraedd. Dywedodd y tîm AD a'r rheolwyr y bûm yn siarad â nhw bod cyfarfodydd rhwng rheolwyr gweithredol a staff AD yn cael eu cynnal yn rheolaidd er mwyn trafod patrymau absenoldeb problematig fel rhan o reolaeth absenoldeb salwch.

- 16 Mae'r Cyngor yn cynnal cyfarfodydd adolygu presenoldeb gyda staff lle bo trothwy wedi'i gyrraedd er mwyn edrych ar resymau dros yr absenoldeb o'r gwaith ac adnabod problemau sylfaenol. Mae'r drefn ar gyfer cynnal y cyfarfodydd hyn yn cael ei amlinellu'n glir ac yn yr achosion enghreifftiol y bu i ni edrych arnynt, roeddent wedi'u dogfennu'n dda ac roedd targedau a phwyntiau gweithredu clir wedi eu hamlinellu ar gyfer staff a'u rheolwyr.
- 17 Lle bo angen gweithredu ymhellach, mae gan baneli galluogrwydd salwch (ar gyfer achosion o absenoldeb tymor byr rheolaidd) a phaneli adolygu achosion (ar gyfer achosion o salwch tymor hir) weithdrefnau clir ar gyfer cynnal y cyfarfodydd hyn ac yn yr achosion enghreifftiol a welwyd, roedd y cyfarfodydd wedi'u dogfennu'n glir ac yn dangos cydymffurfiaeth gyda gweithdrefnau'r Cyngor.
- 18 Polisi'r Cyngor yw cymryd camau i ddarparu cefnogaeth i staff sy'n sâl ac i gynorthwyo i hybu gwellhad cyflymach, fel eu bod yn gallu dychwelyd i'r gwaith. Fodd bynnag, pan nad yw dychwelyd i'r gwaith yn debygol yn y dyfodol rhagweladwy, bydd cyflogaeth yn dod i ben lle bo hynny'n angenrheidiol ac yn briodol.

Mae rheolaeth y Cyngor o bresenoldeb staff y Cyngor wedi gwella'n sylweddol ac mae'n rhagweithiol o ran sicrhau bod ysgolion yn atebol am reoli presenoldeb

- 19 Mae'r Cyngor wedi gwella ei reolaeth o bresenoldeb staff yn sylweddol, gyda lefelau absenoldeb salwch yn cwmpo o 14.4 diwrnod ar gyfartaledd i bob aelod o staff llawn amser yn 2012-13 i 9.78 diwrnod yn 2016-17. Yn 2013, sefydlwyd rôl Cydlynnydd Rheoli Absenoldeb Salwch Corfforaethol ar sail dros dro gyda chyfrifoldeb i gefnogi ac i weithio gyda phenaethiaid gwasanaeth rheolwyr gwasanaeth a'r tîm AD i wella lefelau absenoldeb salwch. Gwelwyd cynnydd yn nifer yr holiaduron dychwelyd i'r gwaith a gwblhawyd o 59% yn 2013-14 i 90% yn ystod naw mis cyntaf 2016-17.
- 20 Mae cyfraddau salwch tymor hir hefyd wedi lleihau dros 25% yn 2016-17, ac mae'n bosib y bydd cyfradd absenoldeb salwch y Cyngor yn gyffredinol o 9.78 diwrnod yn 2016-17, a oedd ymysg yr uchaf bedair blynedd yn ôl, bellach yn agosach at gyfartaledd cynghorau yng Nghymru.
- 21 Un o'r meysydd mwyaf lle collir dyddiau o ganlyniad i absenoldeb salwch mewn unrhyw wasanaeth yw Addysg. Yn 2015-16, collwyd 11,318 diwrnod o ganlyniad i absenoldeb staff ysgolion.

Arddangosyn 2: Absenoldeb salwch staff ysgolion Ynys Môn ar gyfer 2015-16

	Nifer y dyddiau salwch
Athrawon Ysgol Gynradd	1,821
Athrawon Ysgol Uwchradd	3,249
Staff arall Ysgol Gynradd	2,098
Staff arall Ysgol Uwchradd	4,150
Cyfanswm	11,318

- 22 Mae gan gyrrff llywodraethu'r ysgolion gyfrifoldeb dros arolygu trefniadau rheolaeth presenoldeb staff mewn ysgolion. Mae gan y Cyngor ddyletswydd statudol i hyrwyddo safonau uchel yn ei ysgolion. Mae rheolaeth effeithiol o adnoddau ac absenoldeb staff yn chwarae rôl allweddol o ran darparu safonau uchel, a dylai'r Cyngor fonitro, herio, a chefnogi ei ysgolion.
- 23 Mae'r Cyngor yn cydnabod bod angen iddo wella'r gefnogaeth a'r her a gynigir i ysgolion o ran rheoli eu habsenoldebau salwch. Yn yr adroddiad cenedlaethol ¹ gan Swyddfa Archwilio Cymru yn 2013 yn ymwneud ag Effaith Absenoldeb Athrawon, un o'r argymhellion oedd y dylai cynghorau ddarparu data cymharol i ysgolion ar gyfraddau absenoldeb athrawon. Yn 2016, cynhaliodd swyddogion y Cyngor gyfres o gyfarfodydd gydag ysgolion i drafod lefelau absenoldeb salwch mewn rhai ysgolion ar Ynys Môn. Yn ogystal, mae'r Cyngor wedi diwygio'r 'Cynllun Absenoldeb' ysgolion Cynradd sy'n darparu ad-daliad ariannol ar gyfer ysgolion cynradd pan fo staff yr ysgol yn absennol am unrhyw reswm.
- 24 Nid yw'r materion sy'n ymwneud â rheoli absenoldeb a wynebir gan y Cyngor ac ysgolion yn newydd, ond mae'r brys a'r cyflymder sydd ei angen er mwyn ymateb i'r materion hyn yn dod yn fwy pwysig. Ar hyn o bryd, mae'r Cyngor yn darparu data cymharol misol yn ymwneud â chyfraddau absenoldeb athrawon a staff nad ydynt yn athrawon i bob ysgol ond nid yw'n rhoi ystyriaeth benodol i berfformiad absenoldeb ysgolion yn ei adroddiadau chwarterol i'r Pwyllgor Gwaith a Sgrïwtini Corfforaethol. Er mwyn herio'r ysgolion mewn modd priodol o ran eu trefniadau rheoli absenoldeb, rydym yn cynnig y dylai'r Cyngor ystyried atgyfnerthu ei drefniadau adrodd.

¹ Adroddiad cenedlaethol Swyddfa Archwilio Cymru: **Effaith Absenoldeb Athrawon, Medi 2013**

Wales Audit Office
24 Cathedral Road
Cardiff CF11 9LJ

Tel: 029 2032 0500

Fax: 029 2032 0600

Text phone.: 029 2032 0660

E-mail: info@audit.wales

Website: www.audit.wales

Swyddfa Archwilio Cymru
24 Heol y Gadeirlan
Caerdydd CF11 9LJ

Ffôn: 029 2032 0500

Ffacs: 029 2032 0600

Ffôn testun: 029 2032 0660

E-bost: post@archwilio.cymru

Gwefan: www.archwilio.cymru

CYNGOR SIR YNYS MÔN	
PWYLLGOR:	Pwyllgor Sgriwtini
DYDDIAD:	26 Mehefin 2017
PWNC:	Adroddiad Blynyddol y Cyfarwyddwr
AELOD(AU) PORTFFOLIO:	Y Cynghorydd Llinos Medi Huws
PENNAETH GWASANAETH:	Alwyn Jones (Gwasanaethau Oedolion) & Llyr Bryn Roberts (Pennaeth Dros Dro y Gwasanaethau Plant)
AWDUR YR ADRODDIAD:	Dr Caroline Turner, Cyfarwyddwr Statudol y Gwasanaethau Cymdeithasol, Prif Weithredwr Cynorthwyol
Rhif Ffôn: E-bost:	Emma Edwards, Dirprwy Reolwr Busnes – Estyniad 1887 ejess@ynysmon.gov.uk

1.0 ARGYMHELLION

- 1.1. Argymhellir bod yr aelodau'n ystyried:
- a) a yw'r adroddiad yn cyfleu sefyllfa gyfredol y Cyngor o ran y modd y mae'n darparu ei Wasanaethau Cymdeithasol;
  - b) a yw'r adroddiad yn adlewyrchu'n gywir ei flaenoriaethau gwella mewn perthynas â'r Gwasanaethau Oedolion a Phlant am y flwyddyn nesaf;
  - c) a yw'r adroddiad yn adlewyrchu atebolrwydd a chyfrifoldeb y Cyngor mewn perthynas â'i Wasanaethau Cymdeithasol.

2.0 RHESYMAU

2.1 Pwrpas yr adroddiad:

Derbyn a gwneud sylwadau ar yr adroddiad drafft terfynol a gyflwynwyd gan y Cyfarwyddwr Statudol. Pwrpas yr adroddiad yw hyrwyddo ymwybyddiaeth ac atebolrwydd ar gyfer perfformiad a'r cynnydd a wnaed dros y flwyddyn ddiwethaf o ran darparu gwasanaethau cymdeithasol yng Nghyngor Sir Ynys Môn. Mae'r adroddiad hefyd yn amlinellu'r ffocws ar gyfer gwelliant am y flwyddyn nesaf.

Mae'r broses o baratoi adroddiad 2016/17 wedi bod yn bur wahanol i drefn y blynyddoedd diwethaf a gobeithir y bydd yr aelodau'n gweld newidiadau mawr o safbwynt diwyg. Gwnaed hyn oherwydd y canllawiau newydd a baratowyd gan

Gymdeithas Cyfarwyddwyr Gwasanaethau Cymdeithasol Cymru ac er nad oedd raid dilyn y canllawiau ar gyfer eleni, cawsant eu defnyddio fel y sylfaen ar gyfer adroddiad Ynys Môn er mwyn cyfleu'r newidiadau a wnaed yn y gwasanaethau cymdeithasol yn dilyn gweithrediad y Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant.

Nodwch os gwelwch yn dda y bydd yr adroddiad terfynol, unwaith y caiff ei gytuno yn cael ei gyhoeddi ar Wefan y Cyngor gan ddefnyddio PGD rhyngweithiol – a fydd yn caniatáu ar gyfer linciau electronig i wefannau ac astudiaethau achos ac ati – a fydd yn gwneud yr adroddiad yn fwy diddorol a lliwgar o safbwynt gweledol. Mae'r templed ar gyfer yr adroddiad wedi cael ei ddylunio gan ein Dylunydd Graffig a'n Swyddog Marchnata Digidol.

2.2 Diwrnod Herio'r Gwasanaeth

Cynhaliodd y Gwasanaeth sesiwn herio ar 25 Mai 2017 ac fe wahoddwyd sefydliadau partner, sefydliadau trydydd sector, gofalwyr, darparwyr a chynrychiolwyr y defnydd gwasanaeth i'r digwyddiad.

Cyflwynwyd i'r sawl a oedd yn bresennol negeseuon trosolwg allweddol gan Caroline Turner, Prif Weithredwr Cynorthwyol yn rhinwedd ei swydd fel Cyfarwyddwr Statudol y Gwasanaethau Cymdeithasol a chan Alwyn Jones, Pennaeth Gwasanaethau Oedolion a Llyr Roberts, Pennaeth Dros Dro y Gwasanaethau Plant. Roedd y Diwrnod Herio Gwasanaeth yn gyfle pwysig i ymgysylltu gyda'n cydranddeiliaid allweddol i adolygu cynnydd ac i nodi blaenoriaethau.

2.3 Amserlen

Disgwylir y bydd y Cyfarwyddwr yn cyflwyno drafft terfynol ei hadroddiad i'r Arolygiaeth Gofal a Gwasanaethau Cymdeithasol Cymru (AGCC) erbyn canol mis Gorffennaf 2017. Cyflwynir yr adroddiad i'r Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol ar 26 Mehefin 2017 a bydd yr adroddiad terfynol yn cael ei rannu gyda'r Pwyllgor Gwaith ar 17 Gorffennaf 2017 a chyda'r Cyngor Llawn ar 26 Medi 2017. Ymhellach, bydd adroddiad yr adroddiad terfynol yn cael ei cyhoeddi ar wefan y Cyngor ar ffurf PDF Rhyngweithiol.

Awdur: Emma Edwards

Teitl y Swydd: Dirprwy Rheolwr Busnes

Dyddiad: 19 Mehefin 2017

ATODIAD 1- Adroddiad Blynyddol y Cyfarwyddwr ar Effeithiolrwydd y Gwasanaethau Gofal Cymdeithasol 2016/17

DRAFT

Tudalen Gynnwys

Trosolwg

Cyflwyniad

Crynodeb y Cyfarwyddwr ar Berfformiad

Sut mae Pobl yn Llywio'n Gwasanaethau?

Cymell a Gwella Llesiant y rhai hynny yr ydym yn eu cynorthwyo - Chwe Safon Ansawdd

Sut yr ydym yn gwneud yr hyn a wnawn

- **Ein gweithlu a sut yr ydym yn cefnogi eu rolau proffesiynol**
- **Ein hadnoddau ariannol a sut yr ydym yn cynllunio ar gyfer y dyfodol**
- **Gweithio mewn partneriaeth, arweinyddiaeth wleidyddol a chorfforaethol, llywodraethu ac atebolrwydd**

Mae'r ddogfen hon yn rhoi crynodeb o'n hunanasesiad blynyddol. Credwn ei bod yn amlinellu rhai o'n cyflawniadau allweddol dros y flwyddyn ddiwethaf yn ogystal ag amlygu'r heriau y mae angen rhoi sylw iddynt yn y flwyddyn i ddod. Fe'i paratowyd fel dogfen anweithredol, y mae'n well ei darllen ar lein er mwyn cael y cyfle gorau i gysylltu'n electronig â dogfennau ategol a gwefannau allanol.

Rydym yn croesawu unrhyw sylwadau ar ffurf a chynnwys yr adroddiad, er mwyn cynorthwyo ein taith o'i wella.

Gallwch ysgrifennu neu anfon e-bost at: Emma Edwards, Dirprwy Reolwr Busnes, Gwasanaethau Cymdeithasol, Cyngor Sir Ynys Môn, Llangefni, Ynys Môn. LL77 7TB.

E-bost: emmaedwards@ynysmon.gov.uk

Trosolwg – Beth a wnaethom, ac ein blaenoriaethau ar gyfer y 2017/18

Safon Ansawdd	Be a wnaethom	Ein Blaenoriaethau
Ychwanegol	<ul style="list-style-type: none"> Gwrando ar ddinasyddion Ynys Môn – digwyddiadau, ymgynghoriadau, holiaduron, cwynion, Wedi cwblhau'r Asesiad o Anghenion Gogledd Cymru'n llwyddiannus Parhau i hyrwyddo'r Gymraeg yn weithgar trwy gynnig ein holl wasanaethau'n ddwyieithog. 	<ul style="list-style-type: none"> Sicrhau y caiff Cynllun Gwella'r Gwasanaethau Plant ei reoli a'i fonitro er mwyn tystio y bodlonir Argymhellion Arolwg yr AGGCC. Bydd y gwelliannau'n cael eu goruchwylio gan y Panel Plant, sydd newydd ei ffurfio, rhan o drefniadau Sgriwtini'r Cyngor. Bod yn llwyddiannus wrth roi ein System Gwybodaeth Gofal Cymunedol Cymru ar waith, sef system recordio lechyd a Gofal Cymdeithasol Cymru Gyfan, fydd yn caniatáu i ddata gael ei rannu'n well ar draws sefydliadau. <p>Parhau i gynnig gwasanaeth dwyieithog llawn (Cymraeg a Saesneg) ar draws yr holl wasanaethau, yn unol â strategaeth Llywodraeth Cymru, 'Mwy na Geiriau'</p>
1 Gweithio gyda phobl i ddiffinio a chydgyhyrchu canlyniadau llesiant personol y mae pobl yn dymuno'u cyflawni	<ul style="list-style-type: none"> Parhau i gynnig Pwynt Mynediad Sengl (SPOA) ar gyfer cyfeiriadau iechyd a gofal cymdeithasol . Datblygu Hyb Cymunedol Môn – pwynt cyswllt trydydd sector a gynhelir gan Medrwn Môn, sy'n cynnig gwybodaeth yng nghylch cefnogaeth yn y gymuned. Cyflwyno Hyb Gwybodaeth, Cyngor a Chymorth Gwasanaeth Plant, a adwaenir bellach fel 'Teulu Môn' Mae gan ein Gwasanaethau Arbenigol Plant dîm pwrpasol Cyngor a Chymorth, yn cynnwys aelodau'r tîm amlddisgyblaethol, er mwyn mireinio'r mynediad at wybodaeth a gwasanaethau. <p>Mae Gwasanaethau Eirioli ar gael ar draws y gwasanaethau, pan fo'u hangen.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Parhau i weithio gyda'r gymuned, sefydliadau'r trydydd sector a phartneriaid eraill er mwyn cryfhau gwaith y bartneriaeth a gweithio arno, rhywbeth yr ydym yn ei wneud er mwyn gwella rhagor ar ein cymunedau i'n holl ddinasyddion. Ailfodelu ein gwasanaeth SPOA yn ein Gwasanaethau Oedolion fel ei fod yn addas i bwrpas i gefnogi'r newidiadau yn y Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant. Gwreiddio ein Gwasanaeth Teulu Môn yn ein Gwasanaethau Plant er mwyn cwrdd â gofynion y Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant.
2 Gweithio gyda phobl a phartneriaid i warchod a hyrwyddo iechyd corfforol a meddwl pobl a'u llesiant emosiynol.	<ul style="list-style-type: none"> Sefydlu Uned Partneriaeth y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus, gyda phartneriaid allanol er mwyn defnyddio adnoddau allanol. Cynghrair Seiriol – gweithio gyda grwpiau cymunedol, a Chynghorau Tref a Chymuned i adnabod, ariannu a datblygu prosiectau lleol 	<ul style="list-style-type: none"> Ein bwriad yw aildendro'n darpariaeth gofal cartref ar draws yr ynys yn ystod yr ychydig fisoedd nesaf. Ychwanegu Parafeddyg Ymarfer Uwch at Dîm Gofal Lefel Uwch Môn er mwyn cryfhau ein rhaglen gofal integredig. Parhau i gyflawni yn erbyn ein Cynllun Gweithredu Heneiddio'n Dda

	<p>yn llwyddiannus.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Parhau i ddatblygu'r gwasanaethau ataliol a gynigir gan Dîm Gofal Uwch • Ein gwasanaeth Tylluanod y Nos sydd ar draws yr ynys ac sy'n cynnig gofal a chefnogaeth dros nos i bobl yn eu cartrefi. • Mae prosiect arbrofol partneriaeth y Bont bellach wedi'i briflifo, gan gynnig arweiniad a chefnogaeth i bobl anabl a'u teuluoedd ym mhob agwedd o groesi'r bont. • Rydym yn parhau i ganolbwyntio ar ein harfer Plant sy'n Derbyn Gofal ac rydym wedi dechrau ailstrwythuro'r Gwasanaeth er mwyn gwella ansawdd ymyrraeth a pherfformiad ein gofal cymdeithasol. <p>Mae dros 700 o blant a theuluoedd wedi cael cymorth ein Rhaglen Ataliol Dechrau'n Deg dros y flwyddyn.</p>	<p>ysbrydoledig.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Byddwn yn parhau i ddatblygu perthynas weithio gadarn gyda'n cydweithwyr addysgol er mwyn sicrhau rhaglen ataliol gref, ar gynhyrchion megis Rhaglen Dechrau'n Deg.
<p>3 Gwarchod ac amddiffyn pobl rhag camdriniaeth, esgeulustod neu niwed</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Adolygu ac ail-lansio ein Polisi Diogelu corfforaethol. • Chwarae rôl lawn yng ngwaith a blaenoriaethau Byrddau Diogelu Rhanbarthol Gogledd Cymru ar gyfer Plant ac Oedolion. • Cryfhau ein rheolaeth o'n Trefniadau Diogelu rhag colli Rhyddid. • Sefydlu'r 'Panel Breuder Oedolion', gweithio gyda Heddlu Gogledd Cymru i gefnogi pobl sydd ag anghenion cymhleth ar draws y gwasanaethau cyhoeddus. • Parhau i chwarae ein rhan yn y trefniadau amddiffyn cyhoeddus Amlasiantaethol (MAPPA) a'r Cynadleddau Asesu Risg Amlasiantaethol (MARAC). • Sefydlu'r broses arbrofol Rheoli Breuder a Risg (VARM) gyda'n cydweithwyr, Heddlu Gogledd Cymru. 	<ul style="list-style-type: none"> • Llwyddo i wella'n trefniadau diogelu yn y Gwasanaethau Plant fel y nodir yng nghynllun cyn-arolygu'r AGGCC. Nodwyd Sicrwydd Ansawdd fel maes i'w wella. Byddwn yn cryfhau'r Fframwaith Sicrwydd Ansawdd ac yn ei wreiddio yn y Gwasanaeth er mwyn gyrru gwelliant parhaus mewn ansawdd arfer. • Bydd yr Uned Diogelu a Sicrwydd Ansawdd yn cael ei gryfhau gydag ailsefydlu swydd Rheolwr Sicrwydd Ansawdd, penodi Swyddog Adolygu Annibynnol ychwanegol a chefnogaeth busnes ychwanegol. • Bydd dangosyddion perfformiad yn cael eu hadolygu i sicrhau y ceir monitro effeithiol yn y gwasanaeth a bod y gwasanaeth ei hun yn cael ei fonitro'n effeithiol. • Mae cynllun gweithredu archwilio ffeil achos wedi'i roi ar waith . • Mae'r holl achosion lle mae enw'r plentyn wedi bod ar y gofrestr ers mwy na deuddeg mis yn cael eu hadolygu i sicrhau y byddir yn cymryd camau amserol a chyflym i roi sylw i bryderon diogelu.

		<ul style="list-style-type: none"> • Bydd Gwasanaethau Ataliol yn cael eu hadolygu a strategaeth ataliol gorfforaethol newydd yn cael ei datblygu ar y cyd gyda phartneriaid,
<p>4 Annog a chefnogi pobl i ddysgu, datblygu a chymryd rhan mewn cymdeithas</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Rydym wedi gweithio gyda'n partneriaid yn y trydydd sector er mwyn sefydlu Cyd-drefniant Asedau Lleol – gyda thri swyddog ardal bellach yn eu lle. • Parhau i ddatblygu'n rhaglenni Heneiddio'n Dda yng Nghymru – bellach mae canolfannau yn Amlwch, Llangefni a Brynsiencyn. • Mae grŵp amlasiantaethol yn gweithio ar ddatblygu Strategaeth Dementia i Fôn. Mae hwn yn waith parhaus tuag at ddod yn 'Fôn sy'n ystyriol o Dementia'. • Gwnaed cynnydd o 50% mewn taliadau uniongyrchol dros y flwyddyn a'n dymuniad yw cynyddu hyn ymhellach yn y dyfodol. • Mae ein Gwasanaethau Plant a Theuluoedd wedi datblygu Model Cefnogaeth a Chynnydd Gweithredol. A ariennir gan y Gronfa Gofal Canolraddol er mwyn datblygu sgiliau ein plant a'n pobl ifanc anabl. <p>Mae 156 o'n pobl ifanc wedi cael cymorth ein prosiect TRAC, sy'n cynorthwyo pobl ifanc i lwyddo mewn gwaith, hyfforddiant neu addysg.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Gorffen Strategaeth Dementia Môn gyda chymorth a chefnogaeth gan amlasiantaethau. • Gwireddu Cynghrair Dementia, yn cynnwys ymdrech i sicrhau fod Biwmares yn dod y Gymuned Gyntaf sy'n ystyriol o Dementia. • Hyrwyddo rhagor o waith datblygu Hybiau Cymunedol ar yr Ynys. • Gwneud y mwyaf o'r cyfleoedd y mae prosiectau OPUS yn eu cynnig i gynorthwyo pobl a busnesau. • Gweithio tuag at gynnydd pellach parhaus yn nifer y bobl sy'n derbyn Taliadau Uniongyrchol. • Gan weithio mewn partneriaeth, byddwn yn gwella'r broses croesi'r bont, trwy'r Model Cefnogaeth a Chynnydd Gweithredol.
<p>5 Cefnogi pobl i ddatblygu'n ddiogel a chynnal perthynas deuluol a phersonol iach a domestig</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Datblygu Strategaeth Gofalwyr gyda'n partneriaid, 'Partneriaeth Gofalwyr Gwynedd a Môn'. • Cefnogi cynllun strategol pum mlynedd Llywodraeth Cymru - 'Symud Cymru Ymlaen, trwy hyrwyddo rhaglenni megis Rhaglen Teuluoedd yn Gyntaf, gan roi pwyslais ar ymyrraeth gynnar ac atal. 	<ul style="list-style-type: none"> • Cynorthwyo i roi Cynllun Gweithredu Grŵp Gofalwyr Môn ar waith er mwyn gweithredu'r Strategaeth Gofalwyr leol. • Cyfrannu at y Rhaglen Teuluoedd yn Gyntaf i gynorthwyo i wella canlyniadau i blant a'u teuluoedd. • Blaenoriaethu'r gwasanaeth a'r gefnogaeth a gynigir i'n Plant sy'n Derbyn Gofal • Cymryd rhan yn y prosiect cenedlaethol 'Recriwtio a Chadw Gofalwyr Maeth, a mynd ati i roi'r Cynllun Gweithredu ar waith yn ystod y flwyddyn nesaf.
<p>6 Gweithio gyda phobl a'u cefnogi i gael mwy o lesiant economaidd, bod â</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Parhau i adeiladu Hafan Cefni, y cyfleuster gofal ychwanegol newydd yn Llangefni (amcangyfrifir y byddir yn ei gwblhau haf 2018), mewn cydweithrediad â'r Bwrdd 	<ul style="list-style-type: none"> • Parhau gyda datblygiad Gofal ychwanegol Hafan Cefni yn Llangefni (dyddiad cwblhau haf 2018) • Ailfodelu'r gofal yng Nghartref Preswyl

<p>bywyd cymdeithasol a byw mewn llety addas sy'n cwrdd â'u hanghenion</p>	<p>lechyd</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mae'r Grant Cefnogi Pobl wedi rhoi grant ychwanegol o £2.6m i gomisiynu cefnogaeth sy'n gysylltiedig â thai. • Gweithio'n agos gyda'n cydweithwyr yn y Gwasanaethau er mwyn darparu ystod o Opsiynau Tai. <p>Rheoli ein lleoliadau allsirol trwy'r Panel Adolygu Mewnol.</p>	<p>Garreglwyd i gefnogi unigolion ag anghenion Dementia cymhleth.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Parhau i adolygu a gwerthuso'n lleoliadau allsirol ar gyfer ein Plant sy'n Derbyn Gofal. • Gweithio gyda'n cydweithwyr yn yr Adran Dai i sicrhau fod gan ein pobl ifanc sy'n gadael gofal y llety gorau posib, ac y caiff ei ddodrefnu'n addas.
--	---	--

DRAFT

Cyflwyniad

Yn yr Adroddiad Blynyddol hwn, sef yr ail i mi fel Cyfarwyddwr y Gwasanaethau Cymdeithasol, rwyf yn falch o gyflwyno crynodeb o effeithiolrwydd gwasanaethau Cyngor Sir Ynys Môn i'r rhai yr oedd angen cefnogaeth y Gwasanaethau Oedolion a Phlant arnynt yn ystod y deuddeng mis diwethaf. Mae'r adroddiad hwn hefyd yn amlinellu ein nodau ar gyfer cyflwyno gwelliannau yn ystod blwyddyn ariannol 2017/18.

Roedd 2016/17 yn flwyddyn heriol, wrth i ni drawsnewid gwaith cynllunio a chyflawni ein gwasanaethau i gwrdd ag anghenion Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant 2014. Rwyf yn falch o ddweud y gwnaed cynnydd da ar draws ein gwasanaethau i gyd, a byddir yn egluro hyn trwy'r adroddiad. Cynorthwywyd hyn yn fawr trwy gael yr Aelodau Etholedig a'r Uwch-dîm Arweinyddiaeth yn deall y canolbwyntio corfforaethol ar ofynion y Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant, yn ogystal â thrwy'r hyfforddiant a gafodd staff yn y Gwasanaethau Oedolion a Phlant. Mae pwysau parhaol ar gyllidebau, yn ogystal ag ymwybyddiaeth o dueddiadau tebygol yn y dyfodol yn bendant wedi'i gwneud yn ofynnol aifeddwl unwaith eto am sut i ddarparu gwasanaethau, er mwyn sicrhau eu bod yn gynaliadwy ar gyfer y dyfodol.

Er bod y Cyngor yn darparu nifer o wasanaethau'n uniongyrchol i bobl Môn, mae yna sawl sefydliad arall hefyd sy'n darparu gwasanaethau hanfodol yn lleol, boed yn y sector cyhoeddus, preifat neu yn y trydydd sector. Fodd bynnag, oherwydd ein lleoliad daearyddol, nid yw ystod y gwasanaethau ar gael gennym o hyd mewn ardaloedd mwy poblog. Mae nifer o gyfleoedd datblygu economaidd sydd wrthi'n cael eu cynllunio ar yr Ynys a allai newid natur ein cymunedau'n llwyr a chynyddu'r galwadau ar ein gwasanaethau dros y pump i ddeng mlynedd nesaf: mae angen i ni fod wedi paratoi'n dda i gwrdd â'r heriau hyn a rhagweld a lliniaru unrhyw effeithiau niweidiol.

Yn ogystal â'm rôl fel Cyfarwyddwr yn yr awdurdod lleol, rwyf yn cadeirio Bwrdd Prosiect System Gwybodaeth Gofal Cymunedol Cymreig Gogledd Cymru (WCCIS) ac yn cynrychioli Gogledd Cymru ar Fwrdd Gweithredu Cenedlaethol Cymru. Mae gan y WCCIS system gofnodi Gofal Cymdeithasol genedlaethol, uchelgeisiol, fydd yn gweld y rhan fwyaf o awdurdodau lleol a Byrddau Iechyd ar draws Cymru'n gweithredu dros yr ychydig flynyddoedd nesaf. Bydd hyn yn ei gwneud yn bosib i ni symud i system a rennir, a fydd yn hwyluso gwaith rhannu gwybodaeth yn briodol, gan wneud cydweithio a thimau integredig yn llawer mwy effeithiol. Edrychwn ymlaen at gyflwyno'r system newydd hon ym Môn yn ystod 2017/18.

Hoffwn achub ar y cyfle hwn i ddiolch i Llŷr Bryn Roberts, Pennaeth Dros Dro'r Gwasanaethau Plant er Hydref 2016, yn ogystal ag i Leighton Rees, a ymunodd â ni i arwain Cyfarwyddwr Strategol y Gwasanaethau Plant yr un pryd. Rhoddwyd y trefniadau hyn yn eu lle i ymestyn dros gyfnod cynlluniedig o absenoldeb Pennaeth y Gwasanaeth, a ddychwelodd i'r awdurdod lleol yn ddiweddar fel Rheolwr Gwasanaeth i'r Uned Diogelu a Sicrwydd Ansawdd. Hoffwn gydnabod gwasanaeth Gareth Llwyd, a ymddeolodd yn ddiweddar ar ôl 26 o flynyddoedd o wasanaeth yng ngogledd-orllewin Cymru; bydd colled fawr ar ôl gwybodaeth ac arbenigedd Gareth. Hoffwn groesawu Dafydd Bulman, a ymunodd â ni fel Rheolwr Cefnogi Trawsnewid a Busnes Strategol yn Awst 2016. Daw Dafydd â thoreth o brofiad a bydd yn ganolog wrth gefnogi ein gwasanaethau wrth i ni symud yn ein blaenau. Rydym wedi cael mwy o sefydlogrwydd wrth reoli Gwasanaethau Oedolion, gydag Alwyn Rhys Jones wedi bod gyda'r awdurdod lleol ers tair blynedd.

Gan symud ymlaen, bydd y Cyngor a'r Pwyllgor Gwaith sydd newydd eu hethol yn ymgynghori gyda hyn ynghylch y Cynllun Corfforaethol am y pum mlynedd nesaf, ac ynghylch gofynion y Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant, yn ogystal ag ynghylch Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015, sydd wrth galon ein gwaith cynllunio. Bydd mwy o ganolbwyntio ar wasanaethau ataliol, annog gwytnwch ymhlith ein cymunedau, ac ymrwymiad i gwrdd ag anghenion defnyddwyr ein gwasanaeth, yn seiliedig ar yr hyn sy'n bwysig iddynt, yn hytrach nac ystod ddiffiniedig o wasanaethau ar gael gan yr awdurdod lleol.

Prif Weithredwr Cynorthwyol a Chyfarwyddwr Statudol y Gwasanaethau Cymdeithasol

Uwch-dîm Rheoli'r Gwasanaethau Cymdeithasol,
(O'r chwith i'r dde) Alwyn Rhys Jones, Pennaeth y Gwasanaethau Oedolion; Dr Caroline Turner, Prif Weithredwr Cynorthwyol a Chyfarwyddwr Statudol y Gwasanaethau Cymdeithasol; a Llŷr Bryn Roberts, Pennaeth Dros Dro'r Gwasanaethau Plant.

DRAFT

Crynodeb y Cyfarwyddwr ar Berfformiad

Rydym yn falch o edrych yn ôl ar ein perfformiad yn ystod y flwyddyn ac ar y cyfle i ddysgu a gwella. Er enghraifft, yn ein Gwasanaethau Oedolion, rydym wedi cwblhau cyfanswm o 1,949 o asesiadau, ac mae 27% ohonynt wedi mynd ymlaen i gael Cynllun Gofal a Chefnogi. O'r Cyswllt Cyngor a Chymorth yr ydym wedi'i gael gyda'r cyhoedd, nid yw 75% wedi bod mewn cysylltiad gyda'r Gwasanaeth o fewn y chwe mis dilynol, gan brofi ein bod yn rhoi'r gefnogaeth a'r ymateb cywir yn y cyfarfod cyntaf. Mae nifer yr oedolion yr ydym yn eu cefnogi yn y gymuned wedi cynyddu i 81% (o 78% yn 15/16), tra bo 63% o bobl sydd wedi cael ein pecyn ailalluogi yn cael dim pecyn gofal pellach chwe mis yn hwyrach ymlaen. Fodd bynnag, rydym yn ymwybodol bod angen i ni wella ein perfformiad o ran Oedi wrth Drosglwyddo Gofal, ac rydym wedi bod yn gweithio'n agos gyda chydweithwyr yn lechyd er mwyn gwella ein cydbrosesau. Bydd hwn yn faes y byddwn yn canolbwyntio arno yn ystod 2017/18. O ran diogelu, mae 90% o'n hymholiadau amddiffyn oedolion yn cael eu cwblhau o fewn saith niwrnod gwaith, gan sicrhau ein bod yn ymateb yn amserol i'n grŵp cleient mwyaf bregus.

Yn ein Gwasanaeth Plant, dros y flwyddyn rydym wedi cynnal 803 o asesiadau o angen am ofal a chefnogaeth, cwblhawyd 89% o asesiadau ein plant o fewn amser statudol (42 diwrnod) ac mae 16% ohonynt wedi mynd ymlaen i gael Cynllun Gofal a Chefnogi. Yn ystod y flwyddyn rydym wedi gweld cynnydd yn nifer ein Plant sy'n Derbyn Gofal i 141 (o 112 yn 2015/16), gan greu pwysau ychwanegol a galw ar ein hadnoddau. Cynhaliwyd 89% o adolygiadau o fewn amser statudol. Rydym yn llwyr ymwybodol bod angen gwella ein perfformiad yn ein Gwasanaethau Plant a byddir yn cyfeirio at ein cynllun Gwella ar gyfer monitor cynnydd trwy'r adroddiad hwn.

Rydym wedi gweld cynnydd pellach (o 25% eleni, yn ogystal â'r 44% o gynnydd a gafwyd yn y 24 mis diwethaf) yn nifer y plant a phobl ifanc sy'n Derbyn Gofal gan yr Awdurdod Lleol yn ystod 2016/17. Er y bu i nifer y plant ar y Gofrestr Amddiffyn Plant sefydlogi a gostwng yn ystod y flwyddyn, erys hyn 65% yn uwch nag yn 2015. Rhagwelir y bydd y galw am Wasanaethau Oedolion yn cynyddu wrth i'r darogan y bydd poblogaeth Môn sydd dros 75 mlwydd oed a throsodd yn cynyddu o 7,499 yn 2013 i 13,774 erbyn 2033. Wrth ddefnyddio'r un ganran o bobl dros 75 sy'n byw ar eu pennau eu hunain yn 2013 gyda'r rhagamcan hwn i'r dyfodol, awgrymir y bydd cynnydd o 85.85% yn nifer y bobl oed 75 a throsodd yn byw ar eu pennau eu hunain ym Môn, o 3,224 yn 2013 i 5,992 erbyn 2033.* O'r herwydd, croesewir y canolbwyntio ar wasanaethau ataliol, gwytnwch personol a chymunedol mewn deddfwriaeth ddiweddar ac mae'n rhoi nod priodol ar gyfer darpariaeth i'r dyfodol.

Heb os, mae'r cynnydd yn nifer y plant a phobl ifanc y mae angen cefnogaeth arnynt gan y Gwasanaethau Plant wedi rhoi pwysau ar yr adnoddau yn y blynyddoedd diweddar ac wedi cael effaith ar nifer o dimau yn y Gwasanaethau Cymdeithasol. Roedd croeso i arolwg Arolygiaeth Gofal a Gwasanaethau Cymdeithasol Cymru o Wasanaethau Plant yn Nhachwedd 2016 gan iddo roi cyfle i ni bwysu a mesur ein perfformiad ac edrych yn ôl ar flaenoriaethau ar gyfer gwella. Fe gyhoeddodd ein Cynllun Gwella Gwasanaeth ar gyfer 2017/18 yn fuan iawn ar ôl i AGGCC gyhoeddi ei Hadroddiad Arolygu ym Mawrth 2017. Mae'r cynllun hwn yn canolbwyntio'n arw ar gryfhau gwasanaethau ataliol, gwella'r ystod o wasanaethau sydd ar gael i deuluoedd, yn ogystal â gwella goruchwyliaeth, cadw cofnodion a Sicrhau Ansawdd. Rydym eisoes yn gweld gwell cydweithio gyda'n partneriaid, gyda chysylltiadau cryfach yn cael eu sefydlu gyda Heddlu Gogledd Cymru, y Bwrdd lechyd, yn ogystal â chyda'n Gwasanaeth Dysgu Gydol Oes.

Dywedodd AGGCC, "Roedd yn amlwg bod y staff yn ymroddedig i wella bywydau'r plant a'r teuluoedd yr oeddent yn gweithio gyda hwy..". Byddwn yn adeiladu ar y cryfder hwn trwy ddatblygu Strategaeth Gweithlu Newydd. Rydym yng nghanol ailstrwythuro rhannau o'n Gwasanaethau Plant ar hyn o bryd a byddwn yn sefydlu Grwpiau Ymarfer llai gan ganolbwyntio mwy ar wella arfer proffesiynol a chanolbwyntio ar ganlyniadau i blant a theuluoedd. Rydym wedi ymrwymo i wneud gwelliannau sylweddol erbyn y bydd AGGCC yn dychwelyd i'n harolygu eto yn ystod 2018. Fodd bynnag, rydym hefyd wedi ymroi i welliannau tymor hir a sicrhau bod y newidiadau a wnawn yn cael eu cynnal dros amser. Mae'r Cyngor wedi ymrwymo i gynnal y gyllideb i'r Gwasanaethau Plant, er mwyn rhoi sefydlogrwydd wrth i ni wella. Mae gan ein Haelodau Etholedig rôl allweddol yn ein dal i gyfrif a sicrhau ein bod yn cyflwyno'r gwelliannau yn ein cynllun gwella gwasanaeth ac mae Panel Plant newydd yn cael ei sefydlu fel is-grŵp o'n Pwyllgorau Sgriwtini.

Mae Gwasanaethau Oedolion wedi gweld cyfnod o sefydlogrwydd, gan gyflawni lefelau da o wasanaeth i'w holl grwpiau cleient. Mae hyn wedi ei gwneud yn bosib i'r Gwasanaeth ganolbwyntio ar gynllunio i'r dyfodol. Wrth ganolbwyntio ar ddatblygu Hybiau Cymunedol lleol ar draws yr ynys i gefnogi pobl hŷn, codir 'Hafan Cefni', cyfleuster Gofal Ychwanegol newydd yn Llangefni, ac rydym yn bwriadu ehangu ar y capasiti i ofalu am y rhai hynny â Dementia ar yr ynys, mewn cydweithrediad â'r Bwrdd Iechyd. Bydd hyn, ynghyd â'n cynlluniau i ailddedro'r contractau am Ofal Cartref, yn lleihau'r pwysau ar ysbytai lleol a gostwng achosion o Oedi wrth Drosglwyddo Gofal. Wrth symud ymlaen, rydym ar fin dechrau proses o gydgyhyrchu i foderneiddio'r gwasanaethau i'r rhai ag Anableddau Dysgu.

* *Ffynhonnell: A Strategy for Older People Delivery Plan, "Making Anglesey a great place to grow old"*

DRAFT

Sut mae pobl yn Llywio'n Gwasanaethau?

Rydym wedi cael adborth gan unigolion a sefydliadau sy'n bartneriaid mewn nifer o wahanol ffyrdd yn cynnwys digwyddiadau, ymgynghoriadau, holiaduron (copïau caled ac ar lein wedi'u postio) adroddiadau monitro rheolaidd, barnwriaethau, asesiadau o anghenion y boblogaeth a chynrychiolaeth o ddefnyddwyr gwasanaeth ar grwpiau/fforymau. Eisoes defnyddiwyd grwpiau ffocws, grwpiau prosiect, technegau a dulliau gweithredu gwahanol mewn gwasanaethau penodol megis y Tîm o Amgylch y Teulu a Gwasanaethau Integredig Cymorth i Deuluoedd. Mae Cyngor y Bobl Hŷn a Fforwm y Bobl Hŷn yn fwy penodol yn rhoi i bobl hŷn lais yn y broses gwneud penderfyniadau.

Mae'r adborth a gasglwyd wedi llywio a dylanwadu ar wasanaethau trwy newid/greu: protocolau, siarteri cyfreithiol, cynlluniau gwella gwasanaethau, cynlluniau comisiynu, dogfennau tendro megis manyleb gwasanaeth, strategaethau, tudalennau gwe, deunydd hyrwyddo megis taflenni, adroddiadau llys a chynlluniau gofal, hyb gwybodaeth 'Teulu Môn' ar gyfer y Gwasanaethau Plant. Gwnaed welliannau i waith cyn-geni a chynlluniau gofalu diogel i blant sy'n derbyn gofal, cynllunio gwell ar gyfer plant a phobl ifanc a rhieni'n bod yn rhan o'r broses gwneud penderfyniadau ar gyfer cofrestru plant ag anabledau ar gyfer gofal dydd.

Rydym wedi gweithio gyda'n partneriaid i sicrhau y rhoddir clust i ddymuniadau a diddordebau unigolion a bod yr hyn sy'n bwysig iddynt yn dylanwadu ar y gefnogaeth y maent yn ei chael.

Ar y cyd gyda Llais Lleol, Uned Partneriaeth y Bwrdd Gwasanaeth Cyhoeddus a sefydliadau lleol yn y trydydd sector, edrychodd y Cyngor ar amryfal dulliau o ddatblygu capasiti cymunedol a chynyddu cyfalaf cymdeithasol. Yr hoff ddull yw creu cymunedau'n seiliedig ar asedau. Mae'r Prosiect Creu Cymunedau'n troi o amgylch ymarferion creu gweledigaeth gymunedol yn ward Seiriol. Mae'r prosiect yn bwriadu mynd ati i ymgysylltu â chymunedau i gymryd mwy o ran yn y gwaith o lywio sut caiff gwasanaethau eu llunio a'u cyflawni'n lleol ac edrych ar dulliau gwahanol o gyflawni gwasanaethau. Cydgynhyrchu yw'r enw a roddir ar weithredu fel hyn.

Cynhaliwyd asesiad o anghenion poblogaeth Gogledd Cymru yn 2016 i sefydlu anghenion gofal a chefnogaeth pobl, heddiw ac i'r dyfodol. Ym Môn, roedd gennym holiaduron ar gael i ddefnyddwyr gwasanaeth (yn cynnwys plant a phobl ifanc), darparwyr gwasanaeth a phobl nad ydynt yn defnyddio'r gwasanaeth, Daeth dros 230 o ymatebion i law. Yn dilyn ymlaen o hyn, byddwn yn gweithio ar Gynllun Ardal Rhanbarthol yn 2017/18.

At hyn, mae'r Cyngor wedi ymrwmo i roi gwasanaeth dwyieithog yn Gymraeg a Saesneg ar draws ei holl wasanaethau. Rydym yn hyrwyddo agwedd ragweithiol i sicrhau y caiff gwasanaethau eu cynnig yn Gymraeg, yn unol â Fframwaith Strategaeth Llywodraeth Cymru, 'Mwy Na Geiriau'. Rydym eisoes yn sicrhau y cydymffurfir â Chynllun Iaith Gymraeg y Cyngor trwy fonitro gwasanaethau'n chwarterol. Rydym wedi ymrwmo i gefnogi ein gweithlu wrth ddefnyddio'r Gymraeg, a gallwn gadarnhau fod 89% o'n gweithlu'n siarad Gymraeg.

Hyrwyddo a Gwella Llesiant y Rhai Hynny yr ydym yn eu Cynorthwyo

(Tudalen las wag)

DRAFT

Safon Ansawdd 1

Gweithio gyda phobl i ddiffinio a chydgynhyrchu canlyniadau llesiant personol y mae pobl yn dymuno'u cyflawni

Sut mae unigolion yn cael at ein cefnogaeth?

Oedolion

Mae sefydliadau cymunedol a thrydydd sector yn chwarae rôl allweddol wrth gynorthwyo pobl i aros yn llawn egni, yn annibynnol ac yn iach. Maent yn cynnig cefnogaeth a gweithgareddau yng nghalon y gymuned yn agos i gartrefi pobl ac maent yn aml yn cefnogi'r unigolion sydd fwyaf bregus yn ein cymunedau.

Linc Gymunedol Môn yw pwynt mynediad y Trydydd Sector a gynhelir gan Medrwn Môn. Mae ganddi wybodaeth gyfredol am weithgareddau/grwpiau/dosbarthiadau cymunedol o'r grŵp cerdded agosaf i ddosbarthiadau sgiliau TG. Mae Linc Gymunedol Môn yn gweithio'n agos gyda'r Pwynt Mynediad Sengl (SPOA) mewn Gwasanaethau Oedolion. Mae'r gwasanaeth hwn yn hanfodol i gynnig cysylltiadau ynghylch cefnogaeth yn y gymuned leol.

Mae'r Cyngor a Medrwn Môn yn parhau i weithio mewn partneriaeth gyda gwahanol adrannau'r Cyngor a sefydliadau lleol er mwyn cynnwys yng ngwefan [DEWIS Cymru](#) wybodaeth leol am ddarpariaeth ar gyfer cefnogi llesiant unigolion.

Y Pwynt Mynediad Sengl i'r Gwasanaethau Oedolion (SPOA) – ei brif bwrpas yw rheoli cyfeiriadau iechyd a gofal cymdeithasol a ddaw o wasanaethau cymunedol statudol (iechyd a gofal cymdeithasol – yn cynnwys gofal sylfaenol) a'r Trydydd Sector. SPOA yw'r pwynt cyswllt cyntaf ac mae'n rhoi mynediad at wybodaeth, cyngor a chymorth clir a dealladwy i unigolion a, lle bo rhaid, mae'n ystyried a oes angen asesu'r unigolyn ymhellach. Mae'n cefnogi oedolion 18 oed a throsodd, yn cynnwys gofalwyr.

Plant a Theuluoedd

Teulu Môn yw'r hyb **Gwybodaeth, Cyngor a Chymorth** i'r Gwasanaethau Plant sydd wedi'i sefydlu mewn ymateb i'r Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant ac mae'n cynnwys dyletswyddau'r Gwasanaeth Gwybodaeth i Deuluoedd dan Ddeddf Gofal Plant 2016. Rydym yn angerddol am sicrhau bod plant a theuluoedd yn medru cael at wybodaeth, cyngor a chymorth yn hawdd a byddwn yn gweithio'n galed i gadw ar ben datblygiadau lleol, rhanbarthol, cenedlaethol a deddfwriaethol fel ein bod wastad yn medru rhoi i unigolion a swyddogion proffesiynol y wybodaeth a'r cyngor mwyaf diweddar.

Mae gan ein **Gwasanaethau Arbenigol Plant** Weithiwr Cymdeithasol pwrpasol ar gyfer Gwybodaeth, Cyngor a Chymorth sydd y pwynt cyswllt cyntaf ar gyfer cyfeiriadau newydd i'r Gwasanaethau Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol. Mae hyn wedi mireinio'r broses gyfeirio a bydd yn osgoi dyblygu. Mae'r gweithiwr yn cymryd rhan mewn cyfarfodydd tîm amlddisgyblaethol i drafod achosion lle mae angen am ymateb amlddisgyblaethol i gefnogi teulu.

Bydd swyddogion yn y Gwasanaethau Oedolion a Phlant yn cael y sgwrs 'Beth sy'n bwysig' gydag unigolion i ystyried sut mae modd eu cefnogi i ddefnyddio'u cryfderau a'u hadnoddau eu hunain i gael canlyniadau llesiant a phersonol. Mae llesiant yn ymwneud â pherson yn bod yn hapus, yn iach ac yn gyfforddus gyda'i fywyd a'r hyn y mae'n ei wneud. Er mwyn cael gwasanaethau yn eu hiaith eu hunain (Cymraeg neu Saesneg) trwy gydol y broses o adnabod anghenion a chefnogi a chwrdd â nhw, byddir yn gofyn i unigolion am eu dewis iaith yn ystod y sgwrs 'Beth sy'n bwysig'. Mae cael y sgwrs gychwynnol hon ar draws y gwasanaethau Oedolion a Phlant yn golygu bod y broses yn dechrau gyda'r person ei hun. Mae'n ddull gweithredu asesiadau a chynllunio gofal sy'n cydnabod bod modd cwrdd ag anghenion gefnogaeth a chymorth gweithgar er mwyn ei gwneud yn bosib i bobl gwrdd â'u hanghenion eu hunain ac nid yn unig drwy ddarparu gwasanaethau.

Ni chafodd 16.2% o unigolion a gyfeiriwyd at SPOA eu cyfeirio ymlaen at Ofal Iechyd a Chymdeithasol ffurfiol

Rhaid cadw dynamig y teulu mewn cof ar draws y Gwasanaethau Oedolion a Phlant ac ymateb iddo yn y modd hwnnw er mwyn sicrhau ymateb priodol i'r anghenion.

Pan fo anghenion cymwys yn cael eu hadnabod a chynlluniau gofal a chefnogi'n ofynnol

Pan fyddir yn asesu anghenion cymwys, mae gweithwyr, bellach, yn canolbwyntio ar gryfderau pobl a'r gefnogaeth a gânt gan y gymuned, ac maent yn gweithio gydag unigolion (yn cynnwys gofalgwyr) ar sut orau i ddefnyddio'r hyn sydd ar gael iddynt trwy weithredu'n seiliedig ar asedau. Mae'n allweddol hyrwyddo ac annog annibyniaeth a chael at yr hyn sydd ar gael yn y gymuned. Pan fo hyn wedi'i wneud ac ystyrir ei bod yn ofynnol cael gofal ffurfiol i gynorthwyo unigolyn, datblygir cynllun gofal a chefnogi.

Oedolion

Yn y Gwasanaethau Oedolion, defnyddiwn gynllun gofal a chefnogi syml y cytunwyd arno'n rhanbarthol ac sy'n amlygu sut y byddir yn darparu gofal a/neu gefnogaeth fel bod modd i unigolion gwrdd â'i ganlyniadau personol.

Mewn gwasanaeth Iechyd Meddwl, defnyddiwn y Cynllun gofal a thriniaeth yn unol â'r gofynion Mesur Iechyd Meddwl. Mae'r rhain yn nodi canlyniadau a strategaethau llesiant, personol er mwyn rhoi sylw i ofal a/neu anghenion cefnogi. Rydym wedi nodi angen am gefnogaeth gymunedol i ostwng dibyniaeth at wasanaethau statudol ac rydym wedi cyflwyno ystod o grwpiau llesiant ar draws yr ynys.

Plant a Theuluoedd

O'r 10^{fed} o Ebrill 2017 ymlaen, bydd tair ffynhonnell Gwybodaeth, Cyngor a Chymorth Môn, sef ein Gwasanaeth Gwybodaeth i Deuluoedd, y Tîm o Amgylch y Teulu a'n Tîm Dyletswydd Plant yn dod ynghyd i greu gwasanaeth wedi'i fireinio ac y mae'n hawdd cael ato a adwaenir fel "**Teulu Môn**".

Mae argymhellion gan arolwg AGGCC o'r Gwasanaethau Plant wedi amlygu anghysonderau mewn arfer, cofnodi cyfnodau amser, sicrwydd ansawdd, gwneud penderfyniadau o amgylch asesiadau a chyfeiriadau. Rydym yn gweithio gyda'n staff a sefydliadau sy'n bartneriaid i ni i roi sylw i'r materion hyn.

Pan allai bo angen cymorth ar unigolion i ddweud yr hyn y mae arnynt ei eisiau

*"Eiriolaeth yw cymryd camau i gynorthwyo pobl i ddweud yr hyn y mae arnynt ei eisiau, diogelu eu hawliau, cynrychioli eu diddordebau a chael gwasanaethau y mae eu hangen arnynt. Mae eiriolwyr a chynlluniau eirioli'n gweithio mewn partneriaeth gyda phobl y maent yn eu cefnogi ac yn cymryd eu hochr. Mae eiriolaeth yn hyrwyddo cynhwysiad cymdeithasol, cydraddoldeb a chyfiawnder cymdeithasol
(Gweithredu dros Eiriolaeth, 2002)*

Mae gennym gontractau yn eu lle ar gyfer **Gwasanaethau Eirioli** i unigolion ag Anableddau Dysgu ac i blant a phobl ifanc. Caiff gwasanaethau eirioli i blant a phobl ifanc eu comisiynu'n rhanbarthol ac o Fehefin 2017 byddir yn cynnal y sgwrs cynnig gweithredol pan fo plant ar y Gofrestr Amddiffyn Plant a/neu pan ddônt i dderbyn gofal. Byddwn yn prynu gwasanaethau eirioli ar gyfer pobl hŷn yn ôl y galw. Ar hyn o bryd rydym yn gweithio gyda Chyngor Gwynedd ar y posibilrwydd o gydgomisiynu gwasanaethau eirioli gyda Chyngor Gwynedd ar gyfer pob oedolyn cymwys a chryfhau ein cynnig.

Beth yw ein blaenoriaethau ar gyfer y flwyddyn nesaf a phaham?

- Parhau i weithio gyda'r gymuned, sefydliadau'r trydydd sector a phartneriaid eraill er mwyn cryfhau gwaith y bartneriaeth a gweithio arno, rhywbeth yr ydym yn ei wneud er mwyn gwella rhagor ar ein cymunedau i'n holl ddinasyddion.
- Ailfodelu ein gwasanaeth SPOA yn ein Gwasanaethau Oedolion fel ei fod yn addas i bwrpas i gefnogi'r newidiadau yn y Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant.
- Gwreiddio ein Gwasanaeth Teulu Môn yn ein Gwasanaethau Plant er mwyn cwrdd â gofynion y Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant.

Mesur Safonau Ansawdd 1:

Mesur	Data 2016/17	Data 2015/16
% o ddefnyddwyr y gwasanaeth yn ymateb yn gadarnhaol i'r cwestiwn, "Rwyf wedi cael y wybodaeth/cyngor cywir pan oedd ei angen arnaf".	89.90%	Amherthnasol
Pobl yn dweud eu bod wedi'u trin â pharch ac urddas	95.64%	Amherthnasol
% o ddefnyddwyr y gwasanaeth yn ymateb yn gadarnhaol i'r cwestiwn, "Rwyf wedi bod yn cymryd rhan weithgar yn y penderfyniad ynghylch sut y rhoddwyd gofal a chefnogaeth i mi / i fy mhlentyn"	86.42%	Amherthnasol
% o ddefnyddwyr y gwasanaeth yn ymateb yn gadarnhaol i'r cwestiwn, "Rwy'n gwybod pwy i gysylltu ag o ynghylch fy ngofal a'm cefnogaeth"	90.10%	Amherthnasol
% o ddefnyddwyr y gwasanaeth yn ymateb yn gadarnhaol i'r cwestiwn, "Yn gyffredinol, pa mor fodlon ydych/oeddech chi gyda'r gwasanaethau gofal a chefnogi a gawsoch?"	92.67%	Amherthnasol
% yr oedolion sy'n cael pecyn cefnogi oddi wrth y gwasanaethau cymdeithasol sy'n dweud eu bod yn fodlon gyda'r gwasanaeth y maent yn ei gael	93.25%	Amherthnasol
% yr oedolion sy'n cael pecyn cefnogi oddi wrth y gwasanaethau cymdeithasol sy'n dweud eu bod yn fodlon gyda sut yr oedd y gwasanaethau yr oeddynt yn eu cael yn cwrdd â'u hanghenion	93.25%	Amherthnasol
% y bobl nad oedd yn cael eu cyfeirio at Wasanaethau Iechyd a Gofal Cymdeithasol Ffurfiol gan y Pwynt Mynediad Sengl (ein gwasanaeth gwybodaeth, cyngor a chymorth)	19.33%	Amherthnasol
% cyfanswm y cysylltiadau â'r gwasanaeth Pwynt Mynediad Sengl na arweiniodd at gyfeiriad at Wasanaethau Iechyd a Gofal Cymdeithasol Ffurfiol	16.20%	Amherthnasol
% yr asesiadau a gwblhawyd ar gyfer plant o fewn amser statudol (42 diwrnod gwaith)	89%	Amherthnasol

Safon Ansawdd 2

Gweithio gyda phobl a phartneriaid i warchod a hyrwyddo iechyd corfforol a meddwl pobl a'u llesiant emosiynol.

Cefnogaeth a allai fod ar gael i unigolion

Oedolion

Cefnogaeth o'r gymuned

Ar y cyd gyda Llais Lleol, Uned Partneriaeth y Bwrdd Gwasanaeth Cyhoeddus a sefydliadau lleol yn y trydydd sector, edrychodd y Cyngor ar amryfal ddulliau o ddatblygu capasiti cymunedol a chynyddu cyfalaf cymdeithasol. Yr hoff ddull yw **creu cymunedau'n seiliedig ar asedau**. Caiff y dull gweithredu cydgysylltiedig neu'r dull cydgynhyrchu i gyflawni gwasanaeth ei amlygu fel blaenoriaeth allweddol i'r partneriaid sy'n rhan o'r prosiect hwn ac mae'n nod cyffredin i'r sefydliadau statudol, preifat, a'r trydydd sector sy'n hwyluso'r broses o greu gweledigaeth. Y syniad y tu ôl i'r broses creu gweledigaeth fel dull ymgysylltu yw ei gwneud yn bosib i'r Cyngor Sir a'r trydydd sector ddechrau trafodaethau agored a gonest gyda chymunedau ynghylch sut mae gwasanaethau am gael eu cyflawni yn y prosiect i'r dyfodol.

Mae **Cynghrair Seiriol** ym Miwmares wedi datblygu'n beirianwaith lle mae pobl leol yn nodi blaenoriaethau lleol ac yn rhoi sylw i'r rhain trwy weithio gyda grwpiau cymunedol, grwpiau o ddiddordeb a Chynghorau Tref a Chymuned i ariannu prosiectau lleol yn yr ardal. Ymhlith y meysydd a nodwyd mae: ei gwneud yn haws cael at wybodaeth a chyngor, cael at wasanaethau iechyd a gofal cymdeithasol, cludiant. Ymhlith y prosiectau mae prynu bws mini cymunedol, datblygu gwefan leol, grŵp cinio dydd Sul i bobl sydd wedi'u hadnabod del rhai sy'n unig neu wedi'u hynysu, gweithgareddau cymdeithasol yn y gymuned, ei gwneud yn haws cael at asedau cymunedol ac ati. Er Ionawr 2017, mae dau Gyd-drefnydd Asedau Lleol ychwanegol wedi'u penodi er mwyn ail-greu'r model hwn yng Nghaergybi a Llangefni.

Atal ac Adfer

Ar gyfer unigolion 18 oed a throsodd y mae'r **Gwasanaeth Ailalluogi** er mwyn eu cael 'yn ôl ar eu traed' trwy ailennill eu hannibyniaeth yn dilyn cyfnod o salwch, anabledd neu golli hunanhyder a'u hymrymuso i reoli eu hiechyd a'u llesiant. Gwelir y gwasanaeth fel ymyrraeth tymor byr ar ffurf ailsefydlu a bydd yn nodi unrhyw ofal parhaus a/neu anghenion cefnogi. Mae darparu offer a thechnoleg gynorthwyol yn annatod i'r gwasanaeth hwn. Rydym yn gweithio mewn partneriaeth gyda'r Bwrdd Iechyd, Gwasanaethau Cymdeithasol Conwy a Gwynedd i roi offer ar fenthg i unigolion i hyrwyddo annibyniaeth e.e. symudedd, gofal personol a'i gwneud yn bosib codi a thrin pobl yn ddiogel.

Mae atal pobl hŷn, bregus sydd â nifer o gyflyrau iechyd rhag gorfod mynd i'r ysbyty yn parhau i fod yn

brif nod **Tîm Gofal Lefel Uwch Môn**. Mae'r tîm hwn yn chwarae rhan mewn hyrwyddo annibyniaeth ac ailalluogi, sy'n annatod i egwyddorion y Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant. Yn 2016/17 mae dau feddyg teulu â diddordebau arbennig wedi ymuno â'r tîm yn rhan-amser ac mae 245 o unigolion wedi derbyn y gwasanaeth (mymryn o gynnydd er 2015/16).

Y cynnig ar gyfer 2017/18 trwy'r Gronfa Gofal Integredig yw ychwanegu Parafeddyg Ymarfer Uwch i'r Tîm Gofal Lefel Uwch, er mwyn cynyddu capasiti'r gwasanaeth a datblygu rôl y parafeddyg yn y tîm. At hyn, mae'r cynnig yn cefnogi'r rhaglen gofal integredig, bydd yn cynorthwyo'r rhaglen gofal iechyd darbodus,

“Ni allen nhw fod wedi rhoi mwy o gefnogaeth. Nhw oedd fy nghraig. Gyda fy ngŵr yn cael ei drin gartref roedd yn arbed yr holl deithio ar gludiant cyhoeddus i Fangor. Alla i ychwanegu dim i wella'r gwasanaeth. Cefais y gorau.”

“Mi stopiodd Dad yn bendant rhag gorfod mynd i'r ysbyty. Mae'n debygol y byddai'r canlyniad wedi bod yn wahanol pe byddai wedi mynd i'r ysbyty. Mae hwn yn wasanaeth arbennig – diolch yn fawr iawn i holl aelodau'r tîm. Roedd y Therapi Galwedigaethol yn wych.”

gofal yn nes at adref ac mae'n gwneud y defnydd gorau o asedau cymunedol. Amcangyfrifodd gwaith arfarnu economegwyr iechyd o Brifysgol Bangor yn 2014 yng nghyswllt gofal Lefel Uwch ym Môn y byddai aros am gyfnod o bythefnos ym Môn yn £762 o gymharu â £2854 am aros yn yr ysbyty am bythefnos - noder na wnaeth y ffigyrau hyn ystyried costau adnoddau'r Gwasanaeth Ambiwlans o gludo pobl i'r ysbyty ac oddi yno.

Mae gennym dri **gwely gofal canolraddol** ar gael yng nghartref gofal Plas Mona yn Llanfairpwll. Cânt eu defnyddio i hwyluso gwaith rhyddhau pobl o'r ysbyty lle mae'n ofynnol cael cyfnod pellach o ailalluogi. Cânt eu defnyddio hefyd fel gwelyau **gofal mwy dwys** i atal unigolion sy'n feddygol ansefydlog ond y mae'n ofynnol iddynt gael cyfnod o asesiad pellach rhag gorfod mynd i'r ysbyty.

Mae gennym **Dîm Amlddisgyblaethol** (Therapydd Galwedigaethol, Ffisiotherapydd, Gweithiwr Cymdeithasol a Nyrs Ardal) yn gweithio'n agos gydag unigolion a'u teuluoedd gyda'r nod o'u cynorthwyo i ddychwelyd adref. Mae gennym dimau amlddisgyblaethol yn Ysbyty Penrhos Stanley yng Nghaerdybi, Meddygfa Amlwch ac ym Mhlas Mona. At hyn, mae adnoddau gofal canolog ar gyfer lleoliadau tymor byr mewn cartrefi gofal ar yr ynys i reoli sefyllfaoedd argyfyngus a hefyd i gael pobl allan o'r ysbyty'n gynt.

Bu gostyngiad o 16% dros y tair blynedd diwethaf yn nifer y bobl sydd wedi torri eu gwddf neu eu clun ym Môn ac yn ystod yr un cyfnod, bu gostyngiad o 15% ym Môn yn nifer y galwadau 999 i'r gwasanaeth Ambiwlans oherwydd codwm.

Mae **Gwasanaeth Atal Codymau Môn** (partneriaeth rhwng Adran Hamdden y Cyngor a'r Bwrdd Iechyd) yn cynnig ystod eang o ymyraethau i'r rhai dros 65 ym Môn i gynorthwyo i ostwng y risg o gael codwm a'r ofn o gael codwm. Un elfen allweddol o Gynllun Gweithredu Heneiddio'n Dda yw 'Atal codymau', mae gennym grŵp amlasiantaethol atal codymau sydd wedi hen ennill ei blwyf ar yr Ynys. O ddechrau'r gwasanaeth, mae dros 1600 o asesiadau risg aml ffactorol wedi'u cwblhau, gyda thros 1000 o bobl yn defnyddio'r gwasanaeth codymau a'r

rhadlen ymarfer. Mae 120 o bobl wedi mynd i ddsbarthiadau atal codymau. Yn ystod oes y gwasanaeth mae oddeutu 50 o ddsbarthiadau sefydlogi'r ystum wedi'u cynnal yn y gymuned ac ar hyn o bryd mae 15 dosbarth yn cael eu cynnal ar draws yr ynys.

Rhadlen ailsefydlu ymarfer a ariennir gan Iechyd Cyhoeddus yw'r **Cynllun Cyfeirio Ymarfer Cenedlaethol** sy'n targedu unigolion 16 oed neu drosodd sydd wedi datblygu clefyd cronig neu sydd mewn perygl o wneud hynny. Cyfeirir unigolion gan weithiwr iechyd proffesiynol at y rhadlen 16 wythnos sy'n cael ei chynnal ym mhob un o'r canolfannau hamdden lleol ac yn y gwahanol ganolfannau cymunedol ar draws yr ynys. Mae unigolion sydd ag anableddau corfforol neu ddysgu hefyd yn medru defnyddio'r cynllun i wella eu hiechyd a'u llesiant. At hyn, mae grwpiau'n medru defnyddio'r rhadlen a chânt gynnig cwrs Addysg Ffordd o Fyw grŵp 'foodwise' wyth wythnos ac yna gael sesiynau ymarfer yn yr ystafell ffitrwydd. Grwpiau diweddar sydd wedi bod yn defnyddio'r cynllun yw grwpiau anabledd dysgu a grwpiau cefnogi iechyd meddwl.

Ariennir [Rhadlen Anabledd Chwaraeon Cymru](#) ym Môn trwy'r Loteri Genedlaethol a'i nod yw cael pob person anabl yn gaeth i chwaraeon am oes. Mae'r rhadlen yn cynnwys dau faes allweddol Insport - Datblygiad ac insport - Clwb. Ar hyn o bryd mae Môn ar safon Arian yr Insport - Datblygiad yn sgil y gwaith cyflawni cynhwysol ar draws yr holl gyfleusterau, gwaith partneriaeth gyda Chyrff Llywodraethu Cenedlaethol a'r gallu i gael at gyfleusterau Hamdden Môn Actif yn haws. Ar hyn o bryd mae 28 o glybiau Insport, sy'n ei gwneud yn bosib i ni gynnig ystod eang o gyfleoedd i'r bobl anabl sy'n cymryd rhan, gyda chyfanswm o 88,843 wedi'u rhoi dros y 12 mis diwethaf.

Cefnogaeth barhaus

Rydym yn darparu ac yn comisiynu ystod o **Gyfleoedd Dydd a Gwaith i Unigolion ag Anableddau Dysgu**. Mae nifer o'r sefydliadau yr ydym yn eu comisiynu'n fentrau cymdeithasol ac ar hyn o bryd rydym yn chwilio i ddatblygu ein cyfleoedd gwaith mewnol ein hunain fel menter gymdeithasol neu sefydliad masnachu hyd braich. Mae ein gwasanaethau mewnol yn cefnogi unigolion ag amryfal anableddau i gael at waith ystyrlon a chynnal y gwaith hwnnw trwy Weithdy Canolfan Byron (Mona),

Gerddi Haulfre (Llangoed), a'n canolfannau dydd yn Llangefni a Chaerdybi ac ati, sydd i gyd yn rhedeg mentrau masnachol/lled-fasnachol fel Gwaith Coed, Garddio a chrefftau.

Mae ein **Gwasanaeth Teleofal** wedi'i lunio i'w gwneud yn bosib i unigolion barhau i fyw'n annibynnol, yn saff a diogel a chydag urddas yn eu cartrefi eu hunain ac, i rai, mae hyn fel pe bai rhywun yn taflu rhaff atynt. Mae teleofal yn rhoi'r modd i fonitro argyfyngau amser real a ffordd o fyw trwy ddarparu offer megis synwryddion personol e.e. offer canfod bod rhywun wedi cael codwm a synwryddion amgylcheddol e.e. synwrydd agor drysau. Daeth 369 o gyfeiriadau i law'r gwasanaeth yn 2016/17 o gymharu â 383 yn 2015/16.

Gwasanaeth sy'n rhoi gofal a chefnogaeth barhaus i bobl dros nos yn eu cartrefi eu hunain yw ein gwasanaeth **Tylluanod y Nos** sydd ar draws yr ynys Mae'r gwasanaeth yn cynorthwyo i atal gorfod anfon pobl i'r ysbyty heb fod rhaid, anfon pobl i ofal preswyl neu ofal nyrsio'n amhriodol, yn ogystal â chynorthwyo pobl i fedru gadael yr ysbyty'n gynnar. 217 oedd cyfanswm nifer defnyddwyr y gwasanaeth a dderbyniodd wasanaeth dros y cyfnod 12 mis

Leib Osgoi Cost i Wasanaethau Golau Glas Lleol, y Cyngor a'r Bwrdd Iechyd Lleol:

Ymddiriedolaethau GIG Gwasanaeth Ambiwlans Cymru – Cafodd 27 o alwadau eu hosgoi

Yr Heddlu – Cafodd 41 o alwadau eu hosgoi

Lleoliad Cartref Gofal Preswyl – 1920 o ddyddiau @ £68.87 y/d = £132,230.40

Osgoi Mynd i'r Ysbyty / Hwyluso Gadael yr Ysbyty: 66 diwrnod @ £343 y diwrnod = £22,638.00

gyda 283 o alwadau'n cael eu cymryd.

Ar yr ynys mae gennym 276 o unigolion mewn gofal preswyl preifat a 120 yng nghartrefi gofal y Cyngor.

Mae unigolion ym Môn sy'n derbyn **Gofal Cartref** wedi dweud wrthym eu bod yn dymuno digon o amser i dderbyn y gofal y mae eu hangen arnynt, cael y gofal gorau posib a chael gofalwyr cartref sydd â'r sgiliau, y wybodaeth a'r hyfforddiant cywir. Maent hefyd yn dymuno cael gofal gan yr un tîm o ofalwyr yn rheolaidd. Mae cael clust i wrando ar bethau pwysig a'u cyfeirio at ffynonellau perthnasol o wybodaeth hefyd yn bwysig iddynt. Ar hyn o bryd, gwyddom ein bod yn cael trafferth sicrhau gofal mewn rhai ardaloedd ym Môn ac i rai unigolion gydag anghenion gofal cymhleth. Er mwyn cryfhau darpariaeth a sicrhau bod mwy o ofal ar gael, rydym yn bwriadu prynu gofal mewn tair bro ar draws yr ynys ac, erbyn yn hwyr yn 2017, bydd un asiantaeth gofal yn gyfrifol am gyflawni gofal ym mhob bro. Bydd y gwasanaeth newydd hwn yn sicrhau y bydd yr asiantaeth yn canolbwyntio mwy yn y gymuned, yn ei gwneud yn haws cael at ofal, yn cael ymatebion amserol a mwy o gysondeb a dilyniant o ran gofalwyr cartref. Bydd y model newydd yn canolbwyntio ar weithredu'n ôl canlyniadau i bobl.

Ym Mai 2016, llwyddodd y **tîm Gwasanaethau Cefnogi Cymunedol (darparwr iechyd meddwl mewnlol)** i ennill contract newydd dan y cynllun grant Cefnogi Pobl i roi cefnogaeth sy'n gysylltiedig â thai. Yn ystod y flwyddyn, rydym wedi adolygu ac ailfodelu'r gwaith darparu cefnogaeth gymunedol a thai â chymorth i bobl â phroblemau iechyd meddwl. Mae'r tîm yn rhoi cymorth a gyfyngir gan amser ac sy'n gysylltiedig â thai i bobl ag ystod o broblemau iechyd meddwl yn y gymuned, yn cynnwys y rhai hynny a gyfeiriwyd trwy wasanaethau gofal sylfaenol. Mae'r tîm, hefyd, yn rhoi cefnogaeth sy'n gysylltiedig â thai i bobl sy'n byw mewn dau brosiect byw â chymorth, yn cynorthwyo unigolion i ddatblygu'r sgiliau a'r hyder angenrheidiol i symud ymlaen i fyw'n annibynnol yn y gymuned. At hyn, mae'r tîm yn cefnogi ystod o unigolion â phroblemau iechyd meddwl parhaol i fyw yn y gymuned. Mae'r gwasanaeth hwn yn rhoi cefnogaeth ymarferol mewn modd sy'n rhoi'r unigolyn wrth galon y gwaith gan roi pwyslais cryf ar 'adfer' a'i gwneud yn bosib i bobl ddatblygu ac aros yn y gymuned a pharhau yno. Mae'r tîm Gwasanaeth Cefnogi Cymunedol yn gweithio'n agos gyda'r Tîm Iechyd Meddwl Cymunedol ac yn cydweithio gyda sefydliadau statudol a thrydydd sector eraill i sicrhau bod iechyd a llesiant phobl â phroblemau iechyd meddwl o'r pwys mwyaf.

Ymgynghorwyd â staff gwasanaethau Oedolion ym Medi 2016 a dechreuwyd gweithio penwythnosau yn Ionawr 2017 gyda gweithwyr Cymdeithasol a Therapyddion Galwedigaethol y Cyngor yn gweithio fel rhan o dîm ar benwythnosau i roi **gwasanaeth saith niwrnod**. Fel hyn, mae modd sicrhau y caiff asesiadau a threfniadau cynllunio gofal, yn cynnwys ymyraethau therapiwtig a nyrsio eu cyd-drefnu'n effeithiol; gan ganolbwyntio ar ofal ataliol ac osgoi gorfod mynd i'r ysbyty heb fod rhaid neu oedi cyn i bobl hŷn gael gadael yr ysbyty, yn enwedig felly'r bobl hŷn, fregus. Wrth ymateb yn amserol, mae modd gwneud defnydd gwell o adnoddau ar adeg pan fo pwysau cynyddol ar wasanaethau yn y gymuned. Rhwng Ionawr a Mawrth 2017 rydym wedi gweld gostyngiad yn nifer yr unigolion sy'n disgwyl yn yr ysbyty am ofal ailalluogi a/neu ofal cartref prif lif. Nododd adborth gan y gwasanaeth Ffisiotherapi bod un o'r manteision mwyaf o gefnogaeth amserol dros y penwythnos yn golygu bod modd i gleifion gael gadael yr ysbyty ar ddydd Gwener a'u gofal yn cael ei ddilyn i fyny ar y penwythnos. O'r herwydd, mae'r amser rhwng cyfeirio ac asesu wedi gostwng.

Mae prosiect **Coed Lleol** yn dal yn ei le ar gyfer unigolion ag Anableddau Dysgu ac mae'n defnyddio coetiroedd lleol i hyrwyddo gweithgareddau, ymarfer a ffordd o fyw iach.

Plant a theuluoedd

Mae prosiect arbrofol partneriaeth **Y Bont** bellach yn y prif lif ac mae Gweithiwr Trawsnewid a Gweithiwr Cymdeithasol yn parhau i weithio yn yr ysgol gyda staff eraill i roi arweiniad ar bob agwedd o drawsnewid i bobl ifanc anabl a'u teuluoedd (mae'r gefnogaeth hon ar gael i bobl ifanc a'u teuluoedd sydd ddim yn agored i'r Gwasanaethau Arbenigol Plant).

Mae cymryd rhan mewn gweithgareddau hamdden yn cyfrannu at iechyd a llesiant person, yn ogystal ag at eu hunan-barch a'u hyder. Gall gweithgareddau ddwyn i mewn unwaith eto bobl ifanc sydd wedi ymbellau oddi wrth chwaraeon, gwella rhyngweithredu/cynhwysiad cymdeithasol, gostwng ymddygiad gwrthgymdeithasol, rhoi 'sgiliau am oes' trwy gymryd rhan mewn chwaraeon neu hyfforddi chwaraeon, yn ogystal â chefnogi annibyniaeth pobl hŷn. Er mwyn cynorthwyo pobl i gyrraedd eu nod a hyrwyddo hunanhyder, rydym yn cefnogi clybiau, trefnu cystadlaethau, cefnogi digwyddiadau cymunedol, rhedeg rhaglen o wersi nofio i bob oedran ac yn annog plant ysgol i gymryd rhan mewn amryfal weithgareddau allgwricwlaidd. Mae hyn oll yn rhoi sgiliau bywyd ac yn annog gallu i weithredu dan bwysau, datrys problemau a chyrraedd nodau. Er mwyn meithrin cynhwysiad cymdeithasol ac ymdeimlad o hunaniaeth - rydym yn darparu cyfleusterau o fore gwyn tan nos, saith niwrnod yr wythnos- daw canolfannau hamdden yn hybiau cymunedol, maent yn dod â phartneriaethau i mewn yn rhan o Gyrrff Cyhoeddus (e.e. Cymunedau'n Gyntaf, y Cyngor Tref, yr Urdd, ac ati) ac mae'r clybiau niferus sy'n defnyddio'n cyfleusterau'n rhoi ymdeimlad o gymuned i ardaloedd.

Mae'r trefniant yn dal i barhau i unrhyw weithiwr proffesiynol sy'n pryderu am lesiant emosiynol plentyn/person ifanc trwy ddarparu sesiwn ymgynghori gyda gwasanaeth ataliol Haen 1 **Gwasanaethau Iechyd Meddwl Plant a'r Glasoed (CAMHS)** i sefydlu a oes modd cefnogi'r plentyn/person ifanc sy'n dod dan gynllun gofal a chefnogi er mwyn osgoi'r angen i gyfeirio ymlaen at CAMHS Haen 2 ffurfiol.

Mae **panel comisiynu ar y cyd y Gwasanaethau Plant** yn cyfarfod pob mis i adnabod comisiynu ar y cyd er mwyn dod i gytundeb rhwng Addysg, y Bwrdd Iechyd a Gwasanaethau Plant ar gyfer plant/pobl ifanc y mae angen gofal arbenigol, adnoddau priodol a threfniant ariannu arnynt.

Rydym yn parhau i wella'n harfer mewn perthynas â **Phlant sy'n Derbyn Gofal** gyda'r Nyrs Arbenigol sy'n rhan o'r Tîm Derbyn Gofal yn gweithio gyda phlant/pobl ifanc i sicrhau eu bod yn cyflawni eu canlyniadau llesiant. Mae llwyddiant hyn yn arwain atom yn sicrhau bod 100% o'n Plant sy'n Derbyn Gofal wedi'u cofrestru gyda Meddyg Teulu o fewn 10 diwrnod gwaith i ddechrau lleoliad.

Mae 710 o blant a theuluoedd sydd yn y **Rhaglen Dechrau'n Deg** ym Môn yn cael cefnogaeth ystod o ddarpariaeth rhiantu, o grwpiau i gefnogaeth un-i-un yn y cartref gyda phopeth o drin arian, bwyta'n iach, rheoli ymddygiad plant, cymryd rhan yn y gymuned a chymryd mantais o fentrau cymunedol ehangach. Mae'r pwyslais i'w weld ar y gefnogaeth i deuluoedd gyda phlant 0-4 blwydd oed a darparu gwasanaethau ataliol i ostwng neu wneud i fwrdd â'r angen am ymyrraeth statudol. Mae'r rhaglen yn gweithio'n agos gyda'r Tîm o amgylch y Teulu ar gyfer plant hŷn mewn teuluoedd i sicrhau y caiff teuluoedd gefnogaeth i gael at

wasanaethau statudol priodol. Mae'r rhaglen wedi wynebu heriau mewn recriwtio staff â'r cymwysterau priodol yn enwedig felly Ymwelwyr Iechyd dros y ddwy flynedd ddiwethaf ac mae hyn yn parhau i fod yn broblem y mae angen rhoi ystyriaeth genedlaethol iddi.

Beth yw ein blaenoriaethau ar gyfer y flwyddyn nesaf a phaham?

- Ein bwriad yw aildendro'n darpariaeth gofal cartref ar draws yr ynys yn ystod yr ychydig fisoedd nesaf.
- Ychwanegu Parafeddyg Ymarfer Uwch at Dîm Gofal Lefel Uwch Môn er mwyn cryfhau ein rhaglen gofal integredig.
- Parhau i gyflawni yn erbyn ein Cynllun Gweithredu Heneiddio'n Dda ysbrydoledig.
- Byddwn yn parhau i ddatblygu perthynas weithio gadarn gyda'n cydweithwyr addysgol er mwyn sicrhau rhaglen ataliol gref, ar gynhyrchion megis Rhaglen Dechrau'n Deg.

Mesur Safonau Ansawdd 2:

Mesur	Data 2016/17	Data 2015/16
Cyfradd yr oedi mewn trosglwyddo gofal am resymau gofal cymdeithasol fesul 1,000 y boblogaeth 75 oed neu drosodd	6.05	6.63
% yr oedolion yr oedd yn ofynnol iddynt gael gofal preswyl ar ryw adeg yn ystod y flwyddyn	1.13%	1.21%
Nifer yr oedolion yr oedd yn ofynnol iddynt gael gofal preswyl ar ryw adeg yn ystod y flwyddyn	637	686
Nifer yr oedolion mewn gofal preswyl hyd at yr 31ain o Fawrth	396	401
Canran y plant a welwyd gan ddeintydd cofrestredig o fewn pedwar mis i dderbyn gofal	91%	Amherthnasol
Canran y plant sy'n derbyn gofal sydd wedi cofrestru gyda meddyg teulu o fewn deg diwrnod gwaith i ddechrau'r lleoliad	100%	98%
% yr asesiadau iechyd ar gyfer plant sy'n derbyn gofal - asesiadau yr oedd eu disgwyl yn ystod y flwyddyn - a gafodd eu cynnal	97%	96%

Gwarchod ac amddiffyn pobl rhag camdriniaeth, esgeulustod neu niwed

Mae diogelu'n parhau wrth union galon popeth a wnawn, i sicrhau fod plant, pobl ifanc ac oedolion ag anghenion gofal a chefnogi'n byw eu bywydau'n rhydd o gamdriniaeth ac esgeulustod. Er mwyn i ni ymgymryd â'r ddyletswydd hon, rydym yn gweithio gydag unigolion, teuluoedd a phartneriaid i geisio atal camdriniaeth, gan leihau risg i'r eithaf ac ymateb yn gymesur i le cafwyd camdriniaeth neu esgeulustod. Yn ystod y flwyddyn rydym wedi sicrhau y bu'r Cyngor yn barod i weithredu'r gofynion diogelu diwygiedig dan Ran 7 y Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Gwelliant. Mae gan yr Awdurdod Lleol Fwrdd Diogelu yn ei le sy'n gyfrifol am sgrwntineiddio'r Trefniadau Diogelu Corfforaethol, a gyrru gwaith rhoi'r Cynllun Gweithredu Diogelu Corfforaethol ar waith.

Er bod hwn yn waith sy'n dal yn mynd rhagddo, rydym wedi cymryd camau cadarnhaol:-

- Wedi adolygu'r Polisi Diogelu Corfforaethol a sicrhau ei fod ar gael i'r holl staff
- Mae pob gwasanaeth wedi nodi sut mae'n anelu at wella ei drefniadau diogelu
- Wedi nodi'r hyfforddiant a'r sesiynau creu ymwybyddiaeth y mae eu hangen ar bob aelod o staff i sicrhau ei fod yn deall ei ddyletswyddau diogelu,
- Gwneud yn siŵr bod y Cyngor yn recriwtio staff y mae'r gwaith gwirio cyflogaeth angenrheidiol a wnaed yn eu cylch yn ei le
- Wedi cefnogi gwaith cyflawni a datblygu nifer o raglenni Diogelu Corfforaethol, megis Rhaglen Atal, Camfanteisio'n Rhywiol ar Blant, Caethwasanaeth Fodern a Chamdriniaeth Ddomestig a Thrais yn erbyn Merched.
- Mae rôl y Swyddog Adolygu Annibynnol yn sicrhau fod y cynllun i hwyluso anghenion y plentyn yn cael ei fodloni a bod y cynllun ar gyfer ei ofal tymor hir yn cael ei roi ar waith.

Mae'r Cyngor, hefyd, yn chwarae rhan lawn yng ngwaith a blaenoriaethau **Byrddau Diogelu Rhanbarthol Gogledd Cymru** i blant a phobl ifanc: yn rhanbarthol ac yn lleol. Mae hyn wedi cynnwys cefnogaeth ariannol ac amser swyddogion, sy'n cyfrannu at flaenoriaethau'r Bwrdd ac yn eu cefnogi.

Oedolion

Yn y Gwasanaethau Oedolion, rydym wedi canolbwyntio ar:-

- Adolygu'r trefniadau ar gyfer sicrhau yr ymatebwyd i geisiadau yng nghyswllt Trefniadau Diogelu rhag Colli Rhyddid yn effeithiol a chynnydd mewn capasiti Budd Pennaf. Credwn fod gennym bellach system reoledig wedi'i chryfhau yn ei lle.
- Roi hyfforddiant i ymarferwyr ar y gofynion diogelu newydd yn cynnwys darpariaeth ar gyfer y Gorchmynion Cefnogi Amddiffyn Oedolion newydd, sicrhau bod ein staff wedi'u hyfforddi a bod ganddynt yr offer i ymdrin â'r newidiadau.
- Sefydlu'r 'Panel Breuder Oedolion' ar y cyd gyda'n cydweithwyr o Heddlu Gogledd Cymru, i gyd-drefnu ein gwaith o gefnogi unigolion ar draws gwasanaethau cyhoeddus sydd ag anghenion cymhleth.

Plant a theuluoedd

At hyn, rydym wedi parhau i chwarae'n rhan yn y trefniadau gwarchod cyhoeddus amlasiantaethol (MAPPA) a threfniadau'r gynhadledd asesu risg amlasiantaethol (MARAC). Mae trefniadau amlasiantaethol gwarchod y cyhoedd yn parhau i fonitro a rheoli risg yn amlasiantaethol yng nghyswllt unigolion sydd wedi'u hasesu fel eu bod yn risg uchel i'r cyhoedd. Trafodwyd canfyddiadau Adroddiad Arolygu'r Gwasanaethau Plant yr AGGCC ym Mwrdd Diogelu Plant Gogledd Cymru ym Mawrth 2017, gan sicrhau dealltwriaeth dorfol o'r materion (yn cynnwys materion amlasiantaethol a rhanbarthol), ac ymrwymiad gan bartneriaid i weithio gyda'r Cyngor i wella gwasanaethau i blant. Mae'r adroddiad hefyd wedi'i drafod yng Nghrŵp Cyflawni Lleol Gwynedd a Môn. Bydd rôl is-grŵp Sicrwydd Ansawdd y grŵp yn cael ei drafod yn y cyfarfod nesaf i gryfhau'r system sicrhau ansawdd a'r trefniadau hyfforddi er mwyn sicrhau fod yr holl bartneriaid yn deall trothwyon ar gyfer asesiadau ac y cânt eu defnyddio'n gyson.

Sefydlwyd y broses VARM (Rheoli Breuder a Risg) yn sgil gwaith a gynhaliwyd gan grŵp tasg a gorffen dan gyfarwyddyd Prif Gwnstabl Heddlu Gogledd Cymru a Chyfarwyddwr y Gwasanaethau Cymdeithasol ar y pryd, fel prosiect arbrofol lleol er mwyn rhoi ymateb mwy cydgysylltiedig i'r unigolion hynny oedd ag anghenion cymhleth sy'n dod i sylw asiantaethau statudol yn aml ond sy'n syrthio y tu allan i'r meini prawf ar gyfer fframweithiau sefydledig megis MARRAC, MAPPA neu POVA. Cynrychiolir

ystod o bartneriaid statudol (Heddlu Gogledd Cymru, y Bwrdd Iechyd, Prawf, Ymddiriedolaeth Ambiwllans Cymru, y Gwasanaeth Tân, Tai, Gwasanaethau Oedolion) yn ogystal â phartneriaid o'r trydydd sector, megis Cymorth i Ddioddefwyr, cymdeithasau tai a darparwyr cefnogaeth. Y nod sylfaenol yw rhannu gwybodaeth a datblygu strategaethau rheoli risg ar gyfer pob person dan ystyriaeth. Mae'r grŵp yn cyfarfod pob mis ac yn adrodd i'r Bwrdd Diogelu Corfforaethol.

Yn y Gwasanaethau Cymdeithasol rydym wedi sicrhau y cafodd gofynion y Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant eu troi'n drefniadau clir i ymarferwyr - mae Lansiad Canllawiau'r Gwasanaethau Plant newydd wedi'i gynnal, gan sicrhau fod pob ymarferwr yn ymwybodol o'r hyn sy'n ddisgwyliedig ohono, ac yn rhoi cysondeb o ran arfer a phroses. Ar ben hynny, rydym wedi parhau i wreiddio argymhellion arolygu'r AGGCC. Mae rhagor o waith yn ofynnol i gryfhau trefniadau i rai sy'n gadael gofal gyda llety, addysg a chyfluoedd gwaith ac rydym yn parhau i ganolbwyntio ar wella cyrhaeddiad addysgol ein plant sy'n derbyn gofal i sicrhau eu bod yn cyflawni eu llawn botensial.

Beth yw ein blaenoriaethau ar gyfer y flwyddyn nesaf a phaham?

- Llwyddo i wella'n trefniadau diogelu yn y Gwasanaethau Plant fel y nodir yng nghynllun cyn- arolygu'r AGGCC. Nodwyd Sicrwydd Ansawdd fel maes i'w wella. Byddwn yn cryfhau'r Fframwaith Sicrwydd Ansawdd ac yn ei wreiddio yn y Gwasanaeth er mwyn gyrru gwelliant parhaus mewn ansawdd arfer.
- Bydd yr Uned Diogelu a Sicrwydd Ansawdd yn cael ei gryfhau gydag ailsefydlu swydd Rheolwr Sicrwydd Ansawdd, penodi Swyddog Adolygu Annibynnol ychwanegol a chefnogaeth busnes ychwanegol.
- Sefydlir trefniadau gweithio gwell rhwng yr Uned Diogelu a'r Tîm Gweithredoedd. Bydd dangosyddion perfformiad yn cael eu hadolygu i sicrhau y ceir monitro effeithiol yn y gwasanaeth a bod y gwasanaeth ei hun yn cael ei fonitro'n effeithiol.
- Mae cynllun gweithredu archwilio ffeil achos wedi'i roi ar waith gyda'r disgwyliad y bydd yr holl reolwyr yn cynnal archwiliadau rheolaidd i sicrhau cysondeb ac ansawdd yr arfer. Bydd ymyraethau wedi'u targedu'n cael eu cynnal os na fydd yr arfer yn gwella.
- Gwreiddio'r trefniadau ar gyfer darparu trefniadau diogelu rhag collid rhyddid, gan sicrhau bod y gwaith dros y flwyddyn ddiwethaf yn cael ei wreiddio mewn arfer dyddiol.
- Cefnogi gwaith cyflawni Fframwaith Hyfforddi Diogelu Corfforaethol, unwaith eto'n adeiladu ar y sylfeini sydd wedi'u gosod dros y deuddeng mis diwethaf.
- Unwaith y byddant wedi'u penodi a'u neilltuo i Grwpiau Arfer Arweiniol, bydd cyfluoedd datblygiadol yn cael eu rhoi i gefnogi'r gweithlu i ymgymryd â'u dyletswyddau.
- Mae'r holl achosion lle mae enw'r plentyn wedi bod ar y gofrestr ers mwy na deuddeng mis yn cael eu hadolygu i sicrhau y byddir yn cymryd camau amserol a chyflym i roi sylw i bryderon diogelu.
- Bydd Gwasanaethau Ataliol yn cael eu hadolygu a strategaeth ataliol gorfforaethol newydd yn cael ei datblygu ar y cyd gyda phartneriaid, i sicrhau mwy o wasanaethau a chomisiynu effeithiol, i ostwng nifer y plant a phobl ifanc y mae angen eu rhoi ar y Gofrestr Amddiffyn Plant ac y mae angen iddynt Dderbyn Gofal.

Mesur Safonau Ansawdd 3:

Mesur	Data 2016/17	Data 2015/16
% yr oedolion sy'n ddefnyddwyr y gwasanaeth sy'n ymateb yn gadarnhaol i'r cwestiwn, "Ydi'r gefnogaeth sydd wedi'i sefydlu gan y Gwasanaethau Cymdeithasol wedi'ch cynorthwyo i deimlo'n saff a diogel yn eich cartref?"	90.50%	Amherthnasol
% y cyfeiriadau Gwarchod Oedolion Bregus (POVA) a gwblhawyd yn ystod y flwyddyn lle mae'r risg wedi'i rheoli	95.70%	93.02%

% y cynlluniau gofal a chefnogi (neu gynlluniau cefnogi ar gyfer pobl ifanc) a adolygwyd yn ystod y flwyddyn, o fewn amser y cytunwyd arno	88.00%	93.00%
Canran yr achosion o ailgofrestru plant ar gofrestri Gwarchod Plant yr awdurdod lleol o fewn deuddeg mis i ddiwedd y cofrestrriad blaenorol	7.00%	Amherthnasol
Y cyfnod amser cyfartalog ar gyfer yr holl blant oedd ar y Gofrestr Amddiffyn Plant yn ystod y flwyddyn ac a gafodd eu datgofrestru yn ystod y flwyddyn	266 o ddiwrnodau	Amherthnasol

DRAFT

Annog a chefnogi pobl i ddysgu, datblygu a chymryd rhan mewn cymdeithas

Oedolion

Yn y gymuned

Rydym yn gweithio mewn partneriaeth â'r Trydydd Sector i sefydlu gwaith **Cyd-drefnu Asedau Lleol** ar draws yr ynys. Ar hyn o bryd mae gennym dair swydd yn gyfrifol am ardaloedd Biwmares, Caergybi a Llangefni.

Ystyr Cyd-drefnu Asedau Lleol yw:

- Gwreiddio Cyd-drefnwyr Ardal Lleol mewn cymuned ddaearyddol fechan i gefnogi 50-65 o unigolion a'u teuluoedd.
- Darparu un pwynt cyswllt sy'n lleol a hygyrch i bobl o bob oed a allai fod yn fregus oherwydd oed, anabledd neu salwch meddyliol. Y nhw yw "pen blaen" system y gwasanaeth.
- Cynorthwyo unigolion i ddatrys eu problemau eu hunain a chreu bywyd da fel aelodau o'u cymunedau eu hunain
- Rhoi pob unigolyn wrth galon y gwaith gwneud penderfyniadau a gweithio gyda'r unigolyn a'r teulu i ddilyn eu gweledigaeth am fywyd da fel rhan o'u cymuned.

Mae'r **Rhaglen Heneiddio'n Dda yng Nghymru** ar gyfer unigolion 50 oed a throsodd a'i nod yw datblygu Strategaeth Ataliol yr Awdurdodau Lleol trwy sefydlu tair Canolfan Heneiddio'n Dda sy'n gweithio ar yr egwyddor o gynhwysiad trwy gyfeirio a gwella mynediad at gefnogaeth gyffredinol a phrif lif. Mae'r canolfannau hyn yn Amlwch, Llangefni a Brynsiencyn.

Mae **Hybiau Cymunedol** yn cynnig ystod o wasanaethau fel pwynt cyswllt cyntaf a mynediad at gefnogaeth h.y. trin traed, dosbarthiadau codymau, grwpiau cerdded a sesiynau Cyngor ar Bopeth ar fudd-daliadau a hawliau. Maent yn rhoi canolbwynt i feithrin mwy o weithgarwch cymunedol yn lleol a dod â phreswylwyr ynghyd i wella ansawdd eu bywyd yn eu hardaloedd a chyfrannu at leihau i'r eithaf ar unigrwydd a theimlad o fod wedi'u hynysu. Mae hybiau wedi'u datblygu'n ddiweddar yn yr ardaloedd a ganlyn: Neuadd bentref Llanfairpwll, y ganolfan gymunedol yn Llanfaelog a thafarn ym Mryngwran. Bydd y rhain yn cymryd amser i ennill eu plwyf gyda'r Cyngor yn darparu rôl hyrwyddo.

Mae grŵp amlasiantaethol wedi'i sefydlu i ddatblygu **Strategaeth Dementia** i Fôn, bydd yn ystyried: cymorth a chynghor gwybodaeth, technoleg, Teleofal, Dementia sy'n gysylltiedig ag alcohol a gwasanaeth cefnogi Plas Crigyll y tu allan i oriau. Mae fersiwn ddrafft y strategaeth Dementia yn unol â themâu Strategaeth Pobl Hŷn:

- Unigolion annibynnol/cymunedau cryf
- Eich cynorthwyo i fyw gartref a
- Pan nad yw byw gartref yn opsiwn mwyach

Mae pum caffî Dementia ar yr ynys, mae'r rhain yn rhoi lle i bobl fynd os ydynt yn gofalu am berson â Dementia, os ydynt yn poeni am gof rhywun, neu i gyfarfod pobl eraill y mae Dementia wedi cael effaith arnynt. Mae pedwar cynllun Homeshare lle gall person gael cefnogaeth yng nghartref gofalwr proffesiynol er mwyn ychwanegu at sgiliau bywyd sydd ganddynt eisoes a sefydlu mwy o gysylltiadau yn y gymuned. Mae hyn hefyd yn rhoi egwyl i'r unigolion sy'n edrych ar ôl y person â Dementia.

Rydym wedi gweithio gyda'r Gymdeithas Alzheimer ac ymgynghorydd ar raglen o gyfarfodydd cyhoeddus ym Miwmares i sefydlu Cynghrair Dementia i weithio'n agos gyda busnesau lleol, cynyddu nifer y bobl sy'n cael yr hyfforddiant ymwybyddiaeth bod yn ffrind i rywun sydd â Dementia a recriwtio a hyfforddi pencampwr Dementia.

Y nod yw bod Biwmares yn dod y Gymyned gyntaf ar yr ynys sy'n ystyriol o Dementia, ac yna Gaergybi a Llangefni. Hon fyddai rhan gyntaf y daith tuag at Fôn sy'n ystyriol o Dementia.

Bu cynnydd o 50% yn nifer y bobl a ddefnyddiodd **Taliadau Uniongyrchol** eleni, oedd yn ei gwneud yn bosib i fwy o unigolion gael dewis a bod mewn rheolaeth ynghylch sut y caiff eu gofal eu cyflawni. Cynhaliwyd ymarfer ymgynghorol mewn partneriaeth â 'Llais Lleol' gydag unigolion yn cael Taliadau Uniongyrchol, gofaluwr a rhanddeiliaid eraill. Arweiniodd yr adborth a gafwyd yn ôl atom at wneud nifer o welliannau yn cynnwys y gwaith hyrwyddo, cyfathrebu a'r gwasanaeth gwybodaeth a chefnogi sydd ar gael i'r rhai sy'n derbyn Taliadau Uniongyrchol. Un enghraifft yw gwella tudalennau'n gwefan, y mae ganddi bellach lawer mwy o wybodaeth yn cynnwys astudiaethau achos a fideos a gynhyrchwyd gydag unigolion sy'n derbyn y gwasanaeth a'u teuluoedd.

Mewn cyflogaeth

Mae arian Cronfa Gymdeithasol Ewrop wedi'i sicrhau i ariannu rhaglen o'r enw **OPUS**. Nod y rhaglen yw mynd i'r afael â thlodi trwy gyflogaeth, hyfforddiant a gwirfoddoli cynaliadwy a chyfleoedd dysgu gydol oes. Er mwyn bod yn gymwys am y gwasanaeth, rhaid i unigolion fod yn 25 oed a throsodd ac wedi bod yn ddi-waith ers dros 12 mis a ddim yn mynd ati i chwilio am waith ar hyn o bryd nac mewn addysg na hyfforddiant.

Plant a Theuluoedd

Rydym yn edrych ar ddefnyddio **Modelau Cefnogaeth a Chynnydd Gweithredol** i ddatblygu sgiliau plant a phobl anabl i ostwng ymddygiad pryderus, gwneir hyn mewn partneriaeth â theuluoedd a Chanolfan Addysg y Bont. Rydym wedi sicrhau arian Cronfa Gofal Integredig i adeiladu ar y gwaith hwn yn 2017/18 fel y canolbwyntir ar bobl ifanc 14 oed i fyny at y bobl ifanc sy'n croesi'r bont i wasanaethau oedolion. Rydym wedi hwyluso ystod o gyfleoedd hyfforddi i ddarparwyr Gofal Cymdeithasol i hyrwyddo'r model cefnogaeth a chynnydd gweithredol yn y gwasanaethau Anableddau Dysgu. Hyrwyddo annibyniaeth trwy sicrhau bod gan unigolion mwy o ddewis a rheolaeth dros eu bywydau.

Prosiect sydd wedi'i sefydlu yng Ngogledd Cymru ac sy'n ymestyn dros y chwe awdurdod lleol, Grŵp Llandrillo Menai, Coleg Cambria a Gyrfaoedd Cymru yw'r **prosiect TRAC** a ariennir gan Gronfa Gymdeithasol Ewrop. Mae'n cefnogi disgyblion bregus rhwng 11-16 mlwydd oed i barhau a llwyddo mewn addysg, hyfforddiant neu waith. Hyd yn hyn, mae 156 o bobl ifanc wedi cael cefnogaeth, cafwyd 48 o gymwysterau ac mae 20 o bobl ifanc wedi llwyddo i sicrhau lleoliadau gwaith rheolaidd. Symudodd 98% o ddisgyblion Blwyddyn 11 a gymerodd ran yn 2016 ymlaen yn llwyddiannus i Addysg Bellach. Rhoddir cefnogaeth i'r teulu a rhoddir cefnogaeth llesiant meddwl i bobl ifanc y mae eu hamgylchiadau yn eu rhwystro rhag parhau gyda'u Haddysg. Targedir cefnogaeth benodol tuag at blant mewn gofal ac mae enghreifftiau gwych o becynnau gofal sydd wedi'u teilwrio ar gyfer y bobl ifanc hyn.

Mae cyrhaeddiad addysgol ein Plant sy'n Derbyn Gofal yn parhau i gael ei fonitro gan ein Swyddog Cyswllt Addysgol, trwy weithio'n agos gyda'n partner addysgol, ysgolion a phlant a phobl ifanc.

O Ebrill 2016, mae pobl ifanc yng Nghymru wedi bod â'r hawl i aros gyda'u teuluoedd maeth wedi iddynt droi'n 18, adwaenir hyn fel y cynllun **Pan fydda i'n Barod**. Daeth y newid hwn i'r gyfraith i rym gyda'r Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant a daw yn sgil ymgyrch ar y cyd rhwng y Rhwydwaith Maethu a Gweithredu Dros Blant. Rydym wedi ymrwymo i atal eithrio cymdeithasol ymhlith y rhai sy'n gadael gofal ac yng Ngogledd Cymru mae'r chwe awdurdod lleol wedi datblygu Polisi Pan Fydda i'n

Daeth Andrea* (merch ifanc yn ei harddegau) i mewn i ofal yn sgil y berthynas fabwysiadu'n torri i lawr ac roedd mewn lleoliad maethu gan aros gyda'r gofaluwr maeth dan y cynllun, 'Pan fydda i'n Barod'. Ers hynny, mae wedi symud i mewn i fflat rhent, gan fyw'n annibynnol. Yn ystod yr amser yma, mae hi wedi parhau gyda'i haddysg yn llwyddiannus ac wedi ceisio am gyrsiau yn y brifysgol y flwyddyn nesaf. Rhoes y Cynghorydd personol o'r tîm Plant sy'n Derbyn Gofal gefnogaeth i Andrea i gyflawni ei nodau a'i chynorthwyo i gael at y gwasanaethau perthnasol (yn fewnol yn y Cyngor ac yn allanol), yn unol ag anghenion Andrea oedd yn newid, a hynny'n llyfn ac yn hyblyg.

*Mae enw'r person ifanc wedi'i newid am resymau cvfrinachedd.

Barod er mwyn sicrhau bod y bobl ifanc 'fregus' sy'n gadael gofal a'r rhai hynny sydd mewn addysg yn cael cefnogaeth barhaus.

Beth yw ein blaenoriaethau ar gyfer y flwyddyn nesaf a phaham?

- Gorffen Strategaeth Dementia Môn gyda chymorth a chefnogaeth gan amlasiantaethau.
- Gwireddu Cynghrair Dementia, yn cynnwys ymdrech i sicrhau fod Biwmares yn dod y Gymuned Gyntaf sy'n ystyriol o Dementia.
- Hyrwyddo rhagor o waith datblygu Hybiau Cymunedol ar yr Ynys.
- Gwneud y mwyaf o'r cyfleoedd y mae prosiectau OPUS yn eu cynnig i gynorthwyo pobl a busnesau.
- Gweithio tuag at gynnydd pellach parhaus yn nifer y bobl sy'n derbyn Taliadau Uniongyrchol.
- Gan weithio mewn partneriaeth, byddwn yn gwella'r broses croesi'r bont, trwy'r Model Cefnogaeth a Chynnydd Gweithredol.

Mesur Safonau Ansawdd 4:

Mesur	Data 2016/17	Data 2015/16
% y bobl sy'n ddefnyddwyr y gwasanaeth sy'n ymateb yn gadarnhaol i'r cwestiwn, "Ydych yn teimlo fod y gefnogaeth yr ydych yn ei chael gan y Gwasanaethau Cymdeithasol yn eich cynorthwyo i wneud y pethau sy'n bwysig i chi?"	83.76%	Amherthnasol
Canran y plant, sydd â chynllun gofal a chefnogi, sy'n cyflawni'r dangosydd pwnc craidd yng nghyfnod allweddol 2	46%	Amherthnasol
Canran y plant, sydd â chynllun gofal a chefnogi, sy'n cyflawni'r dangosydd pwnc craidd yng nghyfnod allweddol 4	12.50%	Amherthnasol
% y plant sy'n derbyn gofal sydd wedi newid un neu fwy o ysgolion yn ystod cyfnod neu gyfnodau o dderbyn gwasanaeth ac nad oedd hyn yn sgil trefniadau croesi'r bont, yn y flwyddyn hyd at 31 Mawrth	17%	17%
Nifer y plant sy'n newid un neu fwy o ysgolion yn y flwyddyn hyd at 31 Mawrth	17	12

Safon Ansawdd 5

Cefnogi pobl i ddatblygu'n ddiogel a chynnal perthynas deuluol a phersonol iach a domestig

Oedolion

Rydym wedi parhau i weithio'n agos gyda grŵp 'Partneriaeth Gofalwyr Gwynedd a Môn' i ddatblygu **Strategaeth Gofalwyr** i ardaloedd Gwynedd a Môn. Mae aelodau o'r ddau Awdurdod Lleol ar y bartneriaeth: Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr a phartneriaid y Trydydd Sector yn gweithio gyda Gofalwyr. Mae Grŵp Gofalwyr Môn lleol wedi'i sefydlu i ddatblygu Cynllun Gweithredu lleol i sicrhau y gweithredir y Strategaeth yn lleol.

Mae'r holl staff yn y Gwasanaethau Oedolion yn ymwybodol bod angen iddynt gynnig asesiad i Ofalwyr pan fyddant mewn cyswllt ag unigolion a'u rhwydwaith cefnogi. Mae hyn wedi'i wreiddio yn eu harfer dyddiol. Mae hyn yn dechrau cael ei arfer yn y Gwasanaethau Plant a bydd hyfforddiant yn dechrau ar y broses asesu, gydag asesiadau gofalwyr yn rhan o'r hyfforddiant hwn. Mae dau Swyddog Gofalwyr pwrpasol yn gweithio yn y Gwasanaethau Oedolion a all gefnogi'r holl ofalwyr (gofalwyr ifanc a'r rhai sy'n oedolion) yn eu rôl o ddydd i ddydd ac a all hefyd roi Gwybodaeth, Cyngor a Chymorth i Ofalwyr. Maent yn asesu anghenion gofalwyr ac yn eu gwneud yn ymwybodol o'u hawliau dan y Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant newydd a rhoi'r cysylltiadau â sefydliadau statudol a gwirfoddol iddynt. h.y. Cynnal Gofalwyr.

Mae seibiant yn parhau i gael ei roi yn y cartref, ac mewn lleoliadau gofal yn unol â dewis Gofalwyr unigol. Mae hyn yn eu cynorthwyo i gael cyfleoedd cymdeithasol yn ogystal â chyfleoedd addysgol. Mae seibiant yn cynnig parhad gofal ac egwyllion ystyrllon i sicrhau bod anghenion Gofalwyr yn y cynllun gofal a chefnogi'n cael eu bodloni ac er mwyn eu cynorthwyo i barhau i weithredu fel Gofalwr. Mae gweithio mewn partneriaeth ag asiantaethau a grwpiau lleol hefyd yn rhan allweddol o allu cyflawni'r hyn sydd wedi'i nodi yn y cynllun gofal a chefnogi.

Crëwyd Taflen i Ofalwyr ar y cyd trwy 'Partneriaeth Gofalwyr Gwynedd a Môn'. Mae'r daflen hon wedi'i llunio fel bod pobl yn gallu adnabod eu hunain fel Gofalwyr a hefyd er mwyn rhoi manylion cyswllt hanfodol i Ofalwyr fel eu bod yn medru cael Gwybodaeth, Cyngor a Chymorth yng nghyswllt gwahanol bynciau a allai gael effaith arnynt.

Rydym hefyd yn gweithio mewn partneriaeth gyda phartneriaid lleol megis y Gwasanaeth Cynnal Gofalwyr, Ymddiriedolaeth Gofalwyr Gogledd Cymru - y Gwasanaeth Gofal Croesffyrdd a Hafal sy'n rhoi gwybodaeth yn ogystal ag adnoddau a chefnogaeth yn y gymuned i Ofalwyr. Cynhelir gweithgareddau megis y 'Caffis Dementia' a gwahanol grwpiau cefnogi'n rheolaidd. Byddwn yn parhau i ddatblygu a bwrw ymlaen gyda'r gwaith hwn gyda phartneriaid a sicrhau fod yr holl Ofalwyr yn ymwybodol bod hawl ganddynt i asesiad o'u hanghenion a bod y

Gwasanaeth Gwybodaeth, Cyngor a Chymorth o amgylch Gofalwyr yn parhau i gael ei ddatblygu a'i gyhoeddi ymhellach.

Plant a Theuluoedd

Gosodir yng nghynllun strategol pum mlynedd Llywodraeth Cymru, 'Symud Cymru Ymlaen', nodau clir ar gyfer rhoi'r dechrau gorau posib i bob plentyn yng Nghymru ac ar gyfer cefnogi teuluoedd i greu amgylchedd sefydlog sy'n meithrin, lle gall plant ffynnu. Mae'r **Rhaglen Teuluoedd yn Gyntaf** yn un o nifer o gynlluniau a rhaglenni sydd, gyda'i gilydd, yn cynorthwyo i gyflawni blaenoriaethau strategol Llywodraeth Cymru. Mae gan Teuluoedd yn Gyntaf rôl allweddol mewn rhoi cefnogaeth i deuluoedd pan fo'i angen fwyaf arnynt er mwyn creu cymunedau sy'n hyderus a mwy gwydn. Mae wedi'i lunio i wella canlyniadau i blant, pobl ifanc a theuluoedd. Rhoi pwyslais ar ymyrraeth gynnar, atal a rhoi cefnogaeth i deuluoedd cyfan, yn hytrach nag i unigolion. **"Mae ymyrraeth Gynnar yn ymwneud â chymryd camau cyn gynted â bo modd i fynd i'r afael â phroblemau i blant a theuluoedd cyn iddynt fynd yn anoddach i'w troi'n ôl"** (Sefydliad Ymyrraeth Gynnar)

Nid yw **Ymyrraeth Gynnar** yn ymwneud yn unig â chanolbwyntio ar gefnogaeth blynyddoedd cynnar i blant a theuluoedd ond â chynorthwyo i atal pobl ifanc a theuluoedd â phlant o bob oed rhag datblygu problemau y mae'n anodd eu goresgyn. Trwy roi i'r teuluoedd y sgiliau a'r gefnogaeth y mae eu hangen arnynt cyn gynted â bo modd, rydym yn llawer mwy tebygol o'u hatal rhag mynd i drafferthion yn hwyrach ymlaen ac yn fwy tebygol o gynorthwyo teuluoedd i ddatblygu cylchoedd rhyng-genedlaethol rhiantu, perthynas ac ymddygiad cadarnhaol. Trwy adeiladu ar gryfder rhieni, gallwn eu cynorthwyo i greu amgylchedd cefnogol a chyfoethog i'w plant i roi pob cyfle iddynt gyrraedd eu potensial ac ymddwyn yn gadarnhaol fel hyn gyda'u plant eu hunain. Mae'r Rhaglen Teuluoedd yn Gyntaf yn rhan o gontinwmm o gefnogaeth sy'n cynnwys ystod eang o anghenion. Mae'r gefnogaeth a roddir yn ymestyn dros ystod eang o anghenion, o gefnogaeth ymyrraeth gynnar trwedd i ymyraethau amlasiantaethol dwys ond ni ddylai fynd cyn belled â chefnogi teuluoedd mewn argyfwng, y mae angen gwasanaethau statudol neu arbenigol arnynt.

Mae **Tîm o Amgylch y Teulu** (a sefydlwyd yn 2012 trwy'r Rhaglen Teuluoedd yn Gyntaf) yn parhau i roi ymyrraeth gynnar, gynhwysfawr i Blant a Phobl Ifanc oed 0-25, i'w gwarchodwyr/rhieni ac i aelodau eraill y teulu er mwyn adnabod eu problemau'n gynnar, yn y gobaieth ein bod yn llwyddo i wella eu sefyllfa/bywydau er gwell trwy weithio gyda'n gilydd i atal problemau rhag datblygu'n rhywbeth mwy difrifol. Rydym wedi cefnogi dros 987 o deuluoedd hyd yn hyn. Mae'r Tîm o amgylch y Teulu wedi symud drosodd i'r Gwasanaethau Plant yn ddiweddar ac maent bellach yn rhan o'r hyb Gwybodaeth, Cyngor a Chymorth: Teulu Môn. Mae'r tîm yn parhau i weithio'n agos gyda gwahanol asiantaethau er mwyn cyfoethogi a gwella gwaith hyrwyddo ethos y gwasanaeth ymyrraeth gynnar trwy waith amlasiantaethol. Yn adroddiad arolygu'r Gwasanaethau Plant nodwyd bod tystiolaeth sylweddol bod y Tîm o Amgylch y Teulu yn gwneud gwaith rhagweithiol gyda phlant a theuluoedd oedd yn cefnogi eu hannibyniaeth a'u llesiant gwell.

Roedd 'Lewis' yn berson ifanc ag anghenion iechyd dwys. Roedd ei fam yn cael trafferth ymdopi gyda chwrdd ag anghenion Lewis oherwydd profedigaeth ac, o'r herwydd, nid oedd Lewis yn medru gwneud y gorau o'i addysg nac o'i amser hamdden. Roedd Maggie'n gyndyn o dderbyn cymorth gan y gwasanaethau cymdeithasol statudol. Roedd gweithiwr cymdeithasol yn gallu rhoi cyngor i Maggie ar wasanaethau'r Tim o Amgylch y Teulu a gofynnodd hithau a Lewis am asesiad. Gwnaeth gweithiwr y tîm ymdrech lew i ymgysylltu ag aelodau unigol o'r teulu a chanfod gyda phob un ohonynt yr hyn yr oeddynt eisiau ei gyflawni o ddwyn y Tîm i mewn. Gweithiodd wrth eu pwysau nhw i roi sylw i ystod o faterion yn cynnwys: cefnogaeth i hawlio budd-daliadau penodol: cefnogaeth eiriolaeth gyda'r bwrdd iechyd lleol; cefnogaeth i Lewis i fynd i apwyntiadau'n annibynnol; cysylltu gyda'r ysgol i roi sylw i anawsterau, a chysylltu â'r gwasanaethau cymdeithasol oedolion ar gyfer gwasanaethau croesi'r bont. Yn sgil yr ymyrraethau, roedd y teulu'n gallu rheoli eu harian yn fwy effeithlon. Roedd ei fam wedi cael cwmsela yng nghyswllt y profedigaeth ac roedd, yn gyffredinol, yn ymdopi'n well. Gyda chefnogaeth, roedd Lewis yn mynd i'r ysgol ac i apwyntiadau iechyd yn rheolaidd, ac yn medru ymgymryd â gweithgareddau hamdden nad oedd wedi bod ar gael ynghynt. Roedd y teulu hwn, yn amlwg, wedi'i ymrymuso ac roedd Lewis, yn amlwg, yn ymdrechu tuag at fod yn gryfach ac annibynnol.

Mae **Rhaglenni Rhiantu** yn parhau i gefnogi teuluoedd sy'n agored i Wasanaethau Plant i atal angen rhag codi ac i roi tystiolaeth ac asesiad o sgiliau rhiantu. Dysga rhieni sgiliau a thechnegau newydd trwy ddilyn rhaglen 12 wythnos (mae hyn yn cynnwys disgwyliad cyflawn rhiantu e.e. perthynas, deall datblygiad plant, paratoi plant i fod yn barod am yr ysgol). Yn seiliedig ar dystiolaeth ac ymchwil, mae model y Rhaglen Blynyddoedd Rhyfeddol, rhaglen bwrrpasol, wedi'i ddatblygu'n benodol ar gyfer gweithio gyda thadau, yn eu cynorthwyo i godi eu hyder a deall eu rôl fel tad. Ar hyn o bryd, rydym yn cynnal dau grŵp Blynyddoedd Rhyfeddol ar yr ynys gyda'r nod o gael dau arall a pharhau fel rhaglen dreigl. Yn y dyfodol, byddwn yn datblygu rhagor o raglenni ar gyfer bod yn Rhieni i Bobl Ifanc yn eu Hardegau, bod yn Rhieni i Blant sy'n Troseddu a bod yn Rhieni i Blant sydd mewn perygl o rywun yn cam-fanteisio'n rhywiol arnynt neu sydd wedi cael rhywun yn cam-fanteisio'n rhywiol arnynt, a hynny trwy waith y Tîm Teuluoedd Cryf.

Mae prosiect wedi'i gomisiynu ar y cyd rhwng Prifysgol Bangor a'r Gwasanaethau Plant i arbrofi a monitro'r rhaglen rhiantu gyda gofawyr maeth. Bydd canfyddiadau hwn yn gymorth i gynhyrchu dogfen am broblemau ymddygiad plant mewn lleoliad y rhoddir gofal maeth a nodi sut i ddatrys y problemau hyn.

Mae **Gwasanaethau Integredig Gwynedd a Môn Cymorth i Deuluoedd (IFSS)** yn darparu tîm amlddisgyblaethol â sgiliau lu i ymyrryd gyda theuluoedd y mae angen mawr arnynt ac sydd mewn perygl mawr oherwydd bod y rhieni/gofawyr yn camddefnyddio sylweddau, er mwyn gostwng lefel y risg a sicrhau canlyniadau cadarnhaol i'r plant mwyaf bregus. Gwneir hyn trwy ganolbwyntio mewn modd cynaledig ac ar draws y system ar gyflawni gwasanaethau o ansawdd yn seiliedig ar dystiolaeth gadarn o effeithiolrwydd ac arfer gorau. Yn y tîm mae tri gweithiwr cymdeithasol, nyrs ysgol, nyrs iechyd meddwl a gweithiwr oedd yn gweithio'n flaenorol yn y gwasanaeth camddefnyddio sylweddau.

Nod y gwasanaeth yw creu newid cynaledig o fewn teuluoedd sy'n golygu y gall plant aros gartref os ydyw'n ddiogel iddynt wneud hynny. Yn ystod y deuddeng mis diwethaf, mae'r gwasanaeth wedi gweithio gyda theuluoedd sydd wedi gallu dangos newidiadau cynaledig yn eu bywydau, sydd wedi cadw'r plant yn ddiogel. Ceir teuluoedd, hefyd, sydd wedi methu newid eu hymddygiad a gwnaed cynllun arall ar gyfer y plant. Ein nod oedd gweithio gyda 35 o deuluoedd yn ystod y flwyddyn ac yn ystod 2016/17 bu i ni gyrraedd y nod hwnnw a gweithio gyda 35 o deuluoedd er bod y gwasanaeth yn fyr o un gweithiwr am dri chwarter y flwyddyn. Mae 19 o deuluoedd wedi'u cyfeirio o Fôn ac 16 o Wynedd. Roedd 67 o blant yn y teuluoedd hynny.

Astudiaeth Achos: Adeg y cyfeirio roedd teulu o fam a phlentyn newydd-anedig yn achos agored i'r Gwasanaethau Cymdeithasol. Roedd y fam wedi bod yn gaeth i heroin er 20 mlynedd. Roedd wedi gallu cadw draw oddi wrth heroin er wyth mis. Dywedodd y llys bod y gwelliant yn sefyllfa'r teulu cystal y byddent yn fodlon i'r baban aros yng ngofal y fam dan orchymyn goruchwylio.

Dyfyniad oddi wrth ddefnyddiwr y gwasanaeth: "Rwyf wedi bod yn wirioneddol hapus gyda lefel y gefnogaeth a roddwyd i mi gan weithiwr y gwasanaeth integredig. Mae hi wedi fy nghefnogi i wneud newidiadau fel fy mod yn cael fy merch yn ôl yn fy ngofal. Mae angen mwy o weithwyr fel hyn arnom."

Yn dilyn newidiadau mewn rheoliadau Gofal Plant, bu i ni ofyn i deuluoedd plant anabl oedd yn cael cefnogaeth ar y pryd pa fath o gefnogaeth y byddent yn ei ddymuno yn y dyfodol. Arweiniodd hyn at **wasanaethau cefnogi Bryn Hwfa** yn cael eu cefnogi i roi gwasanaethau dydd i blant dan 8 oed. Yn sgil trafodaethau gyda'r gwasanaeth y Tu allan i Oriau yn Ysbyty Gwynedd, cafwyd nad oedd cyfleusterau ar yr ynys i gefnogi pobl ifanc mewn argyfwng h.y. dim lle i fynd iddo ar ôl cyfweliad gan yr heddlu am 2 o'r gloch y bore hyd oni byddai cefnogaeth a gwasanaethau priodol ar gael. Mae Bryn Hwfa wedi'i nodi fel adnodd y tu allan i oriau gweithio i ddarparu lle diogel dros dro.

I **Blant sy'n Derbyn Gofal**; rydym yn gwneud yr hyn a allwn i leihau i'r eithaf ar nifer y newidiadau a nifer y lleoliadau y maent yn dod ar eu traws ac rydym yn ymdrechu i gynnal lleoliadau sefydlog (yn cynnwys lleoliadau gofal maeth) i'r holl blant a phobl ifanc. Nid yw hyn yn bosib mewn ychydig o achosion, er enghraifft pan fo plentyn yn dychwelyd i'r teulu neu'n cael ei fabwysiadu. Mae Protocol Sefydlogi Lleoliad wedi'i ddatblygu i sicrhau yr adnabyddir anghenion cefnogi ychwanegol fel nad yw lleoliadau'n torri i lawr. Pan fo lleoliad yn torri i lawr cynhelir Cyfarfod Tarfu i edrych ar unrhyw wersi y gallwn eu dysgu o hyn a sicrhau arfer da i'r dyfodol wrth leoli plant. Rydym wedi cael ein dewis i gymryd rhan mewn prosiect arbrofol cenedlaethol ynghylch Recriwtio a Chadw Gofawyr Maeth ac wedi datblygu cynllun gweithredu i fwrw ymlaen ag o yn 2017/18.

Beth yw ein blaenoriaethau ar gyfer y flwyddyn nesaf a phaham?

- Cynorthwyo i roi Cynllun Gweithredu Grŵp Gofalwyr Môn ar waith er mwyn gweithredu'r Strategaeth Gofalwyr leol.
- Cyfrannu at y Rhaglen Teuluoedd yn Gyntaf i gynorthwyo i wella canlyniadau i blant a'u teuluoedd.
- Blaenoriaethu'r gwasanaeth a'r gefnogaeth a gynigir i'n Plant sy'n Derbyn Gofal
- Cymryd rhan yn y prosiect cenedlaethol 'Recriwtio a Chadw Gofalwyr Maeth, a mynd ati i roi'r Cynllun Gweithredu ar waith yn ystod y flwyddyn nesaf.

Mesur Safonau Ansawdd 5:

Mesur	Data 2016/17	Data 2015/16
% y plant sy'n derbyn gofal ar 31 Mawrth sydd wedi cael tri lleoliad neu fwy yn ystod y flwyddyn.	5%	9%
% y gofalwyr sy'n oedolion a ymatebodd yn gadarnhaol i'r cwestiwn, "Yn gyffredinol, pa mor fodlon neu anfodlon ydych chi gyda'r gefnogaeth yr ydych chi a'r person yr ydych yn gofalu amdano wedi'i chael gan y gwasanaethau cymdeithasol yn y 12 mis diwethaf?"	93.10%	Amherthnasol
% y gofalwyr sy'n oedolion a gafodd eu hasesu neu eu hailasesu yn ystod y flwyddyn, ac a gafodd wasanaeth yn sgil hynny.	99.00%	96.30%
% y gofalwyr sy'n oedolion y cynigiwyd iddynt asesiad neu adolygiad o'u hanghenion yn eu hawl eu hunain	96.70%	95.30%
% y gofalwyr sy'n oedolion a ymatebodd yn gadarnhaol i'r cwestiwn, "Yn y chwe mis diwethaf, ydych chi'n teimlo eich bod wedi bod yn gymaint o ran ag y byddech wedi dymuno'i fod mewn trafodaethau am y gefnogaeth a roddwyd i'r person y gofawch amdano?"	95.80%	Amherthnasol

Gweithio gyda phobl a'u cefnogi i gael mwy o lesiant economaidd, bod â bywyd cymdeithasol a byw mewn llety addas sy'n cwrdd â'u hanghenion

Oedolion

Mae **cynllun gofal ychwanegol Hafan Cefni** wrthi'n cael ei adeiladu ac mae disgwyl iddo gael ei gwblhau yn haf 2018. Bydd 63 o fflatiau ar gyfer oedolion cymwys dros 60 mlwydd oed. Bydd 15 fflat yn cael eu dylunio a'u haddasu'n benodol ar gyfer pobl hŷn sy'n colli'u cof neu sy'n byw gyda dementia. Hwn fydd yr ail gynllun tai gofal ychwanegol ar yr ynys gyda chynllun Penucheldre yng Nghaerdybi. Byddwn yn dechrau ar y broses ddatgomiynu gynlluniedig ar gyfer cartref preswyl Plas Penlan yn Llangefni er mwyn paratoi ar gyfer agor Hafan Cefni yn y dref.

Rydym yn addasu **Cartref gofal preswyl Garreglwyd** yng Nghaerdybi ac yn ailfodelu'r gofal mewn partneriaeth gyda'r Bwrdd Iechyd i ddatblygu cartref all gymryd hyd at 28 o unigolion gydag anghenion Dementia cymhleth. Bydd y model hwn o ofal a fwriedir yn darparu gwasanaeth y mae angen mawr amdano ac yn ei gwneud yn bosib i unigolion aros ar yr ynys yn agos at ffrindiau a theuluoedd a bydd y cyntaf o'i fath yng Nghymru (yn amodol ar gytundeb Arolygiaeth Gwasanaethau Gofal Cymdeithasol Cymru). Mae Plas Crigyll yn gartref gofal Dementia arbenigol y byddwn yn parhau i'w ddatblygu dros y blynnyddoedd nesaf. Mae staff o Garreglwyd wedi ennill profiad gwaith gyda staff Plas Crigyll yn barod ar gyfer y model newydd o ofal yng Ngharreglwyd.

Yn ystod 2017-18, byddwn yn gweithio gydag Adran Dai'r Cyngor i ddatblygu gwasanaeth llety newydd yn Llangefni. Bydd y cyfleuster newydd yn darparu tair uned fyw hunangynhwysol, modern ac wedi'u haddasu'n llwyr, lle mae modd asesu pobl ag anableddau dysgu a'u cefnogi i ddatblygu sgiliau byw annibynnol. 'Galluogi' fydd canolbwynt y ddarpariaeth a byddir yn darparu'r gefnogaeth trwy'r model 'cefnogaeth weithredol'. Byddir yn defnyddio technoleg gynorthwyl a chaiff unigolion eu cefnogi i gymryd rhan mewn gweithgareddau cymunedol. Gallai'r adnodd gynorthwyo gydag ystod o anghenion, yn cynnwys 'gofal llai dwys' na gofal preswyl neu gynorthwyo pobl sydd ar hyn o bryd yn y cartref teuluol i ddatblygu'r sgiliau angenrheidiol i symud ymlaen i fyw'n annibynnol. Bydd y cymorth a roddir yn cael ei dargedu ac yn hyblyg er mwyn cwrdd ag anghenion unigolion.

Mae **Grant y Rhaglen Cefnogi Pobl** yn rhoi incwm ychwanegol o £2.6m bob blwyddyn i'r Cyngor i gomisiynu cefnogaeth sy'n gysylltiedig â thai a roddir i lu o unigolion bregus i gynnal eu tenantiaethau/haelwydydd a/neu fyw yn annibynnol mewn cartrefi a chymunedau o'u dewis nhw am gyn hired ag sydd modd. Bwriad y rhaglen yw cael ethos o 'gwneud gyda' yn hytrach na 'gwneud i'.

Cafwyd trefniadau gweithio agosach a chysondeb ar draws y Rhaglen Mynd i'r Afael â Thlodi sydd wedi gweld cyfeiriadau'n cael eu gwneud gan Ddarparwyr Cefnogi Pobl i Raglen Cymunedau Cyntaf Môn. Mae hyn wedi arwain at unigolion yn mynd am addysg, cyflogaeth a hyfforddiant.

Mewn ymateb i, "Lle, yn eich barn chi, fydddech chi, pe na bai am y gefnogaeth hon?" atebodd unigolion oedd yn derbyn y gwasanaeth:

"Mewn sefyllfa llawer gwaeth, ac, o bosib, yn isel fy ysbryd oherwydd fy salwch meddyliol. Ond maent wedi cadw llygad barcud arnaf ac wedi rhoi'r holl gefnogaeth ag y gallant i mi."
"Byddem yn yr un sefyllfa ddramatig y dihangais oddi wrthi gan fethu troi i'r unman gyda fy merch. Mae'r staff yn y lloches hon wedi bod y gorau y gallant fod."

"Mi fyddwn, fwy na thebyg, wedi colli fy nghartref ac mewn dyled"

"Yn ôl yn y carchar"

Arolwg ar lein 2016

Comisiynwyd gwasanaethau oedd yn gysylltiedig â thai i gwrdd ag anghenion 776 o bobl yr wythnos ar yr ynys yn ystod 2016/17. Roedd hyn yn eu galluogi a'u hymrymuso i gael y sgiliau a'r

gefnogaeth angenrheidiol i fyw'n annibynnol, i gynnal eu tenantiaethau ac atal pobl rhag gorfod mynd i'r ysbyty, cartrefi gofal a charchardai heb fod rhaid.

Rydym yn parhau i fod wedi ymrwymo fel Awdurdod i ddarparu ystod o **Opsiynau Tai** a chefnogaeth ar draws yr ynys. Mae pobl yn byw'n hwy yn ôl yr arfer ac, o'r herwydd, rydym yn rhagweld cynnydd o oddeutu 70% yn nifer y bobl dros 85 yn byw ar yr ynys dros y deng mlynedd nesaf. Bydd hyn yn cael effaith ar fathau'r cartrefi sy'n ofynnol, yn enwedig felly wrth i ni gynllunio llety a chefnogaeth i'r dyfodol ar gyfer pobl hŷn 50 oed a throsodd, sydd â chyflwr iechyd tymor hir. Cydnabyddir bod pobl hŷn eu hunain a'r gwasanaethau sy'n eu cefnogi, er enghraifft gweithwyr gofal ac iechyd a'r trydydd sector yn canfod yr atebion cywir i anghenion sy'n newid.

Rydym wedi cefnogi unigolion i gymryd rhan fel dinasyddion gweithgar yn economaidd ac yn gymdeithasol trwy hyrwyddo achosion o **Wneud y mwyaf o fudd-daliadau a chyfleoedd cymdeithasol**. Adnabyddir unigolion trwy rwydwaith o Weithwyr Cymdeithasol, gofawyr, gweithwyr proffesiynol meddygol, cymdogion, aelodau'r cyhoedd a pherthnasau. Rydym wedi cefnogi pobl i gael **cyngor a chymorth ariannol gyda budd-daliadau** a grantiau trwy Uned Hawliau Lles (pwrpasol) y Cyngor yng Nghanolfan JE O'Toole yng Nghaergybi. Maent yn ymdrin ag achosion o wneud y gorau o fudd-daliadau (ar draws y bwrdd), cynorthwyo gyda cheisiadau, apeliadau a thribiwnlysoedd yng nghyswllt gwrthod budd-daliadau yn ogystal â chynorthwyo gyda grantiau a phroblemau ariannol. Gall unigolion fynd i'r ganolfan neu mae gwasanaeth ymweld ar draws Môn i'r rhai sy'n methu teithio. Rydym, yn cefnogi gwasanaeth Cyngor ar Bopeth Ynys Môn sydd yn ymdrin â Budd-daliadau ac apeliadau - ond mai 'rheoli dyled' a thrafod gyda chredydwyd ar ran unigolion yw eu prif arbenigedd.

Mae yno staff arbenigol yn yr Adranau Tai a Gwasanaethau Cymdeithasol a all fynd i mewn i System Gwybodaeth am Gleientiaid **yr Adran Gwaith a Phensiynau** ac sy'n gallu gwirio a chynghori unigolion ar eu hawliau a gwneud cyfeiriadau at Wasanaeth Swyddog Ymweld yr Adran waith a Phensiynau am geisiadau am Fudd-dal, gwaith gwirio ac ymweliadau gan y rhai sydd wedi'u penodi i fod yn ymwneud â'r budd-daliadau. Ar gyfer preswylwyr mewn gofal preswyl a'u gwŷr/gwragedd (gartref) y mae'r rhain yn bennaf. Oherwydd nifer y cyfeiriadau sy'n gysylltiedig â budd-daliadau (yn enwedig felly gyda newidiadau sylweddol yn y system fudd-daliadau) caiff mwyafrif llethol eu ceisiadau am fudd-dal eu cyfeirio'n syth at yr Uned Hawliau Lles neu at Gyngor ar Bopeth Môn i'w datrys. Mae gennym swyddogion pwrpasol sy'n ddsbarthwyr ar gyfer y gwasanaeth Banc Bwyd a gaiff ei gynnal gan Eglwys Elim (Caergybi) a Chymunedau'n Gyntaf (Caergybi a Llangefni).

Rydym yn gweithio gyda **gwasanaeth canfod tai/digartref**, prosiect cartrefi gwag, prosiectau byw yn annibynnol (ac wedi'u haddasu) **yr Adran Dai** o amgylch yr ynys ar gyfer unigolion ag anabledau yn y

gymuned sydd, yn hanesyddol, wedi wynebu heriau ychwanegol wrth gael eu lleoli yn y gymuned. Enghraifft arall yw bod y Cyngor wedi hwyluso nifer o geiswyr lloches o Syria i gyrraedd ardal Porthaethwy a chael tai yno.

Cynhelir panel bob pythefnos gyda chynrychiolwyr yno o'r tîm Opsiynau Tai a'r tîm Therapyddion Galwedigaethol. Pwrpas y panel yw asesu pa mor addas yw unigolion a'u "bandio" yn unol â'r Polisi Tai. Golyga hyn ein bod yn cadw mewn cof anghenion unigolion ac yn eu rhoi mewn tai sydd wedi'u haddasu ac sydd ar gael.

Mae gwasanaethau **Addasiadau** yn cyfrannu at wella annibyniaeth unigolion a hyrwyddo diogelwch o gwmpas y cartref. Maent hefyd yn cefnogi gofalwyr yn eu rôl ofalgar. Ymhlith yr ystod o addasiadau mae addasiadau nad ydynt yn gymhleth, megis rheiliau cynnal, canllawiau ar gyfer addasiadau mwy cymhleth megis newidiadau i'r ystafell ymolchi, gwaith mynediad allanol, liffiau grisiau ac ati.

Plant a Theuluoedd

Mae Gwasanaethau Plant yn gweithio gyda'r Adran Dai i sicrhau fod gan bobl ifanc sy'n gadael gofal lety addas a'u bod yn cael grant i'w cynorthwyo i brynu dodrefn ac ati ar gyfer eu cartref newydd. Rhoddir cefnogaeth hefyd gyda chynnal tenantiaeth a datblygu eu sgiliau byw'n annibynnol. Rydym yn cefnogi nifer o unigolion gydag anabled dysgu i fyw'n annibynnol yn y gymuned mewn lleoliadau byw â chefnogaeth a rennir ar draws yr ynys.

Mae gennym 43 o blant/pobl ifanc mewn lleoliadau allsirol (hyd at 31/03/17), sy'n 43% o'n Plant sy'n Derbyn Gofal. Lle bynnag y bo modd, rydym yn ceisio cadw plant sy'n derbyn gofal ar yr ynys ond, mewn rhai achosion, mae darpariaeth arbenigol yn ofynnol a dim ond y tu allan i Fôn y mae ar gael. Rydym wedi adolygu proffil Plant sy'n Derbyn Gofal er mwyn adnabod plant lle mae gwaith yn ofynnol i 'leihau' y trefniadau. Cynhelir nifer o Baneli Adolygu Mewnol yn fisol, gyda'r nod o ostwng y nifer a gaiff eu lleoli'n allsirol ac i sicrhau fod cynlluniau gofal a chefnogaeth yn hyrwyddo canlyniadau llesiant ein Plant sy'n Derbyn Gofal. Byddir yn adolygu'r broses ar gyfer cytuno ar leoliadau er mwyn sicrhau y byddir yn rhoi ystyriaeth i gostau, er y bydd anghenion plant a phobl ifanc yn parhau i fod yn flaenoriaeth. Adolygwyd yr opsiwn o ailagor lleoliad preswyl yng Nghaergybi a phenderfynwyd nad oedd yn opsiwn ymarferol.

Beth yw ein blaenoriaethau ar gyfer y flwyddyn nesaf a phaham?

- Parhau gyda datblygiad Gofal ychwanegol Hafan Cefni yn Llangefni (dyddiad cwblhau haf 2018)
- Ailfodelu'r gofal yng Nghartref Preswyl Garreglwyd i gefnogi unigolion ag anghenion Dementia cymhleth.
- Parhau i adolygu a gwerthuso'n lleoliadau allsirol ar gyfer ein Plant sy'n Derbyn Gofal.
- Gweithio gyda'n cydweithwyr yn yr Adran Dai i sicrhau fod gan ein pobl ifanc sy'n gadael gofal y llety gorau posib, ac y caiff ei ddodrefnu'n addas.

Mesur Safonau Ansawdd 6:

Mesur	Data 2016/17	Data 2015/16
"Yn ystod eich asesiad, ailasesiad neu adolygiad, oeddech chi'n gallu trafod eich problemau yn eich dewis iaith?"	95.64%	Amherthnasol
% y cleientiaid sy'n oedolion ac yn siarad Cymraeg iaith gyntaf y cynigiwyd gwasanaeth trwy gyfrwng y Gymraeg iddynt	97.50%	97.24%
% y cleientiaid sy'n oedolion ac yn gofyn am wasanaeth Cymraeg ac sy'n mynd ymlaen i gael eu gwasanaeth trwy gyfrwng y Gymraeg	93.57%	90.38%

% y cleientiaid a ddywedodd eu bod yn byw mewn cartref (cartref eu hunain/cartref gofal/llety â chymorth, ac ati) sy'n cefnogi eu llesiant orau	89.12%	Amherthnasol
Canran yr holl bobl ifanc a adawodd gofal yn ystod y flwyddyn flaenorol (2015-16 ar gyfer 2016-17) sydd mewn addysg, hyfforddiant neu gyflogaeth 12 mis ar ôl gadael gofal	67%	Amherthnasol
Canran yr holl bobl ifanc a adawodd gofal yn ystod y flwyddyn flaenorol + 1 (2015-16 ar gyfer 2016-17) sydd mewn addysg, hyfforddiant neu gyflogaeth 24 mis ar ôl gadael gofal	50%	Amherthnasol
Canran y bobl ifanc sydd wedi bod yn ddigartref yn ystod y flwyddyn, i gynnwys yr holl bobl ifanc berthnasol 16-24 mlwydd oed	31%	Amherthnasol

DRAFT

Sut yr ydym yn gwneud yr hyn a wnawn
(tudalen las wag yn yr adroddiad)

DRAFT

Ein Gweithlu a Sut yr ydym yn Cefnogi eu Rolau Proffesiynol

Rydym yn cydnabod mai ein staff yw ein hased mwyaf a chredwn yn eu cefnogi trwy gynnig iddynt gyfleoedd datblygu proffesiynol parhaus a chryf, hyfforddiant a datblygiad gyrra.

Er ein bod yn parhau i reoli'r her o recriwtio a chadw staff yn ein Gwasanaethau Plant, yn sgil yr arolwg o'r gwasanaeth, rydym wedi dechrau ar waith uchelgeisiol o ailfodelu'r Gwasanaeth, fydd yn arwain at strwythur fydd yn fwy addas i bwrpas ac a fydd yn caniatáu i ni gwrdd ag anghenion y busnes yn llwyr yn y Gwasanaeth Plant a Theuluoedd newydd. Bu i ni ymgynghori â staff ar strwythur newydd yn ystod Chwefror a Mawrth 2017. Rydym bellach wedi dechrau'r broses benodi gydag un swydd Rheolwr Gwasanaeth wedi'i llenwi a'r ail wedi'i hysbysebu'n ddiweddar. Rydym hefyd wedi dechrau'r broses o lenwi'r wyth swydd Arweinydd Practis yn fewnol a byddwn yn hysbysebu'n allanol i lenwi gweddill swyddi ym Mehefin 2017. Nid ydym yn bychanu'r her a ddaw yn sgil hyn - mae trosiant ein staff yn uchel ac yn hanesyddol rydym wedi dibynnu ar staff dros dro ac asiantaeth. Fodd bynnag, rydym yn cynnig pecyn cyflog cystadleuol ac, ynghyd â'r strwythur diwygiedig yn seiliedig ar gyflawni gwell cefnogaeth i'r rheng flaen, rydym yn hyderus y gallwn ailfodelu'r Gwasanaeth yn llwyddiannus dros y deuddeng mis nesaf.

Cynhaliwyd arolwg staff ddiwedd 2016. Rhannwyd negeseuon allweddol gyda staff mewn Cynhadledd Staff a thrwy Fwletinâu Staff y Gwasanaeth yn Ebrill 2017.

Mae Strategaeth Gweithlu newydd yn cael ei ddatblygu, gyda chefnogaeth Adnoddau Dynol ac mae'r cynnwys wedi'i drafod gyda staff. Bydd hon yn ddogfen ymarferol y bydd modd ei chyflawni ac a fydd yn canolbwyntio ar feysydd allweddol lle mae angen i ni wella. Bydd y strategaeth wedi'i chwblhau erbyn diwedd Mai 2017. Yn ystod y flwyddyn rydym wedi parhau i ddatblygu'n staff, yn unol â'n Strategaeth Gweithlu. Mae'r Uned wedi parhau i gefnogi'r Gwasanaethau Oedolion a Phlant er mwyn sicrhau bod y gweithlu'n cadw lefel y cymwysterau a'r datblygiad gofynnol a argymhellir ar gyfer eu rolau, tra ei bod hefyd yn hyrwyddo ac yn integreiddio ethos y Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant yn ein rhaglenni hyfforddi. Mae Strategaeth Gweithlu Gwasanaethau Plant a'u Teuluoedd wedi'i datblygu er mwyn canolbwyntio'n hymdrechion a mesur ein llwyddiannau wrth symud ymlaen.

Dros y deuddeng mis diwethaf, rydym wedi hyfforddi'n llwyddiannus 200 o aelodau o staff yng nghyswllt y Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant, yn cynnwys Cyflwyniad a Swyddogaethau Cyffredinol, Asesu a Chwrdd â'r Anghenion, Plant sy'n Derbyn Gofal ac sydd â Llety, a Diogelu. At hyn, mae rheolwyr ac Uwch Ymarferwyr wedi bod mewn gweithdai ar 'Newid Diwylliannau' a 'Rheoli Perfformiad' yn unol â gofynion y Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant. Rydym hefyd wedi cefnogi ymarferwyr sydd heb gymhwyso ac sy'n cynnal asesiadau i gynnal y 'Gwobr Ymarferwr y Gwasanaeth Cymdeithasol' yn unol â'r gofyn a nodir yn rheoliad 3 gofynion yr asesiad yn y Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant. Ar ben hynny, rydym wedi parhau i gefnogi ymarferwyr sydd newydd gymhwyso trwy eu tair blynedd gyntaf yn ymarfer yn unol â gofynion Cyngor Gofal Cymru, a fydd unwaith eto'n flaenoriaeth ar gyfer y 12 mis nesaf. Mae rhaglen hyfforddi gynhwysfawr wedi'i rhoi yn ei lle ar gyfer Mai a Mehefin sy'n canolbwyntio ar feysydd a amlygwyd gan yr arolwg ar gyfer eu gwella, yn cynnwys Goruchwyliaeth, model yr IFSS o weithio, Cyfathrebu Cydweithredol, Model Risg, Trothwyon a Gwneud Penderfyniadau a Chyfweld Ysgogiadol. Bydd effaith yr hyfforddiant ar yr ymarfer yn cael ei hadolygu.

Mae pedwar gweithiwr cymdeithasol sydd newydd gymhwyso wedi'u recriwtio a byddant yn ymuno â ni dros yr haf. Mae gennym bellach drefn o recriwtio agored ar gyfer Gweithwyr Cymdeithasol profiadol. Bydd hyn yn ei gwneud yn bosib i ni ostwng nifer y Gweithwyr Cymdeithasol asiantaeth ar sail reoledig yn ystod 2017. Rydym wedi dadansoddi gwaith y Gweithwyr Cefnogi ac yn y broses o symud y rhan fwyaf ohonynt i'r Tîm Teuluoedd Cryf newydd, gyda nifer fach yn trosglwyddo i'r tîm Lleoli i oruchwylio Cyswllt rhwng Plant sy'n Derbyn Gofal a'u teuluoedd.

Dros y deuddeng mis diwethaf rydym wedi cwblhau'r gwaith o ailstrwythuro'r Tîm Cefnogi Busnes, gan esgor ar ad-drefnu ein timau Gweinyddol yn un uned ganolog, yn cynnig cefnogaeth i'r Gwasanaethau Plant ac Oedolion. Mae hyn wedi caniatáu i ni ddarparu cyfleoedd cynnydd i'n staff yn ogystal â darparu gwasanaeth cefnogi ymatebol i'n holl dimau. Wrth adeiladu ar y gwelliant hwn, rydym yn bwriadu adolygu ein tîm contractau a chomisiynu, dan arweinyddiaeth penodiad diweddar y Rheolwr Trawsnewid Strategol a Chefnogi Busnes, yn ystod y flwyddyn nesaf.

Y nod yma fydd gwella rhagor ar fonitro, rheoli a chefnogi'n system gaffael a chontractau.

Yn y deuddeng mis nesaf byddwn yn canolbwyntio ar drawsnewid ein gwasanaethau rheng flaen yn y Gwasanaethau Oedolion a Phlant, Bydd Teulu Môn, fydd newydd ei ffurfio, wedi'i wreiddio fel rhan o waith ailfodelu'r Gwasanaethau Plant, tra bydd Gwasanaeth Pwynt Mynediad Sengl y Gwasanaethau Oedolion yn cael ei drosglwyddo i gwrdd ag anghenion y Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant a gofynion cyflawni gwasanaeth. Gan symud ymlaen mewn ymateb i'r arolwg o'r Gwasanaethau Plant, byddwn yn cryfhau ein Huned Diogelu a Sicrwydd Ansawdd.

Ein Hadnoddau Ariannol a Sut yr ydym yn Cynllunio ar gyfer y Dyfodol

Mae cynllunio ariannol yn parhau'n her ddifrifol i'r Cyngor dan y pwysau ariannol parhaus ac estynedig ac mae'r arian a gaiff y Cyngor gan Lywodraeth Cymru wedi syrthio o £101m yn 2013/14 i £92.7m yn 2017/18. Er mwyn cael cyllideb gytbwys, mae'r Cyngor wedi gweithredu dros £16m o doriadau i'r gyllideb dros yr un cyfnod, gan ddod â'r gyllideb net ar gyfer 2017/18 i lawr o £129.3m yn 2013/14 i £126.1m (mae hyn ar ôl caniatáu ar gyfer dyfarniadau cyflog, chwyddiant a chodiadau eraill mewn prisiau).

Fel adran, dangosodd y sefyllfa ar ddiwedd y flwyddyn orwariant o £505k ar gyfer 2016/17. Mae pwysau gwasanaeth yn y Gwasanaethau Plant wedi'u cydnabod a nodwyd £600k o arian ychwanegol i gefnogi'r gwasanaeth yn 2016/17. Yn yr un modd, mae pwysau ffioedd a newidiadau deddfwriaethol wedi'u cefnogi gyda £625k o arian ychwanegol wedi'u nodi ar gyfer y Gwasanaethau Oedolion yn 2016/17. Mae'r ddau wasanaeth yn cydnabod y llymder sydd ohoni ac yn parhau i drawsnewid gwasanaethau a rheoli galw, gan gyfrannu at arbedion o £478k yn 2016/17. Mae cynlluniau tebyg yn eu lle ar gyfer 2017/18.

Fodd bynnag, mae gan y Cyngor yn eu lle brosesau cynllunio ariannol a gosod cyllidebau effeithiol ac a reolir yn dda, ac mae aelodau etholedig yn cymryd rhan lawn yn rhaglen gylchol cynllunio a sgritineiddio gwaith gosod a monitro'r gyllideb. Mae amcangyfrif newidiadau i'r dyfodol yn heriol oherwydd nad oes gwybodaeth gywir ar setliadau i lywodraethau lleol yn y dyfodol ond mae'n cynllun ariannol tymor canolig yn darogan y gallai bod gofyn gwneud hyd at £8m o doriadau ychwanegol dros y tair blynedd nesaf o 2018/19 i 2020/21.

Yn y tabl isod amlinellir cyfrifon terfynol ein Gwasanaethau Cymdeithasol 2016/17

Cyfrifon Terfynol – Gwasanaethau Cymdeithasol

	Cyllideb	Gwirioneddol	Amrywiant
GWASANAETHAU PLANT	7,536,100	8,556,096	1,019,996
GWASANAETHAU OEDOLION			
POBL HŶN	6,624,250	6,623,267	-983
ANABLEDDAU CORFFOROL	1,425,770	1,623,320	197,550
ANABLEDDAU DYSGU	5,095,240	5,524,868	429,628
IECHYD MEDDWL	1,770,300	1,841,746	71,446
GWASANAETHAU CEFNOGI	742,920	647,910	-95,010
UNED DDARPARU (GOFAL MÔN / GWASANAETHAU ERAILL)	7,037,740	5,928,107	-1,109,633
GWASANAETHAU ERAILL	64,830	56,294	-8,536
CYFANSWM	30,297,150	30,801,608	504,458

Gweithio mewn Partneriaeth, Arweinyddiaeth Wleidyddol a Chorfforaethol, Llywodraethiant ac Atebolrwydd

Mae llywodraethiant gwleidyddol o fewn y Cyngor wedi bod yn gryf dros y tair i bedair blynedd diwethaf. Gwnaed newidiadau penodol i'r cyfansoddiad, megis cyflwyno tymor o bum mlynedd i Arweinydd y Cyngor, ac mae hyn wedi gwneud sefydlogrwydd gwleidyddol yn bosib. Gan adeiladu ar y sylfeini hyn, rydym bellach wedi creu strwythur sy'n caniatáu ar gyfer llywodraethiant gwleidyddol effeithiol. Dengys tystiolaeth y ddwy flynedd ddiwethaf y ceir proses weithredu a gwneud penderfyniadau effeithiol, gyda pheirianwaith priodol ar gyfer sicrwydd.

Mae hyn wedi caniatáu ar gyfer cefnogaeth glir a chyson i'r Gwasanaethau Oedolion a Phlant a gwaith sgriwteiddio cynnydd wedi'i fesur.

Y **Pwyllgor Gwaith** yw'r corff sy'n gwneud y penderfyniadau allweddol ac mae'n cynnwys yr Arweinydd a chwe Deilydd Portffolio, sy'n gyfrifol am bortffolios. Mae aelodaeth y Pwyllgor Gwaith wedi bod yn sefydlog ers iddo gael ei benodi ac mae modd gweld ei effeithiolrwydd cynyddol yn y gwasanaethau cymdeithasol trwy lwyddiannau megis -

- *Rhaglen Gofal Cymdeithasol Oedolion Hŷn (Prosiect Llety Lefel Uwch)* - mae gwaith wedi dechrau ar y Tai Gofal Ychwanegol yn Llangefni - o'r enw Hafan Cefni. Gwerthuswyd safleoedd yn rhan ddeheuol yr ynys. Mae'r Strategaeth Pobl Hŷn wedi'i mabwysiadu gyda hybiau cymunedol yn rhan annatod o'r ddarpariaeth newydd.
- Rhaglen Gweithio'n Gallach - Mae'r rhaglen wedi'i chyflawni o fewn cyfyngiadau ariannol ac amser. Cyflwynwyd datblygiadau TG sy'n ei gwneud yn bosib i staff weithio'n fwy hyblyg. Mae staff o swyddfeydd ategol megis Parc Mount a'r Rovacabins wedi symud i'r pencadlys, mae asedau wedi'u gwerthu ac agorwyd Cyswllt Môn ym Medi 2016.

Mae Gwasanaethau Cymdeithasol Môn wedi ymrwymo i weithio mewn partneriaeth gan weithio'n lleol, isranbarthol, rhanbarthol a chenedlaethol. Mae hyn wedi'i gydnabod fel cryfder mewn adroddiadau arolygu allanol i ni adeiladu arno. Mae'r Gwasanaethau Plant ac Oedolion yn parhau i gymryd rhan weithgar yn rhaglenni Cymru Gyfan a Gogledd Cymru i wella gwaith cyflawni'r gwasanaethau cymdeithasol trwy gydweithio.

Mae trefniadau llywodraethu yn eu lle trwy Raglen Welliant Gofal Cymdeithasol a Llesiant Gogledd Cymru (NWSWIC) a'r Bwrdd Partneriaeth Rhanbarthol. Mae gan NWSWIC raglen gynhwysfawr o welliant trwy gydweithredu yn ei le sy'n canolbwyntio ar y gofynion dan Ran 9 y Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014. Mae modd tystio ymhellach i ethos hwn y bartneriaeth trwy gydweithrediad Gwasanaethau Cymdeithasol y Cyngor gyda Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr trwy'r Bwrdd Cyflawni Integredig (yr IDB). Mae'r IDB yn cyfarfod bob dau fis gyda swyddogion strategol allweddol yno o'r Gwasanaethau Cymdeithasol, Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr a'r 3ydd Sector. Pwrpas yr IDB yw sicrhau y caiff anghenion iechyd a gofal pobl Môn eu gwasanaethu'n well trwy integreiddio gwasanaethau iechyd a'r awdurdod lleol yn well. Model Môn yw braich weithredol yr IDB gyda chyfrifoldeb am gyflawni'r Rhaglen Waith fanwl.

Fel yr amlygwyd yn flaenorol, rydym yn gweithio'n agos gyda'r Bwrdd Iechyd i gyflawni'r Gronfa Gofal Integredig ym Môn. Ymhlith y meysydd sydd wedi'u targedu'n benodol mae gwasanaethau ar gyfer oedolion hŷn a phobl ifanc a phlant ag anghenion cymhleth.

Mae Deddf Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 wedi sefydlu Byrddau Gwasanaethau Cyhoeddus ar gyfer bob ardal awdurdod lleol i wneud yn siŵr fod cyrff cyhoeddus yn gweithio gyda'i gilydd i greu dyfodol gwell i bobl Cymru. Ar gyfer Gwynedd a Môn, mae'r ddau fwrdd wedi penderfynu gweithio gyda'i gilydd ac mae'n bartneriaeth sy'n cynnwys prif sefydliadau'r sector cyhoeddus yn y rhanbarth. Mae Bwrdd Gwasanaethau Gwynedd a Môn wedi rhannu'r ardal gyfan yn 14 o ardaloedd llai (chwe ardal i Fôn). Cynhaliwyd gwaith ymchwil ar ran y Bwrdd ar bob un o'r ardaloedd er mwyn dysgu a deall mwy am eu llesiant. Cynhaliwyd nifer o sesiynau galw heibio ac roedd holiadur ar lein fel bod modd i breswylwyr gael dweud eu dweud am eu cymunedau. Nod y gwaith ymchwil a'r sesiynau galw heibio

oedd ei gwneud yn bosib i'r Bwrdd lunio asesiad a fydd, yn y tymor hir, yn arwain at gynllun a fyddai'n canolbwyntio ar wella llesiant Gwynedd a Môn. Ar hyn o bryd ymgynghorir ar fersiwn ddrafft yr asesiad i Fôn ac yn 2017/2018 bydd y Bwrdd Partneriaethau Cyhoeddus yn llunio Cynllun Llesiant sy'n amlinellu amcanion y Bwrdd er mwyn gwella llesiant preswylwyr a chymunedau Môn.

At hyn, rydym wedi parhau i weithio'n agos gan ymgynghori a gweithio mewn partneriaeth gyda'r **Trydydd Sector** trwy Bwyllgor Cyswllt y Sector Gwirfoddol sy'n cyfarfod yn chwarterol. Rydym yn parhau i fuddsoddi mewn ystod o ddarparwyr trydydd sector a chynnal adolygiadau rheolaidd er mwyn cadarnhau bod y gwasanaethau hyn yn parhau i gyflawni yn erbyn perfformiad disgwyledig a'u bod yn unol â'n bwriadau comisiynu a gwasanaeth sy'n esblygu ar gyfer y dyfodol agos. Rydym hefyd wedi datblygu compact lleol a 'chodau ymarfer' cysylltiedig ar gyllid a gwirfoddoli a chawsant eu cymeradwyo gan y Cyngor yn ystod 2016/17. Bydd rhagor o waith yn cael ei wneud yn 2017/18 i ddsbarthu telerau'r compact a'r codau ymarfer fel bod yr holl wasanaethau'n cydymffurfio.

Rydym yn cydnabod rôl y trydydd sector yn lleol fel partner strategol ac wedi datblygu trefniadau llywodraethu priodol i gefnogi hyn e.e. rôl Medrwn Môn ar grŵp gweithredol Model Môn, Bwrdd OPUS (prosiect a ariennir gan yr Undeb Ewropeaidd) a'r Bwrdd Trawsnewid Gofal Cymdeithasol Oedolion.

Pwyllgorau Sgrwtini

Yn ystod 2016/17 bu i ni gomisiynu adolygiad allanol o'n trefniadau sgrwtini er mwyn gwneud argymhellion i'n Cyngor newydd eu hystyried. Amlgwa'r adolygiad yr angen am fabwysiadu gweledigaeth newydd ar gyfer sgrwtini a chanolbwyntir mwy ar sut gall y swyddogaeth sgrwtini ychwanegu gwerth at lywodraethiant y Cyngor gyda mwy o bwyslais ar flaengynllunio gwaith a blaenoriaethu. At hyn, mae'r Cyngor yn paratoi i sefydlu tri phanel sgrwtini sefydlog fydd yn canolbwyntio ar:

1. Gwelliannau mewn Safonau Addysg
2. Sgrwtini Ariannol
3. Sgrwtineiddio Gofal Cymdeithasol Plant (Panel Plant)

Mae'r Panel Plant newydd yn cael ei sefydlu er mwyn sicrhau bod ein Haelodau Etholedig yn chwarae rôl allweddol yn ein dal i gyfrif a thystio ein bod yn cyflawni'r gwelliannau a osodir yn ein cynllun gwella gwasanaeth. Byddwn yn gweithio gyda'n gilydd i sicrhau fod gan ein haelodau ddigon o wybodaeth, hysbysrwydd ac arbenigedd i gynorthwyo i'n cefnogi i wneud y newidiadau a'r datblygiadau angenrheidiol, fel rhan o'r ymrwymiad Corfforaethol cyffredinol i wella.

Dengys rheoleiddwyr bod Môn yn barod i gyflawni

Dros y blynnyddoedd diweddar, mae'r Cyngor wedi llwyddo i reoli a gwerthuso'i hun yn rheolaidd ac, o'r herwydd, mae barn rheoleiddwyr wedi bod yn gadarnhaol o ran parodrydd i gyflawni.

Yn eu tystysgrif cydymffurfio flynyddol (Tachwedd 2016) datgan Swyddfa Archwilio Cymru:

"Rwyf o'r farn bod y Cyngor wedi cyflawni ei ddyletswyddau dan adran 15(6) i (9) y Mesur a'i fod wedi gweithredu'n unol â chanllawiau Llywodraeth Cymru yn ddigonol i gyflawni ei ddyletswyddau."

Hefyd, nododd Arolygiaeth Gofal a Gwasanaethau Cymdeithasol Cymru yn ei hadroddiad diweddar (Adroddiad Arolwg y Gwasanaethau Plant – Mawrth 2017) bod y Gwasanaethau Plant wedi bod yn gweithio mewn cyfnod o newid sylweddol yn wyneb y Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant newydd a bod:

"uwch reolwyr yn derbyn canfyddiadau'r arolygwyr a'u bod yn ymrwymedig i gyflawni'r gwelliannau angenrheidiol".

Yn y cyd-destun hwn, mae'r Cyngor yn llwyr ymwybodol o'r angen i ymateb yn adeiladol i argymhellion yr AGGCC ac mae wedi llunio cynllun gwaith cynhwysfawr.

Ymgysylltu â Dinasyddion

Mae arweinyddiaeth wleidyddol y Cyngor wedi dangos hygyrchedd ac ymrwymiad i ddiogelu barn dinasyddion dros y blynnyddoedd trwy gynnal sesiynau galw heibio i ddinasyddion gael rhoi sylw a barn ar faterion yn ymwneud â'r gyllideb/ y cynllun corfforaethol / a'r strategaethau moderneiddio.

Mae nifer o enghreifftiau o sut mae barn a sylwadau'r cyhoedd wedi cael effaith ar bolisi a phroses gwneud penderfyniadau'r Cyngor, er enghraifft cynllunio cyllideb ar gyfer 16/17 ac 17/18, penderfyniadau moderneiddio ysgolion, rheoli casgliadau gwastraff. O bryd i'w gilydd estynnir gwahoddiad i ddinasyddion, hefyd, i chwarae rhan yn y broses gwneud penderfyniadau trwy grwpiau a gweithdai dan arweiniad swyddogion. Cydnabyddir bod hwn yn faes y dylid, o bosib, ei ddatblygu ymhellach dros y tymor sydd i ddod yn y Cyngor er mwyn sicrhau ein bod yn bwrw ymlaen gyda natur gynhwysol ein gwaith lle ystyrir gwahanol farn ac y gweithredir arnynt.

Mae rheoleiddwyr wedi dweud bod gwaith y Cyngor yn adlewyrchu'n glir ac mewn ychydig eiriau flaenoriaethau'r dinasyddion a'r partneriaid. Bydd yr ymgyrch hon i adlewyrchu'n glir farn a blaenoriaethau'r dinasyddion yn parhau dros y misoedd nesaf gyda gwireddu cynllun ymgynghori ac ymgysylltu corfforaethol fydd yn ystyried barn staff, partneriaid a dinasyddion.

Er mwyn cynorthwyo gwaith llunio'r cynllun corfforaethol newydd ar gyfer y Cyngor newydd, dan y ddeddfwriaeth llesiant newydd, amlygir pwysigrwydd cynnwys pobl mewn penderfyniadau a gwaith y Cyngor. Caiff hwn ei adlewyrchu yn y cynllun gyda chyfrifoldebau penodol yn cael eu nodi gan ddinasyddion ar gyfer dinasyddion. Rhagwelir y bydd y cynllun newydd hwn yn cael ei fabwysiadu gan y Cyngor newydd yn hydref 2017.

CYNGOR SIR YNYS MÔN	
Adroddiad i:	Pwyllgor Sgrwtini Corfforaethol
Dyddiad:	26 Mehefin, 2017
Pwnc:	Strategaeth Tai Gwag 2017-2022
Aelod(au) Portffolio:	Cynghorydd Llinos Medi
Pennaeth Gwasanaeth:	Shan Lloyd Williams
Awdur yr Adroddiad:	Elliw Llyr
Rhif Ffôn:	01248 752137
E-bost:	ElliwLlyr@ynysmon.gov.uk
Aelodau Lleol:	Dd/b

A – Argymhelliad/Argymhellion a Rheswm/Rhesymau
<p>Argymhellir bod y Pwyllgor Sgrwtini Corfforaethol yn:-</p> <p>A1. Cefnogi Strategaeth Tai Gwag 2017-2022 ac argymhell bod y Pwyllgor Gwaith yn ei fabwysiadu.</p> <p>Rhesymau</p> <p>Er mwyn sefydlu trefn ar gyfer delio gyda thai gwag a gallu gwneud defnydd o arian sydd ar gael drwy fentrau Llywodraeth Cymru a dynodiadau gan y Cyngor.</p> <p>1.0 Cefndir</p> <p>Dyma'r ail Strategaeth Tai Gwag i Wasanaethau Tai ei lunio. Mae'r Gynodeb Weithredol yn rhoi trosolwg o'r Strategaeth yng nghyd â'r prif amcanion strategol. Cafodd y Strategaeth ei ddatblygu mewn ymgynghoriad gydag ein prif bartneriaid a wnaeth fynychu gweithdy, gyda'r bwriad o adeiladu ar hyn sydd yn gweithio yn dda, rhannu syniadau newydd a gwyntyllu unrhyw weithredu yng nghyd-destun beth sydd yn bosib ac yn realistig. Mae Partneriaeth Tai Ynys Môn hefyd wedi eu hymgynghori ar y Strategaeth arfaethedig.</p> <p>Trosolwg y Strategaeth</p> <p>Fel nodi'r uchod mae'r Crynodeb Gweithredol yn rhoi trosolwg o'r strategaeth gyda phwyslais ar y 5 amcan strategol:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Gwybodaeth a thargeddu - i gynnal a gwella cywirdeb gwybodaeth am ddata tai gwag 2. Cydweithio- i gryfhau partneriaethau cyfredol a datblygu rhai newydd i leihau nifer tai gwag hir dymor, mabwysiadu dynesiad cyngor cyfan i daclo tai gwag 3. Cyhoeddusrwydd – codi ymwybyddiaeth materion tai gwag 4. Dynesiad arloesol – cynyddu opsiynau yn y 'toolkit' i annog perchnogion tai gwag i ddod a hwy yn ôl i ddefnydd

5. Gorfodaeth – i flaenoriaethu gorfodaeth ar tai gwag ac annog a chryfhau bod dynesiad cyngor gyfan i daclo tai gwag

Mae'r Strategaeth yn dangos beth sydd wedi ei gyflawni hyd yma a pha adnoddau sydd angen ei dargedu wrth symud ymlaen.

B – Pa opsiynau eraill wnaethoch chi eu hystyried a beth oedd eich rhesymau dros eu gwrthod ac/neu ddewis yr opsiwn hwn?

Byddai peidio cael Strategaeth i ddelio gyda Thai Gwag yn golygu gwastraff adnodd ar yr Ynys a chynnydd mewn cwynion gan drigolion

C – Am ba reswm y mae hwn yn benderfyniad i'r Pwyllgor Gwaith?

I sichrau dynesiad Strategol i ddod ag eiddo gwag yn ôl i ddefnydd

CH – A yw'r penderfyniad hwn yn gyson â'r polisi a gymeradwywyd gan y Cyngor llawn?

ydi

D – A yw'r penderfyniad hwn o fewn y gyllideb a gymeradwywyd gan y Cyngor?

Mae pob menter sydd yn ymwneud a thai gwag wedi cael ei gymeradwyo gan y Cyngor gyda'r dull ariannu yn dod o Gynllun Busnes Gwasanaethau Tai neu fentrau sydd yn cael eu cyllido drwy Lywodraeth Cymru sydd yn cael ei weinyddu gan Swyddog Tai Gwag.

Mae'r Polisi i gynyddu Treth Cyngor ar berchnogion ail gartrefi a pherchnogion tai sydd yn wag am gyfnod hir yn cyfrannu tuag at y Strategaeth fydd yn cael ei weithredu o 2017 ymlaen.

DD – Gyda phwy wnaethoch chi ymgynghori?		Beth oedd eu sylwadau?
1	Prif Weithredwr / Uwch Dim Arweinyddiaeth (UDA) (mandadol)	
2	Cyllid / Adran 151 (mandadol)	
3	Cyfreithiol / Swyddog Monitro (mandadol)	
4	Adnoddau Dynol (AD)	
5	Eiddo	
6	Technoleg Gwybodaeth Cyfathrebu (TGCh)	

7	Sgriwtini	
8	Aelodau Lleol	
9	Unrhyw gyrff allanol / arall/eraill	

E – Risgiau ac unrhyw gamau lliniaru (os yn berthnasol)		
1	Economaidd	Effaith positif
2	Gwrthdodi	Effaith positif
3	Trosedd ac Anhrefn	Effaith positif
4	Amgylcheddol	Effaith positif
5	Cydraddoldebau	Gweler asesiad effaith sydd wedi atodi
6	Cytundebau Canlyniad	Dd/b
7	Arall	Dd/b

F - Atodiadau:
Stratgaeth Tai Gwag 2017-2022 Asesiad Effaith

FF - Papurau Cefndir (cysylltwch os gwelwch yn dda gydag awdur yr Adroddiad am unrhyw wybodaeth bellach):

CYNGOR SIR
YNYS MÔN
ISLE OF ANGLESEY
COUNTY COUNCIL

STRATEGAETH TAI GWAG 2017 - 2022

FERSIWN 2

MAWRTH 2017

TABL O'R CYNNWYS

1. CRYNODEB GWEITHREDOL	1
2. CYFLWYNIAD	3
3. DIFFINIO TŶ GWAG	3
4. TAI GWAG – Y CYD-DESTUN CENEDLAETHOL	4
4.1 Tai Gwag Tymor Hir	4
4.2 Newidiadau allweddol i'r Ddeddfwriaeth Tai Gwag	4
5. Y CYD-DESTUN CORFFORAETHOL A LLEOL	5
5.1 Yr angen am Dŷ a Phwerau Gwleidyddol / y Farchnad	5
5.2 Beth ydym wedi'i gyflawni hyd yn hyn ym Môn?	6
5.3 Y llun cyfredol o ran tai gwag ym Môn	9
5.4 Y rhesymau pam fod tai'n parhau'n wag ym Môn.	11
6. Y PECYN CYMORTH TAI GWAG	12
6.1 Cyngor	13
6.2 Cymorth a Chymhellion Ariannol	14
6.3 Gorfodi	15
6.4 Blaenoriaeth ar gyfer Gorfodi	18
6.5 Adnoddau ar gyfer Gorfodi	18
7. CYDWEITHIO	19
8. NODAU AC AMCANION AR GYFER Y DYFODOL	20
9. ALLWCH CHI HELPŪ	23
CYNLLUN GWEITHREDU	24
GEIRFA	29
ATODIAD 1	31
Eithriadau Treth y Cyngor	
Premiymau Treth y Cyngor ar Eiddo Gwag Tymor Hir - Eithriadau	
ATODIAD 2	33
Deddfwriaeth i Gefnogi Cyngorau i ddatrys eiddo problemus	

1. CRYNODEB GWEITHREDOL

Ar hyn o bryd ym Môn, mae oddeutu 840 o gartrefi sydd yn wag er chwe mis neu fwy, gyda 61% yn wag ers dwy flynedd. Ar yr eiddo gwag "tymor hir" hyn y mae'r strategaeth hon yn canolbwyntio'n bennaf.

Dros y pedair blynedd diwethaf mae 389 o dai gwag wedi'u defnyddio eto, i raddau helaeth oherwydd gwaith y Gwasanaeth Tai Gwag. Fodd bynnag, parhau mae'r sefyllfa o ran gwastraffu tai da a'r felltith sy'n gysylltiedig â thai gwag.

Mae hefyd oddeutu 380 o geisiadau ar restr aros Cyngor Sir Ynys Môn gyda'r angen am dŷ cymdeithasol yn dangos yn glir yr adnodd gwastraffus y mae tai gwag yn ei gynrychioli a'r rôl sydd ganddynt i gwrdd ag angen.

Wedi i Lywodraeth Cymru gyflwyno'r cynllun benthycu Troi Tai'n Gartrefi i gynorthwyo gwaith adnewyddu tai gwag neu addasu adeiladau masnachol segur, ychwanegwyd dimensiwn newydd at Gynghorau ar gyfer ymdrin ag eiddo gwag. Mae buddsoddi'n barhaus yn y cynllun yn dangos fod Llywodraeth Cymru'n cydnabod ac yn gweld gwerth yn rôl y tai gwag a gânt eu defnyddio eto i gwrdd â'r angen am dai, nid yn unig yn y sector rhentu cymdeithasol a phreifat ond hefyd dai fforddiadwy i'w prynu.

Ym Môn yn unig mae 55 eiddo wedi neu wrthi'n cael eu hadnewyddu/addasu trwy'r cynllun benthycu Troi Tai'n Gartrefi. Trwy addasu adeiladau masnachol segur, crëwyd 29 o unedau llety ychwanegol yn y sector rhentu preifat. Mae'r rhain yn rhoi refeniw ychwanegol i'r Cyngor trwy Dreth y Cyngor a gesglir. Wrth weithio gyda landlordiaid a'r Tîm Opsiynau Tai, mae llawer o'r eiddo hyn wedi'u gosod am rent fforddiadwy i bobl sydd wedi dod at y Cyngor am dŷ cymdeithasol.

Gyda chymorth grant adnewyddu, mae 75 o brynwyr tro cyntaf ym Môn wedi gallu cael eu troed ar yr ysgol dai trwy brynu eiddo gwag tymor hir, cost isel y mae angen ei adnewyddu.

Wrth weithio mewn partneriaeth â Landlordiaid Cymdeithasol Cofrestredig, mae 12 o dai gwag tymor hir wedi'u prynu trwy gymhorthdal grant tai cymdeithasol ac, felly, mae'n codi nifer y tai cymdeithasol sydd ar gael ar yr Ynys. Yn fwy diweddar, mae'r Cyngor wedi bod yn prynu hen dai cyngor gwag tymor hir er mwyn eu defnyddio eto yn rhan o'u stoc tai cymdeithasol.

At hyn, mae'r Cyngor yn arbrofi gyda chynllun newydd sy'n golygu prynu eiddo gwag y mae angen eu hadnewyddu. Bydd yr eiddo'n cael ei adnewyddu gan y Cyngor a'i werthu fel tŷ fforddiadwy ar sail rhannu ecwiti.

Wrth ymdrin â pherchenogion tai gwag, mae'n well gan y Cyngor wastad weld gweithred wirfoddol trwy negodi a darbwylo. Mae cyngor, cymorth a chymhellion yn rhoi llai o bwysau ar adnoddau'r Cyngor a llai o alw am orfodi yn hwyrach ymlaen. Gyda'r rhan helaeth o achosion, mae hyn yn ddigon ond ceir adegau pan nad oes modd cael hyd i berchenogion neu eu bod yn anfodlon siarad yn wirfoddol. Dan yr

amgylchiadau hyn mae angen ystyried defnyddio camau gorfodi. Er mai'r cam olaf fyddai hyn, mae Cyngor Sir Ynys Môn wedi bod yn llwyddiannus iawn wrth ddefnyddio pwerau gorfodi, yn enwedig, felly, werthu gorfodol.

O'r 1^{af} o Ebrill 2017, bydd Cyngor Sir Ynys Môn yn codi premiwm Treth y Cyngor o 25% o gyfradd safonol Treth y Cyngor ar dai gwag tymor hir ar yr Ynys. Ym mis Chwefror 2017, cymeradwyodd y Cyngor Bolisi ar gyfer gweithredu dau gynllun i gynorthwyo prynwyr tro cyntaf, wedi'u hariannu o'r premiymau ychwanegol hyn. Yr hyn yw'r cynlluniau yw i) grant i gynorthwyo prynwyr tro cyntaf i brynu ac adnewyddu tŷ gwag a ii) benthyciadau ecwiti i gynorthwyo prynwyr tro cyntaf.

Mae'r strategaeth hon yn darparu'r fframwaith i sicrhau fod Cyngor Sir Ynys Môn yn parhau ar flaen y gad o ran arfer gorau yng nghyswllt tai gwag ac yn parhau i fod yn rhagweithiol wrth ddefnyddio tai gwag eto ac, felly, yn gwneud y mwyaf o'r manteision i bobl Môn.

Ei bum amcan strategol yw:-

1. Gwybodaeth a Tharged - cynnal a gwella cywirdeb data tai gwag
2. Cydweithio - cryfhau partneriaethau sydd eisoes yn bodoli a datblygu rhai newydd er mwyn gostwng nifer yr eiddo gwag tymor hir, gan weithredu ar draws y cyngor cyfan i fynd i'r afael â thai gwag.
3. Cyhoeddusrwydd - codi ymwybyddiaeth o faterion tai gwag
4. Dulliau Gweithredu Arloesol - Cynyddu opsiynau yn y 'Pecyn Cymorth' i annog perchenogion tai gwag i'w defnyddio eto.
5. Gorfodi - Blaenoriaethu tai gwag ar gyfer camau gorfodi a hyrwyddo a chryfhau'r dull sydd eisoes yn bodoli o weithredu ar draws y cyngor cyfan i fynd i'r afael â thai gwag.

2   **CYFLWYNIAD**

Adnodd gwastraffus yw tai gwag, pan fo angen tai o ansawdd dda ar lawer o bobl a theuluoedd. Bydd tai gwag sy'n cael eu defnyddio eto'n rhoi cartrefi saff, diogel a fforddiadwy i bobl Môn.

Gall hyd yn oed un tŷ gwag a adawyd i fynd â'i ben iddo fod yn felltith ar stryd neu gymuned gyfan, gostwng gwerth tai o'i amgylch, creu niwsans i breswylwyr lleol a chyfrannu at ddirywiad ardal. Mae tŷ sydd â phobl yn byw ynddo'n gwella cymuned. Byddir yn gofalu amdano a bydd ei breswylwyr yn cyfrannu'n economaidd ac yn gymdeithasol i'r gymuned.

Yn ogystal â denu trosedd ac ymddygiad gwrthgymdeithasol megis llosgi bwriadol, fandaliaeth, sgwatio, tresmasu a dwyn, cynyddu'r baich ar yr heddlu a'r gwasanaeth tân, gall tai gwag greu mwy o broblemau trwy ddenu llygod mawr, tipio anghyfreithlon a thamprwydd. Yn aml iawn, mae'n rhaid i'r awdurdod lleol ymyrryd i gael gwared â'r peryglon hyn ac mae hyn yn wastraff costus o adnoddau, gan fynd i'r afael ag effeithiau tymor byr yn unig eiddo gwag. Yr ateb tymor hir gorau fyddai defnyddio'r eiddo eto.

Cyhoeddwyd Strategaeth Tai Gwag cyntaf Cyngor Sir Ynys Môn yn 2009 ac roedd yn ymwneud â deall effaith tai gwag ar gymunedau a rhesymau pam fod tai'n cael eu gadael yn wag. Bydd yr ail strategaeth hon yn:-

- Diffinio'r cynnydd sydd eisoes wedi'i wneud ac yn adeiladu arno;
- Ymgorffori'r negeseuon allweddol o'r gweithdy rhanddeiliaid mewnol;
- Gosod allan sut bydd y Cyngor yn ceisio gweithio gyda pherchenogion eiddo gwag tymor hir yn y dyfodol;
- Canolbwyntio ar gydweithio gyda phartneriaid mewnol ac allanol i ddiffinio a chyflawni atebion ar gyfer defnyddio tai gwag eto;
- Rhoi gwybod i berchenogion tai gwag beth yw'r opsiynau sydd ar gael iddynt.

3   **DIFFINIO Tŷ GWAG**

Mae modd rhannu tai gwag yn chwe chategori:-

Eiddo gwag rhyngweithiol - eiddo sy'n wag am gyfnod byr yw'r rhain, yn bennaf rhwng perchenogaeth a thenantiaeth ac maent yn rhan o gylch arferol pobl yn symud tai. Er eu bod yn llai o flaenoriaeth i'r cyngor, byddid yn ymdrin â nhw pe byddent yn creu perygl neu niwsans.

Eiddo gwag tymor hir - eiddo sydd yn wag ers chwe mis neu fwy yw'r rhain ac ar y rhain y mae'r strategaeth hon yn canolbwyntio'n bennaf gan eu bod yn debygol o aros yn wag heb ymyrraeth y Cyngor i'w defnyddio eto.

Tŷ gwag go iawn - mae canfyddiad bod tai gwag i'w cael mewn ardaloedd sydd wedi dirywio, eu bod bron â mynd â'u pennau iddynt, bod eu ffenestri wedi'u byrddio neu eu bod yn achosi problemau ond, mewn gwirionedd, mae modd rhannu eiddo gwag yn rhai problemus neu fel arall ond, er hynny, maent yn wag pan allent fod yn lle i rywun fyw ynddynt ac, felly, maent yn cael eu gwastraffu.

Lle dibreswyl na chaiff ei ddefnyddio - gall y rhain amrywio o adeilad nad yw mwyach yn bosib ei ddefnyddio ar gyfer ei ddefnydd blaenorol neu lorïau uwch adeiladau na chânt eu defnyddio ddigon ac sydd uwchben lle masnachol ac a allai fod yn addas i'w addasu'n eiddo.

Ail gartrefi - caiff eiddo a gânt eu diffinio o ran Treth y Cyngor fel ail gartref, tai haf a rhandai i eiddo eraill eu heithrio ond nid yw wastad yn hawdd gwahaniaethu rhwng y rhai hynny nad oes neb yn byw ynddynt a'r rhai sy'n syrthio i'r categorïau olaf.

Anheddau sydd wedi'u tynnu oddi ar restr Treth y Cyngor - eiddo yw'r rhain nad yw'n bosib byw ynddynt, er enghraifft oherwydd eu bod wedi'u difrodi gan y tywydd, pydredd neu fandaliaeth ac y byddai angen gwneud gwaith strwythurol mawr arnynt i'w gwneud yn addas rhag y gwynt a'r glaw eto.

4 TAI GWAG – Y CYD-DESTUN CENEDLAETHOL

4.1 Tai Gwag Tymor Hir

Yn ôl yr Amcangyfrifon o Stoc Anheddau yng Nghymru a gynhyrchwyd gan Lywodraeth Cymru, amcangyfrifiwyd bod 1.4 miliwn o anheddau yng Nghymru ar 31 Mawrth 2016. Ar gyfartaledd yn ystod y 5 mlynedd ddiwethaf, mae oddeutu 26,000 o anheddau'r flwyddyn wedi bod yn wag am fwy na 6 mis, sy'n cyfrif am ychydig dros 1.85% o'r stoc dai yn ei chyfanrwydd.

~~Yn ôl Sefydliad Siartredig Tai yng Nghymru, mae oddeutu 31,644 o dai gwag yng Nghymru, sy'n 34% o gyfanswm y stoc tai. Ystyrir bod 22,000 o'r rhain yn wag yn y tymor hir ac, felly, mae'r broblem tai gwag wedi bod yn dringo i fyny'r agenda gwleidyddol.~~

I gydnabod y cyfraniad y gall defnyddio tai gwag eto ei wneud i gwrdd â'r angen am dai, mae Llywodraeth Cymru wedi cyflwyno nifer o fesurau i gefnogi awdurdodau lleol, gan arwain at 7,560 o dai gwag tymor hir yn cael eu defnyddio eto. Mae hyn yn cynnwys y cynllun benthyca "Troï Tai'n Gartrefi" a gafodd gyfanswm o £30 miliwn o fuddsoddiad hyd yn hyn.

Daeth gwerthusiad¹ o'r cynllun a gynhaliwyd gan y Ganolfan Ymchwil Rhanbarthol, Economaidd a Chymdeithasol, Sheffield Hallam, i'r casgliad fod y cynllun yn rhoi impact a gwerth am arian, yn cynnwys:-

- Dod ag 83 ceiniog o arian personol a sector preifat ychwanegol i mewn am bob £1 o fenthyciad a gymeradwyir
- 144 o eiddo gwag (280 uned llety) wedi'u defnyddio eto erbyn 31 Mawrth, 2015.
- £46.0 miliwn mewn allbwn economaidd yn cael ei ddarparu'n uniongyrchol neu'n anuniongyrchol trwy gost lawn y gwaith
- Darparu incwm rhentu a gwerthu i berchenogion
- Wedi bod o fudd i'r cymunedau lleol yng nghyffiniau agos y tai gwag problemus.

4.2 Newidiadau allweddol i'r Ddeddfwriaeth Tai Gwag

---

¹ <http://www.shu.ac.uk/research/cresr/sites/shu.ac.uk/files/houses-homes-final-eval-report.pdf>

O 1 Ebrill 2017, bydd awdurdodau lleol yn medru codi premiwm o hyd at 100% o gyfradd safonol Treth y Cyngor ar dai gwag tymor hir yn eu hardaloedd. Gwnaed y newidiadau deddfwriaethol gan Ddeddf Tai (Cymru) 2014. Bwriad y pwerau dewisol a roddir i awdurdodau lleol i godi premiwm yw bod yn fodd i'w cynorthwyo i:

- Ddefnyddio tai gwag tymor hir eto i ddarparu cartrefi saff, diogel a fforddiadwy; a
- Chynyddu'r cyflenwad o dai fforddiadwy a gwella cynaliadwyedd cymunedau lleol.

5 Y CYD-DESTUN CORFFORAETHOL A LLEOL

Mae'n hanfodol deall sefyllfa benodol Môn o ran tai gwag a'r angen am dai os ydym am gydnabod y cyfraniad y gall defnyddio tai gwag eto ei wneud i adnewyddu cymunedau a chynyddu opsiynau tai; dau amcan a nodwyd yng Nghynllun Corfforaethol pum mlynedd y Cyngor (2013 - 2017).

5.1 Yr Angen am Dai, a Phwerau Gwleidyddol / y Farchnad

Tai Ychwanegol – Mae'r Strategaeth Dai (2014 – 2019) wedi nodi bod angen oddeutu 240 o gartrefi ychwanegol ar yr Ynys bob blwyddyn. Gall defnyddio tai gwag eto gyfrannu at gwrdd â'r angen hwn, mae'n llai dadleuol na chodi tai newydd ac mae'n defnyddio llai o adnoddau.

Fforddiadwyedd - Gan fod prisiau tai'n codi'n gynt na chodiadau mewn incwm, mae'n anodd i brynwyr tro cyntaf ar incwm isel gael morgais. Ers ei sefydlu yn 2012, mae 325 o bobl o Fôn, sydd â diddordeb mewn bod yn berchen ar dŷ ond yn methu fforddio prisiau'r farchnad, wedi cofrestru eu dymuniad i gael eu hystyried i gael bod yn berchen ar dŷ gyda chymorth, ar y gofrestr Tai Teg. Gall eiddo gwag y mae angen eu hadnewyddu gynnig opsiwn o brynu tŷ cost isel, yn enwedig felly os ydynt wedi'u cysylltu â grant adnewyddu prynwyr tro cyntaf.

Digartref - Wrth i'r cyngor wneud defnydd o'r pŵer newydd yn Neddf Tai (Cymru) 2014 i arfer ei ddyletswydd i roi llety mewn tenantiaeth rhent preifat i'r rhai sy'n ddigartref ac y mae eu hangen yn flaenoriaeth, creir angen pellach am eiddo rhent preifat. Gall addasu adeiladau masnachol, segur a gwneud eiddo gwag yn addas i bobl fyw ynddynt eto gynorthwyo i gwrdd â'r galw hwn.

Mwy o Alw - Gyda chwmnïau ynni byd-eang mawr yn gweithio tuag at fuddsoddi'n sylweddol ym Môn, bydd y mewnlifiad cysylltiedig o weithwyr hefyd yn rhoi mwy o bwysau ar dai marchnad a thai'r sector rhentu preifat. Rhaid i'r Cyngor sicrhau gweithio gyda'r datblygwr i sicrhau cynllun i ddod â thai gwag yn ôl i ddefnydd. Byddai modd blaenoriaethu ardaloedd dros gyfnod y datblygiad.

Cyflawni Gwasanaeth Cyhoeddus - Mae'r Cyngor nawr yn mynd i gyfnod o her ariannol ac ansicrwydd na welwyd mo'u tebyg o ran cynnig Llywodraeth Cymru am newid yn y modd y caiff gwasanaethau cyhoeddus eu cyflawni. O'r herwydd, nid yw'r strategaeth hon yn canolbwyntio'n unig ar gynnal y momentwm sydd eisoes wedi'i greu ond, hefyd, ar ganfod ffyrdd newydd ac arloesol o fynd i'r afael â defnyddio eiddo preswyl a masnachol eto. I wneud hyn yn effeithiol, rhaid gwneud y defnydd gorau o'r holl adnoddau sydd ar gael ar draws y Cyngor, uchafu cyfleoedd ariannu a chael mwy o weithio mewn partneriaeth.

5.2 Beth ydym wedi'i gyflawni hyd yn hyn ym Môn?

Gwnaed cynnydd sylweddol wrth weithredu'r cynllun cyflawni a amlinellir yn y Strategaeth Tai Gwag gyntaf:-

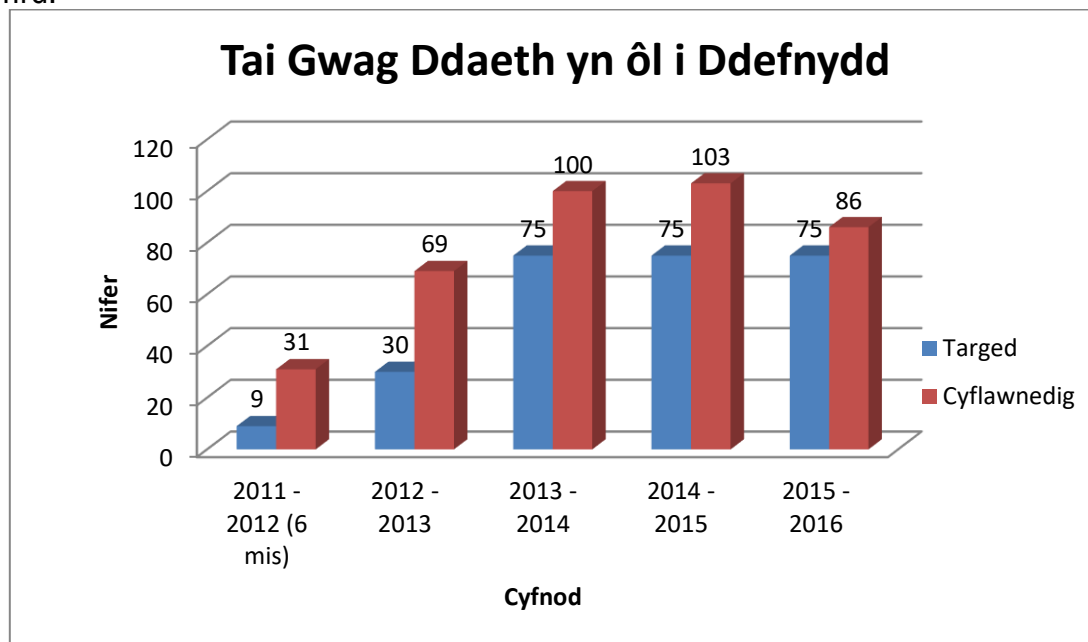
(i)	Creu data-bas o eiddo gwag
-----	-----------------------------------

Mae data-bas o eiddo gwag wedi'i greu a chaiff ei ddiweddarau'n flynyddol. Cedwir y ffynhonnell ystadegol orau sydd ar gael i Gyngor Sir Ynys Môn o ran gwybodaeth am dai gwag ar ddata-bas Treth y Cyngor. Er bod y wybodaeth hon mor gyfredol ag y gallai fod, mae eithriadau a gallai'r rhain beri i'r data fod yn anghyflawn mewn amgylchiadau penodol.

(ii)	Nifer yr eiddo gwag a ddefnyddir eto yn erbyn targedau blynyddol a osodwyd
------	---

389 eiddo wedi'u defnyddio eto dros y pedair blynedd diwethaf

Dengys y graff isod nifer yr eiddo a ddefnyddiwyd eto. Mae nifer uwch y tai a ddefnyddiwyd eto yn 13 -14 a 14 - 15 yn arwydd clar o'r effaith a'r manteision a gafwyd o sicrhau arian o amryfal wahanol ffyrddau i ariannu'r Grant Adnewyddu Tai Gwag Prynwyr Tro Cyntaf a Chynllun Benthyca Troi Tai'n Gartrefi Llywodraeth Cymru.

Bob blwyddyn mae nifer y tai gwag a ddefnyddiwyd eto wedi bod yn uwch na'r targed a osodwyd.

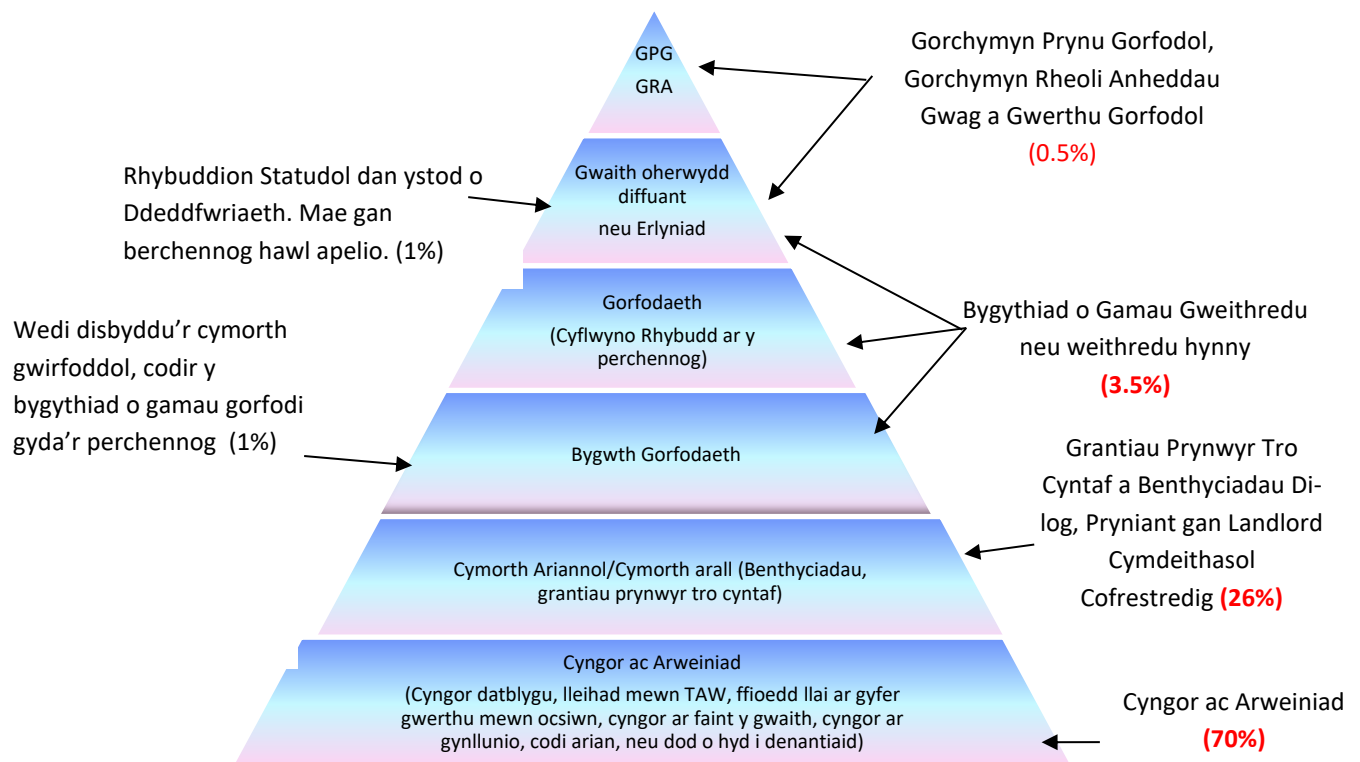
Yn ystod y strategaeth nesaf, bwriad y Cyngor yw mynd i'r afael â'r eiddo gwag tymor hir y gellid bod angen gwneud gwaith adnewyddu sylweddol arnynt neu eiddo

Ile nad oes cymhelliad i'r perchennog eu defnyddio eto gan eu bod wedi'u tynnu o system Treth y Cyngor. Bydd mynd i'r afael â'r eiddo hyn yn ddefnydd effeithiol o adnoddau a gallai arwain at nifer lai o eiddo'n cael eu defnyddio eto.

(iii) Wedi datblygu “Pecyn Cymorth o Opsiynau” ar gyfer Tai Gwag

Mae stori wahanol i bob tŷ ac mae angen ateb pwrpasol ar ei chyfer. Wrth wrando ar berchenogion, mae'r Cyngor wedi datblygu “Pecyn Cymorth”, sy'n sicrhau fod cefnogaeth ac ymyrraeth yn cael ei deilwrio'n unigol. Yr hyn sy'n well gan y Cyngor yw defnyddio eiddo eto trwy negodi a chytuno gyda pherchennog, gan osgoi gorfod cael mesurau gorfodi sy'n cymryd amser ac sy'n gostus. Fodd bynnag, lle mae negodi'n methu a gwrthodir dull gweithredu neu ei fod yn ofer, fel cam olaf, gallai'r Cyngor gymryd camau gorfodi.

Mae llwyddiant gweithredu fel hyn yn amlwg i'w weld yn y siart isod, sy'n dangos canran y tai gwag a ddefnyddiwyd eto trwy ddefnyddio gwahanol ddulliau.

(iv) Dosbarthu Gwybodaeth – Cyngor ac Arweiniad

Mae gan y Cyngor dudalen bwrpasol ar gyfer cynlluniau tai gwag ar ei wefan. At hyn, mae pob perchennog eiddo gwag ar yr Ynys wedi cael cynnig arweiniad, cymorth, cyngor a gwybodaeth ysgrifenedig i ddefnyddio'u cartrefi eto, a chysylltwyd â nhw o leiaf unwaith y flwyddyn. Mae rhagor o wybodaeth ar gael ar wefan y Cyngor trwy ddilyn y ddolen isod:-

<http://www.anglesey.gov.uk/searchresults?qsearch=1&qkeyword=empty+homes>

(v) Cynlluniau Cymell a Chymorth Ariannol

Mae gan y Cyngor nifer o gynlluniau'n cynnig cymorth ariannol i berchenogion eiddo gwag iddynt eu defnyddio eto.

- Prynodd 58 o brynwyr tro cyntaf eiddo fforddiadwy, gyda chymorth Grant Adnewyddu Prynwyr Tro Cyntaf a ariannwyd gan y Cyngor a Chronfa Partneriaeth Môn a Menai.
- Prynodd 17 o brynwyr tro cyntaf eiddo fforddiadwy, gyda chymorth Grant Adnewyddu Prynwyr Tro Cyntaf a ariannwyd trwy'r Cynllun Adnewyddu Lleoedd Llewyrchus Llawn Addewid. Nododd gwerthusiad o'r cynllun fod pob £1 o grant a wariwyd yn dod â £4.31 i mewn i'r sector preifat.
- Bydd 55 eiddo'n cael eu defnyddio eto /eu creu trwy'r cynllun benthyca Troi Tai'n Gartrefi.
- Prynwyd 12 o dai gwag gan Gymdeithas Dai gan ddefnyddio Cymhorthdal Grant Tai Cymdeithasol.
- Prynwyd 1 eiddo gwag tymor hir, problemus ac yna ei adnewyddu a'i werthu fel tŷ fforddiadwy ar sail rhannu ecwiti fel rhan o'r Arbrawf Pryniant trwy Gytundeb / Gorchymyn Prynu Gorfodol. Bydd elw'r gwerthiant yn cael ei ailfuddsoddi yn y cynllun.

(vi)	Gorfodi
------	----------------

Ystyrir camau gorfodi yn gam olaf ac fe'u defnyddir yn unig pan fo negodiadau wedi methu neu nad oes gwir obaith defnyddio tŷ gwag eto. Mae Polisi Gwerthu Gorfodol yn ei le ac mae dau eiddo wedi'u gwerthu er mwyn adennill dyledion sy'n ddyledus i'r Cyngor am waith a wnaeth y dylai'r perchennog fod wedi'i wneud. Mae un eiddo wrthi'n cael ei adnewyddu, mae rhywun yn byw yn y llall.

(vii)	Cymhorthfa Tai Gwag
-------	----------------------------

Caiff gwybodaeth a phwerau statudol ynghylch tai gwag eu rhannu ar draws gwasanaethau. Sefydlwyd cymhorthfa Tai Gwag er mwyn sefydlu dull cydgysylltiedig o weithredu ar draws yr holl wasanaethau yn y Cyngor. Golyga hyn ddefnyddio adnoddau cyfyngedig yn fwy effeithiol, yn ariannol ac o ran gweithlu, gan ganolbwyntio ar ateb tymor hir yn hytrach nag ymateb i gwynion penodol.

Cydnabu Sefydliad Siartredig Tai'r dull hwn o weithredu fel enghraifft o Arfer Da ac mae wedi'i fabwysiadu gan Gynghorau eraill.

(viii)	Gwasanaethau Paru Eiddo
--------	--------------------------------

Nod y gwasanaeth paru eiddo yw cysylltu perchenogion sy'n dymuno gwerthu eiddo gwag â darpar brynwyr.

(x)	Gweithio ar Draws Ffiniau
-----	----------------------------------

Cynrychiolir y Cyngor gan y Swyddog Tai Gwag mewn digwyddiadau a gweithgorau Tai Gwag Rhanbarthol a Chenedlaethol.

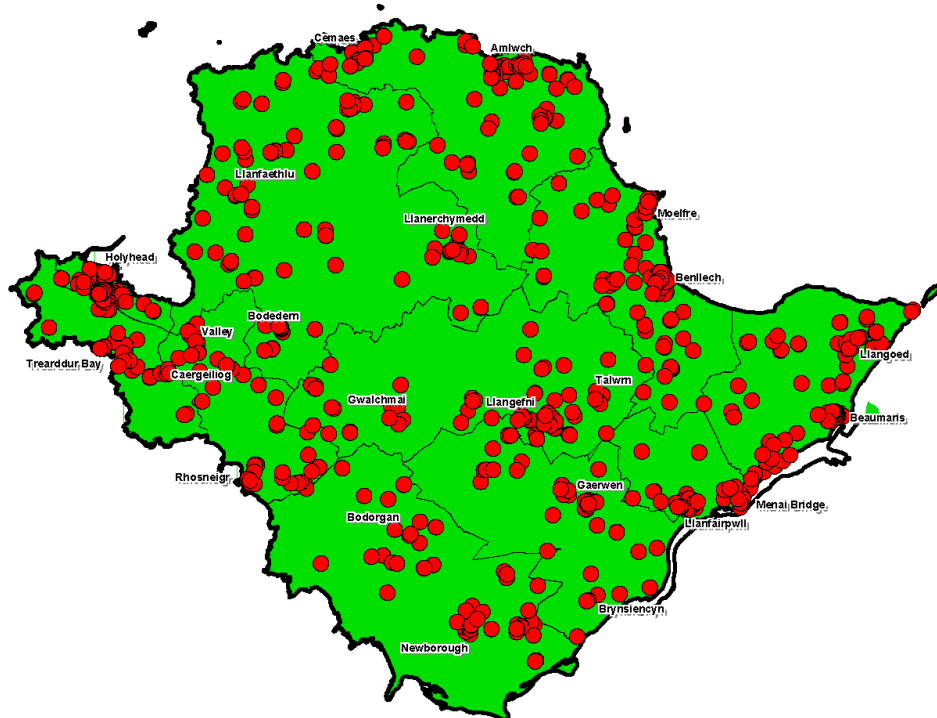
5.3 Y Llun Cyfredol o ran Tai Gwag ym Môn

Ar y 1^{af} o Ebrill, 2016, cofnodwyd 842 o eiddo ar y data-bas tai gwag. Mae'r rhain yn dai sydd wedi parhau'n wag am chwe mis neu fwy yn ôl cofnodion Treth y Cyngor – mae'r nifer wirioneddol yn debygol o fod yn sylweddol uwch gan na fydd pobl wedi dweud bod nifer yn wag.

Dosbarthiad Tai Gwag yn ôl Côd Post

Pan fydd tai gwag yn cael eu hamlinellu ar fap, mae'n amlwg fod eu dosbarthiad yn eang ar draws yr Ynys. Mae hyd yn oed un tŷ gwag a ddefnyddir eto mewn cymuned yn gymorth sylweddol i gwrdd â'r angen am dŷ yn y gymuned honno, gan ei gwneud yn bosib i bobl aros yn eu milltir sgwâr, yn agos at eu rhwydwaith teuluol a chynorthwyo i gadw a chynnal y Gymraeg. (Ffynhonnell: data-bas tai gwag 1.4.16).

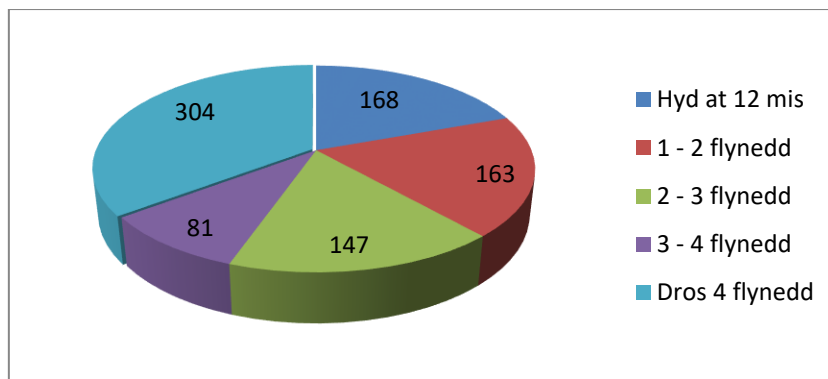
Dosbarthiad Tai Gwag yn ôl Côt Post

Arwyddocâd Ymyrraeth Gynnar

Awgryma tystiolaeth po hiraf y mae eiddo'n wag, yr anoddaf yw ymgysylltu â'r perchennog. Yn wyneb hyn, mae gwaith sylweddol wedi'i wneud i fynd i'r afael ag eiddo sy'n wag hyd at ddwy flynedd a thros bum mlynedd. Er gwaethaf hyn, dengys y siart isod fod 514 (neu 61%) o eiddo gwag tymor hir ar yr Ynys wedi bod yn wag ers mwy na dwy flynedd, gyda 283 yn cael eu cofnodi fel rhai sydd yn wag ers dros bedair blynedd.

Eiddo Gwag yn ôl hyd yr amser y maent yn wag (Ffynhonnell Bas-data Tai Gwag 1 Ebrill 2016)

Atebion pwrpasol - Er y gallai rhai ystyried fod Môn yn ffodus nad oes ganddi strydoedd o eiddo gwag yn mynd â'u pennau iddynt ac sydd â ffenestri wedi'u byrddio fel y gwelir mewn rhai ardaloedd, gall mynd i'r afael ag eiddo unigol sydd wedi'u gwasgaru'n eang ar draws lleoliadau trefol, lled-wledig a gwledig fod yr un mor heriol. Mae teilwrio cymorth ar gyfer y cyfryw eiddo'n gofyn am ddull gweithredu unigol, sy'n cynnwys darbwyllo a negodi, gan ei fod yn syrthio'r tu allan i brosiectau adnewyddu graddfa fawr a'u ffrydiau ariannu cysylltiedig.

Lleoliadau pellennig - Yn aml iawn nid oes gan eiddo gwag mewn ardaloedd gwledig iawn gyfleusterau sylfaenol megis dŵr neu drydan ac maent mor bellennig nad oes neb yn sylwi arnynt ac nid ydynt yn creu problem. Ni fyddid yn ymdrin â'r eiddo hyn ar hyn o bryd oni bai y ceid cwynion yn eu cylch.

Fflatiau uwchben siopau - Mae gan Fôn nifer o fannau dibreswyl uwchben siopau a ddefnyddir un ai fel man storio (ac, felly, gellir ystyried y cânt eu defnyddio) neu y gallent fod wedi'u defnyddio fel lle i fyw ar un adeg. Mae angen gwneud gwaith atgyweirio ar rai ond nid yw perchenogion yn cael eu denu at waith adnewyddu neu addasu oherwydd y gost uchel sydd ynghlwm wrtho. Mae adnewyddu canol trefi'n golygu llawer mwy na llenwi siopau gwag. Mae'n golygu creu canol tref fywiog. Wrth sicrhau fod unrhyw fidiau ariannu yn y dyfodol ar draws y Cyngor yn cynnwys defnyddio fflatiau uwchben siopau eto, gallwn ddod â gwerth ychwanegol i gynllun, gan gynyddu'r cyflenwad tai a nifer y bobl a ddaw i ganol trefi.

Addasu Adeiladau Masnachol – Oherwydd y dirywiad economaidd, mae gan Fôn ei chyfran deg o adeiladau masnachol segur. Mae'r safleoedd hyn yn ddelfrydol ar gyfer eu hailddatblygu ond mae angen llawer o adnoddau ar gyfer y cyfryw brosiectau a mewnbwn partneriaid mewnol ac allanol os yw'r cyfryw eiddo/safleoedd hyn am gael eu datgloi a defnyddiau eraill, posib a ffrydiau ariannol am gael eu hadnabod a'u gwireddu.

Angen eu Moderneiddio - Mae rhai eiddo ar draws yr Ynys wedi elwa o gyfuniad o amlennu a chynlluniau atgyweirio grŵp. Mae llawer o'r eiddo hyn i'w gweld yn dwt ond yn aml iawn mae hyn yn cuddio'r angen am foderneiddio'r tu mewn iddynt. Gallai gwaith gwerthu'r cyfryw eiddo faglu neu fethu yn y cyfnod arolwg, pan fo cost gwaith adfer yn dod yn rhwystr i gael morgais.

Problemus ac wedi'u Tynnu oddi ar restr Treth y Cyngor - Mae cyfran o'r eiddo gwag mwyaf problemus ar yr Ynys wedi'u tynnu oddi ar restr Treth y Cyngor. Ar adegau fel hyn, oherwydd na chodir Treth y Cyngor, nid oes cymhelliant i berchenogion gymryd camau cadarnhaol ac, oherwydd eu cyflwr gwael, y rhain y mae pobl yn cwyno fwyaf wrth y Cyngor yn eu cylch. Gall ymyrryd olygu defnyddio

llawer o adnoddau ac mae angen gweithredu ar draws sawl adran ond, pan fyddir yn llwyddiannus, gall ddod â refeniw Treth y Cyngor ychwanegol, nid yn unig i'r Cyngor Sir ond hefyd i'r Heddlu a Chynghorau Tref a Chymuned, fel y dangosir yn y siart isod.

Nifer yr eiddo a ddefnyddiwyd eto wedi i'r Cyngor gymryd camau gorfodi	*Refeniw Ychwanegol i Dreth y Cyngor
4	£5,362

*Yn seiliedig ar Dreth y Cyngor gyfartalog ar gyfer eiddo Band D o £1340.57 yn 2016/17. Codir £1061.46 gan y Cyngor / £240.12 gan Heddlu a Chomisiynydd Trosedd Gogledd Cymru a £38.99 y praecept cyfartalog a osodir gan Gynghorau Tref a Chymuned.

Premiwm Treth y Cyngor ar Eiddo Gwag - O'r 1^{af} o Ebrill, 2017, bydd Cyngor Sir Ynys Môn yn codi premiwm Treth y Cyngor o 25% o gyfradd safonol Treth y Cyngor ar dai gwag tymor hir ar yr Ynys. Bydd hyn yn berthnasol i'r holl eiddo gwag tymor hir sydd wedi bod yn wag am gyfnod parhaus er y 1^{af} o Ebrill, 2016. Fodd bynnag, bydd nifer o ddosbarthiadau eithrio, sy'n benodol berthnasol i eiddo gwag tymor hir. Lle mae tŷ gwag yn syrthio i mewn i un o'r dosbarthiadau hyn, ni fydd y Cyngor yn medru codi premiwm Treth y Cyngor. Mae rhestr o Eithriadau ar gael yn Atodiad 1. Gan nad yw hyn yn dod i rym tan y 1^{af} o Ebrill 2017, bydd yn cymryd ychydig o flynyddoedd cyn y bydd y Cyngor yn gallu asesu'r effaith y gall cynnydd o'r fath ei chael ar ostwng nifer yr eiddo gwag.

Mae'r Cyngor wedi'i annog i fuddsoddi cyfran o'r refeniw ychwanegol mewn cynlluniau i gefnogi gostyngiad yn nifer yr eiddo gwag ar yr Ynys ac i gwrdd ag anghenion ei breswylwyr am dai fforddiadwy. Yn Chwefror 2017 cymeradwyodd y Cyngor Bolisi ar gyfer gweithredu dau gynllun i gynorthwyo prynwyr tro cyntaf. Bydd y ddau gynllun yn cael eu cyllido o bremiwm Treth y Cyngor a godir ar ail gartrefi a thai gwag o Ebrill 2017 ymlaen. Dyma'r cynlluniau:

- 1) Grant i gynorthwyo prynwyr tro cyntaf i brynu ac adnewyddu tŷ gwag.
- 2) Benthyciadau ecwiti i gynorthwyo prynwyr tro cyntaf

5.4 Y rhesymau pam fod tai'n parhau'n wag ym Môn

Mae rhai eiddo'n wag oherwydd prosesau arferol prynu, gwerthu a gosod eiddo. Adwaenir y rhain fel eiddo rhyngweithredol ac ni fyddid yn eu targedu oni bai eu bod yn achosi problem.

Ymhlith rhesymau cyffredin eraill mae:-

- **Y deilydd yn marw**
- **Y deilydd yn symud i ysbyty neu sefydliad**
- **Deiliaid yn cael eu taflu allan neu ailfeddiannu**
- **Angen gwneud gwaith atgyweirio neu ailwampio** sydd y tu draw i'r hyn y gall y perchennog ei fforddio
- **Ofnau ynghylch rhentu'r eiddo** – gallai'r perchennog fod wedi cael profiad drwg wrth osod yr eiddo ac nid yw'n dymuno mentro gwneud hyn eto. Mae gan eraill ganfyddiadau di-sail o broblemau gyda rhentu. Nid oes gan

berchenogion y wybodaeth ac mae ganddynt bryderon ynghylch cyfrifoldebau bod yn landlord.

- **Gwerthu'r eiddo** - gall yr eiddo hyn fod mewn cyflwr da ond mae'r perchenogion wedi methu gwerthu am wahanol resymau. Ymhlith rhesymau eraill mae disgwyl am gyflwr gwell y farchnad neu bryderon ynghylch y goblygiadau treth.
- **Eiddo a etifeddwyd** - Efallai nad oes gan y perchennog y wybodaeth i wneud unrhyw beth gydag eiddo a etifeddwyd na'r awydd. Mae rhai yn eu cadw rhag ofn i'w plant ddewis byw ynddynt yn y dyfodol.
- **Eu heiddo/eu busnes** - dewisa perchenogion beidio ag ymgysylltu â'r Cyngor gan y credant nad oes gan y Cyngor yr hawl i gymryd camau iddo gael ei ddefnyddio eto gan fod yr eiddo mewn perchenogaeth breifat. Efallai nad ydynt yn ymwybodol o'r effaith y mae'r eiddo'n ei chael ar yr ardal leol a'r eiddo o'i gwmpas. Fel arfer y rhain yw'r eiddo sy'n debygol o gael eu gadael yn wag am sawl blwyddyn a mynd â'u pennau iddynt. Gan eu bod yn cael eu cadw'n wag yn fwriadol gan y perchennog, cânt eu hystyried yn "dai gwag bwriadol"
- **Prynant ar hap** – Eiddo a brynir fel buddsoddiad gan berchenogion nad oes ganddynt awydd wneud dim gyda nhw.
- **Materion cyfreithiol** - er enghraifft gall oedi a/neu ddadleuon yng ngweinyddiaeth y stad pan fo perchennog wedi marw arwain at beidio â cheisio neu roi brofeb. Efallai bod dadl ynghylch perchenogaeth neu bod sawl perchennog ac, felly, nid oes modd cytuno ar yr hyn i'w wneud gyda'r eiddo. Mewn amgylchiadau penodol, mae dyledion eisoes yn ddyledus i'r Cyngor e.e. ffioedd gofal cartref neu gost gwaith a wnaed oherwydd nad oedd y perchennog wedi'i wneud os yw rhywun eisoes wedi cwyno am yr eiddo.
- **Perchenogion absennol/nad oes modd cael hyd iddynt** - efallai nad yw'n amlwg yn syth pwy sy'n berchen ar eiddo na lle maent gan eu bod o bosib wedi symud i ffwrdd gyda fawr ddim gwybodaeth ar gael i'w canfod. Er bod manylion perchenogaeth yr holl eiddo cofrestredig yn y Gofrestrfa Tir, nid yw nifer sylweddol o eiddo ar yr Ynys wedi newid perchenogaeth ers i gofrestru ddod yn orfodol ac, felly, nid oes gwybodaeth am eu perchenogaeth ar gael wrth law. Lle nad oes gwybodaeth ar gael o'r ffynhonnell hon, gall canfod pwy yw'r perchennog fod yn anodd.

6 Y PECYN CYMORTH TAI GWAG

Bydd Cyngor Sir Ynys Môn wastad yn ceisio gweithio gyda pherchenogion eiddo gwag yn y lle cyntaf, yn cynnig cyngor, cymorth ac opsiynau sydd â'r bwriad o gynorthwyo perchenogion tai gwag fel yr amlinellir yn y pecyn cymorth isod. Mae'r Cyngor yn disgwyl i berchenogion tai gwag ymgysylltu'n llwyr gyda'r broses o'u defnyddio eto ac i gydweithredu â'r Cyngor.

Os gwrthodir y cyngor a'r cymorth hwn yn gyson, efallai na fydd gan y Cyngor ddewis ond cymryd camau gorfodi i ddatrys y problemau sy'n gysylltiedig â'r eiddo a sicrhau y caiff ei ddefnyddio eto. Mae ychwanegu at y pecyn cymorth yn nodwedd barhaus a fydd yn parhau'n flaenoriaeth ar draws telerau'r strategaeth newydd. Trwy wneud perchenogion yn ymwybodol o'r pecynnau cymorth sydd gan y Cyngor i'w defnyddio, mae'r Strategaeth hon yn cyflawni ei phedwerydd amcan, sef annog perchenogion tai gwag i ddefnyddio eu heiddo eto.

6.1 Cyngor

Bydd y Cyngor yn gwneud ei orau glas i ddatrys problem ynghylch tŷ gwag trwy gydweithredu a chanfod ateb a fydd o fantais i'r naill ochr a'r llall sy'n caniatáu i'r perchennog ddal ei afael yn yr eiddo.

Yn ogystal â chynnig cyngor sy'n bwrpasol ar gyfer perchennogion eiddo gwag tymor hir, mae'r Cyngor yn cynnig nifer o gynlluniau sydd â'r nod o gynorthwyo i gymell perchennogion eiddo gwag i wneud y gorau o'u hadnodd nad oes defnydd yn cael ei wneud ohono.

Cyngor a gwybodaeth I berchenogion tai gwag ac aelodau'r cyhoedd	
Cynorthwywch berchenogion i werthu eiddo	Cynorthwywch berchenogion i brynu eiddo
<ul style="list-style-type: none"> • Cyngor ar: werthu'n breifat, swyddfeydd gwerthu tai neu ocsiynau • Gwasanaeth paru eiddo – paru gwerthwyr eiddo gwag â darpar brynwyr eiddo gwag. • Hysbysebwrch eiddo gwag cost isel sydd ar werth ar Wefan Tai Fforddiadwy 'Tai Teg' a phan geir cyfleoedd yn cynnig cymorth ariannol tuag at gost adnewyddu ac, felly, yn cysylltu pobl y mae angen tai fforddiadwy arnynt â chyfleoedd i brynu. • Canfod a chyfeirio eiddo addas i'w prynu fel tai rhent cymdeithasol. 	<ul style="list-style-type: none"> • Cyfeirio eiddo rhent at Ddatrysiadau Tai i gynorthwyo i gael hyd i Denant • Rhoi gwybodaeth am ddod yn landlord, asiantau gosod preifat a safonau tai derbyniol • Cyngor ynghylch rheidrwydd i gofrestru gyda Rhentu Doeth Cymru
Cymhellion Ariannol (Dewisol)	Cynorthwywch berchenogion sy'n dymuno adnewyddu
<ul style="list-style-type: none"> • Benthyciadau di-log ar gael i landlordiaid/perchenogion tai gwag y mae angen eu hadnewyddu ac sy'n bwriadu un ai eu gosod neu eu gwerthu. • Benthyciadau gwella cartref ar gael i berchenogion eiddo gwag y mae angen eu hadnewyddu ar gyfer bod yn berchen-ddeiliad. • Grant adnewyddu tai gwag prynwyr tro cyntaf ar gael i brynwyr tro cyntaf sy'n prynu eiddo gwag y mae angen ei adnewyddu er mwyn bod yn berchen-ddeiliaid. 	<ul style="list-style-type: none"> • Rhowch wybodaeth am wasanaethau'r Gwasanaethau Cynllunio a Rheoli Datblygu. • Darparwch opsiynau ynghylch rheoli prosiectau a chyfeirio at arweinyfrau ymarfer da a gwefannau. • Rhowch wybodaeth am y cynllun TAW gostyngedig sydd ar gael i berchenogion sy'n adnewyddu eiddo sy'n wag ers dros ddwy flynedd.

6.2 Cymorth a Chymhellion Ariannol

Mae'r Cyngor yn cynnig nifer o gynlluniau cymorth ariannol dewisol i gynorthwyo perchennogion eiddo gwag eu defnyddio eto.

<p>Benthyciad Troi Tai'n Gartrefi i'w gosod</p>	<p>Ar gael i landlordiaid/berchenogion eiddo gwag y mae gofyn eu hadnewyddu cyn eu gwerthu.</p> <p>Benthyciad hyd at £25,000 yr uned llety a ddefnyddir eto hyd at uchafswm o £150,000.</p> <p>Di-log, mae modd ei ad-dalu ar ôl tair blynedd.</p> <p>Wedi'i ddiogelu yn erbyn yr eiddo, ni all benthyciad i werth, yn cynnwys morgais fod dim uwch na 80% o werth cyfredol yr eiddo. Rhaid i'r eiddo gwrdd â Safonau Tai Gweddus</p>
<p>Benthyciad Troi Tai'n Gartrefi i'w gwerthu</p>	<p>Ar gael i landlordiaid/berchenogion eiddo gwag y mae gofyn eu hadnewyddu cyn eu gwerthu.</p> <p>Benthyciad hyd at £25,000 yr uned llety a ddefnyddir eto hyd at uchafswm o £150,000.</p> <p>Di-log, mae modd ei ad-dalu ar ôl dwy flynedd.</p> <p>Wedi'i ddiogelu yn erbyn yr eiddo, ni all benthyciad i werth, yn cynnwys morgais fod dim uwch na 80% o werth cyfredol yr eiddo. Rhaid i'r eiddo gwrdd â Safonau Tai Gweddus</p>
<p>Benthyciad Gwella Cartref</p>	<p>Benthyciad di-log o hyd at £25,000 ar gael i berchenogion eiddo gwag y mae gofyn eu hadnewyddu cyn i'r perchennog symud i mewn iddo.</p> <p>Gellir ychwanegu ffi weinyddol o 15% o gyfanswm y benthyciad at y benthyciad ei hun.</p> <p>Wedi'i ddiogelu yn erbyn yr eiddo, ni all benthyciad i werth, yn cynnwys morgais fod dim uwch na 70% o werth cyfredol yr eiddo. Rhaid i'r eiddo fod yn "Gynnes, Saff a Diogel".</p>
<p>Grant adnewyddu tai gwag prynwyr tro cyntaf (Wedi'i gyfyngu i ardal Caergybi wedi'i ariannu trwy'r Prosiect Lleoedd Llewyrchus Llawn Addewid)</p>	<p>Grant o hyd at £20,000 ar gyfer eiddo gwag y mae gofyn eu hadnewyddu cyn i'r perchennog symud i mewn iddynt.</p> <p>Rhaid i'r eiddo fod wedi bod yn wag er chwe mis neu fwy i'w brynu a rhaid i ymgeiswyr orfod cael eu hasesu ar gyfer fforddiadwyedd</p> <p>Diogelir grant yn erbyn yr eiddo fel pridiant tir lleol am gyfnod amser penodol o adeg cwblhau'r gwaith.</p>

Gwerth Ychwanegol - Nid yn unig y mae buddsoddi'n ariannol yn y cynlluniau uchod yn mynd i fod o fantais i berchenogion a gwella mwynder yr ardal ond hefyd bydd yn fantais:-

- I'r economi lleol - contractwyr lleol sy'n gwneud y gwaith felly buddsoddir yr arian yn y gweithlu lleol a'r gadwyn cyflenwi busnesau.
- Gosodir y tai i bobl leol a all aros yn eu cymunedau.
- Mwy o bobl yn dod i mewn i ganolfannau trefi a phentrefi a phentrefi'n cynorthwyo cynaliadwyedd manwerthu.
- Mae'r 27 o unedau ychwanegol a ddefnyddir eto trwy addasu adeiladau segur neu adnewyddu tai sydd eisoes wedi'u codi yn rhoi refeniw ychwanegol i'r Cyngor ar adeg pan fo cyllidebau'n gostwng.

Unedau ychwanegol	Refeniw cyfartalog ychwanegol Treth y Cyngor yn flynyddol yn seiliedig ar eiddo band D
27	£36,195

6.3 Gorfodi

Lle mae trafodaethau wedi methu a pherchenogion eiddo gwag tymor hir yn gwrthod cymorth y Cyngor neu'n methu defnyddio eu heiddo eto o fewn amser rhesymol, gellir dilyn camau llymach a fyddai'n gofyn i'r perchennog ymgysylltu neu fentro colli ei eiddo. Pan fo gofyn am weithredu fel hyn, mae'r Cyngor yn ymrwmo i lynu wrth ei egwyddorion gorfodi, sy'n darparu ar gyfer gwaith gorfodi teg a chyson.

Dyma'r dulliau gorfodi sydd ar gael i'r Cyngor: Gweithdrefn Gwerthu Gorfodol, Gorchymyn Rheoli Anheddau Gwag a Gorchymyn Pryniant Gorfodol. Mae modd stopio gorfodi ar unrhyw adeg pe byddai'r perchennog yn dymuno ymgysylltu â'r Cyngor i ddefnyddio'i eiddo eto. Mae toreth o ddeddfwriaethau ar gael i'r Cyngor i fynd i'r afael â phroblemau sy'n gysylltiedig ag eiddo gwag ac yn y diagram isod cyflwynir rhai o'r deddfwriaethau sydd ar gael i'r Cyngor i'w defnyddio i gynorthwyo wrth fynd i'r afael ag eiddo gwag tymor hir. (Mae Atodiad 2 yn rhoi rhagor o wybodaeth am y deddfwriaethau sydd ar gael).

Camau Gorfodi	Deddf Cynllunio Gwlad a Thref 1990 a215 – effaith andwyol ar fwynder ardal (edrychiad eiddo)	Gorfodaeth Gynllunio
	Deddf Adeiladu 1984 A77,78,79 – strwythurau peryglus	Rheoli Adeiladu
Gwella cyflwr eiddo	Deddf Atal Difrod gan Blâu 1949 – plâu Deddf Gwarchod yr Amgylchedd A.80 – gwrthod Deddf Tai 2004 - Dim yn atgyweirio tai neu dai'n mynd â'u pennau iddynt Deddf Gwarchod yr Amgylchedd A.80 – niwsans Deddf Iechyd Cyhoeddus a.79 – cael gwared â deunyddiau andwyol Deddf Llywodraeth Leol (AS) 1982 a.29 – diogelu eiddo	Iechyd yr Amgylchedd

	Deddf Adeiladau 1984 A78 Adfeilion a mynd â'u pennau iddynt	
--	---	--

Gwaith a wnaeth y Cyngor y dylai'r perchennog fod wedi'i wneud – sicrhau'r ddyled fel pridiant tir lleol dan y rhybuddion cyfreithiol uchod (ac eithrio Deddf Llywodraeth Leol 1979 a.29)

Gwerthu Gorfodol

Lle mae dyled na thalwyd mohoni i'r cyngor wedi'i diogelu gan bridiant tir lleol ar eiddo gwag tymor hir (o bosib trwy gamau gorfodi a amlinellir uchod), gall y Cyngor orfodi gwerthu'r eiddo i drydydd parti.

Gorchymyn Rheoli Anheddau Gwag

Rhaid i'r eiddo fod mewn ardal lle mae angen tai ynddi a lle nad oes gobaith i'r perchennog presennol fyw ynddo. Byddai'r Cyngor yn hwyluso gwaith y byddid ei angen fel bod modd i'r eiddo gael ei ddefnyddio i bobl, y mae angen tai arnynt, fyw ynddo a byddai gofyn cael adnoddau i gwrdd â chost codi safon yr eiddo i safon lle byddai modd ei osod.

Gorchymyn Pryniant Gorfodol

Lle bo'r eiddo'n wag am dymor hir, mewn cyflwr gwael (ac mewn ardal lle mae angen am dai yno), byddir yn ystyried cosbi'r perchennogion hynny sy'n methu defnyddio'u heiddo eto a'u bygwth gyda defnyddio pwerau gorfodol a hefyd ddefnyddio'r cyfryw bwerau. Gwneir hyn fel y cam olaf.

(i) Prynu gorfodol

Gellir defnyddio'r weithdrefn prynu gorfodol pan fo perchennog yr eiddo gwag mewn dyled i'r Cyngor. Lle mae'r Cyngor yn gwneud gwaith y dylai'r perchennog fod wedi'i wneud er mwyn sicrhau fod eiddo'n ddiogel neu nad yw'n cael effaith negyddol ar yr ardal leol, bydd y costau'n cael eu hysgwyddo gan y perchennog. Pe na byddai'r perchennog yn talu'r dyledion hyn, bydd y Cyngor yn gwerthu'r eiddo er mwyn adfer y costau.

Gellir defnyddio gwerthiant gorfodol hefyd i adfer dyledion Treth y Cyngor. Mae modd stopio'r broses hon ar unrhyw adeg os bydd y perchennog yn penderfynu ymgysylltu a thalu ei ddyledion i'r Cyngor. Ceir rhestr yn Atodiad 2 o'r deddfwriaethau sy'n caniatáu i'r Cyngor wneud gwaith na wnaed gan y perchennog

Astudiaeth Achos

Hanes: Eiddo'n wag er 2002 a bu llawer o gwyno yn ei gylch wrth y Cyngor yn cynnwys gerddi'n mynd yn wyllt, wedi gweld llygod mawr a phobl yn torri mewn. Chafwyd dim lwc yn cael hyd i bwy oedd y perchennog. Cyflwynodd y Cyngor Rybudd dan Ddeddf Atal Difrod gan Blâu 1943 i glirio'r gordyfiant. Yn sgil hyn, y Cyngor wnaeth y gwaith hwn a gwerthwyd yr eiddo trwy'r broses gwerthu gorfodol i adfer costau. Elwodd y perchennog newydd ar fenthyciad "Troï Tai'n Gartrefi" ac ar dalu llai o DAW ar gostau adnewyddu cyn gwerthu'r eiddo.

Manteision i'r Gymuned: Roedd cymdogion yn fodlon fod y Cyngor wedi cymryd camau a gwellodd mwynder yr ardal. Cwmni lleol oedd yn rhoi gwaith i grefftwyr lleol wnaeth y gwaith adnewyddu.

Manteision i'r Cyngor: Y manteision i'r Cyngor oedd i'w broblemau oedd yn gysylltiedig â'r eiddo gwag gael eu datrys, gallodd adfer costau, casglodd Dreth y Cyngor am y tro cyntaf er 2002 ac nid oedd angen iddo mwyach ddefnyddio adnoddau i ymdrin â rhagor o gwynion.

(ii) **Gorchymyn Rheoli Anheddau Gwag**

Mae Gorchymyn Rheoli Anheddau Gwag yn golygu bod y Cyngor yn cymryd drosodd waith rheoli eiddo gwag. Gall y Cyngor gymryd camau yn erbyn eiddo gwag nad oes neb wedi bod yn byw ynddo er chwe mis, gan ei godi i Safon Tai Gweddus cyn ei osod ar raddfa fforddiadwy. Bydd unrhyw gostau a geir wrth adnewyddu a rheoli'r eiddo eu hadfer o'r rhent am yr eiddo. Gellir rhoi Gorchymyn Rheoli Anheddau Gwag am saith mlynedd. Ar ôl hynny mae modd trosglwyddo'r cyfrifoldeb yn ôl i'r perchennog.

Er nad yw hwn yn gam y mae'r Cyngor wedi'i gymryd hyd yn hyn, mae'n ddewis y mae modd ei arfer yn ystod y Strategaeth nesaf ar yr amod bod arian i gychwyn ar gael.

(iii) **Gorchymyn Pryniant Gorfodol**

Gorchymyn Pryniant Gorfodol yw'r mesur llymaf sydd ar gael i'r Cyngor. Mae'n golygu fod y Cyngor yn cael eiddo gwag ond yn wahanol i'r hyn sy'n digwydd gyda gwerthiant gorfodol, nid yw'n gofyn bod yn rhaid i'r Perchennog fod yn ddyledus i'r Cyngor yn gyntaf.

Un fantais o bryniant gorfodol yw ei fod yn cynnig i'r Cyngor fwy o hyblygrwydd wrth benderfynu ar ddefnydd yr eiddo yn y dyfodol e.e. y dewis o roi'r eiddo'n ôl i'r sector rhentu cymdeithasol yn hytrach nag i'r sector rhentu preifat.

Fel dewis arall i Orchymyn Pryniant Gorfodol, fel cam cyntaf byddai'r Cyngor yn ceisio cael yr eiddo trwy gytundeb gyda'r perchennog heb yr angen am Orchymyn Pryniant Gorfodol mwy ffurfiol.

6.4 Blaenoriaethu ar gyfer Gorfodi

Bydd eiddo gwag tymor hir, nad yw eu perchenogion yn cydweithredu neu eu bod yn absennol, yn cael eu blaenoriaethu ar gyfer camau gorfodi.

Er mwyn sicrhau y gweithredir yn deg ac yn gyson, caiff matrices blaenoriaethu ei ddatblygu fel offeryn ar gyfer pennu pa eiddo gwag problemus i'w targedu a'u blaenoriaethu ar gyfer gweithredu wrth ystyried yr adnoddau cyfyngedig sydd ar gael.

6.5 Adnoddau ar gyfer Gorfodi

Er edrych ar gamau gweithredu fel y cam olaf, mae Cyngor Sir Ynys Môn yn cydnabod mai cymryd camau fydd yr unig ddewis fydd ar gael mewn rhai achosion pan fo perchenogion yn methu gweithio gyda'r Cyngor.

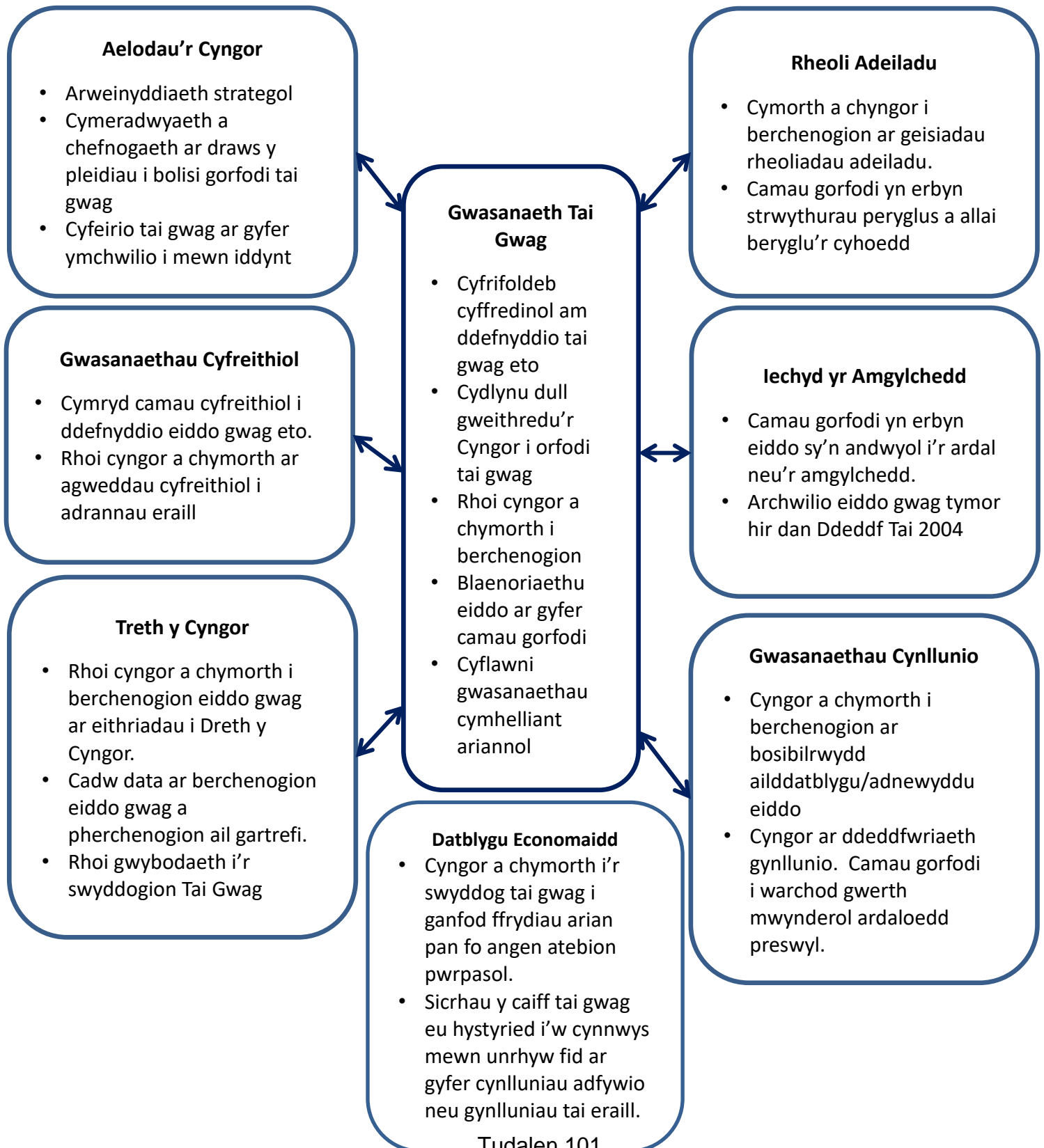
Pan gymerir camau gorfodi ac mae'r perchennog yn methu cydymffurfio â gofynion Rhybudd, mae arian ar gael i'r Cyngor wneud y gwaith y dylai'r perchennog fod wedi'i wneud trwy'r Cynllun Benthycu Troi Tai'n Gartrefi a gellid adfer y ddyled trwy'r broses gwerthiant gorfodol.

Gallai'r penderfyniad i godi premiwm Treth y Cyngor ar eiddo sydd y'n wag ers mwy na blwyddyn fod yn gyfle i fuddsoddi ymhellach i gefnogi defnyddio tai gwag eto, er enghraifft trwy roi arian ar gyfer Gorchmynion Rheoli Anheddau Gwag neu ddatblygu math o fodel adnewyddu/rhent a fyddai'n cynyddu faint o eiddo rhent sydd ar gael.

7. CYDWEITHIO

Treulia swyddogion llawer iawn o amser yn ymateb i gwynion a digwyddiadau mewn tai gwag unigol. Heb drefn, gallai swyddogion o wahanol adrannau ddyblygu neu hyd yn oed danseilio ymdrechion.

Bydd y strategaeth hon yn cynnwys camau i gydweithio ar draws gwasanaethau fel yr amlinellir isod.

8. NODAU AC AMCANION WRTH SYMUD YMLAEN

8.1

NOD

Cydweithio – Gostwng nifer yr eiddo gwag tymor hir ym Môn

Er gwaethaf y cynigion am newid yn y modd y cyflawnir gwasanaethau cyhoeddus, rhaid i'r Cyngor fod yn uchelgeisiol wrth ganfod ffyrdd newydd ac arloesol i fynd i'r afael â phroblem eiddo gwag ac adlewyrchir hyn yn ei bum amcan.

8.2 Amcanion Strategol

AMCAN 1

Gwell gwybodaeth – Cynnal a gwella cywirdeb y data ar eiddo gwag

Daw'r wybodaeth am dai gwag yn bennaf o restr eithriadau Treth y Cyngor. Ceir cyfyngiadau ynghylch sut caiff y data hwn ei ddefnyddio gan fod y wybodaeth yn newid yn ddyddiol a gall fynd yn hen mewn dim gan ei fod yn dibynnu ar berchenogion tai yn rhoi gwybod i'r Cyngor pan gaiff newidiadau eu gwneud i'w heiddo.

Mewn amgylchiadau penodol yn unig y ceir rhannu gwybodaeth at ddefnydd Treth y Cyngor fel y nodir isod:-

At ddibenion cyffredinol, defnyddir adran 85 Deddf Llywodraeth Leol 2003 er mwyn rhannu gwybodaeth Treth y Cyngor â swyddogion eiddo gwag. Mae adran 85 Deddf Llywodraeth Leol 2003 yn caniatáu defnyddio gwybodaeth am fanylion a chyfeiriad eiddo, enw'r perchennog a gwybodaeth gyswllt a gafwyd gan Dreth y Cyngor i ganfod eiddo gwag a chymryd camau i ddefnyddio anheddau gwag eto.

Lle ystyrir camau gorfodi, fodd bynnag, mae Adran 237 Deddf Tai 2004: Treth y Cyngor a Budd-dal Tai (Rhan 1 i 3 y Ddeddf - Gorfodi / Gorchymyn Rheoli Anheddau Gwag ac ati) yn caniatáu i'r holl wybodaeth gael ei rhannu.

AMCAN 2

Cydweithio - Cryfhau partneriaethau mewnol ac allanol sydd eisoes yn bodoli er mwyn gostwng nifer yr eiddo tymor hir, gan weithredu ar draws y cyngor cyfan i fynd i'r afael â thai gwag.

Mae eiddo gwag yn cael effaith ar lawer o rannau o'r Cyngor, sefydliadau allanol a phreswylwyr. O weithredu'r Strategaeth Tai Gwag hon, bydd y Cyngor yn sicrhau y byddir yn gweithredu'n strategol wrth fynd i'r afael â'r mater fel bod ymdrechion wedi'u cydlynu ac yn drefnus. Bydd gan aelodau'r Gymhorthfa Tai Gwag rôl i gyflawni'r gweithredoedd yn y strategaeth hon ac adolygu'r cynllun gweithredu nawr ac yn y man.

Mae gwahanol bwerau a dyletswyddau ar gael i aelodau'r Gymhorthfa Tai Gwag ac wrth gydweithredu, gellir gostwng sawl awr o weithgaredd gorfodi. Mae'r arbedion posib i'r Cyngor yn sylweddol o ran ymdrin â chwynion.

Bydd y Cyngor hefyd yn gweithio gyda phartneriaid allanol – landlordiaid cymdeithasol rhestredig, y gwasanaethau tân, yr heddlu, landlordiaid lleol a chynghorau eraill er mwyn sicrhau y caiff cyngor ei rannu ac y ceir dilyniant.

AMCAN 3

Cyhoeddusrwydd - Codi ymwybyddiaeth o faterion tai gwag

Rhaid i'r Cyngor sicrhau ei fod yn rhoi cyhoeddusrwydd i'r mater ynghylch tai gwag yn y ffordd fwyaf effeithiol. Gallai proffil uwch i broblem tai gwag annog perchenogion a chymdogion pryderus ymgysylltu â'r Cyngor i sôn am eiddo gwag tymor hir a'u defnyddio eto.

Bydd y cyhoedd yn cael eu hannog i fynd ati i sôn am dai gwag y dônt yn ymwybodol ohonynt, yn hytrach na disgwyl i gwyn gael ei gwneud.

Bydd rhan o'r gwaith codi ymwybyddiaeth o'r problemau sy'n gysylltiedig â thai gwag yn digwydd yn y Gymhorthfa Tai Gwag. Mae bod yn ymwybodol o'r effaith ar wasanaethau eraill, yn ogystal â'r un y mae swyddogion yn gweithio ynddo, eisoes wedi bod yn agoriad llygad.

Trwy ddefnyddio'r cyfryngau cymdeithasol yn helaeth, bydd y Cyngor yn tynnu sylw at y problemau sy'n gysylltiedig â thai gwag ac at y cymorth sydd ar gael i berchenogion i'w defnyddio eto.

AMCAN 4

Gweithredu'n Arloesol – Cynyddu opsiynau yn y “Pecyn Cymorth” i annog perchenogion tai gwag i'w defnyddio eto.

Mae gwneud perchenogion yn ymwybodol o'r manteision posib o rentu neu werthu eu tŷ gwag, yn ogystal ag o sut gallai'r cymorth y mae'r Cyngor yn ei gynnig gyflawni hyn, yn gam anferthol tuag at roi sylw i broblem eiddo gwag tymor hir.

Cydnabyddir bod angen ychydig o gymorth ar lawer o berchenogion er mwyn gweithredu. Efallai eu bod wedi dewis anwybyddu'r mater ers rhai blynyddoedd ac yn methu gweld ffordd ymlaen.

Rhaid i'r Cyngor barhau i fod yn rhagweithiol wrth ychwanegu at y Pecyn Cymorth yn ystod oes y Strategaeth, canfod ffyrdd newydd a datblygu cynlluniau newydd i ddarbwylo perchennogion eiddo gwag tymor hir i weithredu a hyrwyddo'r ffaith ei bod yn annerbyniol gadael tai heb eu defnyddio.

AMCAN 5

Gorfodi- Blaenoriaethu tai gwag ar gyfer camau gorfodi a hyrwyddo a chryfhau'r dull presennol o weithredu ar draws y Cyngor cyfan i ymdrin â thai gwag.

Bydd y Cyngor yn asesu risg eiddo gwag tymor hir er mwyn blaenoriaethu'r eiddo hynny lle byddir yn cymryd camau gorfodi. Bydd y broses flaenoriaethu'n ystyried ffactorau megis:

- Cyflwr yr eiddo a ph'run a yw'n niweidio eiddo eraill;
- Y cyfnod y bu'n wag;
- Y nifer y cwynion a ddaeth i law'r Cyngor neu asiantaethau eraill;
- P'run a yw'r eiddo'n cael effaith andwyol ar yr amgylchedd;
- P'run a yw'r eiddo eisoes yn wynebu camau gorfodi gan y Cyngor;
- P'run a yw'r perchennog mewn dyled i'r Cyngor;
- P'run a yw'r perchennog yn berchen ar sawl eiddo gwag.

Cyflwynir cynllun gweithredu, yn seiliedig ar y pum amcan hyn, ar ddiwedd y Strategaeth hon.

9. ALLWCH CHI HELPU

Perchenogion Eiddo Gwag

Am ragor o wybodaeth am gynnwys y strategaeth hon a/neu i geisio cymorth i ddefnyddio'r eiddo eto, cynghorir perchenogion eiddo gwag i gysylltu â'r Swyddog Tai Gwag.

Y Cyhoedd

Os yw'r cyhoedd yn bryderus ynghylch eiddo gwag neu'n ystyried ei bod yn bosib na allai'r perchennog fod mewn sefyllfa i ddefnyddio'r eiddo eto heb ychydig o gymorth, fe'u cynghorir i gysylltu â'r Swyddog Tai Gwag.

A fyddech cystal â chysylltu â'r Swyddog Tai Gwag ar y rhif isod neu fynd i www.ynysmon.gov.uk a rhoi "tai gwag" yn y blwch chwilio.

Manylion Cyswllt y Swyddog Tai Gwag:-

Rhif Ffôn: 01248 752283

E-bost: swyddogtaigwag@ynysmon.gov.uk

Ysgrifennwch at: Swyddog Tai Gwag
Gwasanaethau Tai
Cyngor Sir Ynys Môn
Llangefni
Ynys Môn
LL77 7TW

CYNLLUN GWEITHREDU

Daw'r Cynllun gweithredu â phum amcan y Strategaeth ynghyd, gan neilltuo i bob un weithredoedd allweddol at ddibenion monitro yn y dyfodol. Ei nod yw sicrhau ein bod yn parhau i "wneud yr hyn a wnawn" ond ein bod hefyd, wrth symud ymlaen, yn datblygu ffyrdd newydd ac arloesol i gyflymu'r raddfa wrth yr hyn y caiff eiddo eu defnyddio eto.

Amcan 1: Gwybodaeth a Thargedu – Cynnal a gwella cywirdeb data ar dai gwag

	GWEITHRED	YR HYN A WNAWN	GAN BWY	ERBYN PRYD	MONITRO/MESUR
1.1	Annog perchenogion i roi gwybod i'r Cyngor pan fo newid yn statws eiddo h.y. pan ddaw'r eiddo'n wag neu pan fydd pobl yn symud i mewn iddo. Caiff hyn ei wneud trwy farchnata a chyhoeddusrwydd effeithiol	<p>I. Gohebu gyda pherchenogion eiddo newydd a gofnodwyd ar y data-bas Tai Gwag ar y 1^{af} o Ebrill bob blwyddyn.</p> <p>II. Adolygu statws data-basau hanesyddol tai gwag</p> <p>III. Rhoi gwybod i Adain Treth y Cyngor pan geir gwybod fod eiddo'n cael ei ddefnyddio eto</p>	<p>Swyddog Tai Gwag</p> <p>Swyddog Tai Gwag</p>	<p>Yn flynyddol</p> <p>Yn flynyddol</p>	Gostyngiad yn nifer y tai Gwag a gofnodwyd
1.2	Cytuno ar y wybodaeth i'w chasglu am y data-bas tai gwag	Sefydlu protocol i gynnwys eiddo sydd wedi'u heithrio rhag talu Treth y Cyngor ac sy'n aros yn wag am gyfnod hir.	Swyddog Tai Gwag Goruchwyliwr Treth y Cyngor	Rhagfyr 2017	Protocol yn ei le
1.3	Edrych ar yr opsiwn i ddatblygu cynllun Targedu CAMPUS.	Arbrawf cychwynnol yn gweithio gyda rhanddeiliaid mewnol	Swyddog Tai Gwag /Treth y Cyngor	Gorffennaf 18 ac yn barhaus	Adroddiad gwerthuso
1.4	Adolygu'r Data-bas Tai Gwag i sicrhau y targedir adnoddau ar dai fydd yn cael yr effaith fwyaf	Mewnbynnu data'n rheolaidd ynghylch eiddo y'u defnyddir eto ar y Data-bas Tai Gwag.	Swyddog Tai Gwag	Yn chwarterol	
1.5	Mesur effaith codi premiwm o 25% ar gyfradd safonol Treth y Cyngor ar dai gwag	Dadansoddi dangosyddion perfformiad ar eiddo gwag ac eiddo gwag y'u defnyddiwyd eto o Ebrill 2016 i Ebrill 2019.	Treth y Cyngor	Ebrill 2019/2020	Adroddiad i'r Bartneriaeth Tai Strategol

Amcan 2: Cydweithio - Cryfhau partneriaethau mewnol ac allanols sydd eisoes yn bodoli a datblygu rhai newydd i ostwng nifer yr eiddo gwag tymor hir, gweithredu ar draws y Cyngor cyfan i fynd i'r afael â thai gwag.

1	Cynnal arweinyddiaeth strategol glir	Cefnogi'r holl randdeiliaid gyda rôl i ostwng nifer y tai gwag tymor hir	Rheolwr y Strategaeth Dai Swyddog Tai Gwag	Parhaus	Rhoi gwybod yn flynyddol i Bartneriaeth Tai Môn
2	Gwella'r gweithio mewn partneriaeth gyda gwasanaeth tân/yr heddlu ar eiddo gwag tymor hir	Ceisio ateb tymor hir i ddefnyddio tai tymor hir problemus eto yn hytrach nag ymdrin â "digwyddiadau" yr adroddwyd arnynt gan asiantaethau allanol	Swyddog Tai Gwag /Gwasanaethau Iechyd yr Amgylchedd	Parhaus	Nifer yr eiddo y'u defnyddiwyd eto lle mae asiantaethau eraill wedi cael mewnbwn
3	Cynnal a gwella cysylltiadau gyda landlordiaid, asiantaethau gosod a rheoli eiddo trwy wella gwybodaeth a mynd i gyfarfodydd Fforwm Landlordiaid	Archwilio ffyrdd newydd o wella cysylltiadau gyda'r sector rhentu preifat	Swyddog Tai Gwag /Swyddog Cyswllt Landlordiaid/ Fforwm Landlordiaid	Parhaus	Mynd i ddigwyddiadau landlordiaid
4	Cyfarfodydd rhwng swyddogion tai gwag rhanbarthol	Rhannu cyngor mewn achosion anodd, edrych ar atebion arfer gorau, sicrhau cysondeb wrth weithredu ac at ddibenion hyfforddiant	Swyddog Tai Gwag / Gwasanaethau Iechyd yr Amgylchedd	Parhaus	Nifer y cyfarfodydd yr aethpwyd iddynt

Amcan 3: Cyhoeddusrwydd – Codi ymwybyddiaeth o faterion tai gwag

	GWEITHRED	YR HYN A WNAWN	GAN BWY	ERBYN PRYD	MONITRO/MESUR
1.	Adolygu a gwella deunydd cyhoeddusrwydd yn y Pecyn Gwybodaeth Tai Gwag er mwyn amlinellu'r mater ynghylch tai gwag ynghyd ag opsiynau sydd ar gael i berchenogion eiddo gwag i'w defnyddio eto	<p>I. Adolygu a diweddarau'r llenyddiaeth sydd ar gael i sicrhau ei bod yn gywir a chyfredol</p> <p>II. Adran bwrpasol ar gyfer tai gwag ar wefan y Cyngor – ei diweddarau'n rheolaidd</p> <p>III. Defnyddio'r cyfryngau cymdeithasol (Twitter, Facebook) yn rheolaidd i amlinellu'r cynllun tai gwag</p> <p>IV. Datblygu ffurflen ar lein ar gyfer rhoi gwybod am dai gwag</p>	Swyddog Tai Gwag	1 Ionawr 2018 ac yn barhaus	Nifer yr eiddo a ddefnyddiwyd eto yn ôl math o ymyrraeth a gofnodwyd
2.	Cyfathrebu gyda Chynghorau Tref a Chymuned a Chynghorwyr i amlinellu'r mater ynghylch tai gwag	I. Cylchredeg gwybodaeth at yr holl bartïon, yn eu hannog i roi gwybod am dai gwag sydd yn eu cymunedau	Swyddog Tai Gwag	1 ^{af} o Ionawr 2018	
3	Cyfrannu at ymgynghoriadau rhanbarthol a chenedlaethol ar bolisi a gweithdrefnau tai gwag	<p>I. Mynd i ddigwyddiadau a chyfarfodydd tai gwag yn rhanbarthol a chenedlaethol</p> <p>II. Ymateb i ymgynghoriadau cenedlaethol ar Bolisiau sy'n cael effaith ar dai gwag</p>	Swyddog Tai Gwag	Wrth iddynt ddigwydd	Nifer y cyfarfodydd yr aethpwyd iddynt a'r cyfraniad a wnaed. Canran yr ymatebion yn erbyn nifer y dogfennau ymgynghori a ddaeth i law

Amcan 4: Gweithredu'n Arloesol – Cynyddu opsiynau yn y “Pecyn Cymorth” i annog perchenogion tai gwag eu defnyddio eto

	GWEITHRED	YR HYN A WNAWN	GAN BWY	ERBYN PRYD	MONITRO/MESUR
1	Rhoi gwybod i holl berchenogion tai gwag am yr opsiynau posib sydd ar gael i'w defnyddio eto a'u cynghori trwy gyfathrebu'n aml a rheolaidd â nhw	<ul style="list-style-type: none"> I. Dosbarthu'r Pecyn Gwybodaeth Tai Gwag II. Cysylltu â pherchenogion i drafod eu heiddo gwag i ddatblygu ateb pwrpasol III. Dadansoddi ymatebion i'r holiadur ac ymateb yn gadarnhaol ac yn gyflym i berchennog sydd wedi'u defnyddio eto 	Swyddog Tai Gwag	<ul style="list-style-type: none"> I. Yn flynyddol II. Parhaus fesul achos. Parhaus 	<p>Nifer yr holiaduron a ddosbarthwyd, a ddychwelwyd ac y gweithredwyd arnynt</p> <p>Nifer yr eiddo a ddefnyddiwyd eto yn ôl y math o ymyrraeth</p>
3	Ymchwilio i gyfleoedd ariannu eraill gyda golwg ar ddatblygu rhagor o gynlluniau ariannol i gymell a chefnogi perchenogion	<ul style="list-style-type: none"> I. Sefydlu pa ffynonellau sydd ar gael o ran arian cyhoeddus, arian preifat neu elusennol II. Ymchwilio i gyfleoedd ariannu er mwyn ymgymryd â Gorchymynion Rheoli Anheddau Gwag 	Gwasanaethau Tai/ Swyddog Tai Gwag	1 Mai 2018	
4	Ceisio ffyrdd newydd arloesol i roi opsiynau ychwanegol i berchenogion	<ul style="list-style-type: none"> I. Edrych ar arfer da mewn cynghorau eraill ledled y Deyrnas Unedig. II. Datblygu ein hatebion newydd creadigol ein hunain 	Swyddog Tai Gwag	Parhaus	
6.	Sicrhau fod cyfleoedd i ddod o hyd i atebion drwy gyd-weithio gyda landlordiaid cymdeithasol rhestredig yn cael eu maxsimeiddio.	Archwilio cyfleoedd i weithio ar y cyd fydd yn dod a thai gwag yn ôl i ddefnydd.	Swyddog Tai Gwag	Parhaus	Gwireddu cyfleoedd

Amcan 5: Gorfodi - Blaenoriaethu tai gwag ar gyfer camau gweithredu a hyrwyddo a chryfhau'r dull o weithredu ar draws y Cyngor cyfan yng nghyswllt mynd i'r afael â thai gwag

	GWEITHRED	YR HYN A WNAWN	GAN BWY	ERBYN PRYD	MONITRO/MESUR
1	Defnyddio proses o asesu'n seiliedig ar risg ar gyfer blaenoriaethu tai gwag problemus i weithredu arnynt	Adolygu'r matrices blaenoriaethu sy'n seiliedig ar risg a gweithredu arno er mwyn canfod yr eiddo hynny y mae gofyn ymyrryd ynddynt	Swyddog Tai Gwag Ac Aelodau'r Gymhorthfa Tai Gwag	1af o Ionawr 2018	Cytunwyd ar y matrices adolygedig a'i weithredu
2	Sefydlu protocolau ar gyfer pennu a defnyddio'r math mwyaf priodol o gamau gweithredu sy'n debygol o ddatrys problem tŷ gwag ac arwain ato'n cael ei ddefnyddio eto	<p>I. Adolygu cylch gorchwyl y Gymhorthfa Tai Gwag er mwyn sicrhau effeithlonrwydd, atebolrwydd ac amcanion clir</p> <p>II. Bod â chynllun gweithredu y cytunwyd arno ac a gofnodwyd ar gyfer pob eiddo a flaenoriaethwyd ar gyfer camau gorfodi gyda swyddogion dynodedig er mwyn gorfodi lle bo'n briodol</p> <p>III. Datblygu peirianwaith o gyfeirio'n uwch lle mae angen lefel uwch o gymorth</p>	<p>Cymhorthfa Tai Gwag /Rheolwr y Strategaeth Dai</p> <p>Aelodau'r Gymhorthfa Tai Gwag Swyddog Tai Gwag</p>	<p>1af o Ionawr 2018</p> <p>Parhaus</p> <p>1^{af} o Ebrill 2018</p>	<p>Adolygwyd y cylch gorchwyl</p> <p>Cytunwyd ar y peirianwaith a'i fabwysiadu</p>
2.	Ymchwilio'n rhagweithiol i'r holl eiddo gwag tymor hir problemus y rhoddwyd gwybod amdanynt gan ddefnyddio'r matrices blaenoriaethu lle bo'n briodol ac ymchwilio i'r holl dai gwag	Ymchwilio'n brydlon i'r holl dai gwag y rhoddwyd gwybod amdanynt gan gynnal asesiad cychwynnol fel blaenoriaeth. Cynnal y dull gweithredu rhagweithiol ac adweithiol presennol wrth ymdrin ag eiddo gwag	Swyddog Tai Gwag / Swyddog Iechyd yr Amgylchedd	Yn ôl y gofyn	Nifer yr eiddo gwag a ddefnyddiwyd eto
3	Blaenoriaethu tai gwag ar gyfer gweithredu arnynt a'u hadfer lle mae eisoes dyled i'r Cyngor er mwyn ystyried y broses gwerthu gorfodol	Datblygu proses i ganfod ac asesu eiddo gwag lle mae eisoes dyled i'r Cyngor. Cytuno ar gynllunio i adfer y ddyled a gweithredu arno	Swyddog Tai Gwag / Pennaeth Refeniw a Chyllid/Swyddog Adran 151	1af o Ragfyr 2019	Datblygwyd y broses a gweithredwyd arno

GEIRFA

Tai Fforddiadwy - Tai rhent cymdeithasol, rhent fforddiadwy a chanolraddol a ddarperir i aelwydydd cymwys nad yw'r farchnad yn cwrdd â'u hanghenion.

Tai rhent fforddiadwy - tai sy'n cael eu gosod gan yr awdurdod lleol neu ddarparwr cofrestredig preifat sy'n darparu tai cymdeithasol i aelwydydd sy'n gymwys am dŷ rhent cymdeithasol.

Safon Cartrefi Gweddus - Y meini prawf llywodraethol sy'n angenrheidiol ar gyfer eiddo i bobl fyw ynddo. Rhaid i'r eiddo:-

- Fod mewn cyflwr rhesymol.
- Gwrdd â'r safon sylfaenol, statudol, gyfredol ar gyfer tai
- Fod â chyfleusterau a gwasanaethau rhesymol, fodern
- Ddarparu mesur rhesymol o wres

Annedd - er 2001 diffinnir annedd fel uned llety hunangynhwysol, lle mae'r holl ystafelloedd (yn cynnwys cegin, ystafell ymolchi a thoiled) y tu ôl i ddrws y gall yr aelwyd yn unig ei ddefnyddio.

Gwasanaeth Tai Gwag - Nod y gwasanaeth yw gostwng nifer y tai ac adeiladau sy'n sefyll yn wag neu sy'n dod yn wag a diogelu a gwella stoc tai'r Ynys. Rhoddir i berchenogion eiddo gwag, preswyl a, lle bo'n briodol, eiddo masnachol a ystyrir yn addas i'w haddasu'n anheddau, arweiniad a chymorth i ddatblygu cynllun i'w defnyddio eto.

Aelwyd - Un person neu grŵp o bobl y mae'r llety'n unig neu'n brif breswylfa iddynt AC sy'n

- Un ai rhannu un pryd y dydd neu'n
- Rhannu'r lle byw, hynny yw, ystafell fyw neu ystafell eistedd

Cynllun Troi Tai'n Gartrefi - cynllun benthyca a gynigir gan y Cyngor i berchenogion eiddo gwag y mae angen eu hadnewyddu neu eu haddasu i'w gosod neu i'w gwerthu.

System Mesur Iechyd a Diogelwch ar gyfer Tai (HSSRS) - meini prawf y mae'r cyngor yn eu defnyddio i werthuso risgiau posib i iechyd a diogelwch yn sgil nam mewn eiddo a chymryd camau gorfodi priodol

Eiddo gwag tymor hir – Eiddo sy'n cael ei adael yn hir am chwe mis neu fwy

Tai Teg - Cofrestr annibynnol o bobl sydd â diddordeb mewn bod yn berchen ar dŷ ond na allant fforddio i'w brynu'n syth ar y farchnad agored ar hyn o bryd - cofrestr sydd â'r nod o adnabod pobl a'u paru â thai a fydd ar gael yn fuan nawr neu y gwyddys y byddant ar gael yn fuan nawr.

Eiddo gwag rhyngweithredol – Eiddo sydd wedi dod yn wag yn naturiol trwy weithredu cylch eiddo arferol. Gallai'r rhain aros yn wag am gyfnod o amser, yn nodweddiadol hyd at chwe mis.

EITHRIADAU I DRETH Y CYNGOR

Dosbarth A	Annedd wag y mae angen gwneud gwaith atgyweirio neu altro mawr arni neu mae'r gwaith yn cael ei wneud ar hyn o bryd– hyd at 12 mis o eithriad
Dosbarth B	Annedd nad oes neb yn byw ynddi ac sy'n berchen i gorff elusennol
Dosbarth C	Annedd Wag – hyd at gyfnod o chwe mis
Dosbarth D	Annedd nad oes neb yn byw ynddi oherwydd bod y cyn-breswlydd yn y carchar
Dosbarth E	Annedd nad oes neb yn byw ynddi oherwydd fod y cyn-breswlydd yn yr ysbyty neu mewn cartref gofal
Dosbarth F	Annedd nad oes neb yn byw ynddi a lle bu rhywun farw
Dosbarth G	Annedd lle mae byw ynddi wedi'i wahardd dan gyfraith
Dosbarth H	Annedd nad oes neb yn byw ynddi oherwydd iddi gael ei chadw ar gyfer gweinidog yr efengyl
Dosbarth I	Annedd nad oes neb yn byw ynddi oherwydd bod y cyn-breswlydd yn cael gofal yn rhywle arall
Dosbarth J	Annedd nad oes neb yn byw ynddi oherwydd bod y cyn-breswlydd yn rhoi gofal yn rhywle arall
Dosbarth K	Annedd wedi'i gadael yn wag gan berchennog sy'n fyfyrwr
Dosbarth L	Annedd nad oes neb yn byw ynddi oherwydd bod y morgeisai mewn meddiant
Dosbarth M	Myfyriwr – neuadd breswyl
Dosbarth N	Myfyrwr yn byw yn y cyfan o'r annedd
Dosbarth O	Llety'r lluoedd arfog
Dosbarth P	Llety'r lluoedd sy'n ymweld
Dosbarth Q	Annedd nad oes neb yn byw ynddi ac sy'n cael ei dal gan ymddiriedolwr mewn methdaliad
Dosbarth R	Llecyn neu Angorfa wag
Dosbarth S	Pobl dan 18 yn byw yn y cyfan o'r annedd
Dosbarth T	Rhandy gwag nad oes modd ei osod ar wahân
Dosbarth U	Person â nam meddyliol difrifol yn byw yn yr annedd
Dosbarth V	Pobl ag imiwnedd diplomyddol yn byw yn yr annedd
Dosbarth W	Perthynas dibynnol yn byw yn yr annedd (fflat nain)

EITHRIADAU – PREMIWM TRETH Y CYNGOR AR DAI GWAG

Dosbarthiadau o Anheddau	Diffiniad
Dosbarth 1	Anheddau'n cael eu marchnata fel rhai ar werth – wedi'u cyfyngu i flwyddyn
Dosbarth 2	Anheddau'n cael eu marchnata fel rhai i'w gosod - wedi'u cyfyngu i flwyddyn
Dosbarth 3	Rhandai sy'n rhan o'r brif annedd neu'n cael eu trin fel rhan o'r brif annedd
Dosbarth 4	Anheddau a fyddai'n unig neu'n brif breswylfa i rywun pe na byddent yn byw mewn llety'r lluoedd arfog.

ATODIAD 2 – Deddfwriaeth i gynorthwyo'r Cyngor i ddatrys eiddo problemus

Problem	Deddfwriaeth	Pŵer a Roddwyd
Adeiladau peryglus neu sydd wedi mynd â'u pennau iddynt	Deddf Adeiladu 1984, adrannau 77 a 78	Adran 77 - gofyn i'r perchennog wneud yr eiddo'n ddiogel
Adeiladau peryglus neu sydd wedi mynd â'u pennau iddynt Eiddo heb ei ddiogelu (risg y gallai rhywun fynd i mewn iddo neu iddo gael ei fandaleiddio, ei roi ar dân ac ati)	Deddf Tai 2004, Rhan 1 Deddf Adeiladu 1984, a79	Adran78 - Yn galluogi'r Cyngor i gymryd camau brys i wneud yr adeilad yn ddiogel System Mesur Iechyd a Diogelwch ar gyfer Tai yn galluogi'r cyngorau werthuso risgiau posib i iechyd a diogelwch yn sgil diffygion eiddo a chymryd camau gorfodi. Gofyn i'r perchennog atgyweirio, adfer neu ddymchwel yr eiddo
Eiddo heb ei ddiogelu (risg y gallai rhywun fynd i mewn iddo neu iddo gael ei fandaleiddio, ei roi ar dân ac ati)	Deddf Adeiladu 1984, a78 Deddf Llywodraeth Leol (Amryfal Ddarpariaethau) 1982, a29	Caniatáu i'r Cyngor roi ffens o amgylch yr eiddo Caniatáu i'r Cyngor gymryd camau i ddiogelu'r eiddo
Traeniau neu garffosydd wedi'u blocio neu sy'n ddiffygiol	Deddf Llywodraeth Leol (Amryfal Ddarpariaethau) 1976 a35 Deddf Adeiladu 1984 s59 Deddf Iechyd Cyhoeddus, 1961, a17	Ei gwneud yn ofynnol i'r perchennog roi sylw i garthffosydd preifat sydd wedi'u rhwystro Ei gwneud yn ofynnol i'r perchennog roi sylw i draeniau sydd wedi'u blocio neu sy'n ddiffygiol Ei gwneud yn ofynnol i'r perchennog roi sylw i draeniau neu garthffosydd preifat sy'n ddiffygiol
Llygod mawr (un ai yno neu mae risg y cânt eu denu)	Deddf Iechyd Cyhoeddus 1961, a34 Deddf Atal Difrod gan Blâu 1949, a4 Deddf Iechyd Cyhoeddus 1936, a83 Deddf Gwarchod yr Amgylchedd 1990, a80 Deddf Adeiladu 1984, s76	Ei gwneud yn ofynnol i'r perchennog gael gwared â gwastraff fel nad yw llygod mawr yn cael eu denu i'r safle, dinistrio unrhyw bla a chael gwared ag unrhyw lwyth sy'n peryglu iechyd
Tir ac eiddo blêr yn cael effaith ar fwynder ardal	Deddf Iechyd Cyhoeddus 1961, a34 Deddf Cynllunio Gwlad a Thref 1990 a215	Ei gwneud yn ofynnol i'r perchennog gael gwared â gwastraff o'r eiddo Ei gwneud yn ofynnol i'r perchennog gymryd camau i roi sylw i eiddo sy'n cael effaith

andwyol ar fwynder ardal oherwydd
ei gyflwr

Cyngor Sir Ynys Môn - Templed ar gyfer Aseu'r Effaith ar Gydraddoldeb

Hanes adolygu:		
Fersiwn	Dyddiad	Crynodeb o'r newidiadau
0.1	26.6.17	

Cam 1: Y Cefndir	
1 - Beth sy'n cael ei aseu?	Strategaeth Tai Gwag 2017-2022
2 - Ydy'r cynnig yma'n un newydd neu un sy'n bodoli eisoes?	Diweddariad ar strategaeth blaenorol
3 - Beth yw nodau a phwrpas y cynnig yma?	<p>Ei bum amcan strategol yw:-</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Gwybodaeth a Thargeddu – cynnal a gwella cywirdeb data tai gwag 2. Cydweithio - cryfhau partneriaethau sydd eisoes yn bodoli a datblygu rhai newydd er mwyn gostwng nifer yr eiddo gwag tymor hir, gan weithredu ar draws y cyngor cyfan i fynd i'r afael â thai gwag. 3. Cyhoeddusrwydd - codi ymwybyddiaeth o faterion tai gwag 4. Dulliau Gweithredu Arloesol - Cynyddu opsiynau yn y 'Pecyn Cymorth' i annog perchenogion tai gwag i'w defnyddio eto. 5. Gorfodi - Blaenoriaethu tai gwag ar gyfer camau gorfodi a hyrwyddo a chryfhau'r dull sydd eisoes yn bodoli o weithredu ar draws y cyngor cyfan i fynd i'r afael â thai gwag.

Cam 1: Y Cefndir	
4 - Pwy sydd yn gyfrifol am y cynnig sy'n cael ei asesu?	Pennaeth Gwasanaethau Tai
5 - Pwy yw'r swyddog arweiniol ar gyfer cynnal yr asesiad yma?	Rheolwr Strategol, Comisiynu a Pholisi Tai
6 - Pwy arall sy'n cymryd rhan yn yr asesiad yma?	Swyddog Tai Gwag Rheolwr Busnes Tai Partneriaeth Tai Ynys Môn Swyddogion Iechyd yr Amgylchedd Swyddogion Cynllunio a Pholisi Cynllunio Swyddogion Budd daliadau Tai a Threth Cyngor
7 - Oes yna gyswllt rhwng y cynnig yma a meysydd gwaith eraill? Er enghraifft, oes una unrhyw gynigion neu bolisiau eraill y dylid eu cymryd ystyriaeth wrth asesu'r effaith?	Strategaeth Tai 2014-19 Cynllun Busnes HRA 2017 Cod ymarfer ar gyfer gorfodaeth

Cam 1: Y Cefndir

8 - Pwy fyddai'n cael eu heffeithio gan y cynnig/ion (yn negyddol neu'n gadarnhaol, yn uniongyrchol neu'n anuniongyrchol)?

Targedu adnoddau er mwyn cynyddu cyflenwad o dai fforddiadwy ar yr ynys.
Bydd preswylwyr ar yr Ynys yn cael budd o dai sydd yn cael eu gwella a gostyngiad mewn ymddygiad gwrth gymdeithasol a niwsans ddaw yn sgil eiddo yn bod yn wag am gyfnodau hir
Perchnogion yn derbyn cymorth i wella eu tai
Cyfle i gwmnïau lleol ymgymryd a gwaith adnewyddu

9 - Ydy'r cynnig yn berthnasol i sut mae'r Awdurdod yn cydymffurfio â dyletswydd cyffredinol y sector gyhoeddus mewn perthynas â phobl sy'n cael eu gwarchod gan y Ddeddf Cydraddoldeb 2010?	Ydy'	Nac ydy'
Dileu gwahaniaethu ac aflonyddu	Ydy'	
Hyrwyddo cyfleoedd cyfartal	Ydy	
Meithrin perthynas dda	Ydy	
Diogelu a hyrwyddo hawliau dynol	Ydy	
Noder: Fel rheol, mae unrhyw cynnig sy'n cael effaith ar bobl yn debygol o fod yn berthnasol ar draws pob grwp a warchodir.		

Cam 2: Casglu gwybodaeth	
10 - A yw'r cynnig yma'n sicrhau nad yw'r Gymraeg yn cael ei thrin yn llai ffafriol na'r Saesneg yn unol â Pholisi Iaith Gymraeg y Cyngor Sir?	Cynnigir gwasanaeth dwyieithog
11 - Oes cyfle yma i gynnig mwy o gyfleoedd i bobl ddysgu a / neu ddefnyddio'r Gymraeg yn eu bywydau bob dydd?	Bydd yn cynorthwyo pobl i fyw o fewn eu cymuendau gan ddod ag eiddo gwag yn ol i ddefnydd
12 – A fydd y maes gwaith hwn yn gwneud cynnig rhagweithiol i ddarparu gwasanaethau yn Gymraeg i ddefnyddwyr?	Bydd
13 – A fydd y cynnig hwn yn debygol o warchod a hyrwyddo'r Gymraeg o fewn y gymuned?	Bydd
<p>Mae Atodiad 1 i'r Canllawiau Asesu Effaith yn rhestru cyfres o gwestiynau y dylid eu hystyried wrth edrych sut bydd cynigion yn effeithio ar yr iaith Gymraeg yn gyffredinol. Bydd y graddau mae'r cwestiynau hyn yn berthnasol yn dibynnu ar y cynnig dan sylw. Y bwriad yw gwneud i chi feddwl am effaith neu gyfraniad ehangach posibl ac mae modd eu defnyddio fel sail ar gyfer ystyried cwestiynau 10 - 13 uchod.</p> <p>Fodd bynnag, wrth edrych ar sut fyddai prif bolisïau a strategaethau'r Cyngor yn effeithio ar y Gymraeg, argymhellir y dylid ystyried y cwestiynau hyn yn fwy manwl er mwyn cynnal asesiad cynhwysfawr – mae templed ar wahân ar gael gyda'r papurau hyn ar MonITor, i chi gwblhau os fyddai hynny'n briodol.</p>	
14 - Oes yna unrhyw faterion sydd angen ystyriaeth o ran Hawliau Dynol? Os oes, beth yw'r materion yma? (Er enghraifft, a fyddai'r cynnig yn arwain at fethu a diogelu'r hawl i breifatrwydd?) (Mae'r 16 hawl sylfaenol wedi'u rhestru yn Atodiad 1).	Nag oes

Cam 2: Casglu gwybodaeth		
15 - Ydi cynnig yn cyflawni unrhyw rai o'r saith nod llesiant cenedlaethol a amlinellir yn Neddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015? (Mae disgrifiadau o'r nodau llesiant wedi'u rhestru yn Atodiad 2)	Cymru lewyrchus	ydi
	Cymru gydnerth	Ydi
	Cymru iachach	Ydi
	Cymru sy'n fwy cyfartal	Ydi
	Cymru o gymunedau cydlynus	Ydi
	Cymru â diwylliant bywiog lle mae'r Gymraeg yn ffynnu	Ydi
	Cymru sy'n gyfrifol ar lefel fyd-eang	ydi
16 - Beth sydd wedi cael ei wneud hyd yn hyn o ran cyfranogiad ac ymgynghoriad mewn perthynas â'r cynnig yma?	Gweithdy wedi ei gynnal hefo rhanddeiliwyr I drafod prif amcanion y Strategaeth ac i rhoi cyfle i dderbyn adborth ar yr fersiwn terfynol	
17 – Ydych chi wedi defnyddio unrhyw wybodaeth arall sy'n berthnasol i'r cynnig fel rhan o'ch asesiad? Os hynny, rhowch y manylion yma ogydda.	Mae'r Strategaeth yn cynnwys gwybodaeth am ddata ar camau sydd ar gael yn gyfreithiol ar gyfer gweithredu Mae gw'bodaeth o Gofrestr Tai Cyffredin yn profi yr angen sydd ar yr Ynys ar gyfer cynnyddu cyflenwad o dai fforddiadwy	
18 - Oes yna unrhyw fylchau yn y wybodaeth a gasglwyd hyd yma? Os oes, sut fydd y rhain yn cael sylw?	Nag oes	

Cam 3: Asesu'r effaith debygol ac adnabod camau lliniaru

19 - Nodwch isod unrhyw effaith debygol o safbwynt cydraddoldeb ar y grwpiau unigol, ynghyd ag adnabod pa gamau gellir eu cymryd i leihau neu wella'r effeithiau yma.

*Er mwyn penderfynu natur yr effaith debygol, dewisiwch un o'r canlynol os gwelwch yn dda – **Negyddol / Cadarnhaol / Dim effaith**

Tudalen 122

Y grwp a warchodir	*Yr effaith debygol	Manylion am yr effaith	Camau i liniaru effaith negyddol
Oed	Positif	Nod oes cyfyngder ar hyn	
Anabledd	Positif	Gall eiddo gael ei addasu yn ystod cyfnod andewyddu	
Rhyw	Positif	Nid oed cyfynger ar hyn	
Newid Rhyw	Positif	Nid oes cyfyngder ar hyn	
Beichiogrwydd a Mamolaeth	Positif	Nid oes cyfyngder ar hyn	
Hil / Ethnigrwydd / Cenedligrwydd	Positif	Ni does cyfyngder ar hyn	
Crefydd neu Gred	Positif	Nid oed cyfyngder ar hyn	
Cyfeiriadedd Rhywiol	Positif	Nid oes cyfyngder ar hyn	
Yr iaith Gymraeg	Positif	Annog pobl i aros o fewn eu cymunedol cynhenind	
Hawliau Dynol	Positif	Ni does cyfyngder ar hyn	
Priodas neu bartneriaeth sifil	Positif	Ni does cyfyngder ar hyn	
Unrhyw fater arall perthnasol, ee tlodi, mynediad at wasanaethau mewn ardaloedd gwledig	Positif	Cynnyddu cyfleoedd i bobl aros o fewn cymunedau gwledig	

Cam 4: Canlyniad yr asesiad

20 - Nodwch y prif effeithiau sydd wedi cael eu hadnabod a sut y bwriedir lliniaru'r effeithiau negyddol (sef crynodeb o'r tabl uchod).	Ddim wedi eu hadnabod
21 – Oes yna strategaeth ar gyfer delio gydag unrhyw effeithiau sydd ddim yn anghyfreithlon ond nid oes modd eu hosgoi nag eu lliniaru?	
22 - Disgrifiwch unrhyw weithredu a wnaed neu a fwriedir i wneud y mwyaf o'r cyfle i hyrwyddo cydraddoldeb a/neu nodau'r Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 (cynaliadwyedd). (Rhestrir y saith nod llesiant yn Atodiad 2)	
23 - A oes angen ail-ystyried y cynnig o ganlyniad i gynnal yr asesiad yma? (Gallai tystiolaeth o effaith negyddol wneud y cynnig yn anghyfreithlon. Os rydych chi wedi adnabod effaith negyddol, dylid ystyried os oes modd cario 'mlaen gyda'r cynnig ar yr adeg yma).	Nag oes
24 - A fydd y cynnig yn cael ei fabwysiadu / anfon ymlaen am gymeradwyaeth? Pwy fydd yn gwneud y penderfyniad?	Pwyllgor Scrwtini
25 - Oes yna drefniadau monitro mewn lle? Beth yw'r trefniadau hynny?	Rhaglen waith yng nghlwm a'r Strategaeth fydd yn cael ei ddiweddarau yn rheolaidd

Cam 5 – Cynllun Gweithredu

Rhowch fanylion yma am unrhyw weithrediadau sydd wedi'u cynllunio yn dilyn cwblhau'r asesiad. Dylid cynnwys unrhyw newidiadau a wnaed i leihau neu ddileu effaith negyddol tebygol neu wirioneddol, ynghyd ag unrhyw drefniadau i gasglu data neu wneud gwaith ymchwil pellach

Cyf	Gweithrediadau arfaethedig	Swyddog arweiniol	Amserlen

Atodiad 1 – Hawliau Dynol

Hawliau a rhyddid i bob unigolyn yw hawliau dynol, gwaeth beth yw eu cenedligrwydd nag eu dinasyddiaeth. Mae yna 16 o hawliau sylfaenol yn y Ddeddf Hawliau Dynol - i gyd wedi'u cymryd o'r Confensiwn Ewropeaidd ar Hawliau Dynol. At bwrpas y Ddeddf, fe gyfeirir atynt fel 'Hawliau'r Confensiwn'. Fe'u rhestrir isod:

(Cyflwyniad yw Erthygl 1 – nid yw wedi'i ymgorffori yn y Ddeddf Hawliau Dynol)

Erthygl 2: Yr hawl i fywyd

Erthygl 3: Gwahardd artaith

Erthygl 4: Gwahardd caethwasiaeth a llafur gorfodol

Erthygl 5: Yr hawl i ryddid a diogelwch

Erthygl 6: Yr hawl i dreial teg

Erthygl 7: Dim cosb heb gyfraith

Erthygl 8: Hawl i barch at fywyd preifat a theuluol

Erthygl 9: Rhyddid meddwl, cydwybod a chrefydd

Erthygl 10: Rhyddid mynegiant

Erthygl 11: Rhyddid cymdeithasiad ac ymgynnull

Erthygl 12: Yr hawl i briodi

Erthygl 14: Gwahardd gwahaniaethu

Erthygl 1 o Brotocol 1: Diogelu eiddo

Erthygl 2 o Brotocol 1: Hawl i gael addysg

Erthygl 3 o Brotocol 1: Hawl i etholiadau rhydd

Erthygl 1 o Brotocol 13: Diddymu'r gosb eithaf

Atodiad 2 – Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015

Mae'r Ddeddf hon yn ymwneud â gwella llesiant cymdeithasol, economaidd, amgylcheddol a diwylliannol Cymru. Mae angen i gyrrff cyhoeddus wneud yn siŵr eu bod yn ystyried yr effaith a gaiff eu penderfyniadau ar bobl sy'n byw eu bywydau yng Nghymru yn y dyfodol. Mae'r ddeddf yn pennu saith o nodau llesiant:

Nod	Disgrifiad o'r nod
Cymru lewyrchus	Cymdeithas arloesol, gynhyrchiol, carbon isel sy'n cydnabod y terfynau sydd ar yr amgylchedd byd-eang ac sydd, o ganlyniad, yn defnyddio adnoddau mewn modd effeithlon a chymesur (gan gynnwys gweithredu ar newid yn yr hinsawdd); ac sy'n datblygu poblogaeth fedrus ac addysgedig mewn economi sy'n cynhyrchu cyfoeth ac yn cynnig cyfleoedd cyflogaeth, gan ganiatáu i bobl fanteisio ar y cyfoeth a gynhyrchir drwy gael gafael ar waith addas.
Cymru gydnerth	Cenedl sy'n cynnal ac yn gwella amgylchedd naturiol bioamrywiol gydag ecosystemau iach gweithredol sy'n cynnal cydnerthedd cymdeithasol, economaidd ac ecolegol ynghyd â'r gallu i addasu i newid (er enghraifft newid yn yr hinsawdd).
Cymru iachach	Cymdeithas lle mae llesiant corfforol a meddyliol pobl cystal â phosibl a lle deellir dewisiadau ac ymddygiadau sydd o fudd i iechyd yn y dyfodol.
Cymru sy'n fwy cyfartal	Cymdeithas sy'n galluogi pobl i gyflawni eu potensial ni waeth beth fo'u cefndir neu eu hamgylchiadau (gan gynnwys eu cefndir a'u hamgylchiadau cymdeithasol-economaidd).
Cymru o gymunedau cydlynus	Cymunedau atyniadol, hyfyw a diogel sydd â chysylltiadau da.
Cymru â diwylliant bywiog le mae'r Gymraeg yn ffynnu	Cymdeithas sy'n hyrwyddo ac yn gwarchod diwylliant, treftadaeth a'r Gymraeg ac sy'n annog pobl i gyfranogi yn y celfyddydau, a chwaraeon a gweithgareddau hamdden.
Cymru sy'n gyfrifol ar lefel byd-eang	Cenedl sydd, wrth iddi wneud unrhyw beth i wella llesiant economaidd, cymdeithasol, amgylcheddol a diwylliannol Cymru, yn ystyried a allai gwneud peth o'r fath gyfrannu'n gadarnhaol at lesiant byd-eang.

CYNGOR SIR YNYS MÔN	
PWYLLGOR:	Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol Pwyllgor Sgriwtini Partneriaeth ac Adfywio
DYDDIAD:	26 a 27 Mehefin, 2017
PWRPAS YR ADRODDIAD:	Enwebu Aelodau Sgriwtini i wasanaethu ar Banelau a Byrddau
CADEIRYDD(ION) SGRIWTIN:	Y Cynghorwyr Aled Morris Jones a Gwilym Owen Jones
AELOD(AU) PORTFFOLIO:	<ul style="list-style-type: none"> • Y Cynghorydd Llinos Medi (Arweinydd, Gwasanaethau Cymdeithasol a Thai) • Y Cynghorydd R Meirion Jones (Addysg, Ieuencid, Llyfrgelloedd a Diwylliant) • Y Cynghorydd John Griffith (Cyllid) • Y Cynghorydd Dafydd Rhys Thomas (Corfforaethol)
PENNAETH GWASANAETH:	Amherthnasol
AWDUR YR ADRODDIAD Rhif Ffôn: E-bost:	Anwen G Davies (Rheolwr Sgriwtini Dros Dro) 01248 752578 AnwenDavies@ynysmon.gov.uk

1.0 ARGYMHELLION

A1: Aelodaeth y Panelau

Gofynnir i'r **ddau Bwyllgor Sgriwtini** enwebu:

- 1 Aelod i wasanaethu ar y **Panel Gwella Gwasanaethau Plant**
- 2 Aelod i wasanaethu ar y **Panel Sgriwtini Cyllid**
- 4 Aelod i wasanaethu ar y **Panel Sgriwtini Adolygu Cynnydd Ysgolion**
- 1 Aelod i wasanaethu ar y **Panel Rhiantu Corfforaethol**

A2: Aelodaeth o'r Byrddau Rhaglen Corfforaethol

- Gofynnir i'r Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol enwebu 1 Aelod i wasanaethu ar y **Bwrdd Rhaglen Trawsnewid Llywodraethiant a Phrosesau Busnes** a sicrhau bod dirprwy hefyd yn cael ei enwebu i fynychu cyfarfodydd y bwrdd pan fydd yr Aelod enwebedig yn methu bod yn bresennol.

- Gofynnir i'r Pwyllgor Sgrwtini Partneriaeth ac Adfywio enwebu 1 Aelod i wasanaethu ar y **Bwrdd Rhaglen Trawsnewid Partneriaethau, Cymunedau a Gwella Gwasanaeth** a sicrhau bod dirprwy hefyd yn cael ei enwebu i fynychu cyfarfodydd y bwrdd pan fydd yr Aelod enwebedig yn methu bod yn bresennol.

A3: Aelodaeth Rhaglen Gwasanaeth / Byrddau Prosiect

Enwebu 1 Aelod Sgrwtini i wasanaethu ar bob un o'r byrddau rhaglen / prosiect y cyfeirir ato yn rhan 3 isod.

A4: Bwrdd Diogelu Corfforaethol

Nodi y bydd Cadeirydd y Pwyllgor Sgrwtini Corfforaethol yn gwasanaethu ar y Bwrdd Diogelu Corfforaethol.

A5: Trefniadau Adrodd

Nodi'r trefniadau adrodd fel y cânt eu hamlinellu yn rhan 4 isod.

2.0 CEFNDIR

- 2.1 Bydd yr Aelodau'n gwybod bod nifer o banelau a byrddau wedi cael eu sefydlu a bod angen cynrychiolaeth o blith yr Aelodau Sgrwtini arnynt.
- 2.2 Mae'r cylch gorchwyl neu'r dogfennau sgopio sy'n berthnasol i bob panel a bwrdd ynghlwm yma (fel a restrir yn y tabl isod) er mwyn cynorthwyo Aelodau yn y broses dewis.
- 2.3 Dylai Aelodau fod yn ymwybodol nid yw'r rheolau sy'n ymwneud â "Chydbwysedd Gwleidyddol" yn berthnasol i aelodaeth y panelau a'r byrddau hyn.

3.0 BYRDDAU RHAGLEN TRAWSNEWID A BYRDDAU PROSIECT NEWID GWASANAETHAU

- 3.1 **Aelodaeth Byrddau:** mae nifer o fyrddau rhaglen Gwasanaeth wedi cael eu sefydlu ar lefel gwasanaeth er mwyn goruchwyllo trawsnewidiad prosiectau unigol y gwasanaethau hynny:

- Bwrdd Rhaglen Moderneiddio Ysgolion
- Bwrdd Rhaglen Trawsnewid Oedolion
- Bwrdd y Rhaglen Llyfrgelloedd, Ieuenctid a Treftadaeth
- Bwrdd Rhaglen Rhagoriaeth Gwasanaeth Cwsmeriaid

Daw'r byrddau prosiect dan adain dau o Fyrddau Rhaglen Trawsnewid Corfforaethol, sef y **Bwrdd Rhaglen Trawsnewid Llywodraethiant a Phrosesau Busnes** a'r **Bwrdd Rhaglen Trawsnewid ar gyfer Partneriaethau, Cymunedau a Gwella Gwasanaethau**.

Sefydlwyd byrddau rhaglen fel fforwm i gynnwys aelodau yn y prosiectau trawsnewid ar lefel gwasanaeth a hefyd i sicrhau consensws. Cynigir bod aelodaeth gyfredol y byrddau prosiect unigol yn aros fel y mae. Fodd bynnag, bydd angen cau rhai bylchau o ran aelodaeth a hynny o ganlyniad i'r Etholiad diweddar. Dylid nodi bod Aelodau'n cyfrannu fel Aelodau unigol ar y byrddau prosiect hyn ac nid fel cynrychiolwyr Sgriwtini.

3.2 **Rôl y Byrddau Rhaglen Trawsnewid, Byrddau Rhaglen Gwasanaeth a Sgriwtini:**

Ceir crynodeb o'r berthynas rhwng y Byrddau a Sgriwtini yn **ATODIAD 6**.

4.0 **TREFNIADAU ADRODD**

4.1 Mae'n bwysig sefydlu trefniadau adrodd clir rhwng y panel a'r byrddau a'r pwyllgorau sgriwtini perthnasol. Cynigir y trefniadau isod:

- **Panel Gwella Gwasanaethau Plant** – adroddiadau rheolaidd gan bob cyfarfod o'r panel yn mynd i ymddangos fel eitem sefydlog ar raglen y Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol.
- **Panel Sgriwtini Cyllid** – adrodd yn rheolaidd i'r Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol mewn modd sy'n adlewyrchu'r llinellau amser allweddol yn y broses gyllidebol.
- **Panel Sgriwtini Adolygu Cynnydd Ysgolion** – adrodd yn rheolaidd i'r Pwyllgor Sgriwtini Partneriaeth ac Adfywio gan sicrhau aliniad gyda'r broses archwilio reoleiddiol.
- **Panel Rhiantu Corfforaethol** – mae'n adrodd yn uniongyrchol i'r Pwyllgor Gwaith yn unol â Chyfansoddiad y Cyngor.
- **Bwrdd Diogelu Corfforaethol** – Adrodd yn flynyddol i'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu. Gallai cyfeirio materion at y Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol yn ôl y gofyn.
- **Byrddau Rhaglen Trawsnewid** – crynodeb lefel uchel ar statws cyfredol y ffrydiau gwaith trawsnewid unigol a fydd yn cael eu cyflwyno i'r Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol yn chwarterol, fel rhan annatod o'r broses o adrodd ar y Cerdyn Sgorio Corfforaethol. Mae enghraifft o'r crynodeb lefel uchel a'r nodyn esboniadol ynghlwm (**ATODIAD 7**).

ATODIADAU
Atodiad 1: Sgôp a Chylch Gorchwyl y Panel Gwella Gwasanaethau Plant
Atodiad 2: Sgôp a Cylch Gorchwyl y Panel Sgriwtini Cyllid
Atodiad 3: Cylch Gorchwyl y Panel Adolygu Cynnydd Ysgolion
Atodiad 4: Sgôp a Chylch Gorchwyl y Panel Rhiant Corfforaethol
Atodiad 5: Bwrdd Diogelu Corfforaethol
Atodiad 6: Rôl y Byrddau Trawsnewid, Byrddau Rhaglen Gwasanaeth a Sgriwtini
Atodiad 7: Crynodeb lefel uchel a nodyn esboniadol ar statws cyfredol ffrydiau gwaith drawsnewid

Awdur: Anwen Davies

Teitl y Swydd: Rheolwr Sgriwtini Dros Dro

Dyddiad: 12/06/17

ATODIAD 1

PANEL SGRIWTINI – PLANT

Sgriwtini o'r Gwasanaethau Plant

Mae cadw plant a phobl ifanc sy'n agored i niwed yn ddiogel yn rôl hanfodol bwysig ac yn un sy'n gofyn i'r Cyngor a phartneriaid weithio'n effeithiol efo'i gilydd. Cafwyd sylw cyhoeddus sylweddol yn y blynyddoedd diwethaf oherwydd enghreifftiau proffil uchel lle mae'r system wedi methu unigolion bregus, gyda chanlyniadau trychinebus.

Wrth adrodd ar ganlyniadau arolwg gwael, mae'r Arolygaethau¹ yn y maes gofal yn aml yn dyfynnu arfer craffu gwael ochr yn ochr efo methiannau yn agweddau eraill y system drwyddi draw. Mae sicrhau craffu ystyrllon a chadarn o'r polisïau a'r gefnogaeth a'r gwasanaethau sydd ar gael i warchod plant a phobl ifanc bregus felly'n elfen allweddol o rôl arweinyddol yr aelodau Sgriwtini.

Ein Trefniadau Lleol

Mae'r trefniadau hyd yma o gwmpas y panel trawsbleidiol wedi'n galluogi i feithrin nifer o egwyddorion pwysig fydd yn sylfaen gref wrth symud ymlaen i ddatblygu model craffu ar gyfer y gwasanaethau plant:

- Datblygu model yn ffocysu ar grŵp llai o aelodau
- Aelodau'n datblygu gwell ddealltwriaeth o'r maes plant
- Aelodau'n datblygu lefel o arbenigedd
- Annog presenoldeb da a gweithio mewn tîm

Gwnaed 14 o argymhellion gan yr Arolygaeth Gofal yn sgîl ei harolwg diweddar ac 'roedd un o'r argymhellion rheiny'n ymwneud yn benodol â chefnogaeth wleidyddol i'r gwasanaethau plant, sef:

“.... 8. Mae'n rhaid i gefnogaeth wleidyddol a chorfforaethol gref ar gyfer y gwasanaethau plant barhau i sicrhau bod y gwelliannau sydd eu hangen ar wasanaethau yn cael eu blaenoriaethu a bod cyflymder y gwelliannau yn cyflymu ac yn cael ei gynnal.”

Mae'n **gam naturiol** felly sefydlu is-grŵp plant fel is-banel i'r Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol. Bydd gwneud hyn yn sicrhau'r buddion a ganlyn:

¹ Arolygiaeth Gofal a Gwasanaethau Cymdeithasol Cymru; Care Quality Commission (Lloegr)

- i. Datblygu model o weithio yn y maes plant sy'n ffocysu ar grŵp llai er mwyn galluogi Aelodau i gymryd mwy o ran, datblygu lefel o arbenigedd pwnc, annog presenoldeb da a gweithio mewn tîm
- ii. Cryfhau gallu'r Aelodau i herio perfformiad drwy wella gwybodaeth am ansawdd y gwasanaethau a phrofiadau plant a theuluoedd yn derbyn cefnogaeth a / neu wasanaethau
- iii. Fforwm i drafod gwybodaeth am risgiau y Gwasanaeth, fel sail i lywio blaen raglen waith y Pwyllgor Sgrïwtini Corfforaethol
- iv. Fforwm i ddatblygu grŵp o aelodau gyda'r arbenigedd a'r berchnogaeth i arwain trafodaethau yn ymwneud â materion plant a phobl ifanc yn y Pwyllgor Sgrïwtini Corfforaethol
- v. Cynnig cefnogaeth i'r Pencampwr Pobl Ifanc

Sgôp ac ystod gwaith arfaethedig y Panel

Yr hyn mae'r Arolygaeth Gofal yn disgwyl ei weld o ran arweinyddiaeth wleidyddol:

"Mae gan Aelodau Etholedig wybodaeth a dealltwriaeth gynhwysfawr o arfer a pherfformiad i'w galluogi i gyflawni eu cyfrifoldebau'n effeithiol."

Prif rôl y panel plant fydd:

1. Monitro a chraffu mewn ffordd ystyrlon a chadarn ar:
  - gynnydd a'r pellter a deithiwyd yn erbyn y cynllun gwella gwasanaeth a gyhoeddwyd mewn ymateb i arolwg diweddar yr AGGCC
  - berfformiad meintiol ac ansoddol y gwasanaethau plant. Hyn i gynnwys datblygu sgorfwrdd penodol i'r maes plant

Sylw arbennig i fonitro agweddau ansoddol y gwasanaeth a phrofiadau unigolion sy'n derbyn cefnogaeth a gwasanaethau.
2. Sicrhau bod llais plant a phobl ifanc yn cael ei glywed wrth ystyried effeithiolrwydd ac effaith gwasanaethau
3. Cynnig sicrwydd i'r Pwyllgor Sgrïwtini Corfforaethol ar yr elfennau canlynol:
  - cynnydd digonol, amserol wrth wireddu'r cynllun gwella
  - perfformiad meintiol ac ansoddol y gefnogaeth a'r gwasanaethau gofal ar gael i blant a phobl ifanc.

Aelodaeth y Panel

Bydd aelodaeth graidd y Panel yn cynnwys:

- Aelodau Etholedig – bydd cynnal elfen o barhad yn yr aelodaeth yn bwysig. Fel man cychwyn, cynigir 1 aelod o'r ddau bwyllgor sgrwtini, Deilydd Portffolio Tai a Gwasanaethau Cymdeithasol a'r Deilydd Cysgodol gydag Arweinydd y Cyngor ac Arweinydd yr Wrthblaid
- Swyddogion – Prif Weithredwr Cynorthwyol (Llywodraethu a Thrawsnewid Prosesau Busnes) a Chyfarwyddwr statudol y Gwasanaethau Cymdeithasol, Pennaeth Gwasanaethau Plant, Rheolwr Sgrwtini.

Mae'n bosib bydd gwaith y Panel yn golygu y bydd angen i Aelodau Etholedig eraill (ee o'r Pwyllgor Gwaith) a / neu swyddogion o feysydd gwasanaeth eraill fynychu'r Panel.

Cadeirio

Bydd y Panel yn ethol Aelod i gadeirio yn y cyfarfod cyntaf.

Amllder Cyfarfodydd a Chworwm

- **Amllder cyfarfodydd** – sefydlu fel panel sefydlog ac felly'n cyfarfod yn rheolaidd, yn unol ag amserlenni cyflwyno adroddiadau monitro gwelliannau yn y Gwasanaethau Plant i'r Pwyllgor Sgrwtini Corfforaethol
- **Cworwm** – ni fydd yn berthnasol i'r panel.

Cofnodi cyfarfodydd a Threfniadau Adrodd

- Bwriedir rhedeg y panel ar ffurf cyfarfod busnes. Bydd yr Uned Sgrwtini'n coladu a dosbarthu unrhyw bapurau wrth baratoi ar gyfer pob cyfarfod a darparu rhestr o bwytiau gweithredu yn dilyn pob cyfarfod
- **Trefn adrodd** - cyflwyno adroddiad rheolaidd gan aelodau'r panel i'r Pwyllgor Sgrwtini Corfforaethol.

ATODIAD 2

PANEL SGRIWTINI – CYLLID

Sgriwtini Ariannol

Yn yr hinsawdd economaidd bresennol, mae Aelodau angen sicrwydd bod y Cyngor yn gwneud y defnydd gorau o adnoddau, sy'n prinhau, yn arbennig adnoddau ariannol:

“... Mae craffu effeithiol yn bwysicach fyth wrth i wasanaethau cyhoeddus ymateb i her y sefyllfa ariannol fyd-eang tra'n parhau i geisio gwella gwasanaethau. Gall craffu effeithiol wella sail y dystiolaeth ar gyfer penderfyniadau ar ddyrannu adnoddau yn ogystal â sicrhau bod penderfyniadau yn dryloyw ac yn cael eu gwneud yn unol ag anghenion y gymuned leol...”²

“Sut fedrwn ni ychwanegu gwerth?” yw'r cwestiwn allweddol y dylid ei ofyn o safbwynt sgriwtini ariannol a “sut fedrwn ni ddangos bod gwerth wedi ei ychwanegu ym mhob cam o'r broses ariannol?” Yn y cyd-destun hwn, mae angen rhoi ystyriaeth i'r materion a ganlyn:

- Y broses o osod y gyllideb ynddi'i hun
- Penderfynu ar flaenoriaethau ymysg y gofynion sy'n cystadlu
- Defnydd effeithiol o gyllid
- Sut mae monitro a rheolaeth ariannol yn digwydd.

Mae sgriwtini ariannol yn golygu llawer mwy nag ychwanegu gwerth at benderfyniadau'r Pwyllgor Gwaith yn unig. Mae'n ymwneud â sicrhau bod proses sgriwtini briodol yn cael ei gweithredu wrth gynllunio, gweithredu a dilyn i fyny ar benderfyniadau allweddol sy'n cael effaith ar drethdalwyr a chymunedau lleol. O'r herwydd, mae Sgriwtini effeithiol yn gallu:

- Cynnig her effeithiol
- Dal y sawl sy'n gwneud penderfyniadau i gyfrif; a
- Cynorthwyo'r Pwyllgor Gwaith i ddatblygu cyllideb gadarn ar gyfer y flwyddyn sydd i ddod.

² Craffu Da? Cwestiwn Da! Astudiaeth wella Archwilydd Cyffredinol Cymru: Craffu mewn Llywodraeth Leol, Mai 2014. Hefyd, Disgwyliadau Uwch – craffu ariannol mewn cyfnod heriol. Arweiniad ar gyfer awdurdodau lleol Cymru (Canolfan Graffu Cyhoeddus, Mehefin, 2014)

Ein Trefniadau Lleol

Mae'r trefniadau craffu ar y broses flynyddol o sefydlu cyllideb y Cyngor wedi datblygu ac aeddfedu dros y 2 flynedd diwethaf gan osod y sylfeini ar gyfer dull gwell, mwy strategol a seiliedig ar ganlyniadau ac arfer da. Yn wir, gwelwyd y broses yn caniatáu dilyn trywydd mwy systematig o ran sgrwtini ariannol, sy'n elfen hanfodol o reolaeth a llywodraethiant ariannol cadarn.

'Roedd y gwaith craffu gan banel sgrwtini ar wireddu arbedion effeithlonrwydd 2014/15 a 2015/16 hefyd yn ddatblygiad cadarnhaol yn ein trefniadau craffu ariannol, drwy:

- Ddatblygu model yn ffocysu ar grwp llai
- Aelodau'n datblygu lefel o arbenigedd
- Annog presenoldeb da a gweithio mewn tîm

Mae ein gwaith craffu ariannol bellach yn dechrau amlygu fel model posibl o arfer da.

Mae'n **gam naturiol** felly sefydlu is-grŵp cyllid fel is-banel i'r Pwyllgor Sgrwtini Corfforaethol. Bydd gwneud hyn yn sicrhau'r buddion a ganlyn:

- Datblygu model o weithio yn y maes cyllidol sy'n ffocysu ar grŵp llai er mwyn galluogi Aelodau i gymryd mwy o ran, datblygu lefel o arbenigedd pwnc, annog presenoldeb da a gweithio mewn tîm
- Fforwm i drafod gwybodaeth am risgiau ariannol y Cyngor, fel sail i lywio blaen raglen waith y Pwyllgor Sgrwtini Corfforaethol
- Rhyddhau gofod ar raglenni cyfarfodydd y Pwyllgor Sgrwtini Corfforaethol i graffu eitemau trawsnewid a strategol
- Fforwm i ddatblygu grŵp o aelodau gyda'r arbenigedd a'r berchnogaeth i arwain trafodaethau cyllidol yn y Pwyllgor Sgrwtini Corfforaethol.

Sgôp ac ystod gwaith arfaethedig y Panel

Pwnc	Rhaglen Waith	Amserlen
Amwytho	Amwytho aelodau'r Panel	Mehefin
Monitro Chwarterol y Gwariant Refeniw a	Craffu gwariant yn erbyn proffil cyllidebau	Chwarterol

Pwnc	Rhaglen Waith	Amserlen
Chyfalaf		
Cyllideb y flwyddyn i ddod	Rhannu gwybodaeth am risgiau ariannol y Cyngor i lywio blaen raglen waith y Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol	Mehefin
	Cyllideb ddrafft – proses y setliad ariannol a sut mae'n gweithio	Haf
	Trosolwg o sefyllfa'r arbedion	Yr Hydref
	Craffu risgiau'r arbedion effeithlonrwydd arfaethedig	
	Craffu pa mor gyraeddadwy ydy'r cynigion	
Craffu lefel y Dreth Gyngor am y flwyddyn ddilynol		
Cynllun Cyllidol Tymor Canol	Craffu'r egwyddorion a rhagdybiaethau	Haf
Rheoli Dyledion	Craffu perfformiad rheolaeth dyledion (cynnwys graddfeydd casglu)	I'w gadarnhau (dibynnol ar argaeledd gwybodaeth wedi'i pharatoi'n rhanbarthol)
Polisi Rhyddhad Treth Busnes	Craffu'r egwyddorion a rhagdybiaethau	I'w gadarnhau (darn o waith mewn un cyfarfod yn unig)
Cynllun Busnes HRA	Craffu'r egwyddorion a rhagdybiaethau	Ionawr
Balansau'r Cyngor ac arian wrth gefn	Cwestiynu a chraffu	Amserlen i'w chadarnhau gan y Panel

Aelodaeth y Panel

Bydd aelodaeth graidd y Panel yn cynnwys:

- **Aelodau Etholedig** – 2 aelod o'r ddau bwyllgor sgrwtini
- **Swyddogion** – Pennaeth Adnoddau a'r Swyddog A151, Rheolwr Gwasanaethau Cyfrifeg, Rheolwr Gwasaneth Refeniw a Budd-daliadau, Rheolwr Sgrwtini

Mae'n bosib bydd gwaith y Panel yn golygu y bydd angen i Aelodau Etholedig eraill (ee o'r Pwyllgor Gwaith) a / neu swyddogion o feysydd gwasanaeth eraill fynychu'r Panel.

Cadeirio

Bydd y Panel yn ethol Aelod i gadeirio yn y cyfarfod cyntaf.

Amllder Cyfarfodydd a Chworwm

- **Amllder cyfarfodydd** – sefydlwyd fel panel sefydlog i ystyried yr amrediad o faterion cyllidol sydd wedi'u crynhoi yn y tabl uchod. Bydd y panel felly'n cyfarfod yn rheolaidd, yn unol ag amserlenni prosesau cyllidol y Cyngor (rhagwelir oddeutu 6-8 cyfarfod/ blwyddyn)
- **Cworwm** – ni fydd yn berthnasol i'r panel.

Cofnodi cyfarfodydd a Threfniadau Adrodd

- Bwriedir rhedeg y panel ar ffurf cyfarfod busnes. Bydd yr Uned Sgrwtini'n coladu a dosbarthu unrhyw bapurau wrth baratoi ar gyfer pob cyfarfod a darparu rhestr o bwntiau gweithredu yn dilyn pob cyfarfod
- **Trefn adrodd** - cyflwyno adroddiad rheolaidd gan aelodau'r panel i'r Pwyllgor Sgrwtini Corfforaethol.

ATODIAD 3

CYLCH GORCHWYL Y PANEL ADOLYGU CYNNYDD YSGOLION

Pwrpas y ddogfen hon yw dangos cylch gorchwyl y Panel Adolygu Cynnydd Ysgolion (y Panel).

1.0 CEFNDIR

- 1.1 Sefydlwyd y Panel ar 21 Tachwedd 2012 gan y Pwyllgor Sgriwtini Addysg a Hamdden. 'Roedd yn codi o argymhellion a wnaed gan Estyn ar ansawdd gwasanaethau addysg ar gyfer plant a phobl ifanc yn Ynys Môn.
- 1.2 Mae'r Pennaeth Dysgu a'r Uwch Reolwr Safonau Ysgolion a Chynhwysiad yn rhoi arweiniad i'r Panel am ysgolion y gallai fod yn briodol eu gwahodd i ymddangos ger ei fron. Mae'r maen prawf a ddefnyddir i ddewis ysgolion yn seiliedig ar y fframwaith cenedlaethol ar gyfer categoraiddio ysgolion, perfformiad yr ysgol ac adroddiadau Estyn. Y nod yw cael cymysgedd da o ysgolion bach, canolig, mawr cynradd / uwchradd. Pwysleisir mai mater i'r Panel yn unig fydd dewis pa ysgol a fydd yn ymddangos o'i flaen.
- 1.3 Gall y Panel wahodd ysgolion i ailymddangos o'i flaen os oes materion y bydd angen eu hailystyried yn ddiweddarach.

2.0 RÔL Y PANEL

- 2.1 Gwella gwella perfformiad yr holl ysgolion ar Ynys Môn drwy herio perfformiad ysgolion unigol yn gadarn.
- 2.2 Annog rhannu ymarfer da rhwng ysgolion, gan fanteisio ar wersi a ddysgwyd ac o brofiad ysgolion unigol.
- 2.3 Gwella gwybodaeth yr aelodau lleol am yrwyr perfformiad allweddol a'r heriau sy'n wynebu ysgolion ar Ynys Môn.
- 2.4 Rhoi hyder i'r Uwch Dîm Arweinyddiaeth, Sgriwtini, y Pwyllgor Gwaith a'r Rheoleiddwyr bod perfformiad ysgolion yn cael ei fonitro gan yr aelodau.
- 2.5 Cynorthwyo'r Gwasanaeth Dysgu gyda rhaglenni a phrosiectau addysgol cyffredinol a chynyddu gwybodaeth am drefniadau gweithio ar y cyd rhwng y Cyngor a GwE (Gwasanaeth Effeithiolrwydd a Gwella Ysgolion ar gyfer Gogledd Cymru) er mwyn codi safonau.

3.0 Y BROSES A'R TREFNIADAU AR GYFER ADRODD

- 3.1 Derbyn adroddiadau gan y Pennaeth Dysgu a'r Uwch Reolwr Safonau Ysgolion ar berfformiad ysgolion unigol.
- 3.2 Derbyn adroddiadau gan yr Ymgynghorydd Her a Chefnogaeth (GwE) ar berfformiad ysgolion unigol.
- 3.3 Derbyn adroddiadau gan benaethiaid ar berfformiad ysgol ynghyd â'r gweithdrefnau a fabwysiadwyd sydd wedi arwain at well perfformiad.
- 3.4 Gwneud argymhellion neu godi unrhyw fater sy'n peri pryder i sylw'r Pennaeth Dysgu a'r Aelod Portffolio perthnasol lle bo angen.
- 3.5 Uwchgyfeirio materion ar gyfer sgriwtni lle bo angen.
- 3.6 Cyflwyno adroddiadau ar gynnydd i'r Pwyllgor Sgriwtni Partneriaeth ac Adfywio pob blwyddyn galendr.

4.0 AELODAETH

- 4.1 Y Panel i gynnwys 8 aelod (y Pwyllgor Sgriwtni Partneriaeth ac Adfywio i enwebu 4 aelod a'r Pwyllgor Sgriwtni Corfforaethol i enwebu 4 aelod).
- 4.2 Os bydd unrhyw aelod enwebedig yn ymddiswyddo o'r Panel neu ddim yn gallu parhau i fod yn aelod ohono (am ba reswm bynnag), bydd y Rhiant-Bwyllgor Sgriwtni yn enwebu aelod arall yn ei le.

5.0 AMLDER A GWEINYDDU

- 5.1 Bydd y Panel yn ceisio ystyried perfformiad 10 ysgol ym mhob blwyddyn galendr.
- 5.2 Bydd gan holl gyfarfodydd y Panel raglen ysgrifenedig a rhoddir cyfle i aelodau gynnig eitemau ar gyfer y rhaglen cyn y cyfarfod.
- 5.3 Cymerir cofnodion yn yr holl gyfarfodydd o'r Panel a fydd yn cynnwys crynodeb o'r pwyntiau trafod allweddol ac unrhyw gamau y cytunwyd i'w cymryd.
- 5.4 Nid oes raid cael cworwm i'r Panel fedru bwrw ymlaen ond dylid rhoi sylw difrifol i ohirio'r cyfarfod os bydd llai na thri aelod yn bresennol.

6.0 ADOLYGU'R CYLCH GORCHWYL

- 6.1 Adolygir y Cylch Gorchwyl bob blwyddyn gan y Panel. Bydd raid cyflwyno unrhyw newidiadau arfaethedig i'r Pwyllgor Sgriwtni Partneriaeth ac Adfywio i'w cymeradwyo'n ffurfiol.

ATODIAD 4

PANEL RHIANTU CORFFORAETHOL

SWYDDOGAETH A CHYLCH GORCHWYL

1. Sicrhau y parheir i gynnal safonau uchel yn y system gofal cyhoeddus i blant y gofelir amdanynt ac o fewn y gwasanaethau a gomisiynir yn y sector preifat.
2. Derbyn gwybodaeth reoli ynghylch proffil y plant y gofelir amdanynt ac sy'n derbyn gwasanaethau fel rhai sydd wedi gadael gofal, yn cynnwys plant a phobl ifanc a leolir yn Ynys Môn gan awdurdodau lleol eraill a phlant a phobl ifanc a leolir gan Gyngor Sir Ynys Môn yn ardaloedd awdurdodau eraill, [sef lleoliadau all-sirol]. Yn ogystal, bydd yn derbyn adroddiadau chwarterol gan y Swyddog Adolygu a'r Gwasanaeth Maethu.
3. Monitro a derbyn adroddiadau ar ddatblygu gwasanaethau perthnasol ar gyfer plant y gofelir amdanynt a'r sawl sy'n gadael gofal ar yr Ynys. Bydd hyn yn cynnwys adroddiadau ar sefydlogrwydd ac ymestyn y dewis o leoliadau sydd ar gael.
4. Gwella'r modd y caiff gwasanaethau i blant y gofelir amdanynt a'r sawl sy'n gadael gofal eu trefnu, monitro'r Cynllun Gwella Gwasanaeth [y sawl sy'n gadael gofal] a derbyn cofnodion Grwp Cynllunio Amlasiantaethol i'r sawl sy'n gadael gofal fel is-grwp dynodedig o'r Panel.
5. Monitro canlyniadau i blant y gofelir amdanynt o safbwynt eu iechyd a'u cyraeddiadau addysgol a sicrhau y cyfarfyddir â'r targedau cysylltiedig.
6. Sicrhau y rhoddir sylw i adroddiadau aelodau sy'n ymweld â chartrefi preswyl i blant ac y gweithredir arnynt ac y caiff gweithrediad effeithiol y rota i aelodau ei fonitro.
7. Sicrhau bod adroddiadau ar sylwadau a dyheadau plant y gofelir amdanynt a phobl ifanc sy'n gadael gofal yn cael eu paratoi gan y Gwasanaeth Eiriolaeth a Hawliau Plant ac y gweithredir arnynt.
8. Rhoddi cefnogaeth/hyfforddiant i aelodau etholedig yng nghyd-destun y Gwasanaethau Plant a hynny mewn partneriaeth gyda'r Uned Hyfforddi Ganolog.
9. Mewn amgylchiadau eithriadol, ystyried achosion unigol sy'n peri pryder cyhoeddus ac sy'n achosi ac anhawster penodol i'r Awdurdod Lleol yn ei gyfanrwydd, a hynny yn ôl disgrisiwn y Cadeirydd.
10. Dysgu a manteisio ar enghreifftiau o ymarfer dda mewn awdurdodau eraill.

ATODIAD 5

Bwrdd Trefniadau Diogelu Corfforaethol Cyngor Sir Ynys Môn

Cydlynu Trefniadau Diogelu

Maes Llafur

Bwriad: Sicrhau bod gan Gyngor Sir Ynys Môn drefniadau mewn lle ar gyfer gwarantu bod gwasanaetha'r Cyngor yn cyflawni eu dyletswyddau diogelu yn unol â gofynion cyfreithiol a Pholisiau'r Cyngor a Gweithdrefnau Amddiffyn Plant ac Oedolion Bregus ('mewn perygl' o dan Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014.

1) Aelodaeth:

**Dirprwy Brif Weithredwraig / Cyfarwyddwr Y Gwasanaethau Cymdeithasol)
(Cadeirydd)**

Cyfrifoldeb - Sicrhau trosolwg ac atebolrwydd corfforaethol a hwyluso datrys anawsterau ac uchafu cyfleoedd hyrwyddo ymarfer da.

Penaethiaid Gwasanaeth Plant ac Oedolion

Pennaeth Addysg

Pennaeth Democratiaeth a Chyfreithiol

Pennaeth Adnoddau Dynol

Pennaeth Gwasanaeth Tai

Pennaeth Datblygu Economaidd, Gwarchod Y Cyhoedd a Gwasanaethau Rheoleiddio

Rheolwr gwasanaeth Diogelu a gwarantu Ansawdd

Deilydd Portffolio

Arweinydd

Cadeirydd y Pwyllgor Craffu

Gwahoddi'r swyddogion eraill a/neu bartneriaid yn ddibynnol ar rhaglen waith ac agenda

2) Atebolrwydd:

Cyflwynnir adroddiad yn flynyddol i'r Prif Bwyllgor Sgriwtini trwy'r Aelod Portffolio Gwasanaethau Cymdeithasol.

Cyflwynnir canfyddiadau o'r drefn adrodd i'r Grwp Diogelu Gweithredol (Plant ac Oedolion) Môn a Gwynedd a'r byrddau diogelu rhanbarthol ar gyfer plant ac oedolion.

3) **Amllder Cyfarfodydd:**

Pob deufis er mwyn:

- i) Sicrhau bod rhaglen waith y Cyngor (o fewn y Cynllun Tair Blynedd) a chwrrd â gofynion a blaenoriaeth diogelu ac
- ii) adolygu cynnydd.

Cynhelir cyfarfodydd ychwanegol yn ddibynnol ar y rhaglen waith.

4) **Grwpiau Gorchwyl:**

Sefydlu grwpiau gorchwyl penodol gydag awdurdod y Cyfarwyddwr Corfforaethol.

5) **Cylch Gorchwyl:**

- Sicrhau bod canllawiau a pholisïau'r Cyngor yn gyfredol ac yn cwrdd â disgwyliadau Llywodraeth Cymru a blaenoriaethau'r Cyngor.
- Hyrwyddo ymarfer da a diwylliant o ddysgu parhaus gan gyfrannu a dylanwadu ar ymarfer yn lleol a chenedlaethol.
- Adnabod a sicrhau cydymffurfiaeth â pholisïau'r Cyngor;
- hyrwyddo diogelwch plant ac oedolion mewn meysydd allweddol megis:
  - a. Penodi a gwerthuso staff (DBS/geirda)
  - b. Trefniadau disgyblu gyda chyfeiriad penodol at sefyllfaoedd ble bo ystyriaethau diogelu plant ac oedolion a honiadau yn erbyn staff proffesiynol.

6. **Gweinyddiaeth**

Darperir cefnogaeth weinyddol gan Y Gwasanaethau Cymdeithasol ar gyfer trefnu a chofnodi cyfarfodydd. Trefnir y rhaglen a'r papurau ar gyfer y cyfarfodydd gan y Rheolwr gwasanaeth Diogelu mewn ymgynghroiad gyda'r Cadeirydd a Phennaeth Gwasanaethau Plant.

Cylchredir y rhaglen a'r papurau (yn y ddwy iaith ble bo'n bosibl) at aelodau'r Bwrdd o leiaf 7 diwrnod cyn y cyfarfod. Bydd y cofnodion yn cael eu cylchredeg o fewn 10 diwrnod gwaith o gynnal y cyfarfod.

Cymeradwywyd: Ionawr 2015

Adolygiad: Ebrill 2016

ATODIAD 6

Rôl y Byrddau Trawsnewid Corfforaethol, y Byrddau Rhaglen Gwasanaeth a Sgriwtini

1.1. Nôd y *Byrddau Rhaglen Trawsnewid Corfforaethol* -

- Darparu arweiniad gweledol er mwyn gyrru newid a gwelliant ar yr Ynys er mwyn cyflawni blaenoriaethau'r Cynllun Corfforaethol
- Gyrru rhaglenni a phrosiectau newid corfforaethol yn eu blaenau gan sicrhau eu bod yn cyflawni'r pethau allweddol yn erbyn llinellau amser y Rhaglen a'r Prosiect
- Gwireddu buddion y Cynllun Corfforaethol a hynny'n seiliedig ar y 6 thema allweddol
- Cydlynu ac arwain y rhaglenni a'r prosiectau newid yn gyffredinol
- Sicrhau, gyda chefnogaeth gan y Rheolwr Rhaglen a'r tîm cymorth, bod rhaglenni a phrosiectau newid unigol yn y Cyngor yn cael eu rheoli, eu cyflawni a'u monitro'n unol â'r disgwyliadau gan roddi ystyriaeth i wersi a ddysgir a rhannu arferion da
- Rhoi hyder i'r Uwch Dîm Arweinyddiaeth, Sgriwtini, Pwyllgor Gwaith y Cyngor, rheoleiddwyr (h.y. arolygwyr/archwilwyr allanol ac archwiliadau mewnol) a holl weithwyr y Cyngor, ynghylch datblygiad y Cynllun Corfforaethol a rhaglenni a phrosiectau newid unigol a sicrhau cyfathrebu tryloyw, hygyrch ac amserol **fel y gellir darparu cyfle drwy'r Gadair i nodi meysydd lle gall rôl Sgriwtini ychwanegu gwerth, naill ai yn y Byrddau eu hunain neu drwy'r broses Sgriwtini.**

1.2 Nôd y *Byrddau Newid Rhaglen Gwasanaeth* yw –

- Sgopio a blaenoriaethu, gyda chefnogaeth y Pennaeth Gwasanaeth, yr amrediad o raglenni a phrosiectau newid sy'n codi'n flynyddol o'r cylch ymarferion Cynllunio Busnes Gwasanaeth a hanner ffordd drwy'r cylch hwnnw
- Derbyn adroddiadau gan y Rhaglen / Rheolwr Prosiect ar –
  - gynnydd,
  - risgiau sylweddol a'r
  - buddsoddiad angenrheidiol mewn rhaglenni a phrosiectau newid
- Anfon adroddiadau a gwneud argymhellion i'r Uwch Dîm Arweinyddiaeth (a'r Pwyllgor Gwaith wedi hynny) ar gynnydd, risgiau a'r buddsoddiad y mae angen ei wneud yn y rhaglenni a phrosiectau newid
- Darparu arweiniad ac ymrwymiad gweledol i'r broses o weithredu'r strategaeth trawsnewid gwasanaethau ymysg staff a sefydliadau partner
- **Darparu cyfleoedd drwy'r Gadair i nodi meysydd lle gall rôl Sgriwtini ychwanegu gwerth yn y Bwrdd**

1.3. Rôl a bwriad cael **Cynrychiolaeth Sgriwtini** ar y byrddau rhaglen Corfforaethol a Gwasanaeth felly yw:

- Adnabod drwy y Cadeirydd y bwrdd perthnasol, unrhyw elfen o'r gwaith a fyddai'n briodol ar gyfer ei graffu ymhellach er mwyn cynorthwyo i sicrhau'r cynnydd disgwylidig.
- Gallai / dylai'r swyddogaeth Sgriwtini wedyn gynorthwyo a chefnogi meysydd gwaith y mae eu hangen er mwyn sicrhau cynnydd ar fyrder neu er mwyn dal i fyny gyda llinellau amser gwreiddiol y prosiect / rhaglen.

ATODIAD 7

Diweddariad Cryno Rhaglenni - Chwarterol

Mae'r ddogfen yma wedi'i gynnwys yn adroddiad chwarterol y cerdyn sgorio sy'n cael ei gyflwyno i'r Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol bob chwarter i ddarparu diweddariad lefel uchel byr ynghylch statws y gwaith sydd yn berthnasol ac yn adrodd i'r -

- Bwrdd Rhaglen Trawsnewid Llywodraethant a Phrosesau Busnes, a'r
- Bwrdd Rhaglen Trawsnewid Partneriaethau, Cymunedau a Gwella Gwasanaethau

Rhagwelir y bydd prosiectau a rhaglenni newydd sy'n deillio o'r Cynllun Corfforaethol newydd yn cael ei gynnwys yn yr adroddiad gyda'r bwriad bydd aelodau'r Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol a'r Pwyllgor Gwaith gyda dealltwriaeth lefel uchel llawn a chynhwysfawr o gyflawniadau'r Cyngor yn erbyn ei amcanion a'i amserlenni.

Yr allwedd CAG ar gyfer y ddogfen uchod yw fel a ganlyn –

CAG:

Wedi ei gwblhau
Ar y trywydd iawn
iawn

Ar ei hôl hi
Hwyr
Gwyn

Prosiect wedi ei gwblhau
Prosiect yn datblygu yn ôl y disgwyl ac mae ar y trywydd

Mae prosiect angen penderfyniadau / cymorth allweddol
Mae'r prosiect yn hwyr a thŷ ôl i'r amserlen ddisgwyliedig
Nid yw'r prosiect wedi dechrau

Rhaglen/Prosiect	Prosiectau Cysylltiedig	CAMG a Diweddariad Cryno
Moderneiddio Ysgolion	Ardal y Llannau	Strwythur allanol yr adeilad wedi ei gwblhau
	Ardal Caergybi	Y prosiect yn parhau i gael ei ddatblygu ar amser.
	Bro Rhosyr a Bro Aberffraw	LLC wedi cymeradwyo'r Achos Busnes Llawn mewn egwyddor
	Ardal Llangefni	Adroddiad ar yr ymgynghoriad yn mynd i'r Pwyllgor Gwaith ym mis Gorffennaf 17
Gofal Cymdeithasol i Oedolion	Gofal Ychwanegol Llangefni	Mae'r gwaith o baratoi'r safle ar gyfer adeiladu'n parhau ar hen safle Ysgol y Bont. Mae cyfarfodydd rheolaidd o Weithgor Hafan Cefni'n cael eu cynnal. Disgwylir i'r gwaith adeiladu fod wedi ei gwblhau erbyn yr haf 2018.
	Gofal Ychwanegol Amlwch	Mae'r gwaith yn ardal Amlwch bellach yn destun 'Seibiant ac Adolygiad' tan 2018
	Gofal Ychwanegol De'r Ynys	Mae'r Bwrdd wrthi'n rhoi sylw i ystyriaethau cyfannol ar gyfer ardal newydd.
	Gofal Ychwanegol Garreglwyd	
	Byw â Chymorth	Mae angen cadarnhad pellach o strategaeth risg y prosiect ynghyd ag ail-asesiad o'r sefyllfa ariannol gysylltiedig.
	Tendro'r Gwasanaethau Gofal Cartref	
	Allanoli'r Gwasanaethau Warden	
Trawsnewid Llyfrgelloedd, Gwasanaethau Ieuenctid, Amgueddfeydd a Diwylliant	Trawsnewid Amgueddfeydd a Diwylliant	Mae amserlen ddiwygiedig wedi cael ei chytuno gan Bwrdd Trawsnewid Llyfrgelloedd, Diwylliant ac Ieuenctid ar 20/12/16
	Ailfodelu'r Gwasanaeth Llyfrgelloedd	Mae amserlen ddiwygiedig wedi cael ei chytuno gan Bwrdd Trawsnewid Llyfrgelloedd, Diwylliant ac Ieuenctid ar 20/12/16 – model newydd yn ei le erbyn Ionawr 2018
	Adolygiad o'r Gwasanaethau Ieuenctid	Mae'r amserlen ar gyfer cyflwyno adroddiad i'r Pwyllgor Gwaith ar y bwriad i ailfodelu'r Gwasanaeth Ieuenctid wedi cael ei ymestyn i 13.02.2017 er mwyn cyd-ddigwydd â'r ymgynghoriad ar y gyllideb
Hamdden		
Ynys Ynni		Cafodd tîm y rhaglen wahoddiad i'r Bwrdd ym mis

		Ionawr 2017 i roi diweddariad ar ddyfodol y rhaglen
Lleoedd Llewyrchus Llawn Addewid (VVP)		Mynd rhagddo'n dda ar y cyfan, rhaid risgiau wedi cael eu nodi fel a nodir uchod gyda phrosiect Neuadd y Farchnad
Neuadd y Farchnad		Rhagwelir oedi o 4 wythnos (allan o raglen 92.5 o wythnosau) oherwydd oedi annisgwyl oherwydd problemau gtyda chyflwr y ddaear. Mae gwaith Rhan 2 yn mynd yn ei flaen ac mae'r dogfennau tendr ar gyfer Rhan 2 bron wedi eu cwblhau a rhagwelir y byddant yn cael eu cyhoeddi ddiwedd mis Gorffennaf..
Cynllun Datblygu Lleol		
Cynllun Rheoli Cyrchfan		Mae'r Pwyllgor Gwaith wedi mabwysiadu'r Cynllun Rheoli Cyrchfan. Mae angen gwell dealltwriaeth o'r hyn a ddisgwylir gan y Cyngor o ran gwireddu'r cynllun
Arfarnu Swyddi a Statws Sengl		
Cyswllt Adnoddau – Northgate (AD)		
Rhagoriaeth Gwasanaeth Cwsmer		
Caffael		
Effeithlonrwydd Ynni		
Parhad Busnes		
Strategaeth TGCh		
Moderneiddio a Chydlynu'r gwasanaeth cyngor ar fudd-daliadau		
WCCIS		
Rheoli Polisiâu		

This page is intentionally left blank

CYNGOR SIR
YNYS MÔN
ISLE OF ANGLESEY
COUNTY COUNCIL

PWYLLGOR SGRIWTINI CORFFORAETHOL 2017-2018

Cadeirydd: Cyngorydd Aled Morris Jones
Is-Gadeirydd: Cyngorydd Dylan Rees

Y tabl isod yw Rhaglen Waith y Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol o Fai 2017 at Fai 208. Adroddir ar y Rhaglen Waith i bob cyfarfod o'r Pwyllgor Sgriwtini i bwrpas adolygu ei chynnwys, ystyried eitemau newydd neu i ohirio/tynnu eitemau yn ôl.

Cyswllt: Anwen Davies (Rheolwr Sgriwtini Dros Dro)
Ffôn: 01248 752578
E-bost: AnwenDavies@ynysmon.gov.uk

Dyddiad Cyfarfod	Eitem	Pwrpas	Lleoliad / Amser Cychwyn
31 Mai 2017	Ethol Cadeirydd	Ethol Cadeirydd	Ystafell Pwyllgor 1 / 3.30yh
	Ethol Is Gadeirydd	Ethol Is Gadeirydd	
26 Mehefin 2017	Cerdyn Sgorio Corfforaethol Ch4, 2016/17 – Adroddiad SAC ar salwch fel atodiad	Monitro perfformiad	Ystafell Pwyllgor 1 / 2yh
	Adroddiad Blynyddol Cyfarwyddwr Statudol y Gwasanaethau Cymdeithasol, 2016/17	Monitro perfformiad	
	Strategaeth Tai Gwag	Datblygu Polisi	
	Aelodaeth Paneli a Byrddau	Enwebu Aelodau	
11 Gorffennaf 2017	Moderneiddio Ysgolion – Ymgynghoriad ardal Llangefni	Sgritwini cyn penderfyniad	Ystafell Pwyllgor 1 / 2yh
	Rhaglen Amlinellol Strategol Moderneiddio Ysgolion Band B (2019/24)	Trawsnewid	
	Monitro Cynllun Gwelliant y Gwasanaeth Plant	Monitro perfformiad	
4 Medi 2017	Cerdyn Sgorio Corfforaethol Chw1 2017 -2018	Monitro perfformiad	Ystafell Pwyllgor 1 / 2yh
	Gwasanaethau Plant-Monitro Cynllun Gwelliant a chynnydd gan Banel Plant	Monitro perfformiad	
	Safonau Llyfrgelloedd Cyhoeddus Cymru - Adroddiad Blynyddol	Monitro perfformiad	
	Adroddiad Blynyddol Cwynion Gwasanaethau Cymdeithasol (i'w gadarnhau gan y Gwasanaeth).	Monitro perfformiad	
	Adroddiad Blynyddol ar Safonau'r Iaith Gymraeg	Monitro perfformiad	
	Moderneiddio Gwasanaethau Hamdden Anstatudol (cyfnod 3 mlynedd)	Trawsnewid	
	Adroddiad Blynyddol Perfformiad (Cynllun Gwella) 2016/17	Monitro perfformiad	

Tudalen 150

Dyddiad Cyfarfod	Eitem	Pwrpas	Lleoliad / Amser Cychwyn
	Cynllun Corfforaethol 2017-2022	Sgriwtini cyn penderfyniad	
	Monitro Cyllidebau Refeniw a Chyfalaf Ch1 2017-2018 (Panel Sgriwtini)	Monitro Cyllideb	
17 Hydref 2017	Cynigion Cyllideb 2018-2019	Sgriwtini cyn penderfyniad	Ystafell Pwyllgor 1 / 2yh
	Gwasanaethau Plant-Monitro Cynllun Gwelliant a chynnydd gan Banel Plant	Monitro perfformiad	
13 Tachwedd 2017	Cerdyn Sgorio Corfforaethol Chw2 2017 -2018	Monitro perfformiad	Ystafell Pwyllgor 1 / 2yh
	Trawsnewid Gwasanaethau Llyfrgelloedd	Trawsnewid	
	Strategaeth Ddigartref (i'w gadarnhau)	Datblygu Polisi	
	Gwasanaethau Plant-Monitro Cynllun Gwelliant a chynnydd gan Banel Plant		
	Monitro Cyllidebau Refeniw a Chyfalaf Ch2 2017-2018 (Panel Sgriwtini)	Monitro Cyllideb	
5 Chwefror 2018	Cyllideb Drafft 2018-2019	Sgriwtini cyn penderfyniad	Ystafell Pwyllgor 1 / 2yh
	Cyfrif Refeniw Tai- Cynllun Refeniw (i'w gadarnhau)	Monitro Cyllideb	
	Gwasanaethau Plant-Monitro Cynllun Gwelliant a chynnydd gan Banel Plant	Monitro perfformiad	
12 Mawrth 2018	Cerdyn Sgorio Corfforaethol Chw3 2017 -2018	Monitro perfformiad	Ystafell Pwyllgor 1 / 2yh
	Gwasanaethau Plant-Monitro Cynllun Gwelliant a chynnydd gan Banel Plant	Monitro perfformiad	
	Monitro Cyllidebau Refeniw a Chyfalaf Ch3 2017-2018 (Panel Sgriwtini)	Monitro Cyllideb	
9 Ebrill 2018	Gwasanaethau Plant -Monitro Cynllun Gwelliant	Monitro perfformiad	Ystafell Pwyllgor 1 / 2yh

Tudalen 151

This page is intentionally left blank